

Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie 2012

БЪЛГАРСКИ ESPAÑOL
ČEŠTINA DANSK DEUTSCH
EESTI KEEL ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ENGLISH FRANÇAIS GAEILGE
ITALIANO LATVIĒSU VALODA
LIETUVIŲ KALBA MAGYAR
MALTA NEDERLANDS
POLSKI PORTUGUÊS ROMÂNĂ
SLOVENŠČINA SUOMI SLOVENČINA
SVENSKA

Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie

Wydanie 2012

Niniejsze opracowanie zostało po raz pierwszy opublikowane w języku angielskim w 2012 roku (tytuł oryginału **Key Data on Teaching Languages at School in Europe, 2012 Edition**) przez

EACEA, P9 – Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>

Niniejszą publikację należy cytować w następujący sposób:

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2012. *Key Data on Teaching Languages at School in Europe, 2012 Edition*, (Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie) Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

ISBN dla angielskiej wersji językowej 978-92-9201-273-1

doi: dla angielskiej wersji językowej 10.2797/83967

ISBN dla polskiej wersji językowej 978-92-9201-424-7

doi: dla polskiej wersji językowej 10.2797/13478

© **Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2012.**

Części niniejszej publikacji mogą być powielane jedynie do celów niekomercyjnych, pod warunkiem, że fragment tekstu jest poprzedzony odniesieniem do „sieci Eurydice,” po którym widnieje data publikacji dokumentu.

W celu uzyskania zezwolenia na powielenie całego dokumentu należy złożyć wniosek do EACEA Eurydice and Policy Support.

© **Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji**

00-551 Warszawa
ul. Mokotowska 43

Warszawa 2013

ISBN 978-83-64032-20-2

Tłumaczenie publikacji sfinansowano ze środków Komisji Europejskiej.

Druk publikacji sfinansowano ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

PRZEDMOWA

Różnorodność językowa i kulturowa Unii Europejskiej to jeden z jej głównych atutów, ale także jedno z jej podstawowych wyzwań. W ciągu ostatniej dekady kierunek europejskiej polityki dotyczącej wielojęzyczności był określony przez cel przyjęty na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie w marcu 2002 r., w którym wzywano do poprawy opanowania podstawowych umiejętności, w szczególności poprzez naukę co najmniej dwóch języków obcych od najmłodszych lat. Polityka ta jest także kształtowana przez komunikat Komisji „Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie” (2008) oraz przez rezolucję Rady w sprawie europejskiej strategii na rzecz wielojęzyczności (2008). Te strategiczne dokumenty sprawiły, że polityka językowa stała się nadrzędnym tematem, który stanowi część wszystkich innych polityk UE.

Poprawa jakości i skuteczności kształcenia językowego stała się jednym z kluczowych celów strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”). Konkluzje Rady w tej sprawie podkreślają konieczność umożliwienia obywatelom porozumiewania się w dwóch językach poza ich językiem ojczystym, a także potrzebę promowania nauczania języków i umożliwiania migrantom nauki języka kraju przyjmującego. Nauka języków zyskała również znaczące miejsce w szeregach inicjatywach uwzględnionych w ogólnej strategii Unii Europejskiej - „Europa 2020” - promującej inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Umiejętności językowe, jako sposób promowania transgranicznej mobilności obywateli UE, odgrywają istotną rolę w ramach inicjatywy „Mobilna młodzież” oraz programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia.

W celu zapewnienia dalszego wsparcia nauki języków w Europie, na szczycie Rady w Barcelonie wezwano do ustanowienia wskaźnika dotyczącego kompetencji językowych. Następnie w 2009 r. zaproponowano ustanowienie celu (benchmarku) w tym zakresie. Europejskie Badanie Kompetencji Językowych ułatwiło określenie tego celu (benchmarku). W badaniu mierzono poziom biegłości uczniów w posługiwaniu się językami obcymi na końcowym etapie szkoły średniej pierwszego stopnia, a jego wyniki - wydane w czerwcu 2012 r. - po raz pierwszy ujawniły rzeczywisty poziom umiejętności językowych uczniów w Europie.

W tym kontekście mamy przyjemność przedstawić trzecie wydanie wspólnej publikacji Eurydice i Eurostatu *Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie*, która prezentuje obszerny opis systemów nauczania języków obcych obowiązujących w 32 krajach europejskich. Publikacja obejmuje wiele aspektów nauczania języków obcych w szkole - od organizacji kształcenia językowego i odsetka uczniów uczących się języków obcych na każdym poziomie do kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych. Raport obejmuje również informacje dotyczące zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (ang. *Content and Language Integrated Learning, CLIL*), w ramach którego przedmioty niezwiązane z językiem są prowadzone w języku obcym. W ujęciu całościowym niniejsza publikacja udziela odpowiedzi na wiele pytań, które są istotne w kontekście europejskiej współpracy w zakresie kształcenia i szkoleń.

Jesteśmy przekonani, że treść tej publikacji oferuje oryginalny i pouczający wgląd w tematykę nauczania języków obcych i będzie istotnym wsparciem w analizie wyników Europejskiego Badania Kompetencji Językowych w szerszym kontekście. Polecamy *Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie* wszystkim praktykom i decydom pracującym w tej dziedzinie. Jesteśmy pewni, że ta publikacja będzie bardzo przydatna dla osób odpowiedzialnych za planowanie i wprowadzanie w życie strategii nauczania i uczenia się języków w szkołach w całej Europie.

Androulla Vassiliou

Komisarz ds. Edukacji, Kultury,
Wielojęzyczności i Młodzieży

Algirdas Šemeta

Komisarz ds. podatków, unii celnej, audytu,
statystyk i zwalczania nadużyć finansowych

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
Wprowadzenie	7
Wnioski	9
Kody, skróty i akronimy	15
ROZDZIAŁ A - KONTEKST	17
ROZDZIAŁ B - ORGANIZACJA	25
Część I – Nauczanie języków obcych w przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich: liczba nauczanych języków	25
Część II – Nauka języków obcych w kontekście zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w szkołach podstawowych i średnich	39
Część III – Zakres języków oferowanych w szkołach podstawowych i średnich	45
ROZDZIAŁ C - UCZESTNICTWO	55
ROZDZIAŁ D - NAUCZYCIELE	85
ROZDZIAŁ E - PROCES DYDAKTYCZNY	103
Część I – Motywacja uczniów i metody dydaktyczne	103
Część II – Wymiar zajęć i wielkość klas	111
Część III – Oczekiwane efekty kształcenia i certyfikacja	127
Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia	136
Załączniki	145
Spis ilustracji	161
Podziękowania	165

WPROWADZENIE

Niniejsze trzecie wydanie *Kluczowych danych dotyczących nauczania języków obcych w szkołach w Europie* zawiera 61 wskaźników, które przedstawiono w pięciu rozdziałach zatytułowanych *Kontekst, Organizacja, Uczniowie, Nauczyciele i Proces dydaktyczny*. Raport ten jest wspólną publikacją Eurydice i Eurostatu, która powstała w ścisłej współpracy z Komisją Europejską. Należy do serii *Kluczowych danych*, której celem jest połączenie danych statystycznych i jakościowych dotyczących systemów edukacji w Europie.

Publikacja zawiera wskaźniki oparte na danych z kilku różnych źródeł: Eurydice, Eurostatu, Europejskiego Badania Kompetencji Językowych oraz międzynarodowego badania PISA (OECD). Jeden ze wskaźników bazuje na danych z programu *Comenius*, który jest częścią unijnego programu *Uczenie się przez całe życie* (Lifelong Learning Programme LLP). Wskaźniki z różnych źródeł są często wzajemnie powiązane, co daje interesujący wgląd w problematykę nauczania języków.

Informacje pochodzące z sieci Eurydice opierają się na oficjalnych źródłach, a ich rokiem odniesienia jest rok 2010/11. Wskaźniki Eurydice obejmują głównie szkolnictwo podstawowe i średnie (poziomy ISCED 1, 2 i 3), chociaż niektóre z nich odnoszą się do poziomu przedszkolnego (poziom ISCED 0). Wskaźniki te umożliwiają wgląd w polityki i zalecenia obowiązujące w krajach europejskich, które mają wpływ na naukę języków obcych. Dotyczą one m.in. kwestii związanych z organizacją kształcenia językowego, takich jak liczba nauczanych języków, przedział wiekowy uczniów i stosowane metody dydaktyczne, w tym także zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe. Ponadto wskaźniki pokazują liczbę godzin dydaktycznych przeznaczonych na naukę języków obcych oraz poziomy osiągnięć, jakich oczekuje się od uczniów. Poruszana jest także istotna kwestia kształcenia i kwalifikacji wymaganych od nauczycieli języków. Dane Eurydice obejmują wszystkie kraje Unii Europejskiej, a także kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), Chorwację i Turcję, natomiast wskaźniki oparte na innych źródłach obejmują czasami bardziej ograniczoną liczbę krajów.

Dane statystyczne Eurostatu, odnoszące się do roku szkolnego 2009/10, dostarczają informacji na temat odsetka uczniów uczących się języków obcych w szkołach podstawowych i średnich (poziomy ISCED 1, 2 i 3). Dane te dotyczą zarówno kształcenia ogólnego, jak i zawodowego, natomiast dane Eurydice obejmują jedynie kształcenie ogólne. Wskaźniki Eurostatu i Eurydice odnoszą się jedynie do szkół sektora publicznego i dotowanego przez państwo sektora prywatnego.

Dane pochodzące z kwestionariuszy kontekstowych wykorzystywanych w Europejskim Badaniu Kompetencji Językowych (ang. ESLC) 2011 są wykorzystywane głównie w celu uzupełnienia wskaźników Eurydice. Z danych dotyczących 16 krajów, które uczestniczyły w badaniu, raport obejmuje 15. Dane te dostarczają informacji na temat praktyki nauczania języków obcych, w tym m.in. motywacji uczniów do nauki języków i zakresu ich kontaktu z językami w życiu codziennym, a także kształcenia i szkolenia nauczycieli języków obcych.

Część wskaźników opracowano z wykorzystaniem baz danych opartych na ankietach pochodzących z międzynarodowych badań PISA 2009 (OECD). Dane te umożliwiają analizę rzeczywistej sytuacji w dziedzinie wielojęzyczności w Europie, dostarczając informacji o odsetku uczniów, którzy posługują się w domu innym językiem niż język nauczania.

Niniejszy raport obejmuje kilka szeregów czasowych. Pochodzą one ze źródeł Eurydice i Eurostatu i są szczególnie przydatne we wskazywaniu trendów związanych z nauczaniem języków obcych w ostatnich latach i ostatnich dekadach. Pozwalają one na przykład określić, czy i w jakim stopniu języki obce (jako przedmiot obowiązkowy) są nauczane w coraz młodszy wieku w szkołach podstawowych oraz czy odsetek uczniów i studentów uczących się określonych języków obcych

wzrasta, czy maleje. Wnioski raportu podsumowano w oddzielnej części na początku publikacji. Stosowane kody, skróty i akronimy także przedstawiono na początku, natomiast glosariusz, bazy danych statystycznych oraz materiały źródłowe wymieniono na końcu publikacji. Po nich zamieszczono dwa załączniki, które obejmują krótkie opisy krajów, w których nauczane są języki obce, a także informacje dotyczące zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego.

To wydanie *Kluczowych danych dotyczących nauczania języków obcych w szkołach w Europie* jest także dostępne w wersji elektronicznej na stronie Eurydice (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>) oraz Eurostatu (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>).

Wszystkie osoby, które wniosły swój wkład w to zbiorowe przedsięwzięcie, zostały wymienione na końcu niniejszego raportu.

WNIOSKI

Wskaźniki przedstawione w tym wydaniu *Kluczowych danych dotyczących nauczania języków obcych w szkołach w Europie* obejmują kilka zagadnień, które mają zasadniczy wpływ na współczesną myśl i dyskusję na temat nauczania języków obcych w Europie.

Dotyczą one stopnia różnorodności językowej w europejskich szkołach oraz potrzeby zapewnienia odpowiednich środków wsparcia dla uczniów uczących się języka nauczania jako drugiego języka. Analizowane są kwestie takie jak nauka języków obcych na wczesnym etapie w szkołach podstawowych, wyzwania jakie stawia ona przed nauczycielami oraz w odniesieniu do ustalania siatki godzin dla poszczególnych przedmiotów. W przypadku szkół średnich odnotowano w raporcie mniejszy odsetek uczniów uczących się języków w szkołach zawodowych w porównaniu do szkół ogólnokształcących, a także stosunkowo ograniczony zakres języków obcych nauczanych w szkołach. Obie te kwestie są istotne w wielojęzycznej Europie w sytuacji coraz bardziej globalizującej się gospodarki.

Do zapewnienia skutecznego nauczania języków obcych potrzebni są odpowiednio wykwalifikowani nauczyciele języków obcych. Jednak w niektórych krajach znalezienie takich nauczycieli na wolne stanowiska lub zastępstwa okazuje się dla dyrektorów szkół trudnym zadaniem. Oprócz odpowiednich kwalifikacji, nauczyciele języków obcych muszą posiadać odpowiednie materiały dydaktyczne, a także wyraźne wytyczne dotyczące nauczania. Jednak nawet jeśli te wymagania zostaną spełnione, wdrażanie oficjalnych zaleceń może nadal w niektórych krajach stanowić wyzwanie.

Wreszcie, jak pokazują badania, motywacja jest kluczowym czynnikiem skutecznej nauki, a częsty kontakt z językami obcymi ułatwia nabywanie umiejętności językowych. Stworzenie warunków do zwiększenia motywacji uczniów do nauki języków oraz umożliwienie częstszego kontaktu z językiem docelowym może być trudne dla części szkół w niektórych krajach, ale projekty współpracy transgranicznej, a także wymiany uczniów i nauczycieli z pewnością są w tym względzie pomocnymi praktykami, które mogą być dalej rozwijane w całej Europie.

Prezentowane wskaźniki (rysunki) są oparte na danych z kilku różnych źródeł: Eurydice, Eurostatu, Europejskiego Badania Kompetencji Językowych 2011, międzynarodowych badań PISA 2009 (OECD) oraz programu Uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning Programme). Kilka szeregów czasowych pomaga określić tendencje w nauczaniu języków w niedalekiej i bardziej odległej przeszłości.

RÓŻNORODNOŚĆ JĘZYKOWA W SZKOŁACH

- W Europie średnio 92,9% uczniów w wieku 15 lat posługuje się językiem nauczania w domu (zob.: rys. A2). W zdecydowanej większości krajów w niewielu szkołach uczy się duża liczba uczniów, którzy nie posługują się w domu językiem nauczania. Wyjątki można znaleźć przede wszystkim w Belgii (Wspólnocie francusko- i niemieckojęzycznej), Hiszpanii, Liechtensteinie, a zwłaszcza w Luksemburgu, gdzie język luksemburski jest językiem ojczystym większości uczniów, natomiast językiem nauczania jest francuski lub niemiecki (zob.: rys. 3).
- Odsetek 15-letnich uczniów, których rodzice urodzili się za granicą różni się znacznie w zależności od kraju: najwyższy występuje w Luksemburgu (40,2%), natomiast najniższy w Polsce, gdzie nie odnotowano takich uczniów. W większości krajów połowa uczniów, których rodzice urodzili się za granicą posługuje się w domu językiem nauczania (zob.: rys. A4).
- Wsparcie w nauce języka nauczania jest zapewniane we wszystkich krajach z wyjątkiem Turcji. Istnieją dwa podstawowe modele: uczniowie są albo bezpośrednio przydzielani do standardowej klasy odpowiadającej ich grupie wiekowej (w niektórych przypadkach do klasy niższej) i otrzymują specjalne wsparcie językowe, albo przez określony czas uczą się języka oddzielnie, na zajęciach dostosowanych do ich potrzeb. W większości krajów Europy funkcjonują oba modele, jednak w znaczącej liczbie krajów jedynym dostępnym rodzajem wsparcia jest model pierwszy - bezpośrednia integracja (zob.: rys. E6).

MIEJSCE JĘZYKÓW OBCYCH W PROGRAMIE NAUCZANIA

- W Europie uczniowie mają na ogół od 6 do 9 lat w chwili, gdy muszą rozpocząć naukę języka obcego. W Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej) uczniowie rozpoczynający naukę języka obcego są jeszcze młodsi, ponieważ zaczynają uczyć się języka w przedszkolu, w wieku trzech lat (zob.: rys. B1). Tendencja do wprowadzania zajęć językowych w coraz młodszym wieku jest widoczna w wielu krajach (zob.: rys. B2), które przeprowadziły reformy lub projekty pilotażowe dotyczące wcześniejszego rozpoczynania nauki języków obcych (zob.: rys. B8). W okresie od roku szkolnego 2004/05 do 2009/10 odsetek uczniów szkół podstawowych, którzy nie uczą się języka obcego zmalał z 32,5% do 21,8% (zob.: rys. C2).
- Wprawdzie języki obce zyskują coraz silniejszą pozycję wśród przedmiotów obowiązkowych w programie nauczania w szkołach podstawowych, jednak czas przeznaczony na te przedmioty nie przekracza zazwyczaj 10% łącznego wymiaru zajęć dydaktycznych w krajach, w których liczba godzin przeznaczona na poszczególne przedmioty jest określana na poziomie centralnym (zob.: rys. E11). W kilkunastu krajach odsetek ten jest nawet niższy niż 5%. Wyjątkiem są tu Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna) (14,3%), Luksemburg (40,5%), Malta (15,2%) i Chorwacja (11,1%).
- W większości krajów europejskich wszyscy uczniowie są zobowiązani do nauki dwóch języków obcych przez co najmniej jeden rok w trakcie kształcenia obowiązkowego. (zob.: rys. B7). Ta obowiązkowa nauka rozpoczyna się w większości krajów, gdy uczniowie mają 10 i 15 lat (zob.: rys. B1). Ze względu na to, że drugi język jest wprowadzany na późniejszym etapie, do czasu zakończenia kształcenia obowiązkowego uczniowie odbywają mniej lekcji drugiego niż pierwszego języka (zob.: rys. E10).
- W większości krajów program nauczania zaczyna się różnicować w szkole średniej. Uczniowie mogą wybierać różne typy szkół lub profile, które oferują różne możliwości nauki języków obcych (zob.: rys. B4 i B5). W Luksemburgu, Islandii i Liechtensteinie uczniowie decydujący się na wybór pewnych profili muszą uczyć się nawet czterech języków, co jest najwyższą liczbą języków odnotowaną w całej Europie.
- W roku szkolnym 2009/10 średnio 60,8% uczniów uczęszczających do szkół średnich I stopnia w Europie uczyło się co najmniej dwóch języków obcych (zob.: rys. C5). Jest to wzrost o 14,1 punktów procentowych w porównaniu do roku 2004/05 (zob.: rys. C7a).
- W szkołach średnich II stopnia w większości krajów występują znaczne różnice pomiędzy odsetkiem uczniów uczących się co najmniej dwóch języków obcych w ramach kształcenia ogólnego (59,4%), a zawodowego (39,4%) (zob.: rys. C5b i c).
- We wszystkich krajach, z wyjątkiem Danii, Grecji, Islandii i Turcji, niektóre szkoły zapewniają uczniom możliwość uczenia się przedmiotów niezwiązanych z językami w dwóch językach (zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe) (zob.: rys. B9). W ramach tej formy kształcenia przedmioty niezwiązane z nauką języka mogą być prowadzone np. w języku państwowym i języku obcym lub języku państwowym i języku regionalnym/mniejszościowym. Jednak liczba szkół mających w swojej ofercie zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe jest w większości krajów bardzo mała (zob.: Załącznik nr 2), z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Luksemburga i Malty, gdzie wszystkie szkoły funkcjonują na zasadzie zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego. Fakt, że tego typu kształcenie nie jest powszechne w Europie, może częściowo wyjaśniać dlaczego tylko kilkanaście krajów wydało konkretne wytyczne dotyczące kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, którzy mają pracować w szkołach prowadzących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (zob.: rys. D8).

ZAKRES NAUCZANYCH JĘZYKÓW

- Język angielski jest językiem obowiązkowym w 14 krajach (zob.: rys. B13). We wszystkich praktycznie krajach i na wszystkich poziomach kształcenia uczniowie uczą się najczęściej języka angielskiego. Odsetek uczniów uczących się języka angielskiego na wszystkich poziomach edukacji wzrasta od roku 2004/05, szczególnie na poziomie szkoły podstawowej (zob.: rys. C4 i C10). W roku szkolnym 2009/10 średnio 73% uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w UE uczyło się języka angielskiego (zob.: rys. C3). W szkołach średnich pierwszego i drugiego stopnia odsetek ten przekraczał 90%. W szkołach zawodowych osiągnął 74,9% (zob.: rys. C9).
- W większości krajów drugim wśród najpowszechniej poznawanych języków obcych jest język niemiecki lub francuski. Język niemiecki jest szczególnie popularny w kilku krajach Europy Środkowej i Wschodniej, natomiast język francuski w krajach Europy Południowej. Język hiszpański jest na trzecim lub czwartym miejscu wśród najczęściej nauczanych języków w wielu krajach, szczególnie na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia. To samo dotyczy języka włoskiego, ale w mniejszej liczbie krajów. Język rosyjski jest drugim najczęściej nauczany językiem obcym na Łotwie i Litwie, gdzie mieszkają duże społeczności osób rosyjskojęzycznych, a także w Bułgarii w szkołach średnich I stopnia (zob.: rys. C8).
- W roku szkolnym 2009/10 odsetek uczniów uczących się języków innych niż angielski, francuski, hiszpański, niemiecki lub rosyjski wynosił w większości krajów poniżej 5%, a w znacznej liczbie krajów odsetek ten był mniejszy niż 1% (zob.: rys. C11). Kraje z najwyższym odsetkiem uczniów uczących się języka innego niż te pięć głównych języków to kraje, w których język alternatywny był językiem obowiązkowym. Były to następujące języki: szwedzki lub fiński w Finlandii i duński w Islandii (zob.: rys. B13).
- Dane Komisji Europejskiej (2009) pokazują, że dofinansowanie szkoleń w ramach programu Comenius opiera się na takim samym wzorcu popularności języków, jak wyżej opisany: najczęściej przyznawane jest na kursy prowadzone w języku angielskim (76,4%), francuskim (11,3%), niemieckim i hiszpańskim (oba około 5%) (zob.: rys. D11).
- Według oficjalnych dokumentów, języków regionalnych i mniejszościowych można się uczyć w wielu krajach (zob.: rys. B15), nawet w tych, w których języki te nie uzyskują statusu urzędowego, np. we Francji (zob.: rys. A1). Kilka języków regionalnych i mniejszościowych w około 20 krajach pełni także rolę języków nauczania obok języka państwowego (zob.: Załącznik nr 2). Język łaciński i starożytna greka są uwzględniane w programie nauczania szkoły średniej II stopnia w około połowie wszystkich krajów europejskich (zob.: rys. B16).

WYTYCZNE I PRAKTYKI W ZAKRESIE NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH

- Programy nauczania w kilkunastu krajach lub regionach zalecają, by nauczyciele kładli większy nacisk na komunikację ustną (tj. umiejętność rozumienia ze słuchu i mówienia), gdy zaczynają uczyć języka obcego młodszych uczniów. Jednak na późniejszych etapach i na zakończenie kształcenia obowiązkowego wszystkie cztery umiejętności językowe mają równy status w niemal wszystkich programach nauczania (zob.: rys. E14).
- W większości krajów europejskich oficjalne wytyczne dotyczące nauczania języków określają minimalne poziomy osiągnięć w odniesieniu do pierwszego i drugiego języka obcego. Poziomy te odpowiadają sześciu poziomom biegłości określonym w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ), opracowanym przez Radę Europy w 2001 r. (zob.: rys. E15). W większości krajów minimalny poziom biegłości, jaki powinien osiągnąć uczeń po ukończeniu kształcenia obowiązkowego został ustalony na: pomiędzy A2 a B1 dla pierwszego języka obcego i pomiędzy A1 i B1 dla drugiego języka (zob.: rys. E16).
- W większości krajów władze edukacyjne określają normy dotyczące maksymalnej liczby uczniów w klasie, w której mają odbywać się zajęcia z języka obcego. W kilku krajach normy te są specyficzne dla lekcji języka obcego. Różnią się one dość znacznie w zależności od kraju - od 33 uczniów w Zjednoczonym Królestwie (Szkocji) do 17 uczniów na Słowacji (zob.: rys. E12). Z odpowiedzi uczniów badanych w ramach Europejskiego Badania Kompetencji Językowych wynika, że większość z nich uczy się języków obcych w klasach mniej licznych niż maksymalne normy w tym zakresie (zob.: rys. E13).
- Zgodnie z odpowiedziami uczniów, w większości krajów uczestniczących w badaniu ESLC technologie informacyjno-komunikacyjne nie są regularnie stosowane podczas zajęć językowych. Sytuacja ta jednak w znacznym stopniu zależy od kraju: w Holandii 31,5% uczniów twierdzi, że regularnie korzysta z programów komputerowych, natomiast we Francji i we Wspólnocie Niemieckojęzycznej Belgii odsetek ten wynosi jedynie odpowiednio 3,6% i 3,2% (zob.: rys. E4).
- Obecnie istnieje wiele dowodów wskazujących na to, że im więcej kontaktu z językiem obcym mają uczniowie, tym większy będzie ich poziom zaawansowania. Jednym ze sposobów na zwiększenie kontaktu uczniów z językami obcymi jest dopilnowanie, by podczas lekcji językowych zarówno nauczyciele, jak i uczniowie używali języka docelowego. Niemal we wszystkich krajach biorących udział w badaniu ESLC, większość uczniów stwierdziła, że nauczyciele używają języka docelowego w klasie „czasami lub często”, choć nie „zazwyczaj” (zob.: rys. E3). Stosowanie przez nauczycieli i uczniów języka docelowego podczas zajęć jest szczególnie istotne, gdy językiem tym nie jest angielski, ponieważ uczniowie w większości krajów uczestniczących w badaniu zadeklarowali, że mieli styczność z językami obcymi innymi niż angielski rzadziej niż kilka razy do roku. Jak można się spodziewać, kontakt uczniów z językiem angielskim jest częstszy niż z innymi językami obcymi we wszystkich krajach (zob.: rys. E2).
- Motywacja jest kluczowym czynnikiem skutecznej nauki. Świadomość uczniów dotycząca przydatności języków, których się uczą, może wyraźnie przyczynić się do zwiększenia ich motywacji. W 15 krajach uczestniczących w badaniu średni odsetek uczniów, którzy uważają, że warto się uczyć języka angielskiego na potrzeby dalszego kształcenia, przyszłego zatrudnienia czy znalezienia dobrej pracy jest wyższy niż odsetek tych, którzy uważają, że język angielski jest przydatny w ich życiu osobistym. Wartości te zmniejszają się dość znacznie w odniesieniu do innych języków (zob.: rys. E1).
- Organizowanie wyjazdów lub wycieczek związanych z nauką języka obcego może być także dobrym sposobem na zwiększenie zainteresowania uczniów nauką języków obcych. Średnio tylko 28,1% uczniów w 15 krajach uczestniczących w badaniu twierdzi, że brało udział w takich wyjazdach w ciągu ostatnich trzech lat. Najwyższy odsetek odnotowano w Belgii (Wspólnota Francuska) i Holandii (38,5%), a najniższy w Szwecji (13,2%) (zob.: rys. E5).

NAUCZYCIELE JĘZYKÓW OBCYCH

- Średnio 89,6% nauczycieli języków obcych w krajach uczestniczących w badaniu ESLC twierdzi, że posiada pełne kwalifikacje do nauczania języków obcych. Odsetek w pełni wykwalifikowanych nauczycieli waha się od 57,3% w Estonii do 97,2% w Hiszpanii. W większości krajów uczestniczących w badaniu większość nauczycieli, którzy nie posiadali pełnych kwalifikacji, zgłosiła, że posiada jakiś rodzaj kwalifikacji niepełnych np. zaświadczenie tymczasowe, wstępne lub innego rodzaju (zob.: rys. D6). Przykładowo w Estonii wielu nauczycieli języków posiada świadectwo „przekwalifikowania”, dające im prawo do uczenia języków, do nauczania których nie byli początkowo przeszkoleni.
- W krajach uczestniczących w badaniu ESLC średnio około 25% uczniów uczęszcza do szkół, w których dyrektorzy zgłaszają problemy z obsadzaniem wolnych stanowisk nauczycielskich lub znajdowaniem zastępstwa za nauczycieli języków obcych. Za tą średnią kryją się jednak ogromne różnice pomiędzy poszczególnymi krajami. Najtrudniejszą sytuację odnotowano w Belgii (Wspólnocie Francuskiej), gdzie 84,6% uczniów chodzi do szkół, których dyrektorzy twierdzą, że mają takie problemy (zob.: rys. D7).
- W całej Europie, zgodnie z oficjalnymi dokumentami, w szkołach podstawowych języków obcych uczą zarówno nauczyciele przedmiotów zintegrowanych, jak i nauczyciele przedmiotu (zob.: rys. D1), natomiast w szkole średniej przeważają specjaliści przedmiotowi (zob.: rys. D2). W większości krajów nauczyciele przedmiotu mogą, oprócz kwalifikacji do nauczania języka obcego, posiadać także kwalifikacje do nauczania innego przedmiotu niezwiązanego z językiem (zob.: rys. D3). Profile kwalifikacji nauczycieli języków obcych, opisane przez samych nauczycieli w ramach badania ESLC, są w większości krajów dość zróżnicowane. Francja stanowi tu wyjątek, ponieważ 90,4% tamtejszych nauczycieli języków obcych twierdzi, że posiada kwalifikacje tylko do nauczania jednego języka obcego (zob.: rys. D4).
- Jedynie w kilku krajach oficjalne przepisy zalecają, by przyszli nauczyciele języka w ramach swojego kształcenia spędzili pewien okres w kraju, którego języka będą uczyć (zob.: rys. D9). Średnio 53,8% nauczycieli języków obcych biorących udział w badaniu ESLC twierdzi, że przebywali już przez ponad miesiąc w kraju, którego języka uczą w celu naukowym (np. odbywając studia lub kurs). Za tą średnią kryją się jednak ogromne różnice pomiędzy poszczególnymi krajami: w Hiszpanii dotyczy to 79,7% nauczycieli, natomiast w Estonii jedynie 11% (zob.: rys. D10).
- Goszczenie nauczycieli języków obcych z innego kraju nie jest powszechną praktyką wśród państw uczestniczących w badaniu ESLC. W większości krajów mniej niż 10% uczniów uczęszcza do szkół, których dyrektorzy twierdzą, że przyjęli co najmniej jednego nauczyciela z zagranicy na okres co najmniej jednego miesiąca w ciągu ostatniego roku (zob.: rys. D12).

KODY, SKRÓTY I AKRONIMY

Kody krajów

UE/UE-27	Unia Europejska	PL	Polska
BE	Belgia	PT	Portugalia
BE fr	Belgia – Wspólnota Francuska	RO	Rumunia
BE de	Belgia – Wspólnota Niemieckojęzyczna	SI	Słowenia
BE nl	Belgia – Wspólnota Flamandzka	SK	Słowacja
BG	Bułgaria	FI	Finlandia
CZ	Republika Czeska	SE	Szwecja
DK	Dania	UK	Zjednoczone Królestwo
DE	Niemcy	UK-ENG	Anglia
EE	Estonia	UK-WLS	Walia
IE	Irlandia	UK-NIR	Irlandia Północna
EL	Grecja	UK-SCT	Szkocja
ES	Hiszpania		
FR	Francja	Kraje	Trzy kraje Europejskiego
IT	Włochy	EFTA/EEA	Stowarzyszenia Wolnego Handlu
CY	Cypr		(ang. EFTA), które należą do
LV	Łotwa		Europejskiego Obszaru
LT	Litwa	IS	Gospodarczego (ang. EEA)
LU	Luksemburg	LI	Islandia
HU	Węgry	NO	Liechtenstein
MT	Malta		Norwegia
NL	Holandia	Kraje kandydujące	
AT	Austria	HR	Chorwacja
		TR	Turcja

Kody statystyczne

(:)	Brak danych
(–)	Nie dotyczy lub brak

Skróty i akronimy

Skróty międzynarodowe

CEFR	Europejski System Opisu Kształcenia Językowego, ESOKJ (ang. <i>Common European Framework of Reference for Languages</i>)
CLIL	Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (ang. <i>Content and Language Integrated Learning</i>)
ESLC	Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (ang. <i>European Survey on Language Competences, ESLC</i>)
Eurostat	Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich (ang. <i>Statistical Office of the European Communities</i>)
ISCED	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia (ang. <i>International Standard Classification of Education</i>)
OECD	Europejska Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PISA	Program międzynarodowej oceny uczniów (ang. <i>Programme for International Student Assessment, OECD</i>)
UOE	UNESCO/OECD/EUROSTAT

Skróty krajowe w brzmieniu oryginalnym

AHS	<i>Allgemeinbildende höhere Schule</i>	AT
ZŠIG	<i>Základní škola/Gymnázium</i>	CZ
GCSE	<i>General Certificate of Secondary Education</i>	UK-ENG/WLS/NIR
HAVO	<i>Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs</i>	NL
PGCE	<i>Professional Graduate Certificate in Education</i>	UK-ENG/WLS/NIR
VMBO	<i>Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs</i>	NL
VWO	<i>Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs</i>	NL

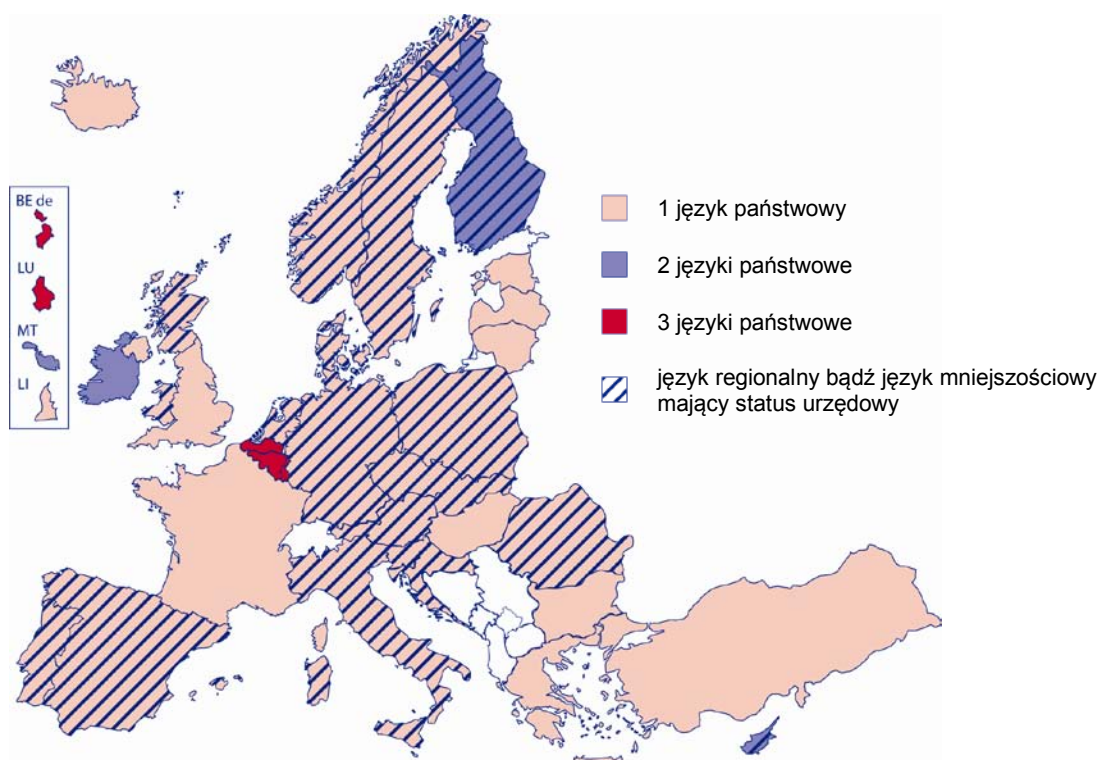
KONTEKST

JĘZYKI REGIONALNE LUB MNIEJSZOŚCIOWE SĄ OFICJALNIE UZNAWANE W PONAD POŁOWIE EUROPEJSKICH KRAJÓW

Wzorce językowe większości krajów europejskich są złożone, tworzą je bowiem różne języki istniejące w granicach poszczególnych krajów. Języki te mogą być stosowane na terenie całych państw lub na obszarze określonych regionów w tych państwach. Niektóre kraje mają także wspólne języki z obszarami położonymi wokół ich granic, co stanowi świadectwo ich wspólnej historii. Wielojęzyczność Europy można rozpatrywać z różnych punktów widzenia, a jednym z nich jest niewątpliwie oficjalne uznawanie języków przez władze europejskie, krajowe lub regionalne.

W styczniu 2011 r. Unia Europejska uznawała 23 języki urzędowe⁽¹⁾ mające status języka państwowego w poszczególnych państwach członkowskich. W większości krajów tylko jeden język uznaje się za język państwowy. Cztery kraje (Irlandia, Cypr, Malta i Finlandia) rozszerzyły ten status na dwa języki, którymi posługują się ich mieszkańcy. W Luksemburgu funkcjonują trzy języki państwowe. W Belgii również występują trzy języki urzędowe, ale są one stosowane do celów administracyjnych nie na terenie całego kraju, ale w obrębie określonych obszarów geograficznych, w których są używane.

● **Rysunek A1: Języki państwowe i języki regionalne lub mniejszościowe, mające status języków urzędowych w Europie, 2011**

Źródło: Eurydice.

⁽¹⁾ bułgarski, czeski, duński, holenderski, angielski, estoński, niemiecki, fiński, francuski, grecki, węgierski, irlandzki, włoski, łotewski, litewski, maltański, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, hiszpański i szwedzki.

● **Rysunek A1 (ciąg dalszy): Języki państwowe i języki regionalne lub mniejszościowe mające status języków urzędowych w Europie, 2011**

	Język państwowy	Język regionalny i/lub język mniejszościowy mający status urzędowy		Język państwowy	język regionalny i/lub język mniejszościowy mający status urzędowy
BE	niemiecki, francuski, holenderski		PL	polski	białoruski, czeski, kaszubski, niemiecki, hebrajski, ormiański, karaimski, litewski, romski, rosyjski, łemkowski, słowacki, tatarski, ukraiński, jidysz
BG	bułgarski		PT	portugalski	mirandyjski
CZ	czeski	niemiecki, polski, romski, słowacki	RO	rumuński	bułgarski, czeski, niemiecki, grecki, chorwacki, węgierski, polski, romski, rosyjski, słowacki, serbski, turecki, ukraiński
DK	duński	farerski, niemiecki, grenlandzki	SI	słoweński	węgierski, włoski
DE	niemiecki	duński, łużycki	SK	słowacki	bułgarski, czeski, niemiecki, chorwacki, węgierski, polski, romski, rusiński, ukraiński
EE	estoński		FI	fiński, szwedzki	romski, rosyjski, lapoński, tatarski, jidysz
IE	angielski, irlandzki		SE	szwedzki	fiński, meänkieli, lapoński, romski, jidysz
EL	grecki		UK-ENG/NIR	angielski	
ES	hiszpański	kataloński, walencki, baskijski, galicyjski	UK-WLS	angielski	walijski
FR	francuski		UK-SCT	angielski	gaelicki szkocki
IT	włoski	albański, kataloński, niemiecki, grecki, francuski, friuński, chorwacki, ladiński, oksytański, prowansalski, słoweński, sardyński	IS	islandzki	
CY	grecki, turecki	maronicki, ormiański	LI	niemiecki	
LV	łotewski		NO	norweski (dwie wersje: Bokmål i Nynorsk)	fiński, kven, lapoński
LT	litewski		TR	turecki	
LU	niemiecki, francuski, luksemburski		HR	chorwacki	albański, bośniacki, bułgarski, czeski, niemiecki, hebrajski, węgierski, włoski, macedoński, polski, rumuński, romski, rusiński, rosyjski, czarnogórski, słowacki, słoweński, serbski, turecki, ukraiński
HU	węgierski	bułgarski, niemiecki, grecki, chorwacki, ormiański, polski, rumuński, romski i język Bojaszów, rusiński, słowacki, słoweński, serbski, ukraiński			
MT	maltański, angielski				
NL	holenderski	fryzyjski			
AT	niemiecki	czeski, chorwacki, węgierski, słowacki, słoweński, romski			

Objaśnienia

Na rysunku A1 języki regionalne, mniejszościowe i nieterytorialne uwzględniono pod nagłówkiem „języki regionalne i mniejszościowe”.

Języki regionalne i mniejszościowe na rys. A1 (ciąg dalszy) przedstawiono w kolejności alfabetycznej, zgodnie z ich kodem ISO 639-3 (zob.: <http://www.sil.org/iso639-3/>).

Definicje „języka urzędowego”; „języka państwowego”; „języka regionalnego lub mniejszościowego” oraz „języka nieterytorialnego” - zob.: „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia: Języki urzędowe są stosowane jedynie w określonych obszarach geograficznych.

Belgia (BE fr, BE nl), Bułgaria, Czechy, Dania, Niemcy, Estonia, Grecja, Hiszpania, Cypr, Francja, Węgry, Włochy, Łotwa, Litwa, Austria, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Słowacja, Finlandia i Norwegia: Kraje te nadały swoim językom migowym status języka urzędowego.

Kilkanaście krajów europejskich oficjalnie uznaje istnienie języków regionalnych lub mniejszościowych w swych granicach do celów prawnych lub administracyjnych. Językom tym przyznano status urzędowy, ale jedynie w obrębie obszaru geograficznego - regionu lub jednostki autonomicznej - w którym są one zazwyczaj używane. Na przykład w Hiszpanii język kataloński, walencki, baskijski i galicyjski są językami urzędowymi - samodzielnie lub wraz z językiem hiszpańskim - w odpowiednich wspólnotach autonomicznych. Liczba języków regionalnych lub mniejszościowych mających status urzędowy różni się w zależności od kraju. W niektórych krajach liczba tych języków ogranicza się do jednego lub dwóch, ale są też kraje (np. Węgry, Włochy, Polska, Rumunia, Słowacja i Chorwacja), w których ta liczba jest dużo większa. Na przykład w Rumunii i na Słowacji język mniejszościowy jest oficjalnie uznawany i może być używany do celów prawnych lub administracyjnych we wszystkich jednostkach administracyjnych, w których mniejszość stanowi co najmniej 20% ogółu mieszkańców.

Kolejnym elementem krajobrazu językowego Europy jest istnienie języków nieterytorialnych, tj. języków używanych przez określone grupy ludzi w danym państwie, które jednak „nie mogą być przypisane do określonego obszaru w tym państwie” (Rada Europy, 1992). Romski jest typowym przykładem języka nieterytorialnego. Osiem krajów - Czechy, Austria, Polska, Rumunia, Słowacja, Finlandia, Szwecja i Chorwacja - nadało temu językowi status urzędowy.

Mozaika języków europejskich nie byłaby kompletna bez wzmianki na temat języka migowego. W 1988 r. Parlament Europejski jednogłośnie przyjął rezolucję w sprawie języków migowych (Parlament Europejski, 1988), zwracając się do wszystkich państw członkowskich UE z prośbą o uznanie ich narodowych języków migowych za języki urzędowe. Obecnie około dwie trzecie krajów europejskich uznaje swoje języki migowe za języki urzędowe.

Należy również zwrócić uwagę na istnienie języków używanych przez imigrantów, którzy stanowią dużą populację w niektórych krajach europejskich. Języki te składają się na europejską różnorodność językową i uzupełniają krajobraz lingwistyczny Europy.

WIĘKSZOŚĆ 15-LETNICH UCZNIÓW POSŁUGUJE SIĘ JĘZYKIEM NAUCZANIA W DOMU

W międzynarodowym badaniu PISA poproszono uczniów, by podali, jakiego języka używają przez większość czasu w domu. Ostatni cykl badań z 2009 r. potwierdził wcześniejsze wyniki, zgodnie z którymi większość uczniów w niemal wszystkich krajach europejskich posługuje się w domu językiem nauczania. W 27 krajach UE uczestniczących w badaniu średnio 92,9% 15-letnich uczniów używa w domu języka nauczania.

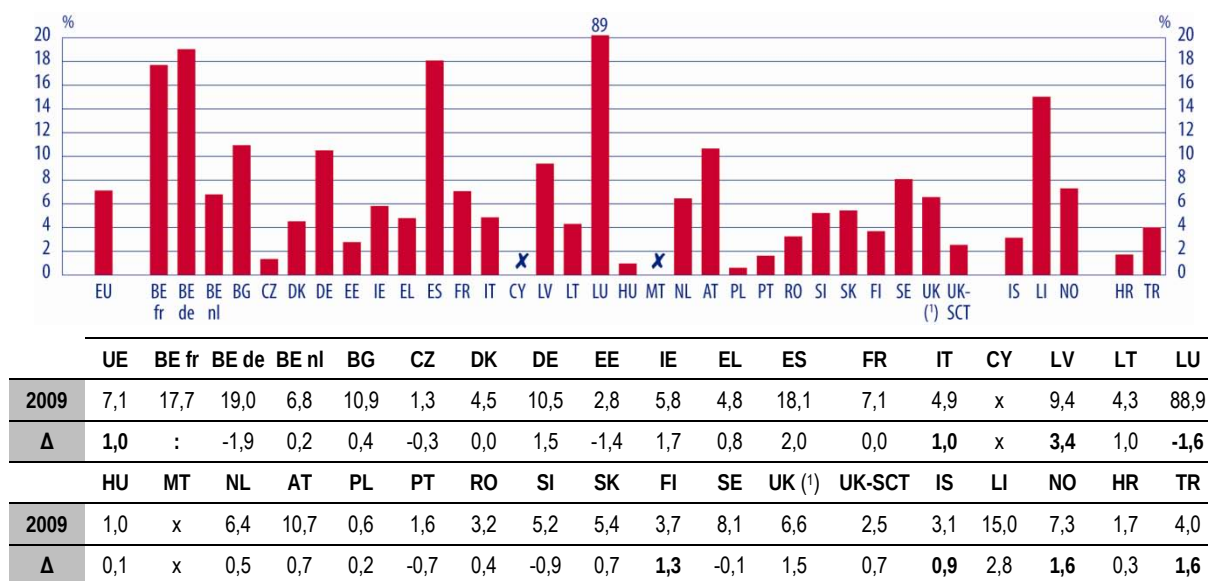
Jednak ta średnia wartość, która sugeruje wysoki poziom jednorodności językowej w Europie, obejmuje w istocie bardzo różnorodne sytuacje w poszczególnych krajach, które wynikają ze szczególnych cech ich kontekstu językowego. Chociaż bardzo niewielu uczniów używa innego języka w domu i w szkole w Czechach, na Węgrzech, w Polsce, Portugalii i Chorwacji (poniżej 2%), to w Luksemburgu w 2009 r. aż 88,9% 15-letnich uczniów wskazało, że w domu posługuje się innym językiem niż język nauczania. Tak wysoki odsetek wynika głównie z faktu, że 62,2% 15-letnich uczniów w Luksemburgu wskazało, że w domu używa języka *Letzeburgesch* (luksemburskiego) - języka germańskiego, który jest jednym z trzech urzędowych języków w Luksemburgu (zob.: rys. A1), ale w którym nie prowadzi się zajęć w szkole. Niemal wszyscy uczniowie (96,0%) zgłosili, że ich językiem nauczania jest niemiecki. Ponadto 14,7% 15-letnich uczniów w Luksemburgu używa w domu języka portugalskiego, który różni się znacznie od obu głównych języków nauczania (francuskiego i niemieckiego).

W niektórych krajach wielu uczniów posługuje się w domu językiem innym niż język nauczania ze względu na różnice regionalne dotyczące języka nauczania. Na przykład w Hiszpanii dla 9,1% uczniów, którzy mówią w domu po hiszpańsku, językiem nauczania jest kataloński, natomiast dla 38,5% uczniów, którzy używają w domu walenckiego, językiem nauczania jest hiszpański. W Niemieckojęzycznej Wspólnocie Belgii 10,6% uczniów mówi w domu po francusku, chociaż jedynie dla jednej trzeciej z nich jest to język nauczania.

Jedynie w kilku krajach uczniowie-imigranci stanowią większość uczniów, którzy używają w domu języków innych niż język nauczania. W 2009 r. we Francuskiej Wspólnocie Belgii 4,6% uczniów posługiwało się w domu językami zachodnioeuropejskimi, natomiast 3,0% - arabskimi. W Austrii 3,0% 15-lletnich uczniów mówiło w domu po turecku. Więcej informacji na temat uczniów-imigrantów oraz języków, których używają, przedstawiono na rys. A4.

Odsetek uczniów używających w domu języka nauczania pozostawał względnie stabilny w większości europejskich systemów edukacji w okresie pomiędzy dwoma ostatnimi cyklami badań PISA w 2006 i 2009 r. W 27 krajach UE uczestniczących w badaniu średni odsetek uczniów mówiących w domu w języku innym niż język nauczania wzrósł o 1,0%.

◆ **Rysunek A2: Odsetek 15-letnich uczniów, którzy podają, że w domu używają głównie innego języka niż język nauczania, 2009**

Δ Różnica w stosunku do 2006 r. x Państwa, które nie uczestniczyły w badaniu

Źródło: OECD, bazy danych PISA 2009 i 2006.

UK (¹): UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Przy analizie różnic pomiędzy rokiem 2006 a 2009 wartości statystycznie istotnie ($p < 0,05$) różne od zera zaznaczono pogrubioną czcionką.

Więcej informacji na temat bazy danych PISA przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr): W badaniu PISA z 2006 r. brakowało około 10% odpowiedzi, a języki, o które pytano nieznacznie różniły się od tych, o które pytano w roku 2009. W rezultacie Wspólnota Francuska Belgii została wyłączona z porównania średnich UE, a różnica nie została odnotowana.

Belgia (BE de): Posługiwanie się w domu dialektem niemieckim było uznawane za posługiwanie się językiem niemieckim.

Belgia (BE nl): Posługiwanie się w domu dialektem flamandzkim było uznawane za posługiwanie się językiem holenderskim.

Włochy: Posługiwanie się w domu dialektem włoskim było uznawane za posługiwanie się językiem włoskim.

Słowacja: Posługiwanie się w domu dialektem słowackim było uznawane za posługiwanie się językiem słowackim (to rozróżnienie wprowadzono dopiero w 2006 r.).

NIEWIELE SZKÓŁ PRZYJMUJE DUŻĄ LICZBĘ UCZNIÓW, KTÓRYCH JĘZYKIEM OJCZYSTYM NIE JEST JĘZYK NAUCZANIA.

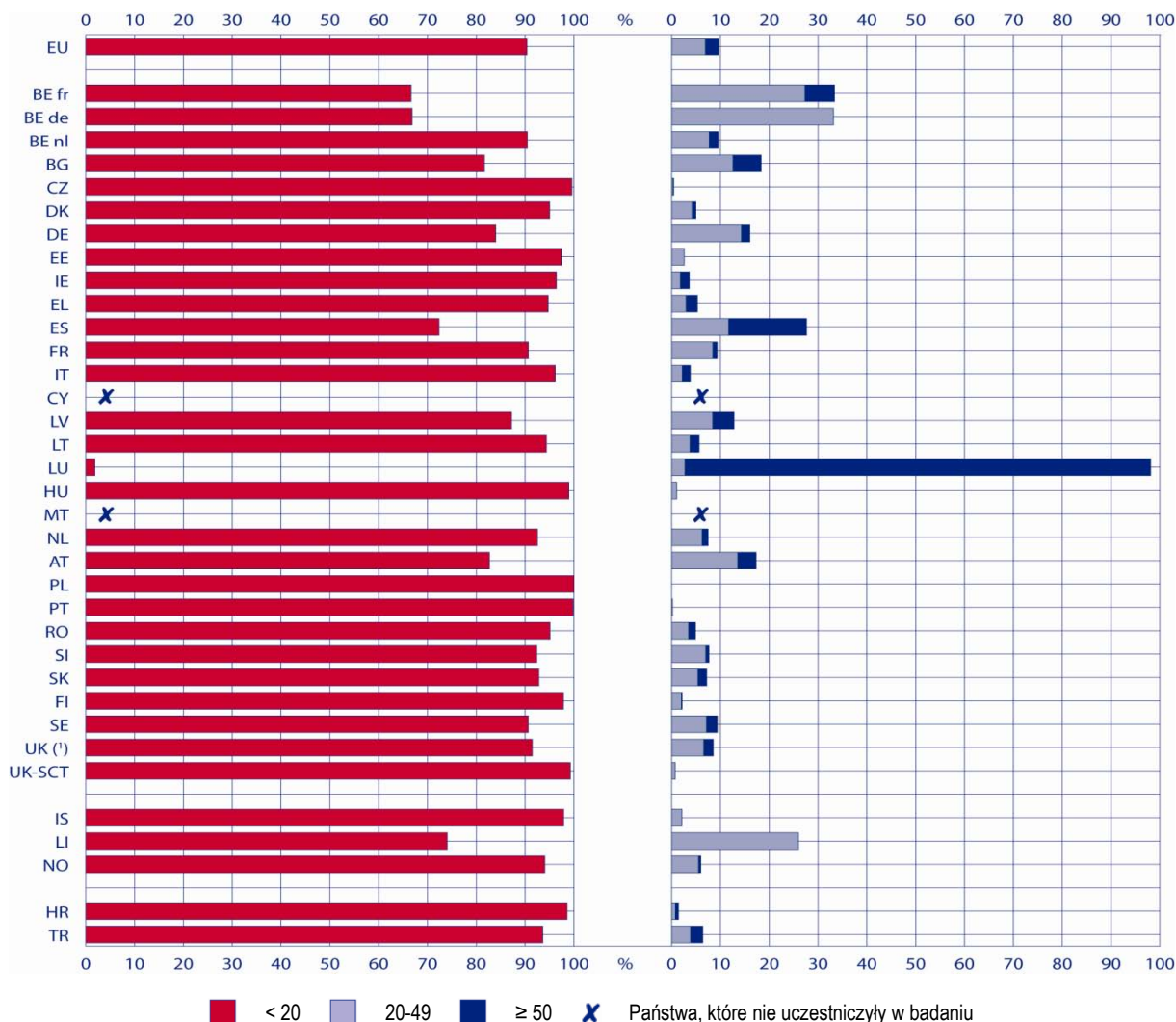
Większość uczniów w Europie uczęszcza do szkół jednorodnych pod względem językowym. Według danych PISA z 2009 r., 90,4% 15-letnich uczniów w 27 krajach UE uczestniczących w badaniu chodziło do szkół, w których co najmniej 80% ich rówieśników posługiwało się w domu językiem nauczania. W niektórych krajach społeczności szkolne były wyjątkowo jednolite językowo. Na przykład w Polsce w 2009 r. żaden uczeń nie uczęszczał do szkoły, w której co najmniej 20% uczniów w wieku 15 lat posługiwałoby się w domu językiem innym niż język nauczania. W Czechach, na Węgrzech, w Portugalii, Zjednoczonym Królestwie (Szkocji) i Chorwacji odsetek uczniów uczęszczających do szkół z populacją zróżnicowaną pod względem językowym był bliski zeru. We wszystkich wyżej wymienionych krajach niemal wszyscy 15-letni uczniowie posługiwali się w domu językiem nauczania (zob.: rys. A2).

W 27 krajach UE uczestniczących w badaniu w 2009 r. średnio zaledwie 2,7% uczniów uczęszczało do szkół, w których większość uczniów posługiwała się w domu językiem innym niż język nauczania, a 6,9% wszystkich uczniów uczęszczało do szkół, w których uczniowie posługujący się w domu językiem innym niż język nauczania stanowili 20-50%.

W kilku systemach edukacji tacy uczniowie są chętnie przyjmowani do szkół ze względu na dążenie do zapewnienia różnorodności językowej w populacji uczniów. W Luksemburgu język *Letzeburgesch* (luksemburski) jest językiem ojczystym dla większości uczniów i chociaż jest on językiem germańskim, a zarazem językiem państwowym, nie używa się go w szkołach jako języka nauczania. W związku z tym prawie wszyscy 15-letni uczniowie (95,4%) uczęszczają do szkół, w których co najmniej połowa ich rówieśników posługuje się w domu językiem innym niż język nauczania; żaden inny kraj europejski nie odnotowuje tak wysokiego odsetka.

We Francusko- i Niemieckojęzycznych Wspólnotach Belgii jedna trzecia uczniów w wieku 15 lat uczęszczała do szkół, w których ponad 20% ich rówieśników posługiwało się w domu językiem innym niż język nauczania. W Hiszpanii i Liechtensteinie około 25% uczniów uczęszczało do takich szkół, natomiast w Bułgarii, Niemczech, na Łotwie i w Austrii ten odsetek wynosił 10- 20%.

● **Rysunek A3: Odsetek uczniów w wieku 15 lat uczęszczających do szkół o różnym udziale procentowym uczniów, nieposługujących się w domu językiem nauczania, 2009**

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
<20	90,4	66,6	66,8	90,5	81,7	99,6	95,0	84,0	97,4	96,4	94,7	72,4	90,7	96,2		87,2	94,4	1,9
20-49	6,9	27,3	33,2	7,7	12,6	0,3	4,2	14,3	2,6	1,8	3,0	11,7	8,4	2,2		8,4	3,8	2,7
≥ 50	2,7	6,1	0,0	1,9	5,8	0,1	0,8	1,7	0,0	1,8	2,3	16,0	0,9	1,7		4,4	1,9	95,4
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	IS	LI	NO	HR	TR
<20	99,0		92,5	82,7	100,0	99,8	95,1	92,4	92,8	97,9	90,6	91,5	99,3	97,9	74,1	94,0	98,6	93,6
20-49	1,1		6,2	13,5	0,0	0,2	3,5	7,0	5,4	2,0	7,1	6,6	0,7	2,1	26,0	5,5	0,8	3,9
≥ 50	0,0		1,3	3,8	0,0	0,0	1,4	0,7	1,8	0,1	2,2	2,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,6	2,5

Źródło: OECD, bazy danych PISA 2009 i 2006.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Więcej informacji na temat bazy danych PISA przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE de): Posługiwanie się w domu dialektem niemieckim było uznawane za posługiwanie się językiem niemieckim.

Belgia (BE nl): Posługiwanie się w domu dialektem flamandzkim było uznawane za posługiwanie się językiem holenderskim.

Włochy: Posługiwanie się w domu dialektem włoskim było uznawane za posługiwanie się językiem włoskim.

POŁOWA 15-LETNICH UCZNIÓW, KTÓRYCH RODZICE URODZILI SIĘ ZA GRANICĄ, POSŁUGUJE SIĘ W DOMU JĘZYKIEM NAUCZANIA

Przy omawianiu zagadnień związanych z nauczaniem języków w szkołach w Europie należy uwzględnić również to, w jakim stopniu dzieci, których rodzice urodzili się za granicą, posługują się w domu językiem nauczania. Przede wszystkim jednak ważne jest aby ustalić, ilu takich uczniów uczęszcza do szkół w całej Europie.

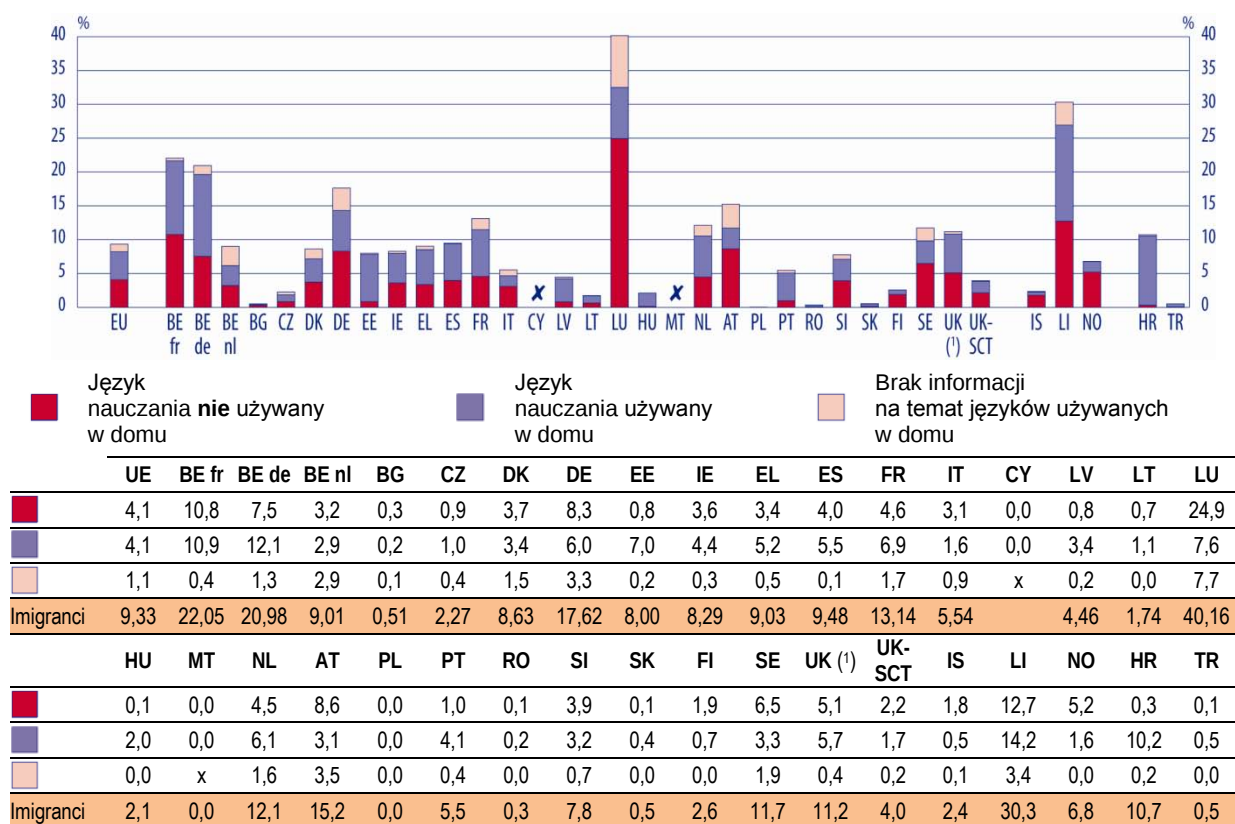
W ramach badań PISA zbierane są informacje na temat uczniów, którzy biorą udział w ankietach. Informacje te dotyczą m.in. kraju pochodzenia ich rodziców lub opiekunów. Ucznia określa się jako „imigranta”, jeśli oboje z jego rodziców/opiekunów urodzili się za granicą. Według tej definicji, w 2009 r. średnio 9,3% 15-letnich uczniów w 27 krajach UE uczestniczących w badaniu było imigrantami. W Luksemburgu odnotowano najwyższy (około 40%) odsetek 15-letnich uczniów-imigrantów. Około 20-30 % ogółu uczniów stanowili imigranci we Wspólnotach Francusko- i Niemieckojęzycznych Belgii oraz Liechtensteinie. Natomiast w Bułgarii, Polsce, Rumunii, Słowacji i Turcji odsetek uczniów w wieku 15 lat, których rodzice urodzili się za granicą był bardzo niski (mniej niż 1%) i z tego względu te kraje nie są brane pod uwagę w poniższej dyskusji.

Posiadanie rodziców, którzy urodzili się za granicą, nie musi oznaczać, że uczeń nie posługuje się w domu językiem nauczania. W 2009 r. w 27 krajach UE uczestniczących w badaniu odnotowano średnio 4,1% 15-letnich uczniów, których rodzice urodzili się za granicą i którzy posługiwali się językiem nauczania w domu. Podobny odsetek uczniów (4,1%) miał rodziców, którzy urodzili się za granicą i którzy nie posługiwali się w domu językiem nauczania. Innymi słowy, połowa 15-letnich uczniów, których rodzice urodzili się za granicą wskazała, że używa w domu języka nauczania.

W niektórych krajach liczba uczniów-imigrantów, którzy nie posługiwali się w domu językiem nauczania, była wyższa. W Luksemburgu jeden na czterech 15-letnich uczniów został sklasyfikowany jako imigrant i nie posługiwał się w domu językiem nauczania. We Wspólnotach Francusko- i Niemieckojęzycznych Belgii, w Niemczech, Austrii, Szwecji i Liechtensteinie odnotowano od 7 do 13% uczniów w wieku 15 lat, których rodzice urodzili się za granicą i którzy wskazali, że nie posługują się w domu językiem nauczania. Zazwyczaj uczniowie ci urodzili się w krajach, gdzie język urzędowy (języki urzędowe) różnił się od języka nauczania kraju, gdzie aktualnie uczęszczali do szkoły. Na przykład w Luksemburgu uczniowie-imigranci, którzy nie posługiwali się w domu językiem nauczania, urodzili się w Portugalii, jednej z byłych republik Jugosławii lub we Włoszech. W Austrii większość takich uczniów urodziła się w Turcji, Bośni i Hercegowinie oraz Serbii i Czarnogórze.

Dla odmiany w Czechach, Estonii, na Łotwie, Litwie, Węgrzech, w Portugalii i Chorwacji odnotowano jedynie około 1% 15-letnich uczniów, których rodzice urodzili się za granicą i którzy nie posługiwali się w domu językiem nauczania. W Estonii i na Łotwie było to związane z prowadzeniem zajęć w szkołach w języku innym niż urzędowy język tego państwa. Większość uczniów-imigrantów w tych krajach mówiła w domu i w szkole po rosyjsku. W Portugalii większość uczniów-imigrantów pochodzi z byłych kolonii – np. Brazylii lub krajów afrykańskich - w których portugalski jest językiem urzędowym.

● **Rysunek A4: Odsetek 15-letnich uczniów-imigrantów (których rodzice urodzili się za granicą) i języki używane w domu, 2009**

x Państwa, które nie uczestniczyły w badaniu

Źródło: OECD, baza danych PISA 2009.

UK⁽¹⁾ = UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Więcej informacji na temat bazy danych PISA przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE de): Posługiwanie się w domu dialektem niemieckim było uznawane za posługiwanie się językiem niemieckim.

Belgia (BE nl): Posługiwanie się w domu dialektem flamandzkim było uznawane za posługiwanie się językiem holenderskim.

Włochy: Posługiwanie się w domu dialektem włoskim było uznawane za posługiwanie się językiem włoskim.

ORGANIZACJA

CZĘŚĆ I – NAUCZANIE JĘZYKÓW OBCYCH W PRZEDSZKOLACH, SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I ŚREDNICH: LICZBA NAUCZANYCH JĘZYKÓW

Rysunki od B1 do B8 dotyczą organizacji nauczania języków obcych na poziomie przedszkoli, szkół podstawowych i średnich, zgodnie z treścią oficjalnych regulacji lub zaleceń wydawanych przez centralne władze edukacyjne poszczególnych krajów. Dotyczą one głównie liczby języków nauczanych w ramach minimalnej oferty kształcenia (zob.: dział „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”). Wskaźniki przedstawiają wiek, w którym rozpoczyna się nauka pierwszego i drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego, zmiany w wieku rozpoczynania nauki języków obcych, a także okoliczności, w jakich uczniowie mogą mieć możliwość uczenia się dodatkowych języków, w zależności od podjętej ścieżki kształcenia lub programu nauczania szkoły. Jeden ze wskaźników koncentruje się na zaleceniu UE dotyczącym nauki dwóch języków obcych od najmłodszych lat. W rozdziale uwzględniono również informacje na temat projektów, których celem jest rozszerzenie oferty kształcenia językowego w ramach minimalnej oferty kształcenia. Załącznik nr 1 zawiera krótkie podsumowanie systemu kształcenia językowego w każdym kraju.

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW EUROPEJSKICH OBOWIĄZKOWA NAUKA PIERWSZEGO JĘZYKA OBCEGO ROZPOCZYNA SIĘ POMIĘDZY 6 A 9 ROKIEM ŻYCIA

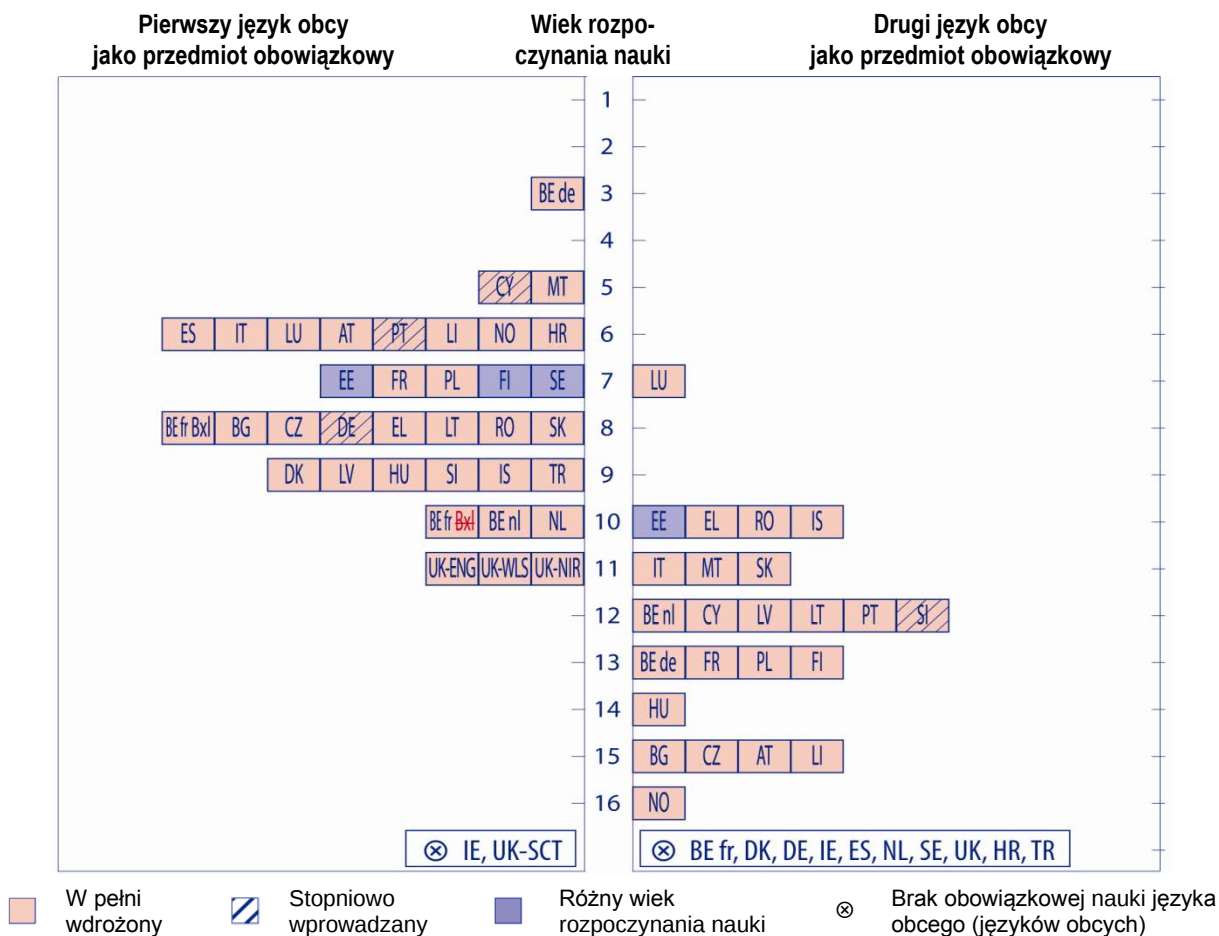
Wiek rozpoczynania nauki pierwszego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w większości krajów waha się od 6 do 9 lat. W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego już w wieku 3 lat, wraz z rozpoczęciem edukacji przedszkolnej. W Hiszpanii, w większości wspólnot autonomicznych, uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego w drugim cyklu edukacji przedszkolnej, czyli również w wieku 3 lat. Na drugim końcu skali znajduje się Zjednoczone Królestwo (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 11 lat, w momencie przyjęcia do szkoły średniej.

Szkoły w Estonii, Finlandii i Szwecji mogą w pewnej mierze same decydować o tym, w której klasie wprowadzą język obcy jako przedmiot obowiązkowy. Centralne władze edukacyjne określają jedynie przedział wiekowy na wprowadzanie języków obcych w szkołach: pomiędzy 7 i 9 rokiem życia uczniów w Estonii i Finlandii oraz pomiędzy 7 a 10 rokiem życia uczniów w Szwecji. Według danych statystycznych (zob.: rys. C1b), 57,3% 9-letnich uczniów w Szwecji uczy się co najmniej jednego języka obcego.

Niektóre kraje przeprowadzają obecnie reformy mające na celu obniżenie wieku obowiązkowej nauki pierwszego języka obcego. Od września 2011 r. na Cyprze wszyscy uczniowie muszą uczyć się języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego od 6 roku życia. W niektórych szkołach obowiązkowa nauka języka angielskiego rozpoczyna się już w wieku 5 lat, a do września 2015 r. wymóg ten będzie rozszerzony na wszystkie szkoły. W Niemczech obowiązek nauki jednego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego jest realizowany we wszystkich szkołach dla uczniów w wieku od 8 do 10 lat. Na Słowacji, od roku szkolnego 2008/09, szkoły wprowadzają obowiązkowe nauczanie języka obcego od 8. roku życia. Jednak w roku 2010/11 reforma ta nadal nie została wprowadzona dla wszystkich uczniów w wieku 9 lat. Ponadto na Łotwie w roku 2013/14 planowane jest wprowadzenie reformy, zgodnie z którą nauka pierwszego języka obcego będzie obowiązkowa od 7. roku życia.

Irlandia i Zjednoczone Królestwo (Szkocja) są jedynymi krajami, w których nauka języka obcego w szkołach nie jest obowiązkowa. W Irlandii wszyscy uczniowie uczą się języka irlandzkiego i angielskiego, z których żaden nie jest uważany za język obcy. W Zjednoczonym Królestwie (Szkocji), gdzie program nauczania nie jest ustawowo ustalony, szkoły muszą zapewniać możliwość nauki języka obcego (zob.: rys. B5), ale uczniowie nie mają obowiązku uczęszczania na takie zajęcia.

- **Rysunek B1: Wiek rozpoczynania przez uczniów obowiązkowej nauki pierwszego i drugiego języka obcego w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/2011**

Objaśnienia

Te dane liczbowe dotyczą przede wszystkim języków określanych w programie nauczania jako „obce” (lub „nowożytny”). Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) są uwzględniane tylko wtedy, gdy w programie nauczania są one oznaczone jako alternatywy dla języków obcych.

Wiek rozpoczynania nauki odzwierciedla standardowy wiek uczniów, w jakim rozpoczynają naukę języka obcego; nie uwzględnia wcześniejszego lub późniejszego rozpoczęcia szkoły, powtarzania klas lub innych zakłóceń w systemie szkolnym (nominalny wiek uczniów).

Definicje „języka obcego”; „języka jako przedmiotu obowiązkowego” oraz „stopniowego wprowadzania” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr): „BE fr Bxl” odnosi się do Regionu Stołecznego Bruksela; „BE fr Bxl” odnosi się do pozostałej części Wspólnoty.

Niemcy: W niektórych *Landach*, takich jak Baden-Württemberg, uczniowie muszą rozpoczynać naukę pierwszego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat.

Hiszpania: W 10 z 17 Wspólnot Autonomicznych wszystkie dzieci od 3. roku życia, które uczęszczają do przedszkola, uczą się języka obcego.

Holandia: W szkole podstawowej nauka języka obcego jest obowiązkowa; w praktyce uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego pomiędzy 10. a 12. rokiem życia, ale szkoły mogą organizować lekcje języka dla młodszych uczniów.

W większości krajów, na pewnym etapie edukacji, nauka dwóch języków obcych jest obowiązkowa w ramach kształcenia ogólnego dla wszystkich uczniów (zob.: rys. B7). Wiek, w którym uczniowie muszą rozpocząć naukę drugiego języka obcego różni się dość znacznie w zależności od kraju. W większości państw jest to wiek od 10 do 15 lat. Na tym tle wyróżnia się Luksemburg, gdzie wszyscy uczniowie uczą się drugiego języka obcego od 7. roku życia. W Estonii centralne władze oświatowe wymagają, by szkoły wprowadzały naukę drugiego języka obcego, podobnie jak to się dzieje w przypadku pierwszego języka, w określonym zakresie wiekowym (10-12 lat).

W kilku krajach nauka drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego rozpoczyna się do trzech lat po rozpoczęciu nauki pierwszego języka obowiązkowego. Tak jest szczególnie w przypadku Luksemburga i Islandii, gdzie uczniowie rozpoczynają naukę drugiego języka rok po rozpoczęciu nauki pierwszego.

W dwóch krajach wprowadzane są obecnie reformy w zakresie nauczania drugiego języka obcego. W Słowenii począwszy od roku szkolnego 2010/2011 wszyscy uczniowie w wieku 12 - 15 lat mieli uczyć się obowiązkowo drugiego języka obcego. Jednak po decyzji podjętej w listopadzie 2011 r. reforma ta została wstrzymana. W ramach reform wprowadzanych na Słowacji wszyscy uczniowie uczęszczający do szkół ogólnokształcących powinni się uczyć dwóch języków obcych pomiędzy 11. a 19. rokiem życia. Wymóg ten jednak nie jest jeszcze w pełni wdrożony np. nadal nie dotyczy uczniów w wieku 13 i 14 lat (zob.: rys. B3).

Luksemburg i Islandia to jedyne kraje, w których wszyscy uczniowie w szkołach ogólnokształcących muszą się uczyć trzech języków. Jednak czas trwania tego kształcenia znacznie się w tych krajach różni: pięć lat (pomiędzy 14. a 19. rokiem życia) w Luksemburgu i jeden rok w Islandii (pomiędzy 17. a 18. rokiem życia).

Informacje dotyczące czasu trwania nauki pierwszego i drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego przedstawiono na rys. B2 i B3. W niektórych krajach uczniowie, którzy realizują określone ścieżki dydaktyczne lub uczniowie pobierający naukę w pewnych rodzajach szkół muszą uczyć się dodatkowych języków obcych, czasami już od najmłodszych lat (zob.: rys. B4). Ponadto w niektórych krajach autonomia, jaką mają szkoły, pozwala im na wprowadzanie większej liczby języków obcych do programu nauczania danej szkoły (zob.: rys. B6).

OBOWIĄZKOWA NAUKA PIERWSZEGO JĘZYKA OBCEGO ROZPOCZYNA SIĘ W CORAZ WCZEŚNIEJSZYM WIEKU

W ciągu dwóch ostatnich dekad Europa była świadkiem wydłużenia czasu trwania obowiązkowej nauki języka obcego. Zostało to osiągnięte wyłącznie poprzez obniżanie wieku rozpoczynania nauki języka. W ciągu dwóch ostatnich dziesięcioleci wszyscy uczniowie w szkołach ogólnokształcących musieli uczyć się języka obcego do zakończenia szkoły średniej II stopnia we wszystkich krajach, z wyjątkiem Malty i Zjednoczonego Królestwa. W 2010 r. we Włoszech przeprowadzono reformę mającą na celu wydłużenie okresu obowiązkowej nauki języka do czasu zakończenia szkoły średniej. Na Malcie i w Zjednoczonym Królestwie (Szkocji) wszyscy uczniowie szkoły średniej drugiego stopnia mogą uczyć się języków opcjonalnie, a wszystkie szkoły muszą oferować przynajmniej jeden język obcy (zob.: rys. B5).

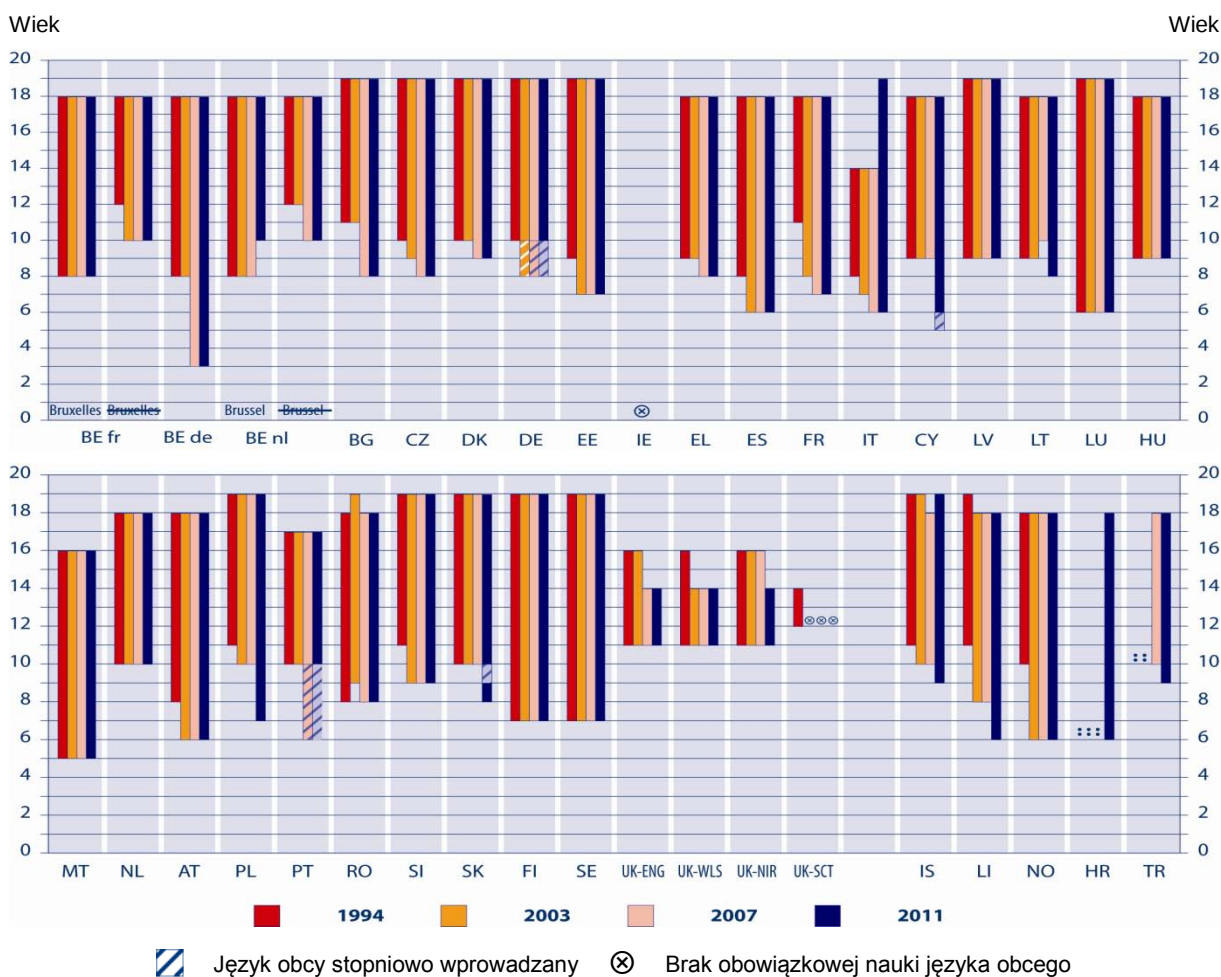
Jedynie w Zjednoczonym Królestwie (Anglii, Walii i Irlandii Północnej) władze edukacyjne zmniejszyły liczbę lat obowiązkowej nauki języka obcego dla wszystkich uczniów. Po przyjęciu w Anglii i Walii (1988 r.) oraz Irlandii Północnej (1989 r.) przepisów wprowadzających obowiązkowy program nauczania, języki stały się obowiązkowym przedmiotem dla wszystkich dzieci w wieku od 11 do 16 lat. Kolejne zmiany w 1995 r. (w Walii), 2004 r. (w Anglii) i 2007 r. (w Irlandii Północnej) zwiększyły elastyczność programów nauczania dla uczniów w wieku od 14. do 16. roku życia pozwalając samym uczniom na decydowanie o tym, czy będą się uczyć języków. W Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej) można zaobserwować zmniejszenie liczby lat nauki języka w Brukseli, która stosuje obecnie te same przepisy, co pozostała część Wspólnoty.

Pomiędzy rokiem szkolnym 1993/1994 a 2010/2011 jedynie dziewięć krajów nie obniżyło wieku rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego. W dwóch z nich (tj. w Luksemburgu i na Malcie) od 1994 r. wszyscy uczniowie muszą się uczyć języka obcego od pierwszego roku szkoły podstawowej. W Finlandii i Szwecji szkoły mają możliwość elastycznego ustalania roku, w którym uczniowie rozpoczną naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego (zob.: rys. B1). Najdalej idące zmiany miały miejsce w Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej) i Liechtensteinie. W Belgii

(Wspólnocie Niemieckojęzycznej) przepisy przyjęte w 2004 r. wprowadziły obowiązkowe zajęcia przedszkolne w formie zabawy w języku angielskim, a bardziej sformalizowaną naukę języka od pierwszej klasy szkoły podstawowej - oba te elementy wczesnej edukacji były uprzednio opcjonalne, ale praktykowane w większości szkół od kilku dekad.

Od roku szkolnego 2006/07 siedem krajów wprowadziło reformy obniżające wiek obowiązkowej nauki języka obcego. Zmiany te są szczególnie znaczące na Cyprze i w Polsce. Więcej informacji na temat obecnych i przyszłych reform przedstawiono na rys. B1.

● **Rysunek B2: Zmiany w wieku rozpoczynania przez uczniów nauki pierwszego obowiązkowego języka obcego i czas trwania tego kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, lata 1993/94, 2002/03, 2006/07, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Dane liczbowe dotyczą przede wszystkim języków określanych w programie nauczania jako „obce” (lub „nowożytne”). Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) są uwzględniane tylko wtedy, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych.

Wiek rozpoczynania nauki odnosi się do pierwszego obowiązkowego języka obcego i odzwierciedla standardowy wiek przyjęcia do klasy, w której rozpoczyna się nauka języka; nie uwzględnia wcześniejszego lub późniejszego rozpoczęcia szkoły, powtarzania klas lub innych zakłóceń w procesie edukacji (nominalny wiek uczniów). Czas trwania nauki/kształcenia odnosi się do każdego języka.

W odniesieniu do lat 1993/94, 2002/03 i 2006/07 rysunek przedstawia wiek, w którym uczniowie rozpoczynają i kończą naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego zgodnie z oficjalnymi dokumentami, nawet jeśli kształcenie to nie obejmowało wszystkich szkół lub całej grupy wiekowej w danym roku. W przypadku roku szkolnego 2010/11 stopniowo wprowadzane rozwiązania zostały zaznaczone jako takie, jeśli w roku 2010/11 nie były jeszcze w pełni wprowadzone. Bardziej szczegółowe informacje dotyczące roku 2010/11 przedstawiono na rys. B1.

Definicje „języka obcego”; „języka jako przedmiotu obowiązkowego” oraz „stopniowego wprowadzania” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi (rys. B2)

Belgia (BE fr): W (a) Brukseli, we wszystkich przypadkach, gdy językiem nauczania jest język francuski, i (b) we francuskojęzycznej części Walonii za te kwestie odpowiada Wspólnota Francuska.

Belgia (BE nl): W (a) Brukseli, we wszystkich przypadkach, gdy językiem nauczania jest język holenderski, i (b) w Regionie Flamandzkim za te kwestie odpowiada Wspólnota Flamandzka.

Niemcy: W niektórych landach, takich jak Baden-Württemberg, obowiązkowa nauka języka obcego rozpoczyna się w wieku 6 lat. Edukacja na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia kończy się w niektórych landach w wieku 18 lat, a w innych w wieku 19 lat. Jeśli uczniowie nie wybrali języka obcego na maturze (*Abitur*), mogą przerwać jego naukę na rok przed zakończeniem szkoły średniej drugiego stopnia.

Estonia i Finlandia: W latach 2010/11, 2006/07 i 2002/03 władze oświatowe określiły, że nauka języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego rozpoczyna się w wieku od 7 do 9 lat.

Irlandia: Nauka języka obcego nie jest obowiązkowa. Wszyscy uczniowie uczą się języka angielskiego i irlandzkiego, które są językami urzędowymi.

Hiszpania: Po wprowadzeniu ustawy o edukacji w 2006 r. w większości Wspólnot Autonomicznych wszystkie dzieci w przedszkolach obowiązkowo rozpoczynają naukę języka obcego w wieku 3 lat.

Holandia: Nauka języka obcego jest obowiązkowa w szkole podstawowej. W praktyce dotyczy to uczniów w wieku 10 - 12 lat. Szkoły mogą organizować lekcje języka obcego na wcześniejszym etapie.

Szwecja: W latach 2010/11, 2006/07 i 2002/03 władze oświatowe określiły, że uczniowie muszą rozpocząć naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku od 7 do 10 lat.

Zjednoczone Królestwo (SCT): Wprawdzie nauka języka obcego nie była obowiązkowa, większość uznawała ją za obowiązkową przed wdrożeniem zaleceń ministerialnej grupy ds. języków (*Ministerial Action Group on Languages*) (2000 r.). Zalecenia sprawiły wprowadziły większą elastyczność w kształceniu językowym.

REFORMY WPROWADZAJĄCE WCZEŚNIEJSZĄ NAUKĘ DRUGIEGO JĘZYKA OBCEGO NIE SĄ POWSZECHNE, ALE W OSTATNIM CZASIE W KILKU KRAJACH JE WPROWADZONO

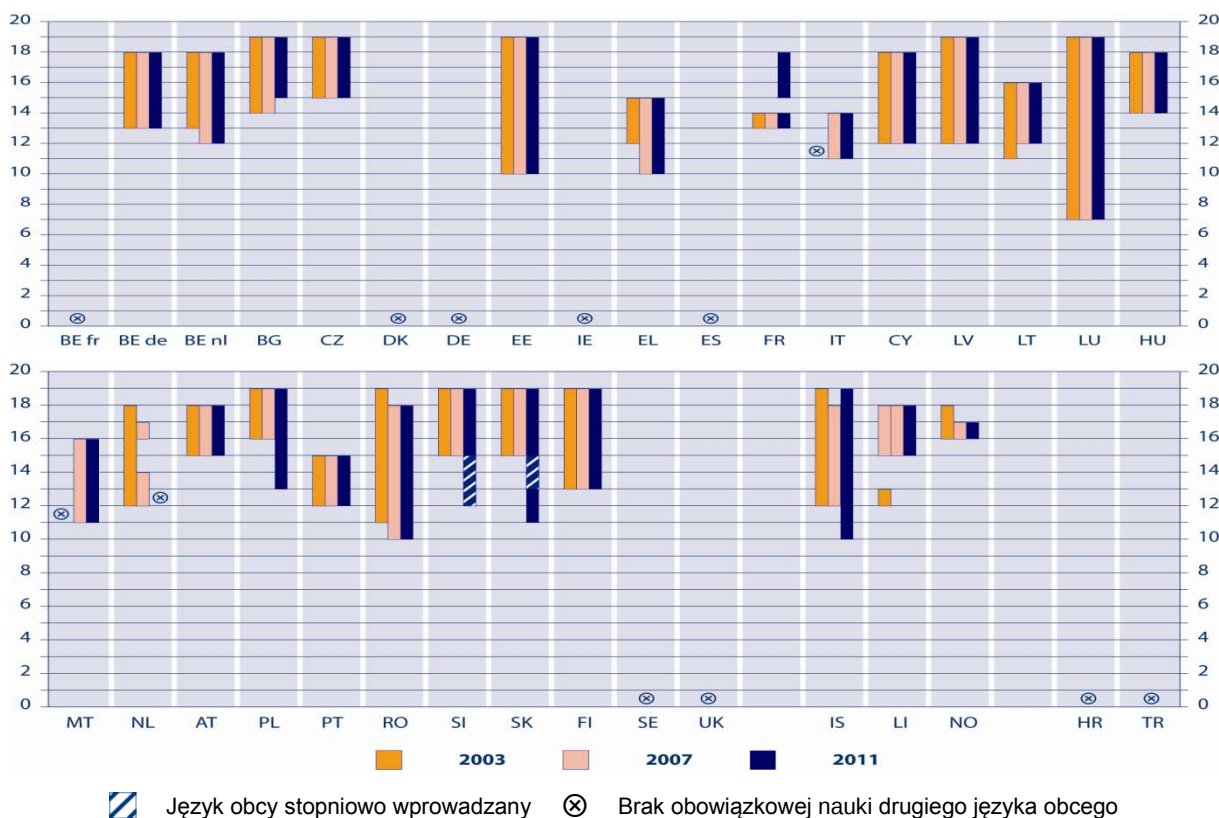
Spośród krajów, w których nauka dwóch języków obcych nie była obowiązkowa dla wszystkich uczniów w roku szkolnym 2002/03, jedynie nieliczne wprowadziły reformy mające na celu zmianę tej sytuacji. Włochy i Malta stanowią wyjątki, ponieważ w obu tych krajach nauka dwóch języków obcych jest obecnie obowiązkowa dla wszystkich uczniów od początku szkoły średniej. Na Malcie, jeszcze przed rokiem 2002/03, większość uczniów rozpoczynających naukę w szkole średniej musiała uczyć się dwóch języków. W przeciwieństwie do dwóch wymienionych wyżej krajów, w Holandii drugi język obcy nie jest już obowiązkowy dla wszystkich uczniów w ogólnokształcącej szkole średniej, pozostał obowiązkowy jedynie dla uczniów w określonych typach szkół, realizujących określone profile (zob.: rys. B4).

Większość reform w pozostałych krajach, które miały wpływ na naukę drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego skutkowało zwykle przyspieszeniem rozpoczynania tej nauki. Jest to szczególnie widoczne w przypadku Belgii (Wspólnoty Flamandzkiej) i Grecji, gdzie zmiany nastąpiły przed rokiem 2006/2007 oraz Polski, Islandii, Słowenii i Słowacji, gdzie reformy miały miejsce po tej dacie, chociaż w Słowenii i Słowacji reformy te nie zostały jeszcze w roku szkolnym 2010/11 wdrożone we wszystkich szkołach. W Słowenii, po decyzji podjętej w listopadzie 2011 r., reforma została wstrzymana. We Francji reformy wprowadziły drugi język obcy jako przedmiot obowiązkowy dla wszystkich uczniów w ogólnokształcącej szkole średniej II stopnia.

Z danych za rok 2010/11 wynika, że nauka drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w Europie zazwyczaj rozpoczyna się w szkole średniej w wieku 10, 11, 12 lub 13 lat, w zależności od struktury systemu edukacji w określonych krajach ⁽²⁾. Wyjątkami w tym zakresie są Grecja, Estonia, Łotwa, Islandia i Luksemburg. W pierwszych czterech krajach obowiązkowa nauka drugiego języka obcego rozpoczyna się pod koniec szkoły podstawowej, w wieku 10 lub 12 lat, choć w Estonii szkoły mają pewną swobodę w decydowaniu o dokładnym czasie rozpoczęcia tej nauki (zob.: rys. B1). W Luksemburgu nauka drugiego języka obcego rozpoczyna się już na początku szkoły podstawowej.

⁽²⁾ Informacje dotyczące związku pomiędzy nominalnym wiekiem uczniów a strukturą edukacji przedstawiono w publikacji Eurydice Struktury europejskich systemów edukacyjnych (*Structures of European Education Systems*), dostępnej pod następującym adresem: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/tools/108_structure_education_systems_EN.pdf

● **Rysunek B3: Zmiany w wieku rozpoczynania przez uczniów obowiązkowej nauki drugiego języka obcego i czas trwania tego kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, lata 2002/03, 2006/07, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Dane liczbowe dotyczą przede wszystkim języków określanych w programie nauczania jako „obce” (lub „nowożytny”). Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) są uwzględniane tylko wtedy, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych.

Wiek rozpoczynania nauki odnosi się do drugiego obowiązkowego języka obcego i odzwierciedla standardowy wiek przyjęcia do klasy, w której rozpoczyna się nauka języka; nie uwzględnia wcześniejszego lub późniejszego rozpoczęcia szkoły, powtarzania klas lub innych zakłóceń w procesie edukacji (nominalny wiek uczniów). Czas trwania nauki/kształcenia odnosi się do każdego języka.

W odniesieniu do lat 2002/03 i 2006/07 rysunek przedstawia wiek, w którym uczniowie rozpoczynają i kończą naukę drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego zgodnie z oficjalnymi dokumentami, nawet jeśli kształcenie to nie obejmowało wszystkich szkół lub całej grupy wiekowej w danym roku. W przypadku roku szkolnego 2010/11 stopniowo wprowadzane rozwiązania zostały zaznaczone jako takie, jeśli w roku 2010/11 nie były jeszcze w pełni wprowadzone. Bardziej szczegółowe informacje dotyczące roku 2010/11 przedstawiono na rys. B1.

Definicje „języka obcego”; „języka jako przedmiotu obowiązkowego” oraz „stopniowego wprowadzania” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

UCZNIOWIE, KTÓRZY REALIZUJĄ NIEKTÓRE ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNE LUB UCZĘSZCZAJĄ DO OKREŚLONYCH RODZAJÓW SZKÓŁ MUSZĄ UCZYĆ SIĘ DODATKOWYCH JĘZYKÓW OBCYCH

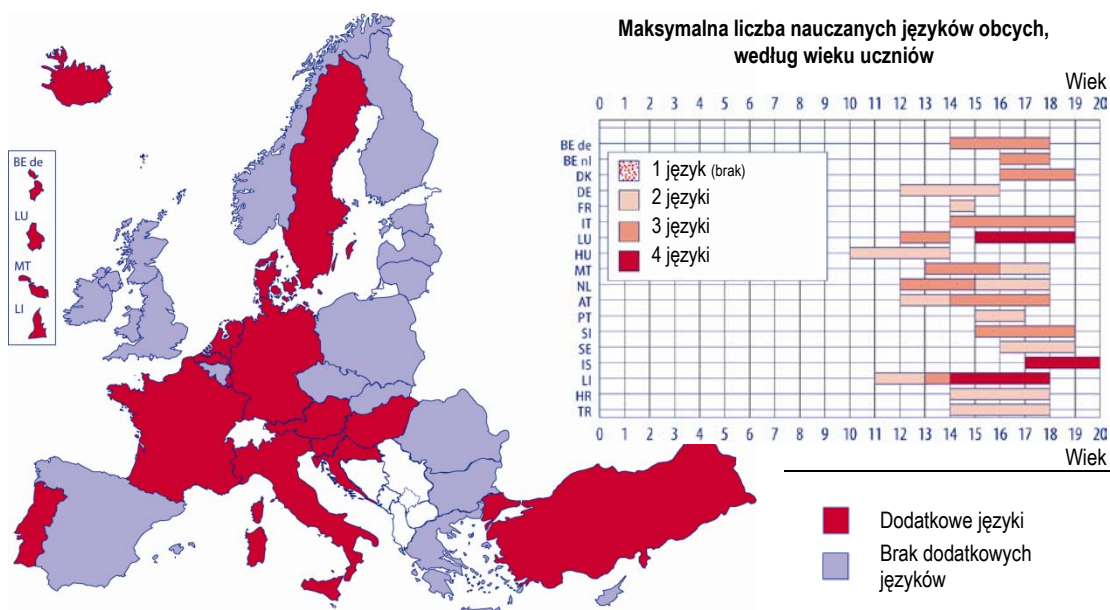
Wraz z początkiem szkoły średniej niektóre systemy edukacyjne pozwalają uczniom na wybór ścieżek dydaktycznych/ profili lub różnych rodzajów szkół. W ramach tych systemów występują różnice pomiędzy liczbą języków obcych obowiązkowych dla wszystkich uczniów, a liczbą języków obcych obowiązkowych dla uczniów realizujących określone ścieżki/ profile. Różnice te można zaobserwować w około połowie krajów.

Warto zauważyć, że w niektórych krajach, gdzie tylko jeden język obcy jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów, od uczniów realizujących określone ścieżki dydaktyczne wymaga się, by uczyli

się dodatkowych języków. Dotyczy to szczególnie Holandii, Austrii (ogółem nie więcej niż trzy języki) oraz Niemiec, Chorwacji i Turcji (w sumie dwa języki).

Luksemburg, Liechtenstein i Islandia to kraje, w których część uczniów musi uczyć się nawet czterech języków obcych. Nauka dodatkowych języków trwa przez cztery lata w Luksemburgu i Liechtensteinie, a trzy lata w Islandii.

- **Rysunek B4: Dodatkowe obowiązkowe języki obce, których uczą się uczniowie realizujący określone ścieżki dydaktyczne/ profile w szkole podstawowej i/lub ogólnokształcącej szkole średniej, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Dane liczbowe dotyczą przede wszystkim języków określanych w programie nauczania jako „obce” (lub „nowożytny”). Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) są uwzględniane tylko wtedy, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych.

Wiek odzwierciedla standardowy wiek uczniów i nie uwzględnia wcześniejszego lub późniejszego rozpoczęcia szkoły, powtarzania klasy czy innych zakłóceń w procesie edukacji (nominalny wiek uczniów).

Definicje „języka obcego”; „języka jako przedmiotu obowiązkowego” oraz „ścieżki dydaktycznej/ profilu” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

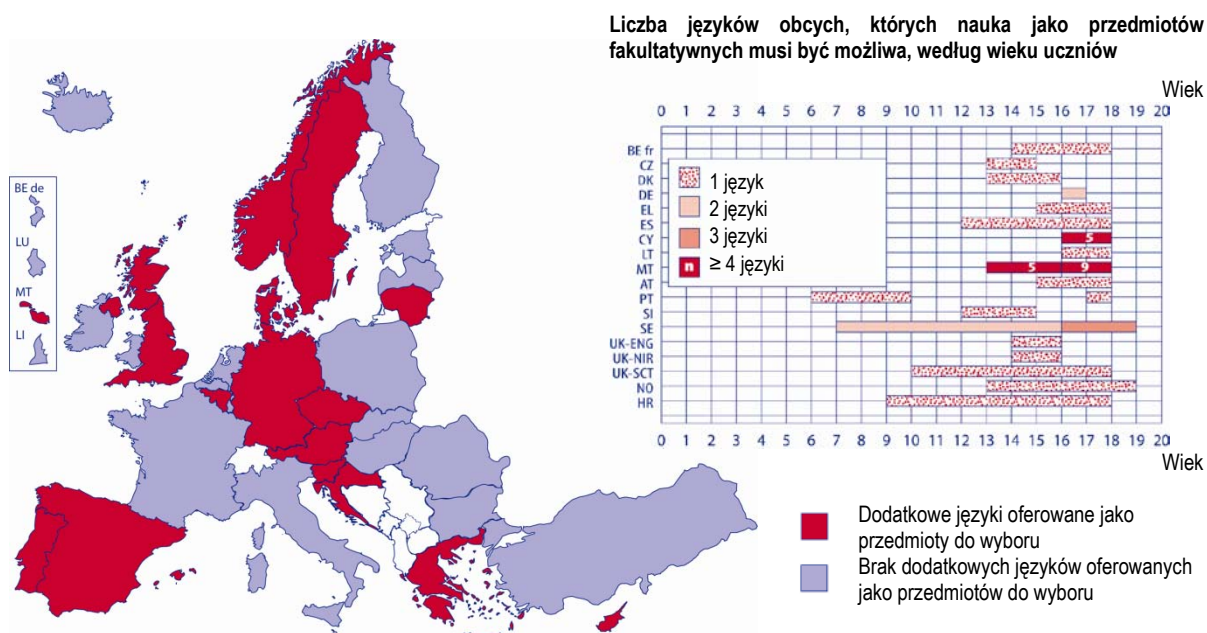
W POŁOWIE KRAJÓW EUROPEJSKICH PODSTAWY PROGRAMOWE POZWALAJĄ UCZNIOM WE WSZYSTKICH TYPACH SZKÓŁ NA NAUKĘ DODATKOWYCH JĘZYKÓW

W około połowie krajów europejskich wszystkie szkoły są zobowiązane do oferowania uczniom zajęć fakultatywnych z co najmniej jednego języka obcego. W Zjednoczonym Królestwie (Walii), od września 2012 r., wszyscy uczniowie w wieku od 14 do 16 lat będą mieli prawo wyboru przedmiotów spośród szerokiej oferty programowej szkół. Nauka języka obcego została uwzględniona w ramach jednego z pięciu określonych obszarów kształcenia, które muszą być dostępne dla wszystkich uczniów, a zatem musi być uwzględniana w szkolnej ofercie przedmiotowej.

Szkoły na Cyprze i Malcie mają obowiązek zapewnić uczniom możliwość nauki wyjątkowo dużej liczby języków. Na Cyprze pięć języków, oferowanych w ramach opcji podstawowego programu nauczania, uzupełnia dwa języki, których wszyscy uczniowie muszą się uczyć (zob.: rys. B1). Na Malcie ta sama sytuacja dotyczy uczniów w wieku pomiędzy 13. a 15. rokiem życia. Oprócz dwóch języków obcych obowiązkowych dla wszystkich uczniów, wszystkie szkoły obowiązkowo organizują fakultatywne

zajęcia z pięciu dodatkowych języków obcych. Mimo że nauka języków obcych nie jest już obowiązkowa dla uczniów, którzy ukończyli 16 lat (zob.: rys. B3), wszystkie szkoły muszą nadal zapewniać uczniom możliwość wyboru dziewięciu języków jako przedmiotów fakultatywnych. W praktyce, biorąc pod uwagę rozmiar Malty, może się okazać, że uczniowie, którzy chcą uczyć się określonego języka muszą być łączeni w grupy z inną szkołą, która organizuje zajęcia z tego języka.

● **Rysunek B5: Dodatkowe języki obce do wyboru jako przedmioty fakultatywne w ramach podstawy programowej w szkołach podstawowych i/lub ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Dane liczbowe dotyczą przede wszystkim języków określanych w programie nauczania jako „obce” (lub „nowożytny”). Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) są uwzględniane tylko wtedy, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych.

Wiek odzwierciedla standardowy wiek uczniów i nie uwzględnia wcześniejszego lub późniejszego rozpoczęcia szkoły, powtarzania klasy czy innych zakłóceń w procesie edukacji (nominalny wiek uczniów).

Definicje „języka obcego”; „języka jako przedmiotu obowiązkowego”; „języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego” oraz „ścieżki dydaktycznej/ profilu” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Warto zauważyć, że wśród krajów, w których tylko jeden język obcy jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów, są takie, które wymagają, by szkoły zapewniały wszystkim uczniom możliwość fakultatywnej nauki jeszcze co najmniej jednego języka. Tak jest szczególnie w przypadku Belgii (Wspólnoty Francuskiej), Danii, Niemiec, Hiszpanii, Szwecji i Chorwacji. W Hiszpanii wszystkie szkoły muszą oferować język obcy jako przedmiot fakultatywny uczniom w wieku od 12 lat. W niektórych Wspólnotach Autonomicznych (Aragonia, Wyspy Kanaryjskie, Galicja, Madryt i Murcja) ten drugi język jest dla uczniów obowiązkowy.

W większości krajów nauka języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego rozpoczyna się na poziomie szkoły średniej. Wyjątkami są cztery kraje (Portugalia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo (Szkocja) i Chorwacja). W Portugalii od roku 2008/2009 wszystkie szkoły mają obowiązek organizować naukę języka angielskiego dla uczniów w wieku od 6 do 10 lat. W Szwecji, podobnie jak w przypadku obowiązkowego języka obcego (zob.: rys. B1), szkoły mają pewien zakres autonomii w podejmowaniu decyzji dotyczących tego, kiedy rozpocząć nauczanie dodatkowych języków obcych. W Zjednoczonym Królestwie (Szkocji) uczniowie nie muszą uczyć się języka obcego, ale szkoły powinny zapewniać możliwość nauki jednego języka obcego jako przedmiotu do wyboru dla wszystkich uczniów w wieku od 10 do 18 lat.

SZKOŁY MAJĄ DUŻY ZAKRES AUTONOMII, CO MOŻE SPRZYJAĆ ROZSZERZANIU OFERTY KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO

W przeważającej części krajów szkoły mają pewien zakres autonomii, który umożliwia im wprowadzanie kilku samodzielnie wybranych przedmiotów, a zwłaszcza języków obcych, w ramach minimalnej oferty kształcenia. W większości tych krajów autonomia dotyczy wszystkich lub większości poziomów edukacji. W Irlandii, Francji i Liechtensteinie dotyczy ona szkół średnich, a w przypadku Danii jedynie szkół średnich drugiego stopnia. We Włoszech zarówno szkoły na poziomie podstawowym, jak i średnim cieszą się autonomią, jednak to szkoły średnie drugiego stopnia korzystają z niej w większym zakresie w celu wzbogacenia swojej oferty programowej.

Dzięki tej autonomii szkoły mogą realizować program nauczania lepiej dostosowany do potrzeb populacji i regionu, w którym są usytuowane. W związku z tym treści minimalnej oferty kształcenia mogą być w pewnym stopniu zróżnicowane, zależnie od szkoły. Społeczność szkolna może na przykład postanowić, że w szkole będą odbywać się lekcje dodatkowego języka poza tym, który już jest nauczany w ramach obowiązujących przepisów wydawanych przez centralne władze edukacyjne (zob.: rys. B1-B5).

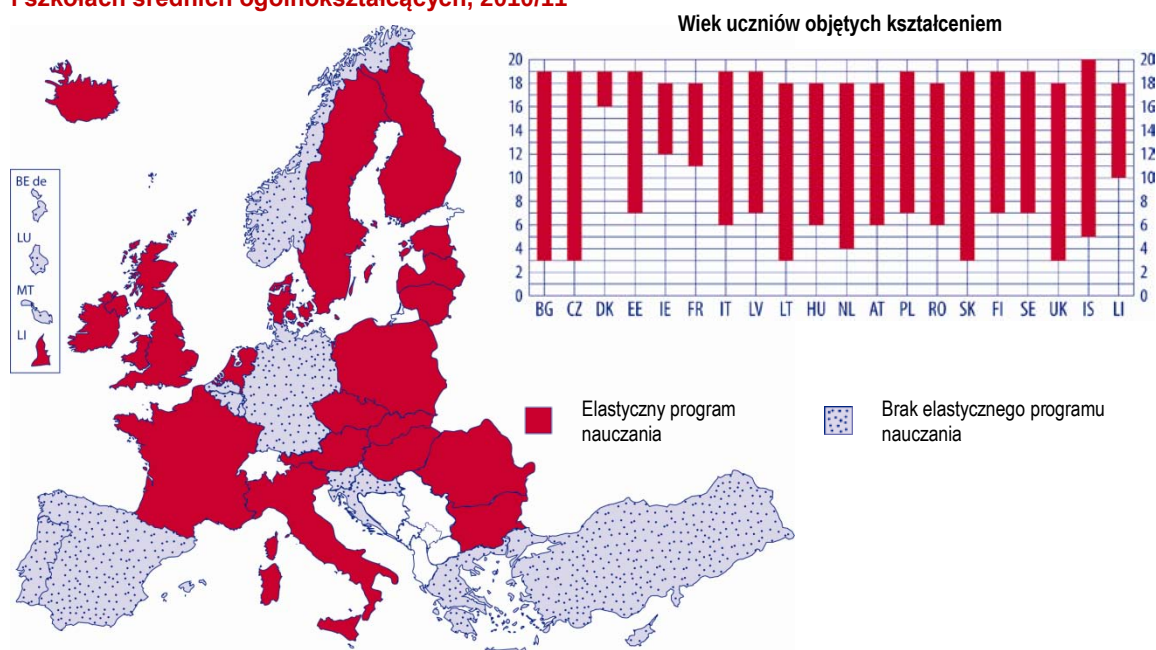
Sposób, w jaki autonomia jest realizowana na poziomie szkoły znacznie się różni w poszczególnych krajach. Na przykład w Holandii, 70% przedmiotów wchodzących w skład minimalnej oferty kształcenia na poziomie szkoły podstawowej jest określana przez centralne władze edukacyjne. Ta część obejmuje również obowiązkową naukę języka obcego. W zakresie pozostałych 30% dostępnego wymiaru zajęć szkoły mogą włączać do swojej oferty dodatkowe przedmioty, w tym także dodatkowy język obcy np. francuski lub niemiecki lub inne przedmioty pozajęzykowe, mogą też przeznaczyć więcej godzin na przedmioty przewidziane przez centralne władze edukacyjne.

W Zjednoczonym Królestwie (Anglii, Walii i Irlandii Północnej) szkoły muszą opracowywać dodatkową ofertę kształcenia, która wykracza poza ustawowe minimum, zgodną z ich specyficznymi potrzebami i warunkami. Chociaż nauka języka obcego jest w Zjednoczonym Królestwie obowiązkowa tylko przez okres trzech lat (wiek uczniów: 11-14 lat), szkoły mogą to kształcenie wydłużyć tak, by obowiązywało również uczniów w wieku 14-16 lat. Większość szkół podstawowych w Anglii i co najmniej połowa szkół podstawowych w Irlandii Północnej organizuje lekcje języka obcego. W Walii w niewielkiej, ale rosnącej liczbie szkół podstawowych naucza się języka obcego.

Na Węgrzech centralne władze edukacyjne wydają przepisy dotyczące tego, jak szkoły powinny dysponować godzinami nauczania. Przepisy te określają, w ujęciu procentowym, czas, jaki szkoły mogą przeznaczać na różne przedmioty. W przypadku języków obcych szkoły są zobowiązane do wykorzystywania od 2% do 6% całego czasu przeznaczanego na ich nauczanie w ciągu pierwszych czterech lat szkoły podstawowej. Oficjalnie wszyscy uczniowie powinni rozpocząć naukę języka obcego od klasy 4., gdy mają 9 lub 10 lat, jednak szkoły mogą wykorzystać część z puli godzin dydaktycznych na wcześniejsze rozpoczęcie nauki języków obcych (zob.: rys. B1). Mogą także ponownie przeznaczyć część tego czasu na inne przedmioty, pod warunkiem, że zachowają dolne i górne granice określonych zakresów procentowych.

W Belgii (Wspólnota Flamandzka i Francuska) szkoły także mają możliwość wykorzystania części czasu przeznaczanego na określone przedmioty na nauczanie innych przedmiotów, choć funkcjonuje to w bardziej ograniczonym zakresie. Centralne władze edukacyjne pozwalają szkołom przeznaczać czas, który jest normalnie przewidziany na inne przedmioty na naukę języka obcego. Ma to przede wszystkim miejsce w szkolnictwie podstawowym, w klasach, w których nauka języka obcego nie jest jeszcze obowiązkowa dla wszystkich uczniów. Dzięki tej swobodzie szkoły mogą organizować naukę języka obcego na wcześniejszym etapie, w ramach minimalnej oferty kształcenia. Poza tym bardzo określonym kontekstem autonomia szkół nie jest na tyle szeroka by posiadały one elastyczny program nauczania.

- **Rysunek B6: Zakres swobody szkół dotyczący wprowadzania kształcenia językowego z własnej inicjatywy, w ramach minimalnej oferty kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i szkołach średnich ogólnokształcących, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Definicje „języka obcego”; „minimalnej oferty kształcenia” oraz „elastycznego programu nauczania” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Austria: Szkoły mają pewną autonomię, co umożliwia im realizację programu nauczania, który odbiega nieco od programu określonego przez centralne władze edukacyjne. Przedmioty, które szkoły prowadzą na tej podstawie, muszą jednak znajdować się w wykazie opracowanym przez te władze.

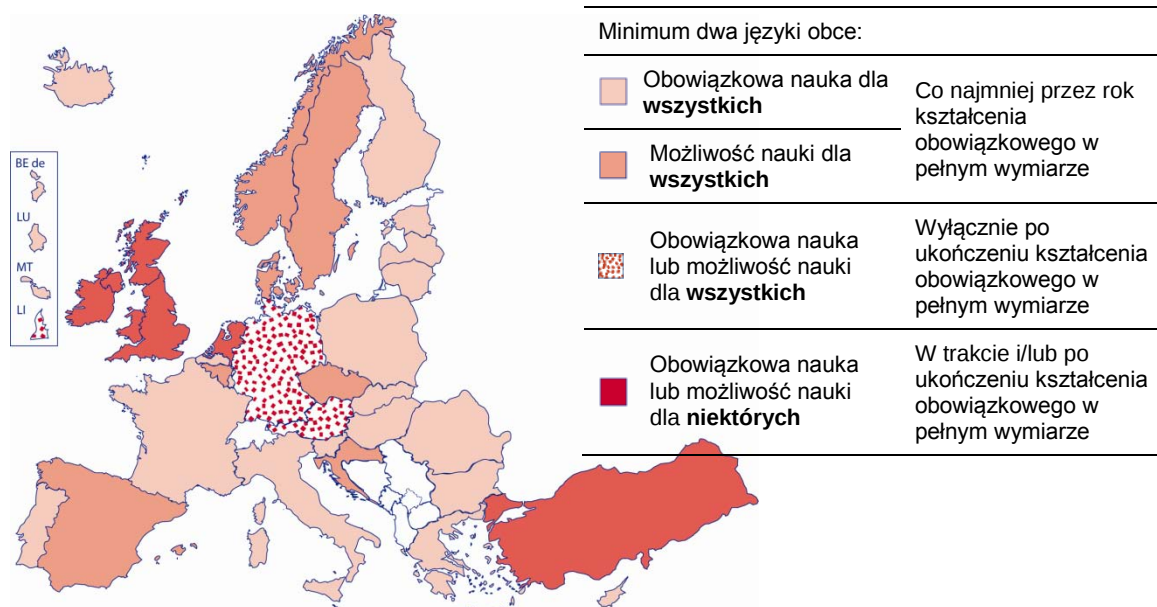
W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW WSZYSCY UCZNIOWIE MUSZĄ UCZYĆ SIĘ DWÓCH JĘZYKÓW PRZEZ CO NAJMNIEJ JEDEN ROK W TRAKCIE KSZTAŁCENIA OBOWIĄZKOWEGO

Podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Barcelonie (2002 r.) szefowie państw i rządów UE wezwali do dalszych działań „na rzecz lepszego opanowania podstawowych umiejętności, w szczególności poprzez nauczanie co najmniej dwóch języków obcych od bardzo wczesnego wieku”. Zalecenie to jest wpisane w intensywne działania zainicjowane podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Lizbonie (2000 r.), gdzie Unia Europejska wyznaczyła sobie strategiczny cel, aby stać się „najbardziej konkurencyjną i dynamiczną światową gospodarką opartą na wiedzy”. W roku 2010/11 polityka edukacyjna większości krajów była zgodna z tym zaleceniem, umożliwiając wszystkim uczniom naukę co najmniej dwóch języków obcych w trakcie kształcenia obowiązkowego. Cel ten odzwierciedla najpowszechniej przyjęte w Europie rozwiązanie, w ramach którego wszyscy uczniowie obowiązkowo uczą się przynajmniej dwóch języków obcych przez co najmniej rok w trakcie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze.

Drugą kategorię tworzą kraje, w których nauka dwóch języków obcych nie jest wprawdzie obowiązkowa, ale wszyscy uczniowie mają taką możliwość w trakcie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze. W tych krajach pierwszy język jest obowiązkowy, natomiast drugi język stanowi we wszystkich szkołach przedmiot fakultatywny w podstawie programowej. W związku z tym, w momencie wyboru przedmiotów fakultatywnych, wszyscy uczniowie mogą podjąć decyzję o nauce drugiego języka obcego, niezależnie od szkoły, do której uczęszczają.

Tylko niewielka część krajów nie zapewnia każdemu uczniowi możliwości nauki dwóch języków obcych w trakcie kształcenia obowiązkowego. W Niemczech, Austrii i Liechtensteinie możliwość nauki dwóch języków mają jedynie wszyscy uczniowie ponadobowiązkowych szkół ogólnokształcących; przy czym w Austrii i Liechtensteinie jest to obowiązkowe.

◆ **Rysunek B7: Nauka dwóch języków obcych w ramach programu nauczania w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Rysunek dotyczy przede wszystkim języków „obcych” (lub „nowożytnych”) w programie nauczania. Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) uwzględniono jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Bardziej szczegółowe informacje na temat nauki języków obcych w programie nauczania przedstawiono na rys. B1-B6 oraz w Załączniku nr 1 opisującym nauczanie tego przedmiotu według krajów.

Możliwość nauki dla wszystkich (minimum dwóch języków obcych): na ogół pierwszy język stanowi w programie nauczania przedmiot obowiązkowy, a drugi język - przedmiot fakultatywny w podstawie programowej.

Obowiązkowa nauka lub możliwość nauki dla niektórych (minimum dwóch języków obcych): jedynie niektórzy uczniowie muszą lub mogą uczyć się dwóch języków, ponieważ szkoły same decydują o tym, czy stworzą im możliwość nauki dodatkowego języka, albo możliwość bądź obowiązek nauki innych języków dotyczy uczniów wybierających określone ścieżki/ profile kształcenia.

Definicje „języka obcego”; „języka jako przedmiotu obowiązkowego”; „języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego w podstawie programowej” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W Irlandii i Zjednoczonym Królestwie szkoły nie mają obowiązku zapewnienia wszystkim uczniom możliwości nauki dwóch języków obcych na żadnym etapie edukacji. Zasady tworzenia programów nauczania są jednak na tyle elastyczne, aby w ofercie szkoły mógł znaleźć się drugi język obcy, jeśli taka jest decyzja szkoły. W Holandii nauka drugiego języka obcego nie jest obowiązkowa dla uczniów realizujących określone profile kształcenia (około 15% populacji szkolnej) na początku szkoły średniej pierwszego stopnia. Realizacja wielu z tych profili wiąże się z nauką co najmniej dwóch języków obcych, ale nie dotyczy ona wszystkich uczniów. W Turcji jedynie uczniowie niektórych typów szkół obowiązkowo uczą się dwóch języków obcych i dotyczy to kształcenia ponadobowiązkowego.

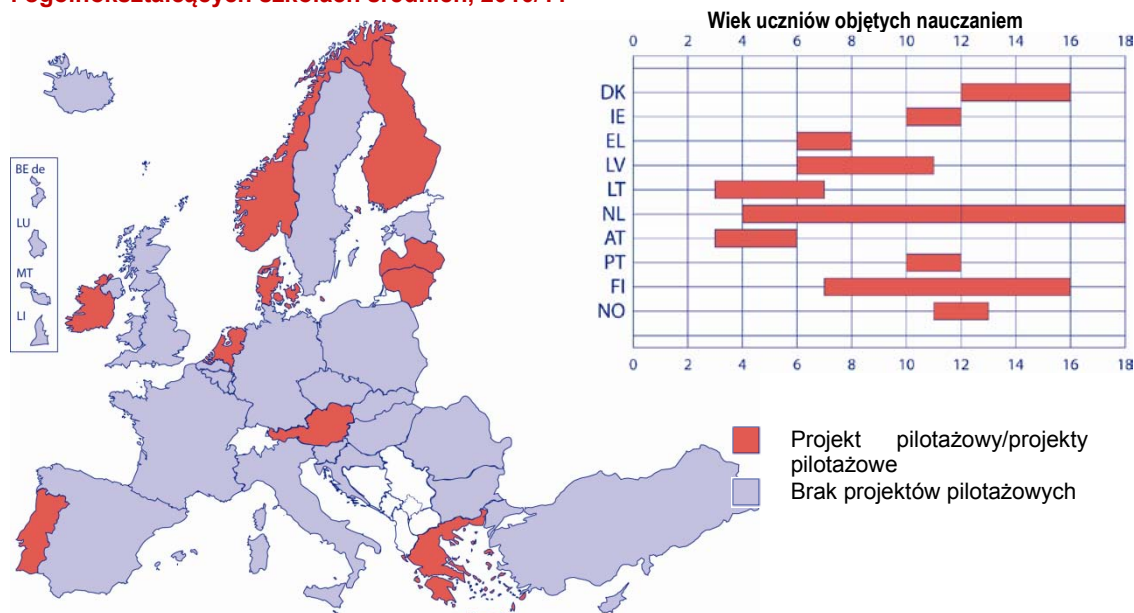
W porównaniu z sytuacją w roku 2006/2007 (EACEA/Eurydice, 2008), należy zwrócić uwagę na zmiany, które miały miejsce w Polsce i Słowenii. Oba te kraje wprowadziły obowiązkową naukę dwóch języków obcych na trzy lata przed zakończeniem kształcenia obowiązkowego. W Słowenii reforma, która miała być wprowadzana we wszystkich szkołach do roku 2010/2011 została wstrzymana po decyzji podjętej w listopadzie 2011 r.

DZIESIĘĆ KRAJÓW REALIZUJE PROJEKTY PILOTAŻOWE DOTYCZĄCE ROZSZERZANIA ZAKRESU KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO LUB OBNIŻANIA WIEKU ROZPOCZYNANIA NAUKI JĘZYKÓW

W dziesięciu krajach realizuje się obecnie projekty pilotażowe w zakresie wprowadzania większej liczby języków w ramach minimalnej oferty kształcenia, lub obniżania wieku rozpoczynania nauki języków obcych. Są to projekty organizowane i finansowane przez władze edukacyjne.

W Irlandii, Grecji, na Łotwie, Litwie i w Austrii projekty te mają na celu wprowadzenie nauki języków obcych na tych poziomach edukacji, na których nie są one jeszcze obowiązkowe (zob.: rys. B1). Na Litwie w 26 placówkach przedszkolnych wprowadzany jest język niemiecki. Podobnie w Austrii - liczne projekty finansowane z różnych źródeł, w tym także ze źródeł publicznych, umożliwiają naukę języka angielskiego dzieciom w przedszkolach. Niewielka liczba pozostałych projektów koncentruje się na innych językach. W Irlandii, gdzie nauczanie języków obcych nie jest obowiązkowe, w ponad 500 szkołach podstawowych (spośród 3165), w ramach inicjatywy „Języki nowożytnie w szkołach podstawowych” (*Modern Languages in Primary School Initiative*) prowadzone są lekcje języka francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego lub włoskiego. Projekty prowadzone w Grecji i na Łotwie testują nowe rozwiązania, które wkrótce powinny zostać wdrożone. W Grecji 800 wybranych szkół podstawowych wprowadza naukę języka angielskiego dla uczniów w wieku od 6 do 8 lat, która w 2013 r. zostanie rozszerzona na wszystkie szkoły. Na Łotwie w ramach projektu pilotażowego wprowadza się nowy program nauczania języka (angielski, francuski i niemiecki) dla uczniów w wieku od 6 do 11 lat.

- ◆ **Rysunek B8: Wiek, w którym rozpoczyna się naukę języków obcych w ramach projektu pilotażowego, i czas trwania tego kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Rysunek dotyczy przede wszystkim języków określanych w programie nauczania jako „obce” (lub „nowożytnie”). Języki regionalne i/lub mniejszościowe (zob.: rys. B15) oraz języki starożytne (zob.: rys. B16) uwzględniono jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych.

Rysunek obejmuje projekty pilotażowe, które rozszerzają ofertę nauki języków obcych poza minimalną ofertę kształcenia.

Definicje „projektu pilotażowego” oraz „minimalnej oferty kształcenia” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W Danii, Holandii, Portugalii, Finlandii i Norwegii projekty pilotażowe dają uczniom możliwość nauki większej liczby języków lub wprowadzają możliwość nauki języków alternatywnych (zazwyczaj francuskiego i niemieckiego) dla najczęściej nauczanego czyli języka angielskiego. Głównym celem projektów fińskich, norweskich i duńskich jest zachęcanie uczniów do nauki większej liczby języków lub rozpoczynania tej nauki na wcześniejszym etapie niż to przewiduje podstawa programowa. W Finlandii projekt jest skierowany do uczniów w wieku od 7 do 16 lat. W Norwegii grupą docelową są uczniowie w wieku od 11 do 13 lat, a celem szczegółowym projektu jest promowanie pozytywnego nastawienia młodzieży do wielojęzyczności. Projekt będzie trwał od 2010 do 2012 r. i przed podjęciem decyzji o powszechnym wprowadzeniu jego założeń zostanie on poddany ocenie. W Danii w ramach projektu pilotażowego uczniowie w wieku 12 lat mogą rozpocząć naukę języka francuskiego lub niemieckiego (tj. o rok wcześniej niż określono w przepisach). W Holandii w ramach jednego z projektów bada się możliwość wprowadzenia nauki języka francuskiego i niemieckiego w szkołach podstawowych, gdzie wszyscy uczniowie uczą się już języka angielskiego (zob.: rys. B13). Drugi projekt pilotażowy ma na celu wprowadzenie języka chińskiego do szkół średnich. W ramach projektu języka chińskiego uczy się albo jako dodatkowego języka albo zamiast dwóch standardowo nauczanych języków (francuskiego i niemieckiego). W Portugalii celem prowadzonego projektu pilotażowego jest obniżenie wieku rozpoczynania obowiązkowej nauki drugiego języka z 12 do 10 lat.

ORGANIZACJA

CZĘŚĆ II – NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH W KONTEKŚCIE ZINTEGROWANEGO KSZTAŁCENIA PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWEGO W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I ŚREDNICH

ZINTEGROWANE KSZTAŁCENIE PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWE PROWADZI SIĘ W GŁÓWNYM NURCIE EDUKACJI NIEMAL WE WSZYSTKICH KRAJACH

W zdecydowanej większości krajów europejskich część szkół prowadzi formę kształcenia, w ramach której zajęcia odbywają się w dwóch różnych językach lub też jednym, który zgodnie z programem nauczania jest językiem „obcym”. Taka forma kształcenia określana jest mianem „zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego” (zob.: „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”). Do krajów, które nie prowadzą tej formy kształcenia należą jedynie: Dania, Grecja, Islandia i Turcja.

- ♦ **Rysunek B9: Status zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe w niektórych szkołach: ta forma kształcenia nie jest szczególnie rozpowszechniona. Więcej informacji dotyczących zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w poszczególnych krajach przedstawiono w Załączniku nr 2.

Rysunek nie obejmuje:

- programów przeznaczonych dla dzieci, których językiem ojczystym nie jest język(i) nauczania mających na celu bardziej efektywną integrację dzieci ;
- programów w szkołach międzynarodowych.

Definicje „zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego” oraz „projektu pilotażowego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Mimo, że zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe funkcjonuje w niemal wszystkich krajach na poziomie szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły średniej, nadal nie jest ono rozpowszechnioną formą kształcenia w europejskich systemach edukacji. Ta obserwacja została zaczerpnięta z informacji o poszczególnych krajach przedstawionych w załączniku nr 2, które nie pozwalają wprawdzie na dokonanie dokładnych porównań pomiędzy krajami, ale są pewną wskazówką odnośnie tego, jak szeroka jest oferta kształcenia przedmiotowo-językowego w tych krajach. Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Luksemburg i Malta to jedyne kraje, w których zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe występuje we wszystkich szkołach.

W trzech krajach zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe prowadzone jest jedynie w ramach projektów pilotażowych. W Belgii (Wspólnota Flamandzka) projekt, który był przewidziany

na lata 2007 - 2010, został przedłużony do 2012 r. w dziewięciu szkołach średnich. Celem tego projektu jest naukowa analiza wyzwań stojących przed zintegrowanym kształceniem przedmiotowo-językowym. Na Cyprze zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe było prowadzone w szkołach od kilku lat w ramach programu pilotażowego, ale od września 2011 r. zostało włączone do głównego nurtu edukacji. W Portugalii w ramach projektu SELF (*Secções Europeias de Língua Francesa*), który obejmuje 23 szkoły na poziomie średnim, oferuje się naukę przedmiotów pozajęzykowych w języku francuskim.

We Włoszech, od 2010 r., wszyscy uczniowie w ostatniej klasie szkoły średniej drugiego stopnia zostali zobowiązani do nauki jednego przedmiotu pozajęzykowego w języku obcym. Uczniowie realizujący profil językowy mają ten obowiązek od 16 roku życia. W wieku 17 lat uczniowie uczą się drugiego przedmiotu pozajęzykowego w drugim języku obcym spośród trzech, których uczą się w szkole jako języków obcych. Podobne praktyki są dość powszechne w Austrii, gdzie na poziomie szkoły średniej różne przedmioty pozajęzykowe są prowadzone w języku obcym. Ponadto austriackie władze oświatowe zdecydowały się na zastosowanie podejścia opartego na zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym podczas nauki pierwszego języka obcego dla wszystkich uczniów w wieku od 6 do 8 lat; uczniowie mają jedną lekcję w tygodniu, podczas której przedmioty objęte programem są prowadzone w języku obcym. Podobne rozwiązania w odniesieniu do nauczania języka angielskiego funkcjonują także w Liechtensteinie dla uczniów w tym samym wieku. W tym samym kraju, od roku 2010/2011, jedna szkoła średnia drugiego stopnia prowadzi zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe dla uczniów realizujących profil językowy. Ten projekt pilotażowy będzie trwał cztery lata.

W ZINTEGROWANYM KSZTAŁCENIU PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWYM SZEROKO WYKORZYSTUJE SIĘ RÓWNIEŻ JĘZYKI REGIONALNE LUB MNIEJSZOŚCIOWE

W krajach, w których dwa języki są używane jako języki nauczania w kontekście zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego, najczęściej status tych języków jest różny.

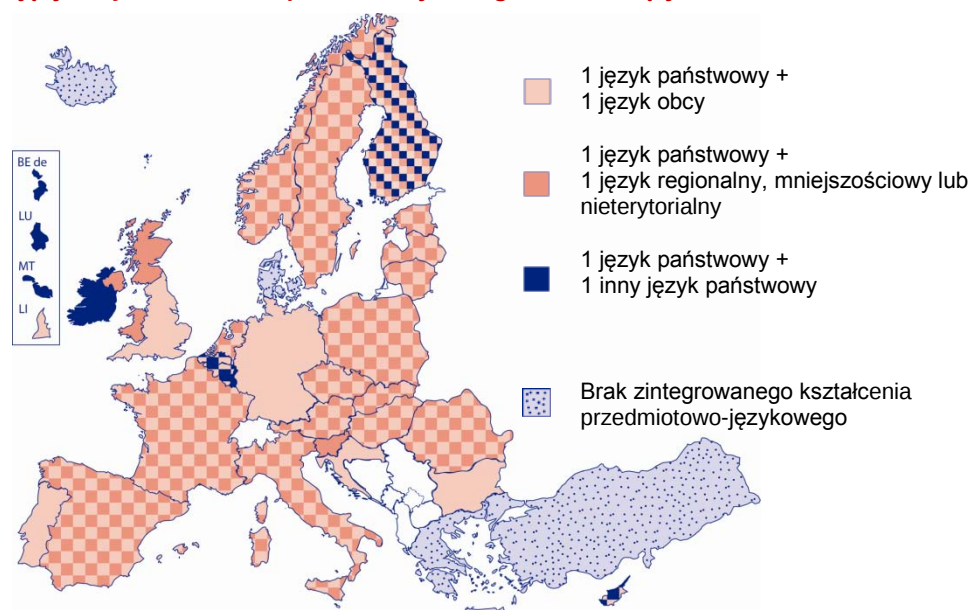
Kombinacje języków używanych w ramach zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego zależą w dużej mierze od dziedzictwa językowego danego kraju, szczególnie gdy funkcjonuje w nim więcej niż jeden język państwowy lub jeden bądź więcej języków regionalnych czy mniejszościowych, niezależnie od tego, czy posiadają one status urzędowy (zob.: rys. A1). „Załącznik nr 2” przedstawia pełne informacje dotyczące języków i poziomów edukacji związanych z tego rodzaju kształceniem.

Dwadzieścia krajów europejskich prowadzi zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe, w ramach którego używa się języka regionalnego bądź mniejszościowego oraz języka państwowego (lub jednego z języków państwowych). W praktyce, na przykład na Węgrzech, niektóre szkoły prowadzą naukę przedmiotów pozajęzykowych w języku węgierskim, a inne w języku słowackim. Wszystkie te kraje, z wyjątkiem Słowenii i Zjednoczonego Królestwa (Walii, Irlandii Północnej i Szkocji) stosują inne wzorce językowe.

W dwudziestu pięciu krajach szkoły prowadzą zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe zarówno w języku, który zgodnie z programem nauczania jest językiem obcym, jak i w języku państwowym (lub jednym z języków państwowych). Grupa ta obejmuje również taki wariant kształcenia, w ramach którego wszystkie przedmioty pozajęzykowe są prowadzone w języku obcym. Inne kombinacje językowe (np. język regionalny lub mniejszościowy i język państwowy) również występują we wszystkich tych krajach, z wyjątkiem Bułgarii, Niemiec, Portugalii, Zjednoczonego Królestwa (Anglii), Liechtensteinu i Chorwacji. W Chorwacji niektóre szkoły prowadzą kształcenie, w ramach którego wszystkie przedmioty pozajęzykowe odbywają się w języku regionalnym lub mniejszościowym. Te szkoły jednak nie są uznawane za placówki oferujące zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (zob.: „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”).

Z analizy języków obcych używanych jako języki nauczania przedstawionej w „Załączniku nr 2” wynika, że angielski, francuski i niemiecki, a także hiszpański i włoski to najbardziej rozpowszechnione języki docelowe. Języki te są również najczęściej nauczany językami obcymi w szkołach w całej Europie (zob.: rys. C8 a i b).

● **Rysunek B10: Status języków docelowych używanych w zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Niektóre języki mogą należeć do dwóch kategorii. Jest tak szczególnie w przypadku krajów, w których funkcjonuje więcej niż jeden język państwowy. Np. w Luksemburgu język francuski jest zarówno językiem obcym, jak i językiem państwowym. Ta sytuacja wynika z faktu, że język ten jest oznaczony jako „obcy” w programie nauczania ze względów edukacyjnych, natomiast jego status „języka państwowego” jest rezultatem decyzji politycznej. W praktyce, gdy w odniesieniu do jednego języka stosowane są dwa określenia, na rysunku prezentowane jest określenie zgodne z decyzją polityczną.

Szczegółowe informacje o zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym w poszczególnych krajach przedstawiono w „Załączniku nr 2”.

Na rysunku nie uwzględniono:

- programów przeznaczonych dla dzieci, których językiem ojczystym nie jest język(i) nauczania mających na celu bardziej efektywną ich integrację;
- programów w szkołach międzynarodowych.

Definicje „zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego”; „języka nieterytorialnego”; „języka regionalnego lub mniejszościowego”; „języka państwowego”; „języka obcego” oraz „projektu pilotażowego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

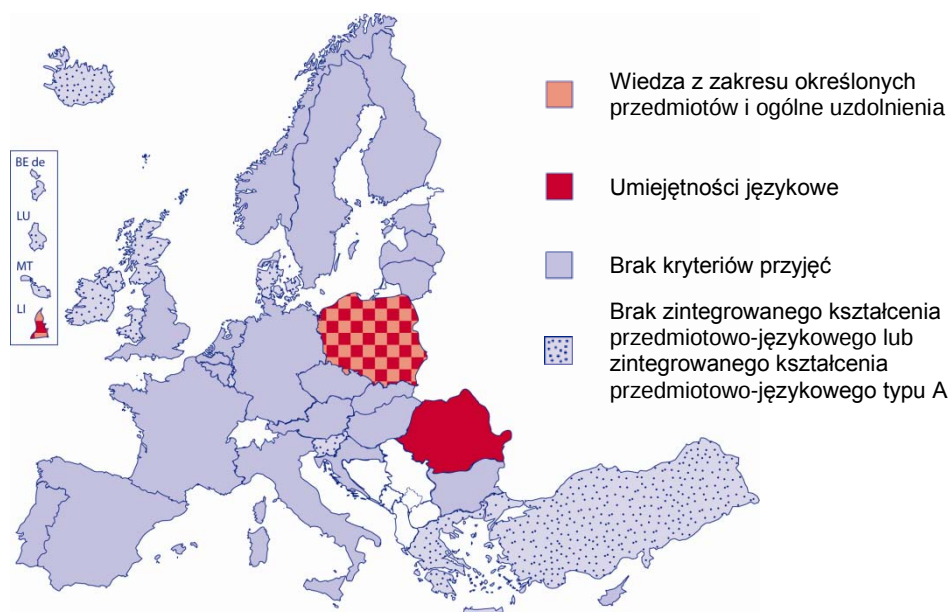
W sześciu krajach, gdzie występuje więcej niż jeden język państwowy, niektóre szkoły prowadzą zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe tam, gdzie do nauki przedmiotów pozajęzykowych z programu nauczania używa się dwóch języków urzędowych. W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Luksemburgu i na Malcie taka oferta edukacyjna funkcjonuje we wszystkich szkołach. W Luksemburgu dwa z trzech języków państwowych (niemiecki i francuski) są używane jako języki nauczania obok języka luksemburskiego - niemiecki w szkołach podstawowych i szkołach średnich pierwszego stopnia, natomiast francuski w szkołach średnich drugiego stopnia.

W czterech krajach (w Hiszpanii, na Łotwie, w Holandii i Austrii) niektóre szkoły prowadzą zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe w trzech różnych językach używanych jako języki nauczania. W krajach tych w ramach zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego łączy się język państwowy, język określony jako język obcy w programie nauczania i język regionalny lub mniejszościowy. To bardzo rzadkie rozwiązanie nie zostało przedstawione na rys. B10, ponieważ dotyczy on wyłącznie najpowszechniej występujących sytuacji, które obejmują nauczanie w dwóch językach.

DOSTĘP DO ZINTEGROWANEGO KSZTAŁCENIA PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWEGO NIE JEST POWSZECHNIE UZALEŻNIONY OD SPEŁNIENIA FORMALNYCH WYMOGÓW

W około dwóch trzecich systemów edukacji występują szkoły, w których języka obcego używa się do nauczania przedmiotów pozajęzykowych (zob.: rys. B10). Taka forma kształcenia nazywana jest zintegrowanym kształceniem przedmiotowo-językowym (typ A) i to jej dotyczy poniższy rysunek.

- **Rysunek B11: Kryteria oceny wiedzy i umiejętności warunkujące dostęp do zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Dane dotyczą jedynie zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego typu „A”.

Szczegółowe informacje dotyczące typu zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w poszczególnych krajach przedstawiono w „Załączniku nr 2”.

Zalecenia obejmujące wszystkie rodzaje kształcenia i nie odnoszące się konkretnie do zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego nie zostały ujęte na rysunku.

Na rysunku nie uwzględniono:

- programów przeznaczonych dla dzieci, których językiem ojczystym nie jest język(i) nauczania mających na celu bardziej efektywną ich integrację;
- programów w szkołach międzynarodowych.

Definicje „zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego” oraz „zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego typu A” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W większości krajów, które prowadzą zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (typu A) nie ma oficjalnych zaleceń/przepisów dotyczących stosowania przez szkoły określonych kryteriów selekcji uczniów zainteresowanych tym typem kształcenia. Wyjątkami są Polska, Rumunia i Liechtenstein. W Rumunii testuje się wyłącznie umiejętności językowe uczniów. W Polsce i Liechtensteinie kryteria oceny kandydatów obejmują umiejętności, wiedzę lub predyspozycje z pewnych dziedzin lub rodzajów wiedzy. W Liechtensteinie kandydaci ubiegający się o przyjęcie do szkół prowadzących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe przyjmowani są na podstawie średniej ocen za poprzedni rok szkolny, oceny z języków, matematyki i geografii, a także na podstawie wyników testów prognostycznych. Na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia, na którym odbywa się taka selekcja, zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe jest dostępne jedynie w ramach projektu pilotażowego (zob.: rys. B9).

W niektórych krajach, gdzie oficjalne warunki przyjęć nie istnieją, szkoły mogą stosować swoje własne kryteria. Tak jest w przypadku Czech, Węgier, Holandii, Słowacji i Finlandii. W Holandii w większości szkół prowadzących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe warunkiem przyjęcia jest wiedza uczniów nabyta w trakcie dotychczasowego kształcenia, dużą wagę przywiązuje się również do motywacji uczniów. Dla odmiany, przepisy w Belgii (Wspólnota Francuska) nie pozwalają na to by szkoły wprowadzały kryteria przyjęcia inne niż miejsce ucznia na liście zapisów.

W Bułgarii wszystkie specjalistyczne gimnazja na poziomie szkół średnich drugiego stopnia - a nie tylko te oferujące zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe - stosują kryteria naboru uczniów.

ORGANIZACJA

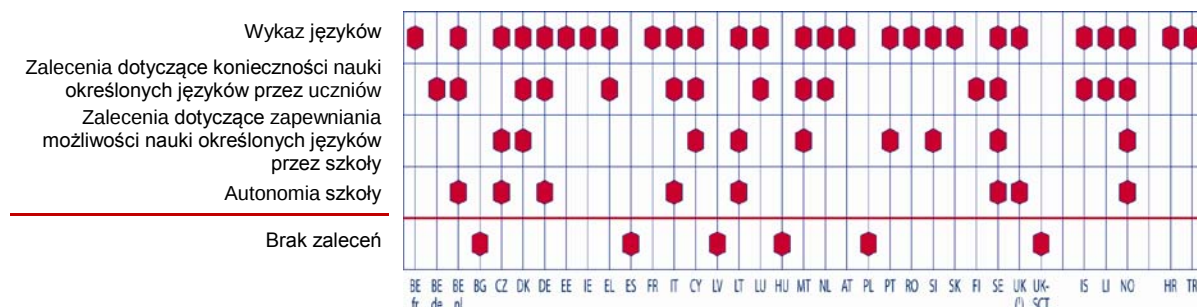
CZĘŚĆ III – ZAKRES JĘZYKÓW OFEROWANYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I ŚREDNICH

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW CENTRALNE WŁADZE EDUKACYJNE MAJĄ WPŁYW NA ZAKRES JĘZYKÓW OBCYCH W PROGRAMACH NAUCZANIA SZKÓŁ

W niemal wszystkich krajach (z wyjątkiem sześciu) centralne władze edukacyjne wpływają na wybór języków, których uczniowie w szkołach podstawowych i średnich mogą się uczyć.

W 15 krajach języki, których uczniowie uczą się w szkołach są ogólnie określone. Wszystkie szkoły muszą uwzględnić te określone konkretne, obowiązkowe języki w swoich programach nauczania (zob.: rys. B13).

● **Rysunek B12: Rodzaj/ typ zaleceń dla szkół dotyczących uwzględniania określonych języków obcych w programie nauczania na poziomie szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły średniej, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

UK ⁽¹⁾ = UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Do określonych krajów zastosowanie może mieć kilka kategorii, z wyjątkiem kategorii „Brak zaleceń”, która wyklucza wszystkie pozostałe. Na rysunku nie ma rozróżnienia pomiędzy poziomami edukacji - przedstawiono wszystkie okoliczności, niezależnie od poziomu edukacji.

Wykaz języków: Obejmuje co najmniej trzy języki, z których szkoły mogą wybierać.

Zalecenia dotyczące konieczności nauki określonych języków przez uczniów: Uczniowie są zobowiązani do nauki co najmniej jednego określonego języka (tj. ogólnie określonego języka obowiązkowego).

Zalecenia dotyczące zapewniania możliwości nauki określonych języków przez szkoły: Szkoły muszą uwzględnić określone języki w programie nauczania, ale języki te nie są obowiązkowe dla uczniów.

Autonomia szkoły: Oficjalne przepisy lub zalecenia określają, że szkoły mają pewną autonomię w podejmowaniu decyzji na temat tego, które języki należy uwzględnić w szkolnym programie nauczania.

Definicje „języka obcego” oraz „ogólnie określonego języka obowiązkowego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W dziewięciu krajach centralne władze edukacyjne wymagają, by szkoły zapewniały uczniom możliwość nauki określonych języków. Pięć z tych krajów należy także do poprzedniej kategorii, w ramach której to na uczniów nakładany jest obowiązek nauki co najmniej jednego określonego języka (tj. angielskiego). W Danii wszystkie szkoły muszą zapewniać możliwość nauki języka niemieckiego uczniom w wieku 13 lat, ale mogą także dodatkowo oferować język francuski. W Szwecji wszystkie szkoły muszą zapewniać możliwość nauki co najmniej dwóch języków spośród francuskiego, hiszpańskiego i niemieckiego w ramach kształcenia obowiązkowego, a wszystkich trzech języków w szkole średniej drugiego stopnia. W Norwegii wszystkie szkoły średnie pierwszego stopnia muszą uwzględniać w swojej ofercie edukacyjnej co najmniej jeden spośród następujących czterech języków: francuski, niemiecki, hiszpański lub rosyjski. Na Cyprze wszystkie szkoły średnie drugiego stopnia powinny uwzględniać w swojej ofercie dydaktycznej nie tylko naukę języka angielskiego i francuskiego, które na tym poziomie nie są już obowiązkowe dla uczniów, ale także inne języki - niemiecki, włoski, hiszpański, turecki i rosyjski. Na Malcie, na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia, wszystkie szkoły średnie muszą zapewniać możliwość nauki języka włoskiego,

francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego, arabskiego i rosyjskiego, poza językiem angielskim, którego uczniowie uczą się obowiązkowo. Na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia do wykazu języków obcych dodawany jest język grecki i łacina.

Ostatnie cztery z dziewięciu krajów, w których szkoły są zobowiązane do zapewniania uczniom możliwości nauki określonych języków, nie nakładają na uczniów obowiązku nauki tych języków. W Portugalii wszystkie szkoły muszą organizować lekcje języka angielskiego dla uczniów w wieku od 6 do 10 lat. W Słowenii istnieje obowiązek organizowania lekcji języka angielskiego lub niemieckiego od poziomu szkoły podstawowej. Na Litwie te same języki, plus język francuski, muszą być uwzględniane w szkolnym programie nauczania od poziomu szkoły podstawowej. W Czechach szkoły muszą wprowadzać naukę języka angielskiego w szkołach podstawowych zanim uczniowie zaczną uczyć się jakiegokolwiek innego języka. Jeśli uczniowie (lub ich rodzice) wybiorą język inny niż angielski, szkoła musi poinformować ich, że system edukacji nie może zagwarantować ciągłości nauczania wybranego języka obcego, gdy uczniowie pójdą do szkoły średniej lub jeśli przeniosą się do innej szkoły.

W ośmiu krajach centralne władze edukacyjne pozostawiają w gestii szkół to, które języki uwzględnią one w swoich szkolnych programach nauczania. Szkoły w tych krajach nie mają jednak pełnej swobody, gdyż istnieją tam pewne ograniczenia dotyczące uczniów bądź szkół. W Zjednoczonym Królestwie (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie autonomia wydaje się największa, szkoły w dużym stopniu mogą swobodnie decydować o tym, jakiego języka nauczać. W Irlandii Północnej uczniowie mogą wybierać języki spośród wszystkich języków urzędowych UE (poza angielskim oraz irlandzkim w irlandzkich szkołach średnich). W Anglii i Walii szkoły mogą uczyć dowolnego języka Europy lub świata.

JĘZYK ANIELSKI JEST JĘZYKIEM OBOWIĄZKOWYM W 14 KRAJACH

Piętnaście europejskich krajów, w ramach centralnych regulacji, wskazuje konkretne języki, których wszyscy uczniowie muszą uczyć się obowiązkowo. W Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej i Flamandzkiej), na Cyprze, w Islandii i Liechtensteinie istnieją dwa ogólnie określone języki obowiązkowe. W Luksemburgu są trzy takie języki - wszyscy uczniowie w ramach kształcenia obowiązkowego uczą się języka niemieckiego, francuskiego i angielskiego.

W 14 krajach tym obowiązkowym językiem jest język angielski. Ponadto, w większości z tych krajów, jest on również pierwszym językiem obcym, jakiego uczniowie uczą się jako przedmiotu obowiązkowego. Drugim najczęstszym ogólnie określonym językiem obowiązkowym jest język francuski. W trzech z pięciu krajów, w których francuski jest językiem obowiązkowym, jest on również jednym z języków państwowych (zob.: rys. A1). W kilku krajach nauka konkretnych języków jest obowiązkowa ze względów historycznych lub politycznych. Ma to miejsce na przykład w Belgii, Luksemburgu, Finlandii i Islandii.

Większość krajów (z wyjątkiem Włoch i Liechtensteinu), w których w roku 2010/2011 nauka określonego języka była obowiązkowa na określonym etapie kształcenia obowiązkowego, przyjęła już taką politykę w roku 1992/1993. W Słowacji, na skutek reformy, która ma zostać wprowadzona od roku szkolnego 2011/2012, język angielski będzie językiem obowiązkowym.

Ogólnie rzecz biorąc, rozwiązania te wskazują na fakt, że w Europie coraz powszechniej kładzie się nacisk na naukę języka angielskiego. Odsetek uczniów uczących się języka angielskiego zarówno na poziomie szkół podstawowych, jak i średnich jest rzeczywiście bardzo wysoki (zob.: Rozdział C). W Czechach, na Litwie, w Portugalii i Słowenii centralne władze edukacyjne nie wprowadziły co prawda obowiązkowej nauki języka angielskiego, ale obligują szkoły do uwzględniania języka angielskiego (czasem obok kilku innych języków) w szkolnym programie nauczania (zob.: rys. B12). W Portugalii, od roku 2012/2013, lekcje języka angielskiego będą obowiązkowe dla uczniów w wieku 10 lat. Natomiast na Łotwie, gdzie w roku 2002/2003 zalecono, by języka angielskiego uczyli się wszyscy uczniowie, zrezygnowano z tego rozwiązania pozostawiając wybór języków szkołom, uczniom i rodzicom.

◆ **Rysunek B13: Obowiązkowe języki obce określone przez centralne władze edukacyjne (kształcenie obowiązkowe), 1992/93, 2002/03, 2006/07, 2010/11**

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2010/11		▲ ●	▲ ●			●	●		⊗	●			●	● ▲			■ ▲ ●	
2006/07		▲	▲ ●			●	●		⊗	●			●	● ▲			■ ▲ ●	
2002/03		▲	▲ ●			●	●		⊗	●				● ▲	●		■ ▲ ●	
1992/93		▲	▲ ●			●	●		⊗	●				●			■ ▲ ●	

	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR
2010/11	●	●							fi/sv	●		⊗	● da	● ▲	●		
2006/07	●	●							fi/sv	●		⊗	● da	●	●		
2002/03	●	●							fi/sv	●		⊗	● da	●	●		
1992/93	●	●							fi/sv	●			da ●		●		

● Angielski ▲ Francuski ■ Niemiecki ⊗ Brak obowiązkowych języków obcych ■ Brak określonego obowiązkowego języka

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Na rysunku przedstawiono jedynie rozwiązania, które dotyczą wszystkich uczniów, niezależnie od rodzaju szkoły lub profilu/ dziedziny kształcenia.

W przypadku istnienia kilku odgórnie określonych języków obowiązkowych, ich pozycja w kratkach powyżej oznacza kolejność, w której poznają je uczniowie.

Definicje „języka obcego” oraz „odgórnie określonego języka obowiązkowego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr): We wszystkich latach w przypadku kształcenia prowadzonego w języku francuskim w Brukseli (i kilku miastach o szczególnym statusie językowym) językiem obowiązkowym był holenderski.

Belgia (BE de): We wszystkich latach w szkołach, w których język francuski był językiem nauczania dla mniejszości francuskiej mieszkającej w regionie niemieckojęzycznym, językiem obowiązkowym był niemiecki.

Niemcy: W regionie Saara obowiązkowym językiem jest francuski, a nie angielski.

Irlandia: Wszyscy uczniowie muszą się uczyć irlandzkiego i angielskiego.

Finlandia: Obowiązkowym językiem jest drugi język państwowy (szwedzki (sv) lub fiński (fi) w zależności od języka ojczystego ucznia).

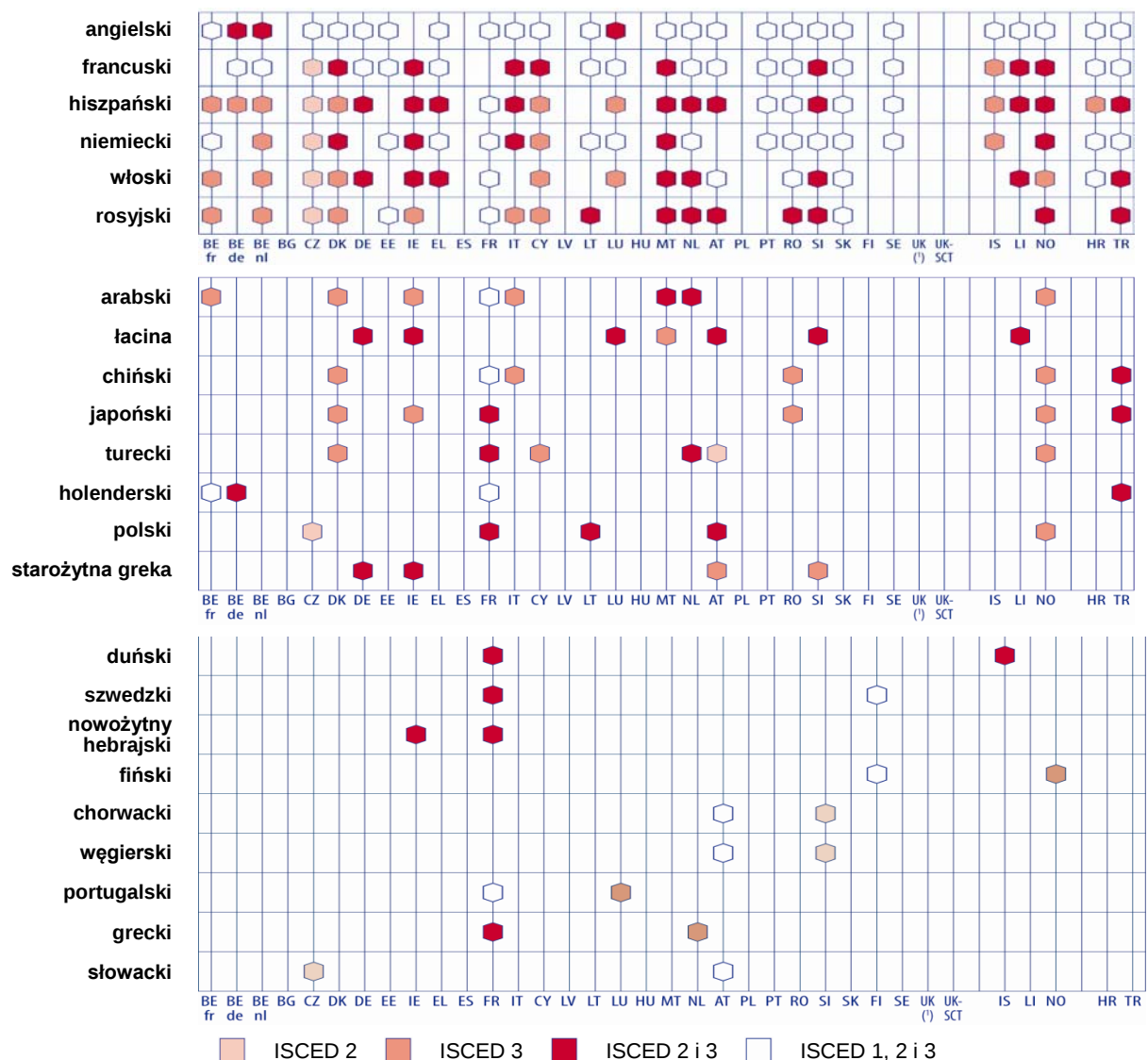
Islandia: Pod pewnymi warunkami uczniowie mogą wybrać język szwedzki lub norweski zamiast duńskiego.

RZADZIEJ UŻYWANYCH JĘZYKÓW UCZY SIĘ CZĘŚCIEJ NA POZIOMIE SZKOŁY ŚREDNIEJ

W niemal wszystkich krajach zobowiązuje się szkoły, zaleca się im lub przynajmniej dopuszcza się uwzględnianie określonych języków obcych w szkolnym programie nauczania (zob.: rys. B12). Kolejny rysunek (rysunek B14) przedstawia zestawienie języków, które są uwzględnione jako języki obce w programach nauczania szkół podstawowych i średnich bez określania ich statusu w centralnych regulacjach. Na rysunku nie podano informacji o językach, które faktycznie znajdują się w ofercie szkół, ani na temat odsetka uczniów uczących się niektórych języków obcych (zob.: Rozdział C).

Najpowszechniej używane języki Unii Europejskiej (tj. angielski, francuski, niemiecki, hiszpański i włoski) wraz z językiem rosyjskim są również językami najczęściej wymienianymi w programach nauczania. Są to także języki, których uczy się największa liczba uczniów (zob.: rys. C8 a i b).

● **Rysunek B14: Języki obce w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich wymienione w dokumentach wydanych przez centralne władze edukacyjne, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

UK (!) = UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Na rysunku przedstawiono języki, które są zalecane, wymagane lub dopuszczane przez centralne władze edukacyjne. Dotyczy to głównie języków określanych jako „obce” w programie nauczania/ oficjalnych dokumentach. Języki regionalne i/lub mniejszościowe i języki starożytne uwzględniono jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie przedstawiono różnic, jakie mogą występować pomiędzy poszczególnymi profilami/ dziedzinami kształcenia czy rodzajami szkół- przedstawiono wszystkie.

Języki wymieniono według częstotliwości występowania w programach nauczania we wszystkich krajach – od najczęściej do najrzadziej występujących – a ich pozycja w rankingu pozostaje niezmienną niezależnie od poziomu edukacji. Rysunek przedstawia jedynie języki obce wymieniane przez więcej niż jeden system edukacji. W przypadku, gdy są one wymieniane jedynie przez jeden system edukacji, język i kraj, którego dotyczą, są wskazane w dodatkowych uwagach.

Definicje „języka obcego” oraz „odgórnie określonego języka obowiązkowego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr): W Brukseli, w szkołach francuskojęzycznych na poziomach ISCED 1 i 2 można uczyć się jedynie języka holenderskiego.

Bułgaria, Hiszpania, Łotwa, Węgry, Polska i Zjednoczone Królestwo (SCT): Centralne władze edukacyjne nie wydają żadnych zaleceń w tym zakresie – nie ma wykazów języków obcych.

Litwa: język łotewski (poziomy ISCED 2 i 3).

Austria: język romski (poziom ISCED 1); bośniacki/chorwacki/serbski (poziomy ISCED 2 i 3); słoweński, czeski (poziomy ISCED 1 do 3).

Słowenia: język serbski, macedoński (poziom ISCED 2). W pewnych przypadkach za język obcy można uznać starożytną grekę (poziom ISCED 3).

Norwegia: lapoński, bośniacki, albański, dari (afgański perski), koreański, kurdyjski (sorani), perski, somalijski, tamili, urdu, wietnamski, język migowy (poziom ISCED 3).

Język angielski to jedyny język, w odniesieniu do którego zalecenia lub przepisy mają zastosowanie do wszystkich trzech poziomów kształcenia w niemal wszystkich krajach. W Belgii (Wspólnoty Niemieckojęzyczna i Flamandzka) i Luksemburgu języka angielskiego nie uczy się w szkołach podstawowych, ponieważ uczniowie muszą uczyć się co najmniej jednego innego języka obcego na tym poziomie (zob.: rys. B13). Język hiszpański jest wymieniany nieco częściej w programach nauczania niż język niemiecki. Jednak hiszpańskiego uczy się częściej na poziomie szkoły średniej, natomiast niemiecki występuje w większej liczbie krajów na wszystkich trzech poziomach edukacji.

Rzadziej używane języki, a także języki pozaeuropejskie, są wymieniane przez mniejszą liczbę oficjalnych dokumentów. Języki te oferuje się głównie w szkołach średnich; tak jest w przypadku języka arabskiego, chińskiego, japońskiego, tureckiego, polskiego i holenderskiego.

W niektórych krajach języki starożytne (zob.: rys. B16) oraz języki o statusie regionalnym i/lub mniejszościowym stanowią część pakietu języków oferowanego przez szkoły zgodnie z centralnymi zaleceniami. Dotyczy to na przykład języków regionalnych i/lub mniejszościowych oraz łaciny i starożytnej greki w Austrii.

Do wykazu języków wymienianych w kilku krajach należą języki mniejszości autochtonicznych, języki mniejszości imigrantów, np. język portugalski w Luksemburgu, lub języki krajów sąsiadujących, np. język łoćewski na Litwie. Inne względy historyczno-językowe mogą także uzasadniać wybór języków, np. w Islandii gdzie język duński jest ogólnie określonym językiem obowiązkowym. Niektóre języki są wymieniane gdyż są one językami państwowymi, których muszą uczyć się wszyscy uczniowie, np. język fiński i szwedzki w Finlandii.

Relatywnie większy wybór języków oferowanych w niektórych krajach, np. we Francji, Austrii i Norwegii, może świadczyć o istnieniu polityki ukierunkowanej na różnorodność językową. Jednak w tych krajach, podobnie jak we wszystkich pozostałych, jedynie niewielki odsetek uczniów uczy się innych języków niż języki najczęściej używane w Europie (zob.: rys. C11).

W NIEMAL DWÓCH TRZECICH KRAJÓW JĘZYKI REGIONALNE LUB MNIEJSZOŚCIOWE SĄ UWZGLĘDNIANE W PROGRAMACH NAUCZANIA

W wielu krajach europejskich używa się licznych języków regionalnych lub mniejszościowych, jak również języków nieterytorialnych. W niektórych krajach języki te mają status urzędowy (zob.: rys. A1). W niemal dwóch trzecich krajów języki regionalne lub mniejszościowe bądź języki nieterytorialne są przewidziane w programie nauczania określonym przez władze edukacyjne na poziomie centralnym.

W wielu krajach wszystkie języki mające status urzędowy są uwzględniane w programach nauczania. Francja i Litwa, które nie nadają statusu urzędowego żadnemu z języków regionalnych lub mniejszościowych, zezwalają na włączanie tych języków do szkolnych programów nauczania.

Rysunek B15: Języki regionalne lub mniejszościowe w dokumentach wydanych przez centrale władze edukacyjne, szkoły podstawowe i ogólnokształcące szkoły średnie 2010/2011

Kod	Języki	BE-fr	BE-de	BE-nl	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT	IS	LI	NO	HR	TR
bel	białoruski																																				
bos	bośniacki																																				
bre	bretoński																																				
bul	bułgarski																																				
cat	kataloński																																				
cat	walencki																																				
cos	korsykański																																				
csh	kaszubski																																				
cse	czeski																																				
cym	walijski																																				
dan	duński																																				
deu	niemiecki																																				
ell	grecki																																				
eus	baskijski																																				
fao	farerski,																																				
fin	fiński																																				
fit	meänkieli (fiński z Doliny Torne)																																				
fra	francuski																																				
frp	francusko-prowansalski																																				
fry	fryzyjski																																				
fur	friulski																																				
gla	gaelicki szkocki																																				
gle	irlandzki																																				
glg	galicyjski																																				
hbs	czarnogórski																																				
heb	hebrajski																																				
hrv	chorwacki																																				
hun	węgierski																																				

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Na rysunku przedstawiono języki regionalne lub mniejszościowe wymieniane przez centralne władze edukacyjne jako dozwolone, zalecane lub wymagane w szkolnym programie nauczania.

Nie wprowadzono rozróżnienia pomiędzy poziomami edukacji, dydaktycznymi profilami/ dziedzinami kształcenia czy rodzajami szkół.

W niektórych krajach wymienione języki mogą funkcjonować jedynie w szkołach w niektórych regionach.

Języki zostały sklasyfikowane w porządku alfabetycznym trzyliterowych kodów (norma ISO 639-3)

Definicje „języka regionalnego lub mniejszościowego” oraz „języka nieterytorialnego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W kilku krajach niektóre języki regionalne lub mniejszościowe są obowiązkowe dla wszystkich lub części uczniów. Tak jest w przypadku języka katalońskiego, walenckiego, baskijskiego i galicyjskiego, które są językami obowiązkowymi w hiszpańskich wspólnotach autonomicznych, na obszarze których mają one status języka urzędowego obok języka hiszpańskiego. W Holandii język fryzyjski jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów w prowincji Fryzja. W Zjednoczonym Królestwie (Walii) wszyscy uczniowie uczą się języka walijskiego.

W wielu krajach europejskich języki regionalne lub mniejszościowe są także używane jako języki nauczania w ramach zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (zob.: rys. B10).

● **Rysunek B15 (ciąg dalszy): Języki regionalne lub mniejszościowe w dokumentach wydanych przez centrale władze edukacyjne, szkoły podstawowe i ogólnokształcące szkoły średnie 2010/2011**

Kod	Języki	BE-fr	BE-de	BE-nl	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT	IS	LI	NO	HR	TR
hye	ormiański																																				
ita	włoski																																				
kal	grenlandzki																																				
kdr	karaimski																																				
lit	litewski																																				
lld	ladyński																																				
mkd	macedoński																																				
mwl	mirandyjski																																				
oci	oksytański																																				
pol	polski																																				
rcf	kreolski																																				
rmy	romski, vlax																																				
rom	romski																																				
ron	rumuński																																				
rue	łemkowski																																				
rue	rusiński																																				
rus	rosyjski																																				
slk	słowacki																																				
slv	słoweński																																				
sme	lapoński																																				
sqi	albański																																				
srd	sardyński																																				
srp	serbski																																				
tah	tahitański																																				
tat	tatarski																																				
tpi	języki melanezyjskie																																				
tur	turecki																																				
ukr	ukraiński																																				
wen	łużycki																																				
yid	jidysz																																				

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Na rysunku przedstawiono języki regionalne lub mniejszościowe wymieniane przez centralne władze edukacyjne jako dozwolone, zalecane lub wymagane w szkolnym programie nauczania.

Nie wprowadzono rozróżnienia pomiędzy poziomami edukacji, dydaktycznymi profilami/ dziedzinami kształcenia czy rodzajami szkół.

W niektórych krajach wymienione języki mogą funkcjonować jedynie w szkołach w niektórych regionach.

Języki zostały sklasyfikowane w porządku alfabetycznym trzyliterowych kodów (norma ISO 639-3)

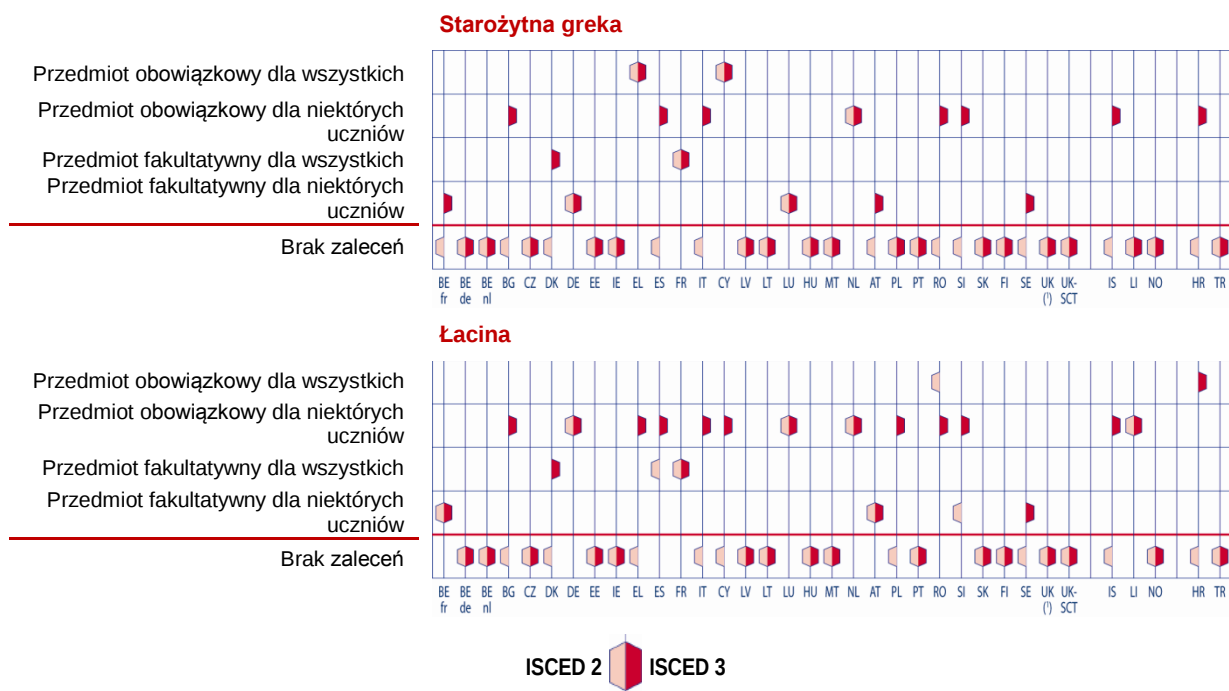
Definicje „języka regionalnego lub mniejszościowego” oraz „języka nieterytoryalnego” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W OKOŁO POŁOWIE KRAJÓW EUROPEJSKICH ISTNIEJĄ ZALECENIA DOTYCZĄCE NAUCZANIA JĘZYKÓW STAROŻYTNYCH NA POZIOMIE SZKOŁY ŚREDNIEJ DRUGIEGO STOPNIA

Łacina i starożytna greka są przewidziane w programach szkół średnich, jednak nauka tych języków rozpoczyna się najczęściej na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia. W większości krajów nie istnieją żadne zalecenia dotyczące nauki języków starożytnych na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia.

Zalecenia dla szkół średnich drugiego stopnia dotyczące każdego z tych języków są nieco inne. Lekcje łaciny są w większości krajów obowiązkowe jedynie dla niektórych uczniów. Zazwyczaj są to uczniowie realizujący określone profile/ ścieżki dydaktyczne specjalizujące się w językach nowożytnych lub starożytnych oraz przedmiotach humanistycznych. Starożytną grekę, wprowadza się najczęściej albo jako przedmiot obowiązkowy jedynie dla niektórych uczniów albo jako przedmiot fakultatywny jedynie dla części uczniów.

◆ Rysunek B16: Status języków starożytnych w programach nauczania ogólnokształcących szkół średnich (szkoły średnie pierwszego i drugiego stopnia), 2010/2011

Źródło: Eurydice.

UK ⁽¹⁾ = UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Rysunek ten przedstawia zalecenia/rozporządzenia wydane przez centralne władze edukacyjne dotyczące tego, w jaki sposób należy uwzględniać naukę języków starożytnych na poziomie szkoły średniej.

Przedmiot obowiązkowy dla niektórych uczniów: Dotyczy uczniów realizujących określone profile/ ścieżki dydaktyczne lub w niektórych rodzajach szkół.

Przedmiot fakultatywny: Szkoły muszą zapewnić możliwość nauki łaciny lub starożytnej greki, ale uczniowie nie są zobowiązani do korzystania z tej nauki.

Brak zaleceń: Oznacza to „brak rekomendacji dotyczących uwzględnienia łaciny lub starożytnej greki jako przedmiotów fakultatywnych w programie nauczania dla niektórych lub wszystkich uczniów” oraz „brak zaleceń dotyczących obowiązku nauki tych języków dla niektórych lub wszystkich uczniów”.

Dodatkowe uwagi

Dania: Na poziomie ISCED 3 wszystkim uczniom należy zapewnić możliwość nauki łaciny lub starożytnej greki.

Holandia: Uczniowie realizujący większość profili/ ścieżek kończących się maturą muszą uczyć się łaciny albo starożytnej greki; mogą uczyć się też obu tych języków.

Nieliczne kraje, w których obowiązują zalecenia dotyczące nauki języków starożytnych na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia podzielić można na dwie grupy. Pierwsza grupa to kraje, których język narodowy wywodzi się bezpośrednio z łaciny lub z starożytnej greki. Taka sytuacja dotyczy Belgii (Wspólnota Francuska), Hiszpanii, Francji, Rumunii, Grecji i Cypru. Druga grupa obejmuje kraje, w których uczniowie wybierają profile kształcenia już na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia. W Niemczech, Luksemburgu, Holandii, Liechtenstein i Austrii uczniowie na tym etapie kontynuują naukę w różnych typach szkół. Starożytna greka i/lub łacina są przedmiotami obowiązkowymi lub fakultatywnymi dla uczniów uczęszczających do większości szkół ogólnokształcących kończących się egzaminem maturalnym, takich jak *Gymnasium* w Niemczech, Austrii i Liechtensteinie czy *VWO* w Holandii.

Tylko cztery kraje wprowadzają obowiązkową naukę języka starożytnego dla wszystkich uczniów. Łacina jest obowiązkowa w szkołach średnich pierwszego stopnia w Rumunii oraz na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia w Chorwacji. Starożytnej greki uczą się obowiązkowo uczniowie szkół średnich na obu poziomach w Grecji i na Cyprze.

W krajach, w których istnieją elastyczne programy nauczania (zob.: rys. B6), szkoły mogą zdecydować o wprowadzeniu łaciny i/lub starożytnej greki do swoich szkolnych programów nauczania.

Niektóre kraje, w których nie obowiązują określone zalecenia dotyczące języków starożytnych w szkołach, mogą mimo to określać pewne warunki, pod jakimi języki starożytne mogą być uwzględniane w szkolnych programach nauczania. Tak jest na przykład na Węgrzech, gdzie centralne władze edukacyjne zezwalają na organizowanie nauki języków starożytnych (które nie są indywidualnie określone) pod warunkiem, że w pierwszej kolejności szkoły zapewnią uczniom możliwość nauki języków nowożytnych.

UCZNIOWIE

ODSETEK UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKÓW OBCYCH ZWIĘKSZA SIĘ WRAZ Z ICH WIEKIEM

Praktycznie we wszystkich krajach europejskich obowiązkowa nauka języka obcego rozpoczyna się w szkole podstawowej (poziom ISCED 1). Zależnie jednak od kraju nauka ta może rozpocząć się na bardzo wczesnym etapie lub stać się częścią programu nauczania dopiero w ostatnich klasach szkoły podstawowej. Z tego względu odsetek uczniów, którzy uczą się języków obcych w całej populacji uczniów szkół podstawowych jest bardzo zróżnicowany i zależy od programu nauczania w poszczególnych krajach.

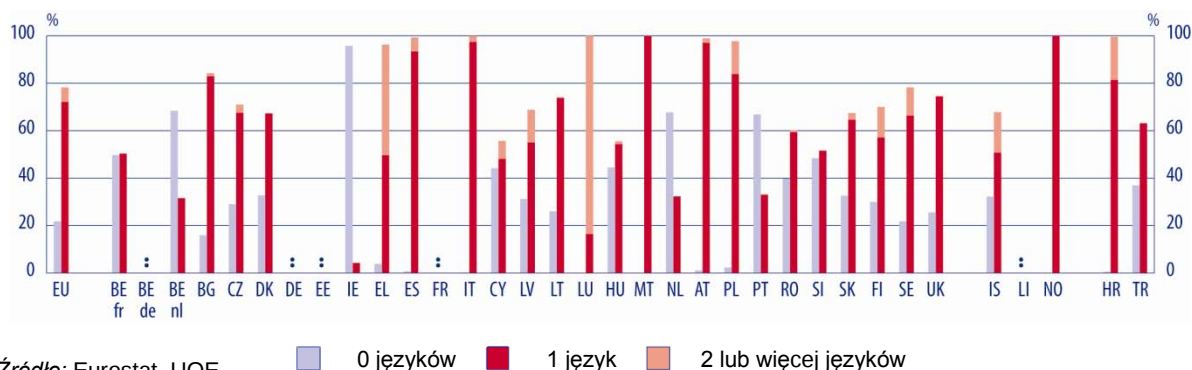
W większości krajów, w odniesieniu do których dostępne są dane, ponad połowa populacji uczniów szkół podstawowych uczy się języka obcego (zob.: rys. C1a). W Grecji, Hiszpanii, we Włoszech, w Luksemburgu, na Malcie, w Austrii, Polsce, Norwegii i Chorwacji wszyscy lub prawie wszyscy uczniowie uczęszczający do szkół podstawowych uczą się co najmniej jednego języka obcego. Wśród tych krajów Luksemburg i Grecja wyróżniają się szczególnie wysokim odsetkiem uczniów, którzy uczą się co najmniej dwóch języków (odpowiednio 83,6% i 46,7% ogółu uczniów). We wszystkich wyżej wymienionych krajach nauka języków obcych jest wprowadzana na wczesnym etapie szkoły podstawowej, często na samym początku obowiązkowej nauki w szkole.

Kilka krajów charakteryzuje się stosunkowo niskim odsetkiem uczniów szkół podstawowych, którzy uczą się języków obcych. Dotyczy to przede wszystkim Irlandii, gdzie jedynie około 4% ogółu uczniów uczęszczających do szkół podstawowych uczy się języka obcego. Taki niski odsetek wynika z tego, że nauka języka obcego nie jest w tym kraju obowiązkowa, natomiast wszyscy uczniowie muszą uczyć się dwóch urzędowych języków państwowych - irlandzkiego i angielskiego. Wspólnota Flamandzka Belgii, Holandia i Portugalia także charakteryzują się stosunkowo niewielkim odsetkiem uczniów szkół podstawowych, którzy uczą się języka obcego.

Dane prezentujące procentowy rozkład uczniów uczących się języków obcych według wybranych grup wiekowych, obejmujące 18 systemów edukacyjnych (zob.: rys. C1b), wskazują, że w krajach charakteryzujących się wysokim odsetkiem uczniów w szkołach podstawowych, którzy uczą się języków, wszyscy lub niemal wszyscy uczniowie w wieku 7 lat uczą się już co najmniej jednego języka obcego (zob.: Luksemburg, Malta, Austria i Norwegia). W pozostałych krajach odsetek uczniów w wieku 7 lat, którzy uczą się co najmniej jednego języka obcego, jest niższy, czasami nawet bliski zeru (np. w Słowenii) lub zerowy (Irlandia i Holandia). Wraz z wiekiem uczniów odsetek tych, którzy uczą się języków wzrasta. Można zaobserwować, że w kilku krajach następuje znaczący wzrost tego odsetka w określonym wieku, który odpowiada wiekowi, w którym języki obce stają się przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich uczniów (np. w wieku 8 lat na Litwie, 9 lat w Słowenii i Turcji). Dane odzwierciedlają także fakt, że w większości krajów szkoły mają pewną dozę autonomii w zakresie wprowadzania języków do programu nauczania. Dość powszechna jest zatem sytuacja, w której określony odsetek uczniów uczy się języka obcego nawet jeszcze zanim stanie się on obowiązkowy dla wszystkich. Ponadto rysunek pokazuje, że w niemal wszystkich systemach edukacyjnych, w odniesieniu do których istnieją dostępne dane, wszyscy lub niemal wszyscy uczniowie w wieku 10 lat uczą się już co najmniej jednego języka obcego. Inaczej jest tylko w Irlandii, gdzie zaledwie 7% uczniów uczy się języka obcego, a także we Wspólnocie Flamandzkiej Belgii, Holandii i Zjednoczonym Królestwie, w których odsetek uczniów uczących się języków wynosi od 65% do 75%.

● **Rysunek C1: Procentowy rozkład uczniów według liczby języków obcych, których uczą się w szkołach podstawowych (ISCED 1), 2009/10**

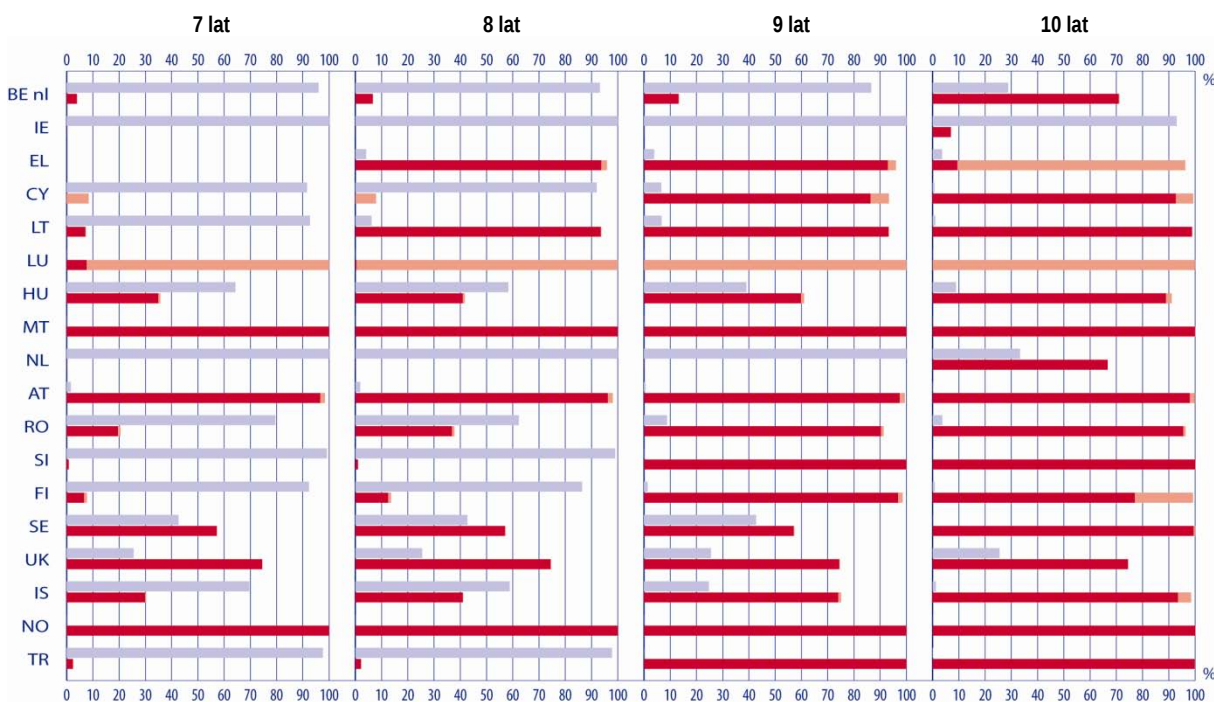
Rysunek C1a: Odsetek ogółu uczniów szkół podstawowych uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków obcych

Źródło: Eurostat, UOE.

Tabela z danymi znajduje się na rys. C2.

Rysunek C1b: Odsetek uczniów w wieku 7, 8, 9 i 10 lat uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków obcych

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia

Uwzględniono wyłącznie języki uznawane za języki obce w programie nauczania opracowywanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie wtedy przypadku, gdy w programie nauczania wyznacza uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków spoza programu nauczania, nauczanych jako przedmioty fakultatywne. Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych obliczono w odniesieniu do ogółu uczniów we wszystkich klasach szkoły podstawowej, nawet jeśli nauka języka nie rozpoczyna się w początkowych klasach na tym poziomie. Liczbę uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych podzielono przez liczbę wszystkich uczniów kształcących się na tym poziomie ISCED.

Rysunek C1b: Dane liczbowe obejmują jedynie 18 systemów edukacyjnych. Dla pozostałych systemów edukacyjnych nie ma dostępnych danych.

	7 lat			8 lat			9 lat			10 lat		
	0 JO	1 JO	2 JO	0 JO	1 JO	2 JO	0 JO	1 JO	2 JO	0 JO	1 JO	2 JO
BE nl	96,0	3,9	0,1	93,2	6,6	0,2	86,6	13,2	0,2	28,8	70,9	0,3
IE	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	93,0	7,0	0,0
EL	:	:	:	4,1	93,7	2,2	3,9	92,9	3,1	3,6	9,5	86,9
CY	91,6	0,0	8,4	92,0	0,0	7,9	6,6	86,4	7,0	0,7	92,8	6,6
LT	92,7	7,1	0,2	6,2	93,5	0,3	6,7	93,2	0,1	1,0	98,8	0,2
LU	0,0	7,6	92,4	0,0	0,4	99,6	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
HU	64,3	34,9	0,8	58,3	40,9	0,8	39,0	59,8	1,2	8,9	88,9	2,2
MT	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	99,9	0,1
NL	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	33,3	66,7	0,0
AT	1,6	96,6	1,8	1,9	96,2	1,9	0,6	97,4	2,0	0,1	98,0	1,9
RO	79,5	19,5	1,0	62,3	36,8	1,0	8,8	90,2	1,0	3,7	95,4	0,9
SI	99,2	0,8	0,0	99,0	1,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0
FI	92,3	6,6	1,1	86,4	12,5	1,1	1,4	96,8	1,8	0,8	77,0	22,2
SE	42,6	57,1	0,3	42,7	57,0	0,3	42,7	57,0	0,3	0,0	99,4	0,6
UK	25,5	74,5	0,0	25,5	74,5	0,0	25,5	74,5	0,0	25,5	74,5	0,0
IS	69,6	29,9	0,4	58,8	41,0	0,2	24,7	74,1	1,1	1,2	93,7	5,0
NO	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0
TR	97,6	2,4	0,0	97,8	2,2	0,0	0,0	100,0	0,0	0,2	99,8	0,0

Źródło: Eurostat, UOE.

Dodatkowe uwagi (rys. C1)

UE (C1a): Łączne dane dla UE obliczono na podstawie dostępnych danych. W przypadku braku danych dla tego roku odniesienia, tam, gdzie było to możliwe, wykorzystano dane za poprzedni/następny rok.

Belgia: Dane nie obejmują szkół prywatnych.

Belgia (BE nl): Nie uwzględniono kształcenia specjalnego.

Estonia (C1a) i Finlandia: Do języków obcych zalicza się język narodowy, którego uczy się w szkołach, gdzie nie jest on językiem nauczania.

Irlandia: Dane odnoszą się jedynie do instytucji publicznych. Wszyscy uczniowie szkół podstawowych uczą się języka irlandzkiego.

Włochy i Islandia (C1a): Uwzględniono uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Luksemburg: Nie uwzględniono języka luksemburskiego, którego uczą się wszyscy uczniowie w szkołach podstawowych. Dane nie obejmują szkół prywatnych.

Węgry: Ogół uczniów obejmuje uczniów z zaburzeniami poznawczymi.

Słowenia: Dane dotyczą końca roku szkolnego. Nie uwzględniono uczniów uczących się drugiego języka w regionach zamieszkiwanych przez mniejszości.

Słowacja (C1a): Uwzględniono niektórych uczniów uczących się języków obcych w szkołach specjalnych.

Zjednoczone Królestwo: Odsetki obliczono na podstawie szacunkowych danych dla całego Zjednoczonego Królestwa.

WZRASTA ODSETEK UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH, KTÓRZY UCZĄ SIĘ CO NAJMNIEJ JEDNEGO JĘZYKA OBCEGO

Od roku szkolnego 2004/2005 do roku szkolnego 2009/2010 odsetek uczniów uczęszczających do szkół podstawowych (poziom ISCED 1) w Unii Europejskiej, którzy nie uczą się języka obcego zmniejszył się o około 10 punktów procentowych, z 32,5% do 21,8%. Analizując sytuację w poszczególnych krajach, najbardziej znaczący spadek odnotowano w Słowenii, gdzie odsetek uczniów nieuczących się języka obcego w szkołach podstawowych spadł z 88,1% w roku 2004/2005 do 48,4% w roku 2009/2010. Spadek był również stosunkowo wysoki w Zjednoczonym Królestwie (różnica około 34 punktów procentowych), Czechach (około 25 punktów procentowych), Islandii (około 21 punktów procentowych), Bułgarii i na Słowacji (w obu krajach około 18 punktów procentowych). Zmiany w tych krajach często były wynikiem reform edukacyjnych, które wprowadzały naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego na wczesnym etapie kształcenia (zob.: rys. B2).

W odniesieniu do zmian pomiędzy rokiem szkolnym 2006/2007 a 2009/2010, najbardziej uderzającą różnicę odnotowano w Polsce. W tym kraju odsetek uczniów w szkołach podstawowych uczących się co najmniej jednego języka obcego wzrósł z 54,5% w roku 2006/2007 do 97,7% w roku 2009/2010 (różnica około 43 punktów procentowych). Wzrost ten był spowodowany wprowadzeniem w roku szkolnym 2008/2009 reformy, zgodnie z którą nauka pierwszego języka obcego stała się obowiązkowa od 7. roku życia.

Analizując odsetek uczniów, którzy uczą się dwóch i więcej języków obcych można zauważyć, że najbardziej znaczący wzrost odnotowano w Grecji, na Łotwie i w Polsce (zob.: Grecja w okresie od 2004/2005 do 2009/2010, Łotwa w okresie od 2004/2005 do 2006/2007 i Polska w okresie od 2006/2007 do 2009/2010).

W pozostałych krajach zmiany odsetka uczniów w szkołach podstawowych uczących się języków obcych były mniej znaczące i, w większości przypadków, nie przekraczały 10 punktów procentowych.

Dane (rysunek C2)

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
0 JO 2005	32,5	43,8	:	66,1	33,5	53,5	32,8	:	20,5	95,4	11,1	8,6	:	0,2	44,4	42,9	39,6	0,0
0 JO 2007	29,7	45,3	:	67,9	17,4	36,5	32,3	:	22,2	95,2	:	7,3	:	0,1	44,5	28,9	37,1	0,0
0 JO 2010	21,8	49,7	:	68,3	15,9	29,0	32,7	:	:	95,7	3,8	0,7	:	0,2	44,2	31,2	26,0	0,0
1 JO 2005	64,6	56,2	:	33,9	65,9	44,2	67,2	:	53,3	4,6	86,8	87,1	:	98,0	:	55,8	60,3	17,1
1 JO 2007	67,1	54,7	:	31,9	81,7	60,3	67,7	:	48,4	4,8	:	88,0	:	98,3	:	54,1	62,8	17,0
1 JO 2010	72,1	50,3	:	31,5	82,9	67,5	67,3	:	:	4,3	49,6	93,4	:	97,4	48,1	55,0	73,8	16,4
2 JO 2005	2,7	0,0	:	0,0	0,6	2,3	0,0	:	26,2	0,0	2,2	4,3	:	1,8	:	1,2	0,1	82,9
2 JO 2007	3,1	0,0	:	0,2	0,9	3,2	0,0	:	29,4	0,0	:	4,8	:	1,6	:	16,9	0,1	83,0
2 JO 2010	6,1	0,0	:	0,2	1,3	3,5	0,0	:	:	0,0	46,7	5,9	:	2,5	7,6	13,8	0,2	83,6
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
0 JO 2005	:	0,0	66,7	2,2	:	65,3	41,8	88,1	50,5	28,9	19,4	59,9		53,0	:	0,0	:	:
0 JO 2007	49,0	0,0	66,7	:	45,5	:	37,7	64,5	45,5	28,9	19,9	30,6		46,2	:	0,0	:	:
0 JO 2010	44,5	0,0	67,7	1,1	2,3	66,8	39,8	48,4	32,6	30,0	21,8	25,5		32,2	:	0,0	0,5	36,9
1 JO 2005	:	100,0	33,3	93,7	:	34,7	57,5	11,9	47,3	56,9	67,1	40,1		30,8	:	100,0	:	:
1 JO 2007	49,9	100,0	:	:	53,2	:	61,2	35,3	52,4	57,0	66,0	69,4		37,8	:	100,0	:	:
1 JO 2010	54,3	99,9	32,3	97,0	83,8	32,9	59,3	51,6	64,6	57,1	66,3	74,5		50,7	:	100,0	81,4	63,1
2 JO 2005	:	0,0	0,0	4,1	:	0,0	0,7	0,0	2,2	14,1	13,5	0,0		16,2	:	:	:	:
2 JO 2007	1,2	0,0	:	:	1,3	:	1,0	0,2	2,0	14,1	14,1	0,0		16,0	:	0,0	:	:
2 JO 2010	1,2	0,1	0,0	1,9	13,9	0,3	0,9	0,0	2,8	12,9	11,9	0,0		17,1	:	0,0	18,1	0,0

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia

Uwzględniono wyłącznie języki uznawane za języki obce w programie nauczania opracowywanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie wtedy przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków spoza programu nauczania, nauczanych jako przedmioty fakultatywne. Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych obliczono w odniesieniu do ogółu uczniów we wszystkich klasach szkoły podstawowej, nawet jeśli nauka języka nie rozpoczyna się w początkowych klasach na tym poziomie. Liczbę uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych podzielono przez liczbę wszystkich uczniów kształcących się na tym poziomie ISCED.

Dodatkowe uwagi

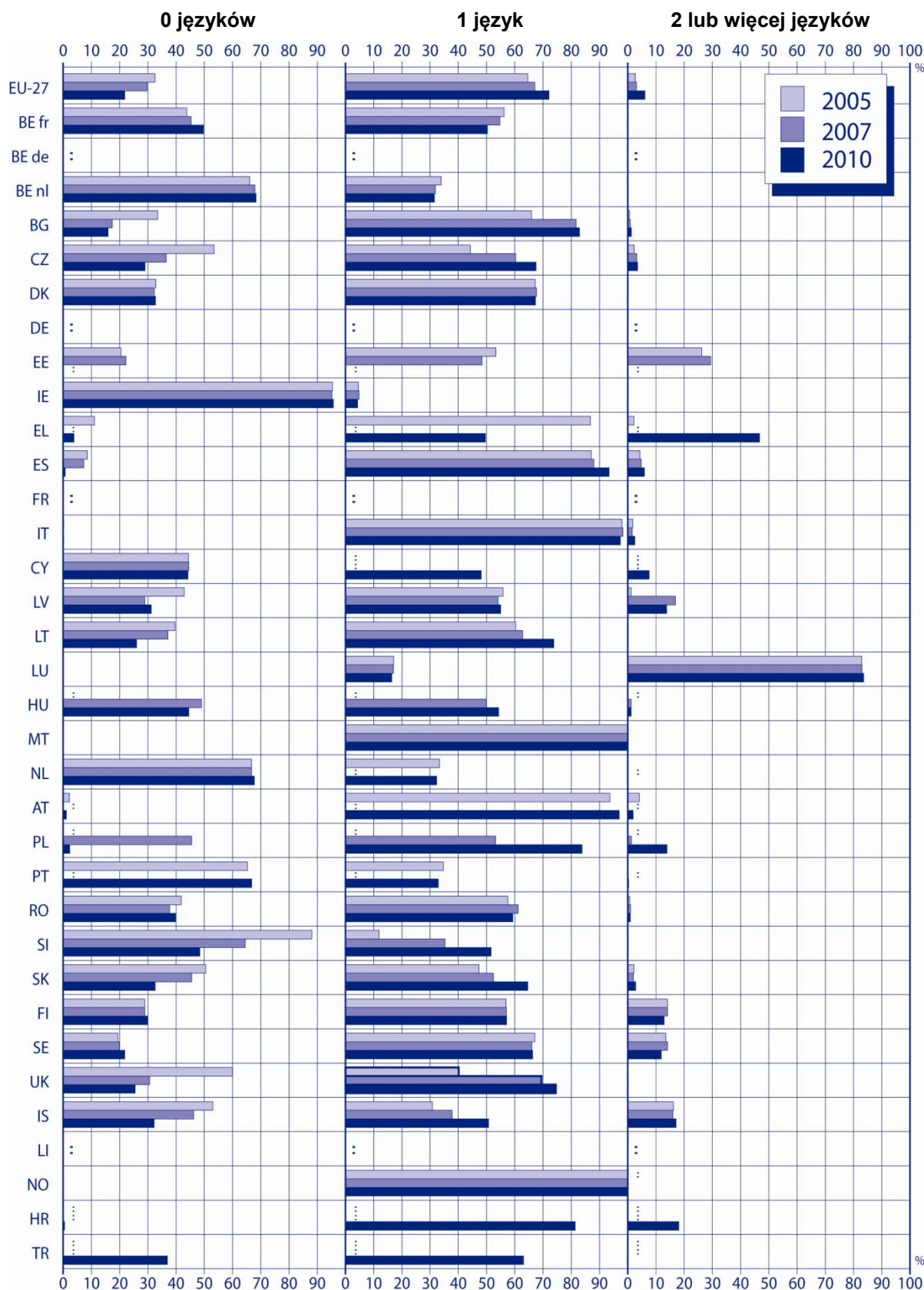
UE, Belgia, Estonia, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Węgry, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Zjednoczone Królestwo oraz Islandia: dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C1.

Malta: Przerwa w serii miała miejsce w 2010 r.

Holandia: Przerwa w serii nastąpiła w 2009 r. na skutek zmian w programie nauczania.

Austria: Przerwa w serii miała miejsce w 2009 r. Do roku 2009 wskaźniki opierały się na danych szacunkowych.

● **Rysunek C2: Zmiany w rozkładzie procentowym uczniów według liczby języków obcych, których uczą się w szkołach podstawowych (ISCED 1), 2004/05, 2006/07, 2009/10**

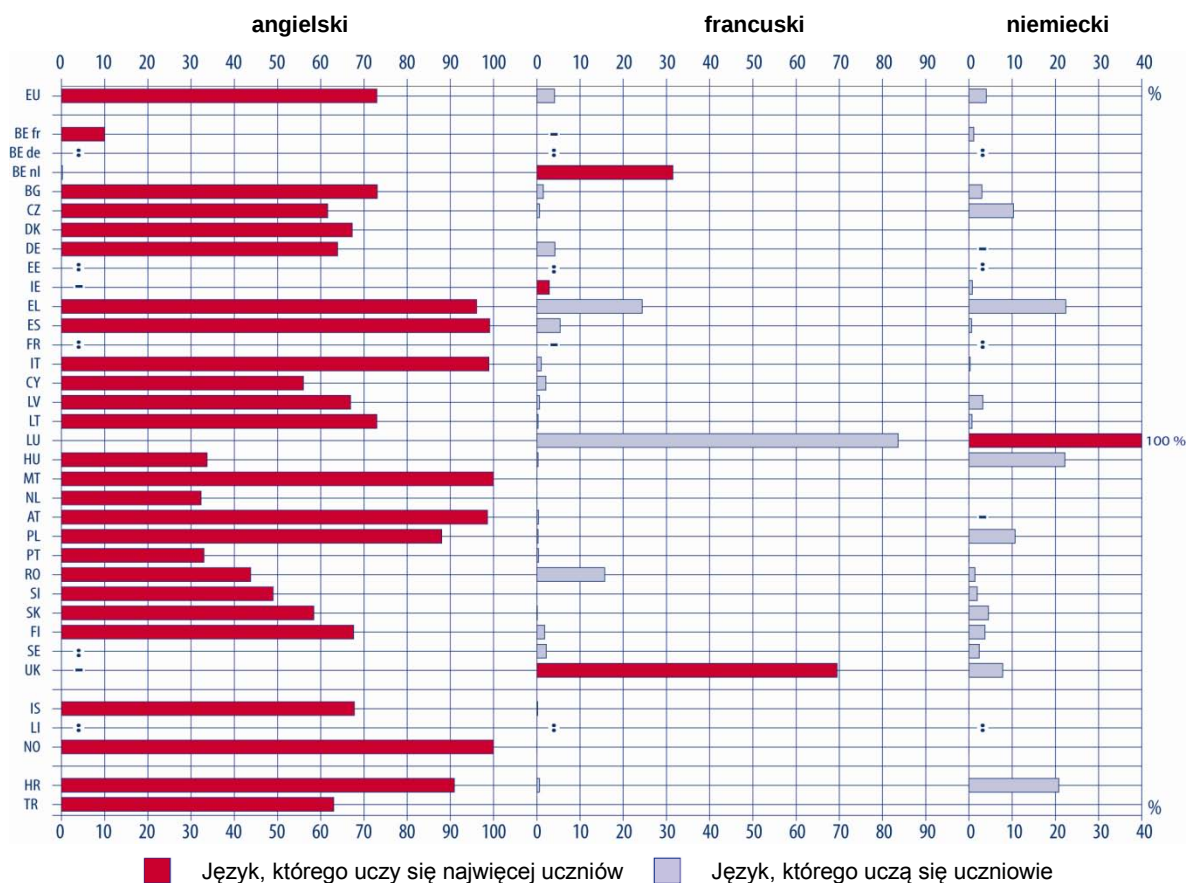
Źródło: Eurostat, UOE.

W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH NAJCZĘŚCIEJ UCZY SIĘ JĘZYKA ANGIELSKIEGO

We wszystkich europejskich systemach edukacji, dla których dostępne są dane w tym zakresie, z wyjątkiem Flamandzkiej Wspólnoty Belgii i Luksemburga, językiem obcym, którego najczęściej uczy się w szkołach podstawowych (poziom ISCED 1) jest język angielski, a liczba uczących się tego języka wyraźnie wzrastała w ciągu ostatnich kilku lat (zob.: rys. C4). W większości krajów języka angielskiego uczy się co najmniej 50% uczniów na tym poziomie. Ten wysoki odsetek jest częściowo związany z faktem, że w kilku krajach, zgodnie z obowiązującymi tam przepisami, język angielski jest wprowadzany jako pierwszy język obcy (zob.: rys. B13).

Języka niemieckiego uczy się najwięcej uczniów jedynie w Luksemburgu, gdzie jest on przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich uczniów od 6. roku życia. Język niemiecki jest również popularny w Czechach, Grecji, na Węgrzech, w Polsce i Chorwacji, w krajach tych odsetek uczniów szkół podstawowych uczących się niemieckiego wynosi od 10 do 22%.

- ◆ **Rysunek C3: Odsetek uczniów szkół podstawowych (ISCED 1), którzy uczą się języka angielskiego, francuskiego i/lub niemieckiego. Kraje, w których jednego z tych języków uczy się największy odsetek uczniów, 2009/10**

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
angielski	73,0	10,0	:	0,2	73,1	61,6	67,3	63,9	:	-	96,1	99,1	:	98,9	56,0	66,9	73,0	0,0
francuski	4,1	-	:	31,5	1,5	0,6	0,0	4,2	:	2,9	24,4	5,4	-	1,0	2,1	0,6	0,3	83,6
niemiecki	4,0	1,1	:	0,0	3,0	10,3	0,0	-	:	0,8	22,4	0,6	:	0,3	0,0	3,2	0,7	100
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
angielski	33,7	100	32,3	98,6	88,0	33,0	43,8	49,0	58,4	67,6	:	-		67,8	:	100	90,9	63,0
francuski	0,3	0,0	0,0	0,4	0,3	0,4	15,7	0,0	0,1	1,8	2,2	69,5		0,2	:	0,0	0,6	0,0
niemiecki	22,2	0,0	0,0	-	10,7	0,0	1,4	1,9	4,5	3,7	2,4	7,8		0,0	:	0,0	20,8	0,0

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia (Rysunek C3)

Uwzględniono wyłącznie języki, które uznaje się za języki obce w programie nauczania opracowanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne. Odsetek uczniów uczących się języków obcych obliczono w odniesieniu do ogółu uczniów we wszystkich klasach szkoły podstawowej, nawet jeśli nauka języka nie rozpoczyna się w początkowych klasach na tym poziomie.

Dodatkowe uwagi

UE, Belgia, Estonia, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Węgry, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Zjednoczone Królestwo oraz Islandia: dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C1.

We Flamandzkiej Wspólnocie Belgii, Irlandii i Zjednoczonym Królestwie najczęściej nauczany językiem obcym jest język francuski. Uczy się go także większość uczniów w Luksemburgu, gdzie jest on przedmiotem obowiązkowym od 7. roku życia. Ponadto francuski jako język obcy jest stosunkowo powszechny w szkołach podstawowych w Grecji i Rumunii, gdzie uczący się go uczniowie stanowią odpowiednio 24 i 16% uczniów.

Różnice między krajami w wartościach procentowych dla tych trzech języków mogą częściowo wynikać z wieku, w którym uczniowie rozpoczynają obowiązkową naukę danego języka. Bardziej szczegółowe informacje na ten temat przedstawiono w Rozdziale B (Część 1).

WZRASTA ODSETEK UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA ANGIELSKIEGO

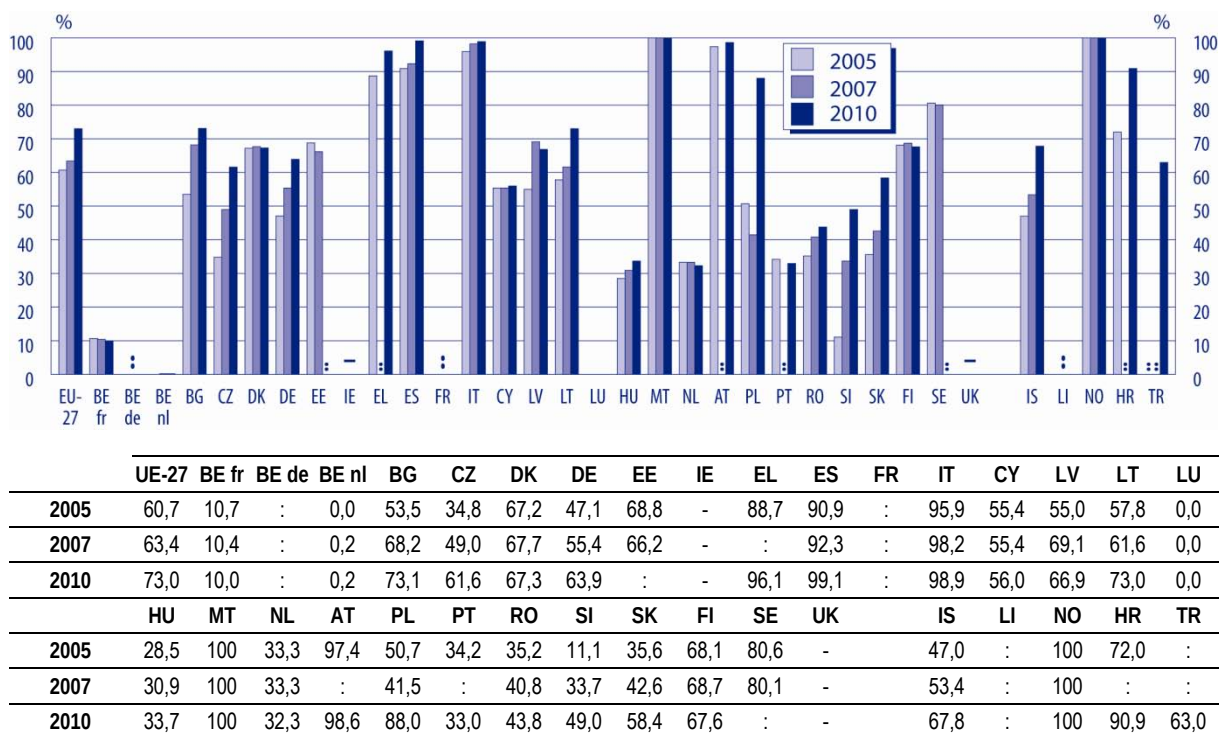
W latach 2004/05 do 2009/10 większość krajów odnotowała wzrost odsetka uczniów szkół podstawowych (poziom ISCED 1), którzy uczyli się języka angielskiego. Biorąc pod uwagę Unię Europejską jako całość, odsetek uczniów szkół podstawowych uczących się języka angielskiego wzrósł o około 12 punktów procentowych - z 60,7% w roku 2004/05 do 73% w roku 2009/10.

Spośród poszczególnych krajów, najbardziej znaczący wzrost odnotowano w Słowenii, gdzie odsetek uczniów uczących się języka angielskiego wzrósł z 11,1% w roku 2004/05 do 49,0% w roku 2009/10 (różnica około 38 punktów procentowych). Podobny wzrost odnotowano w Polsce, gdzie 50,7% uczniów uczyło się angielskiego w 2005 r., a 88,0% w roku 2009/10. Bułgaria, Czechy, Słowacja, Islandia i Chorwacja także odnotowały istotny wzrost odsetka uczniów uczących się języka angielskiego w okresie od 2004/05 do 2009/10. Wzrost wyniósł w tych krajach od 20 do 30 punktów procentowych.

Można zauważyć, że kraje, w których wzrost odsetka uczniów uczących się języka angielskiego był najbardziej znaczący, odpowiadają krajom, które odnotowały również największy wzrost odsetka uczniów szkół podstawowych uczących się języka obcego w ogóle (zob.: rys. C2). Wskazuje to na fakt, że wzrost odsetka uczniów szkół podstawowych, którzy uczą się języków obcych, idzie w parze z rosnącą popularnością języka angielskiego.

W kilku krajach odsetek uczniów uczących się języka angielskiego zmniejszył się (np. we Francuskiej Wspólnocie Belgii, Estonii, Holandii, Portugalii, Finlandii i Szwecji), jednak w żadnym z nich nie był to spadek istotny.

● **Rysunek C4: Zmiany w odsetku uczniów, którzy uczą się języka angielskiego w szkołach podstawowych (ISCED 1), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010**

Źródło: Eurostat, UOE

Objaśnienia

Odsetek uczniów uczących się języków obcych obliczono w odniesieniu do ogółu uczniów we wszystkich klasach szkoły podstawowej, nawet jeśli nauka nie rozpoczyna się w początkowych klasach na tym poziomie. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne. Uwzględniono uczniów objętych kształceniem specjalnym, z wyjątkiem uczniów z zaburzeniami rozwoju poznawczego.

Dodatkowe uwagi

UE, Belgia, Estonia, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Węgry, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Zjednoczone Królestwo oraz

Malta: z wyjątkiem przerwy w 2010 r.

Holandia: z wyjątkiem przerwy w 2009 r. związanej ze zmianami w programie nauczania.

Austria: z wyjątkiem przerwy w 2009 r. Do roku 2009 wskaźniki były oparte na danych szacunkowych.

Islandia: dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C1.

UCZNIOWIE OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH SZKÓŁ ŚREDNICH UCZĄ SIĘ JĘZYKÓW CZĘŚCIEJ NIŻ UCZNIOWIE SZKÓŁ ZAWODOWYCH

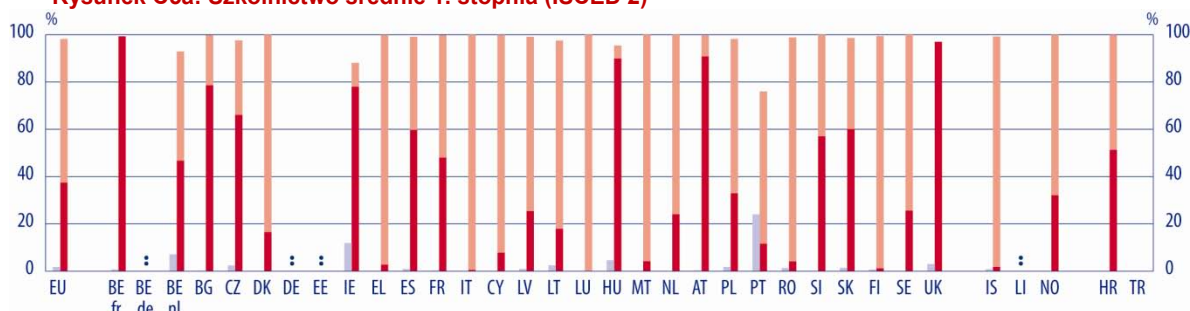
W większości krajów uczniowie szkół średnich pierwszego stopnia (poziom ISCED 2) uczą się języka obcego. Jedynie w Irlandii i Portugalii odsetek uczniów, którzy nie uczą się języka obcego wynosi ponad 10%. Sytuację w Irlandii można częściowo wyjaśnić tym, że nauka języka obcego nie jest tam obowiązkowa ani w szkole średniej pierwszego, ani drugiego stopnia (zob.: rys. B1 i Załącznik 1). Na drugim końcu spektrum znajdują się Grecja, Włochy, Cypr, Luksemburg, Malta, Rumunia i trzy kraje skandynawskie (Dania, Finlandia i Islandia), w których ponad 80% uczniów szkół średnich pierwszego stopnia uczy się co najmniej dwóch języków obcych.

Dane dotyczące kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia (poziom ISCED 3) pokazują, że kilka krajów europejskich charakteryzuje się wysokim odsetkiem uczniów uczących się dwóch lub większej liczby języków obcych. Dotyczy to w szczególności Flamandzkiej Wspólnoty Belgii, Czech, Luksemburga, Rumunii, Słowenii, Słowacji i Finlandii, gdzie wszyscy lub niemal wszyscy uczniowie w ogólnokształcących szkołach średnich drugiego stopnia uczą się co najmniej

dwóch języków. Z kolei w Irlandii, Grecji, Portugalii i Zjednoczonym Królestwie zaledwie około 10% uczniów ogólnokształcących szkół średnich drugiego stopnia uczy się dwóch lub większej liczby języków. Wśród tych państw Portugalia i Zjednoczone Królestwo wyróżniają się szczególnie wysokim odsetkiem uczniów ogólnokształcących szkół średnich drugiego stopnia, którzy nie uczą się żadnego języka obcego (odpowiednio 54,1% i 57,1%). W Zjednoczonym Królestwie tak niski odsetek wynika z faktu, że uczniowie (w Anglii, Walii i Irlandii Północnej) obowiązkowo uczą się języków obcych jedynie do 14. roku życia.

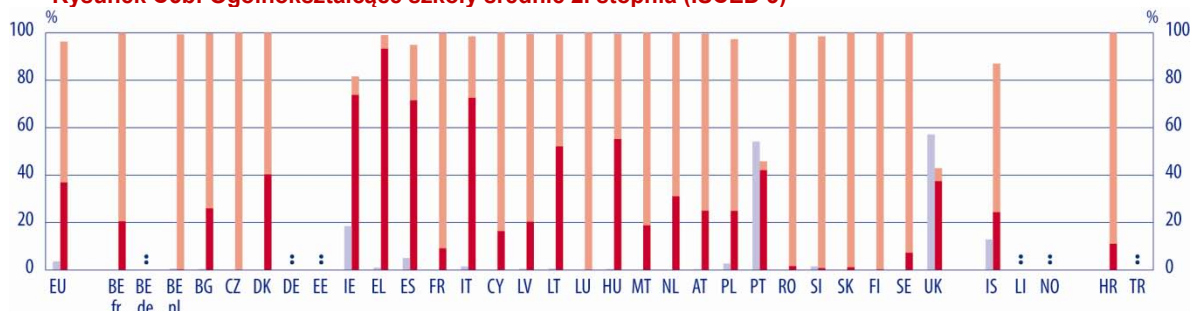
- **Rysunek C5: Procentowy rozkład uczniów według liczby języków obcych, których uczą się w szkołach średnich pierwszego stopnia (ISCED 2) oraz ogólnokształcących i zawodowych szkołach średnich drugiego stopnia (ISCED 3), 2009/2010**

Rysunek C5a: Szkolnictwo średnie 1. stopnia (ISCED 2)

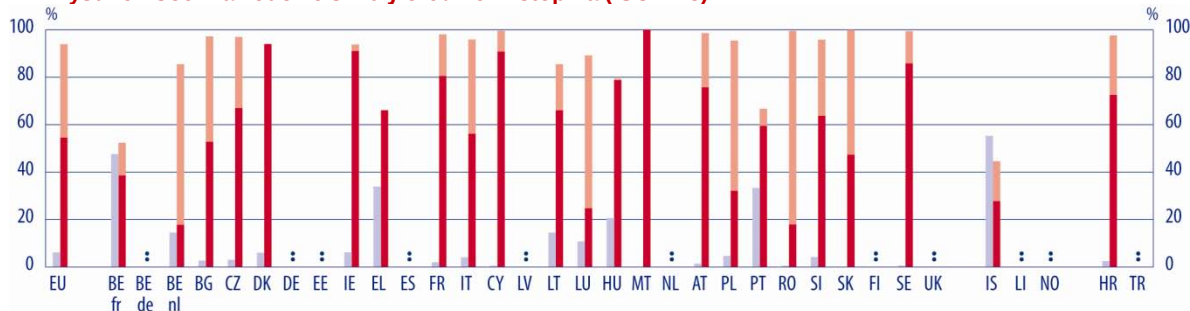
Źródło: Eurostat, UOE.
Tabela z danymi znajduje się na rys. C7a.

Rysunek C5b: Ogólnokształcące szkoły średnie 2. stopnia (ISCED 3)

Źródło: Eurostat, UOE.
Tabela z danymi znajduje się na rys. C7b.

Rysunek C5c: Zawodowe szkoły średnie 2. stopnia (ISCED 3)

Źródło: Eurostat, UOE.
Tabela z danymi znajduje się na rys. C7c.

Objaśnienia (rysunek C5)

Uwzględniono wyłącznie języki uznawane za języki obce w programie nauczania opracowywanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie wtedy przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków spoza programu nauczania, nauczanych jako przedmioty fakultatywne. Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych obliczono w odniesieniu do ogółu uczniów we wszystkich klasach ogólnokształcącej szkoły średniej. Liczbę uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych podzielono przez liczbę wszystkich uczniów kształcących się na tym poziomie ISCED.

Dodatkowe uwagi

UE: Łączne dane dla krajów UE obliczono na podstawie dostępnych danych. W przypadku braku danych dla danego roku odniesienia, tam, gdzie było to możliwe, wykorzystano dane za poprzedni/następny rok.

Belgia: Dane nie obejmują niezależnych placówek prywatnych. Nie uwzględniono kształcenia dorosłych.

Belgia (BE nl): Nie uwzględniono kształcenia specjalnego. Nie uwzględniono danych dotyczących praktyk i kształcenia w szkole średniej w niepełnym wymiarze na poziomie ISCED 3.

Bułgaria: Nie uwzględniono programów VET dla dorosłych zmierzających do osiągnięcia określonego poziomu kwalifikacji zawodowych.

Czechy i Polska: Dane dotyczą wyłącznie uczniów pobierających naukę w pełnym wymiarze.

Estonia: język państwowy nauczany w szkołach, w których nie jest on językiem nauczania jest liczony jako język obcy.

Irlandia: Dane dotyczą wyłącznie uczniów pobierających naukę w pełnym wymiarze godzin. Dane odnoszą się jedynie do instytucji publicznych. Wszyscy uczniowie w irlandzkich szkołach podstawowych i średnich (tj. ISCED 1,2 i 3) uczą się języka irlandzkiego w szkole.

Francja: Dane dotyczące nauki języków obejmują 86% wszystkich danych liczbowych dotyczących uczniów uczęszczających do szkół na poziomie ISCED 3, tj. 100% uczniów na ogólnokształcącym poziomie ISCED 3 oraz 68% uczniów na poziomie szkół zawodowych ISCED 3 (dane nie są dostępne w odniesieniu do praktykantów i uczniów w programach kształcenia paramedycznego i społecznego).

Włochy: Uwzględniono uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Luksemburg: Wszyscy uczniowie w szkołach średnich uczą się luksemburskiego, który nie został uwzględniony w przedstawionych danych. Nie uwzględniono niezależnych szkół prywatnych. Nie uwzględniono kształcenia dorosłych. Nie uwzględniono także „Ecole transfrontalière” na poziomie ISCED 2.

Węgry: Łączna liczba uczniów obejmuje uczniów z zaburzeniami poznawczymi.

Austria: Datą odniesienia jest koniec roku szkolnego. Dlatego dane nie obejmuje osób, które opuściły szkołę w ciągu roku szkolnego.

Słowenia: Dane dotyczą końca roku szkolnego. Nie uwzględniono uczniów uczących się drugiego języka w regionach zamieszkiwanych przez mniejszości (dotyczy ISCED 2).

Słowacja: Dane dotyczą wyłącznie uczniów pobierających naukę w pełnym wymiarze godzin. Uwzględniono niektórych uczniów uczących się języków obcych w szkołach specjalnych.

Finlandia: język państwowy nauczany w szkołach, w których nie jest on językiem nauczania jest liczony jako język obcy. Nie uwzględniono uczniów w szkołach publicznych, otrzymujących dodatkowe kwalifikacje (dobrowolna klasa 10.), a także dorosłych uczniów na poziomie szkoły średniej 1. stopnia (w ogólnokształcących szkołach średnich 2. stopnia dla dorosłych).

Szwecja: Dane nie uwzględniają kształcenia dorosłych. Dane dotyczące poziomów ISCED 2 i ISCED 3 opierają się wyłącznie na uczniach zapisanych do szkół w ostatnim roku danego poziomu. Dlatego też dane nie są w pełni porównywalne z innymi krajami.

Zjednoczone Królestwo: Wskaźniki obliczono na podstawie szacunkowych danych określonych dla całego Zjednoczonego Królestwa.

Islandia: Uwzględniono uczniów w szkołach specjalnych (dotyczy ISCED 2).

W niektórych krajach uwidoczniły się znaczne różnice w odsetku uczniów, którzy uczą się języków obcych w szkołach średnich drugiego stopnia ogólnokształcących i zawodowych. Dotyczy to w szczególności Francuskiej Wspólnoty Belgii, gdzie niemal wszyscy uczniowie kształcący się w ogólnokształcących szkołach średnich uczą się co najmniej jednego języka obcego, natomiast wśród uczniów szkół zawodowych odsetek ten stanowi zaledwie około 50 %. Stosunkowo duża różnica pomiędzy odsetkiem uczniów uczących się języków obcych w szkołach ogólnokształcących i zawodowych charakteryzuje również Węgry, Grecję i Islandię (różnica odpowiednio około 20, 30 i 40 punktów procentowych na korzyść uczniów w szkołach ogólnokształcących). W tym kontekście wyjątkowa wydaje się sytuacja w Irlandii i Portugalii, w których odnotowano wyższy odsetek uczniów, którzy nie uczą się języka obcego w szkołach ogólnokształcących niż zawodowych.

Dane wskazują także, że uczniowie szkół zawodowych rzadziej uczą się dwóch lub większej liczby języków obcych niż uczniowie w ogólnokształcących szkołach średnich drugiego stopnia. Choć w większości krajów ponad 60% uczniów w ogólnokształcących szkołach średnich uczy się co najmniej dwóch języków obcych, to podobny odsetek w odniesieniu do szkół zawodowych dotyczy bardzo niewielkiej liczby systemów edukacyjnych (Wspólnota Flamandzka Belgii, Luksemburg, Polska i Rumunia). Ogólnie rzecz biorąc, więcej kontaktu z językami obcymi mają uczniowie szkół ogólnokształcących niż szkół zawodowych.

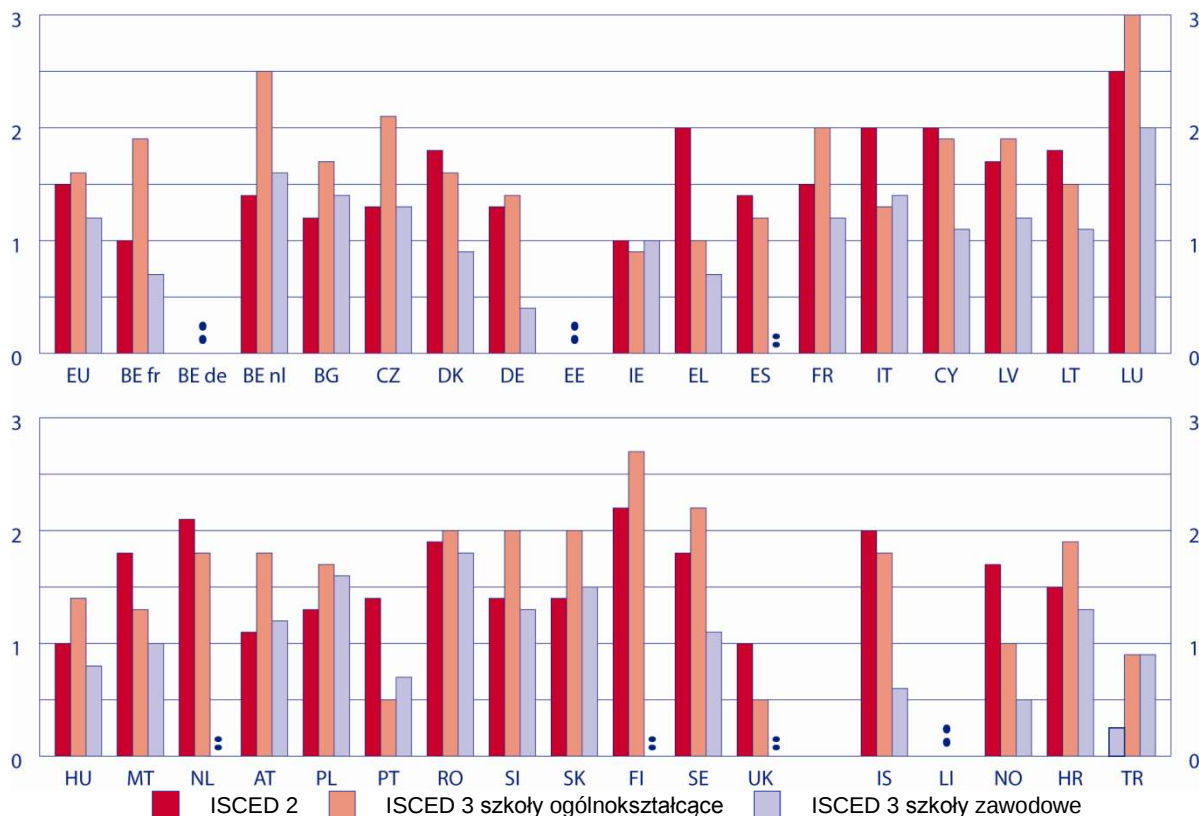
ZALEDWIE W KILKU KRAJACH ŚREDNIA LICZBA JĘZYKÓW, KTÓRYCH UCZYLI SIĘ UCZNIOWIE SZKÓŁ ŚREDNICH WYNIOSŁA DWA

Średnia liczba języków obcych, jakich uczą się uczniowie w szkołach średnich I stopnia (ISCED 2) waha się w większości krajów między jeden, a dwa. Średnia ta jest najwyższa w Luksemburgu (2,5), Holandii (2,2) i Finlandii (2,2).

W większości krajów w szkołach średnich II stopnia (poziom ISCED 3, szkoły ogólnokształcące) średnia liczba języków obcych, jakich uczą się uczniowie jest wyższa, niż w szkołach średnich I stopnia (poziom ISCED 2). Na tym drugim poziomie, w siedmiu krajach średnia liczba jest równa lub większa niż 2. W ogólnokształcących szkołach średnich II stopnia dziewięć krajów osiągnęło taką średnią. W Luksemburgu, Finlandii, Szwecji, na Cyprze, w Holandii, Rumunii i Islandii średnia liczba języków obcych, których uczą się uczniowie jest wysoka na obu poziomach (ISCED 2 i 3).

Na poziomie ISCED 3, w szkołach średnich drugiego stopnia o profilu zawodowym średnia liczba języków obcych, których uczą się uczniowie jest niższa niż w ogólnokształcących szkołach średnich drugiego stopnia we wszystkich krajach, za wyjątkiem Włoch, Irlandii, Portugalii i Turcji. W ostatnich trzech krajach średnia liczba nauczanych języków obcych jest szczególnie niska (równa lub mniejsza niż jeden) w obu typach szkół. Różnica pomiędzy średnią odnotowaną dla szkół średnich drugiego stopnia ogólnokształcących i zawodowych jest równa lub większa niż jeden w Belgii (Wspólnota Francuska), Niemczech, Luksemburgu, Szwecji i Islandii.

◆ **Rysunek C6: Średnia liczba języków obcych, których uczą się uczniowie szkół średnich (ISCED 2 i 3), w przeliczeniu na jednego ucznia, 2009/10**

Dane (rysunek C6)

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
ISCED 2	1,5	1,0	:	1,4	1,2	1,3	1,8	1,3	:	1,0	2,0	1,4	1,5	2,0	2,0	1,7	1,8	2,5
ISCED 3 Kształcenie ogólne	1,6	1,9	:	2,5	1,7	2,1	1,6	1,4	:	0,9	1,0	1,2	2,0	1,3	1,9	1,9	1,5	3,0
ISCED 3 Kształcenie zawodowe	1,2	0,7	:	1,6	1,4	1,3	0,9	0,4	:	1,0	0,7	:	1,2	1,4	1,1	1,2	1,1	2
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	HR	TR	
ISCED 2	1,0	1,8	2,1	1,1	1,3	1,4	1,9	1,4	1,4	2,2	1,8	1,0	2,0	:	1,7	1,5	-	
ISCED 3 Kształcenie ogólne	1,4	1,3	1,8	1,8	1,7	0,5	2,0	2,0	2,0	2,7	2,2	0,5	1,8	:	1,0	1,9	0,9	
ISCED 3 Kształcenie zawodowe	0,8	1	:	1,2	1,6	0,7	1,8	1,3	1,5	:	1,1	:	0,6	:	0,5	1,3	0,9	

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia

Uwzględniono wyłącznie języki uznawane za języki obce w programie nauczania opracowanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne. Każdy uczeń uczący się nowożytnego języka obcego został policzony raz dla każdego języka. Innymi słowy, uczniowie uczący się więcej niż jednego języka zostali policzeni tyle razy, ile języków się uczą. Nie uwzględniono starożytnej greki, łaciny, esperanto i języków migowych. Dane nie obejmują uczniów z obcym obywatelstwem, którzy uczęszczają na lekcje swojego języka ojczystego w klasach specjalnych oraz uczniów, którzy uczą się języka kraju goszczącego. Sumę języków podzielono przez łączną liczbę uczniów kształcących się na odpowiednim poziomie ISCED.

Dodatkowe uwagi

UE, Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Irlandia, Francja, Włochy, Luksemburg, Węgry, Austria, Polska, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo i Islandia: Dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C5.

ZWIĘKSZA SIĘ ODSETEK UCZNIÓW UCZĄCYCH SIĘ DWÓCH JĘZYKÓW, ZWŁASZCZA W SZKOŁACH ŚREDNICH PIERWSZEGO STOPNIA

W latach 2004/05 - 2009/10 odnotowano znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi krajami oraz poziomami edukacji (ISCED 2 i 3) w odsetku uczniów uczących się dwóch, jednego lub nie uczących się żadnego języka obcego.

W około połowie krajów w szkołach średnich I stopnia (poziom ISCED 2), odsetek uczniów uczących się dwóch języków obcych zmniejszył się, natomiast w pozostałej części krajów ten sam odsetek wzrósł. W większości krajów, w których odnotowano spadek odsetka, był on dość niewielki (z wyjątkiem Danii i Portugalii). Natomiast w kilku krajach, w których stwierdzono wzrost odsetka uczniów uczących się dwóch języków obcych, był on znaczny lub bardzo znaczny. Jest to widoczne zwłaszcza w przypadku Czech, Włoch, Łotwy, Polski, Słowenii i Słowacji. Jak można się spodziewać, gdy odsetek uczniów uczących się dwóch języków obcych wzrasta, odsetek uczniów uczących się jednego języka obcego odpowiednio maleje. Odsetek uczniów, którzy nie uczą się żadnego języka obcego, jest bardzo niewielki lub praktycznie zerowy, z wyjątkiem Irlandii oraz Portugalii (jedynie w roku 2010).

W ogólnokształcących szkołach średnich II stopnia (poziom ISCED 3 - szkoły ogólnokształcące), w wielu krajach europejskich nie zaobserwowano żadnych istotnych zmian. Estonia i Malta oraz w znacznie mniejszym stopniu Włochy, Łotwa i Rumunia to jedyne kraje, które odnotowały wyraźny wzrost odsetka uczniów uczących się dwóch języków obcych. W krajach, w których odsetek ten zmalał wahania były niewielkie, z wyjątkiem Holandii (31,1 punktów procentowych) i Portugalii (13,4 punktów procentowych), a także Danii, Litwy, Polski i Islandii (od pięciu do dziesięciu punktów procentowych). Różnice w wartościach procentowych w Estonii i Holandii są związane z różnicami odnoszącymi się do uczniów uczących się jednego języka. Z kolei na Malcie znaczny wzrost odsetka uczniów uczących się dwóch języków (67,2 punktów procentowych) jest efektem spadku odsetka uczniów, którzy uczą się jednego lub nie uczą się żadnego języka. Portugalia i Zjednoczone Królestwo, gdzie odnotowano zdecydowanie największy odsetek uczniów, którzy nie uczyli się żadnego języka obcego w roku 2005, to także jedyne kraje, w których nastąpił znaczny wzrost w tej kategorii.

W zawodowych szkołach średnich drugiego stopnia (poziom ISCED 3 - szkoły zawodowe) odsetek uczniów uczących się dwóch języków obcych jest niższy niż w ogólnokształcących szkołach średnich II stopnia. W kilku krajach, w których odsetek ten jest już wyższy niż 50% znaczny wzrost nastąpił w ciągu ostatnich lat. Jest tak szczególnie w przypadku Rumunii i Słowacji, gdzie odsetek uczniów uczących się jednego języka obcego wykazuje odpowiednio wysoki spadek. W innych krajach odsetek uczniów uczących się dwóch języków jest różny i waha się od około jednego do ośmiu punktów procentowych, z wyjątkiem Portugalii, gdzie spadek ten jest dość znaczny (21,5 punktu procentowego). W odniesieniu do odsetka uczniów uczących się jednego języka obcego kilka krajów odnotowuje bardzo istotne wahania. Jest to najbardziej widoczne na Malcie, gdzie odsetek uczniów uczących się jednego języka obcego wzrósł o 98,6 punktów procentowych. Ten wzrost jest także bardzo znaczny w Bułgarii i Portugalii. W Bułgarii i na Malcie wzrost ten jest związany ze spadkiem odsetka uczniów, którzy nie uczą się żadnego języka obcego. Dla odmiany w Grecji spadek odsetka uczniów uczących się jednego języka idzie w parze ze wzrostem odsetka uczniów, którzy nie uczą się żadnego języka.

Objaśnienia (rysunek C7)

Uwzględniono wyłącznie języki uznawane za języki obce w programie nauczania opracowanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne. Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych obliczono w odniesieniu do ogółu uczniów we wszystkich klasach ogólnokształcącej szkoły średniej. Liczbę uczniów uczących się 0, 1, 2 (lub większej liczby) języków obcych podzielono przez liczbę wszystkich uczniów kształcących się na tym poziomie ISCED.

Dodatkowe uwagi

UE, Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Irlandia, Francja, Włochy, Luksemburg, Węgry, Polska, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo i Islandia: dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C5.

Francja: Dane dotyczące nauki języków obejmują 86% wszystkich danych liczbowych dotyczących uczniów uczęszczających do szkół na poziomie ISCED 3, tj. 100% uczniów szkół ogólnokształcących poziomu ISCED 3 oraz 68% uczniów szkół zawodowych na poziomie ISCED 3 (dane w odniesieniu do praktykantów i uczniów w programach kształcenia paramedycznego i społecznego nie są dostępne). Dane za lata 2005-2007 obejmują jedynie obszar metropolitalny Francji (bez terytoriów zamorskich).

Malta: Przerwa w zbieraniu danych miała miejsce w 2010 r.

Holandia: Przerwa w zbieraniu danych nastąpiła w 2009 r. na skutek zmian w programie nauczania.

Austria: Datą odniesienia jest koniec roku szkolnego. Tym samym zestaw danych nie obejmuje osób, które opuściły szkołę w ciągu roku szkolnego. Przerwa w zbieraniu danych miała miejsce w 2009 r. Do roku 2009 dane szacunkowe.

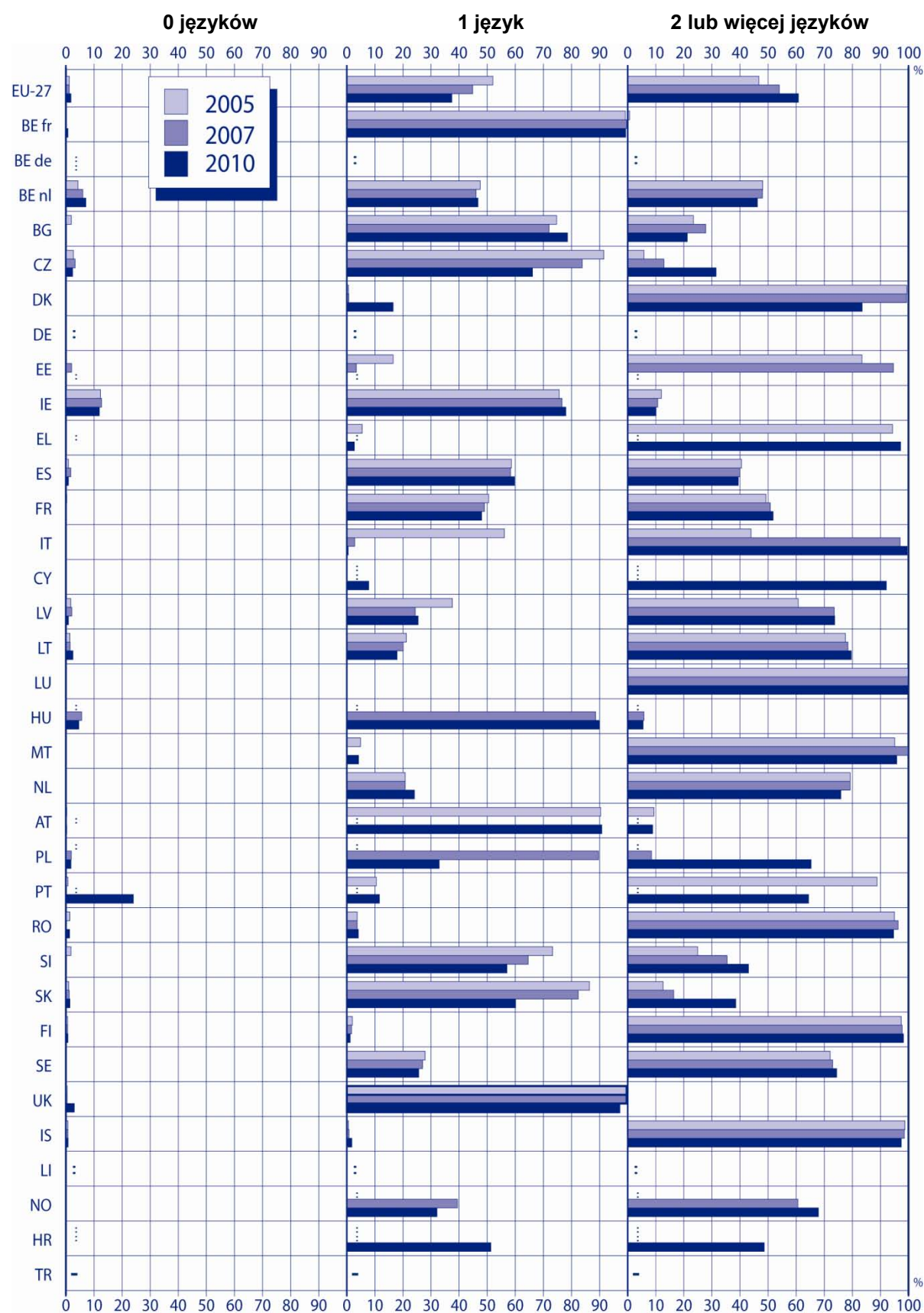
Portugalia: W roku 2008 zmieniono zasięg programów na poziomie ISCED 2.

Dane (rysunek C7a)

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
0 JO 2005	1,2	0,2	0,0	4,3	1,9	2,7	0,0	:	0,1	12,3	0,2	0,9	0,3	0,0	0,0	1,7	1,4	0,0
0 JO 2007	1,2	0,2	:	6,0	0,2	3,3	0,0	:	2,0	12,7	:	1,7	0,2	0,2	0,0	2,1	1,5	0,0
0 JO 2010	1,8	0,7	:	7,1	0,2	2,4	0,0	:	:	11,9	0,1	0,9	0,2	0,0	0,1	0,9	2,5	0,0
1 JO 2005	52,0	99,2	:	47,5	74,7	91,5	0,6	:	16,5	75,6	5,5	58,6	50,5	56,1	:	37,6	21,2	0,0
1 JO 2007	44,8	99,6	:	46,0	72,0	83,8	0,7	:	3,4	76,6	:	58,3	49,0	2,8	:	24,4	20,1	0,0
1 JO 2010	37,4	99,3	:	46,7	78,6	66,1	16,5	:	:	78,0	2,7	59,7	48,0	0,5	7,8	25,4	17,9	0,0
2 JO 2005	46,7	0,7	:	48,1	23,4	5,8	99,4	:	83,4	12,0	94,3	40,5	49,2	43,9	:	60,7	77,5	100,0
2 JO 2007	54,0	0,2	:	48,0	27,8	12,9	99,3	:	94,6	10,7	:	40,0	50,8	97,0	:	73,5	78,4	100,0
2 JO 2010	60,8	0,0	:	46,2	21,2	31,5	83,5	:	:	10,1	97,2	39,4	51,8	99,5	92,1	73,7	79,6	100,0
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
0 JO 2005	:	0,0	0,0	0,3	:	0,7	1,4	1,8	1,0	0,6	0,0	0,4		0,7	:	0,0	:	-
0 JO 2007	5,6	0,0	0,0	:	1,9	:	0,0	0,0	1,2	0,6	0,0	0,4		0,7	:	0,0	:	-
0 JO 2010	4,6	0,0	0,0	0,3	1,8	24,0	1,3	0,0	1,4	0,7	0,0	3,0		0,8	:	0,0	0,1	-
1 JO 2005	:	4,9	20,8	90,4	:	10,5	3,7	73,3	86,4	2,0	27,9	99,6		0,6	:	:	:	-
1 JO 2007	88,6	0,0	20,8	:	89,6	:	3,7	64,6	82,4	1,7	27,0	99,6		0,8	:	39,4	:	-
1 JO 2010	89,9	4,2	24,1	90,8	32,9	11,6	4,1	57,0	60,1	1,2	25,6	97,0		1,8	:	32,1	51,3	-
2 JO 2005	:	95,1	79,2	9,3	:	88,8	95,0	24,9	12,6	97,4	72,1	0,0		98,7	:	:	:	-
2 JO 2007	5,8	100,0	79,2	:	8,5	:	96,3	35,4	16,4	97,7	73,0	0,0		98,5	:	60,6	:	-
2 JO 2010	5,5	95,8	75,9	8,9	65,3	64,4	94,7	43,0	38,5	98,2	74,4	0,0		97,4	:	67,9	48,6	-

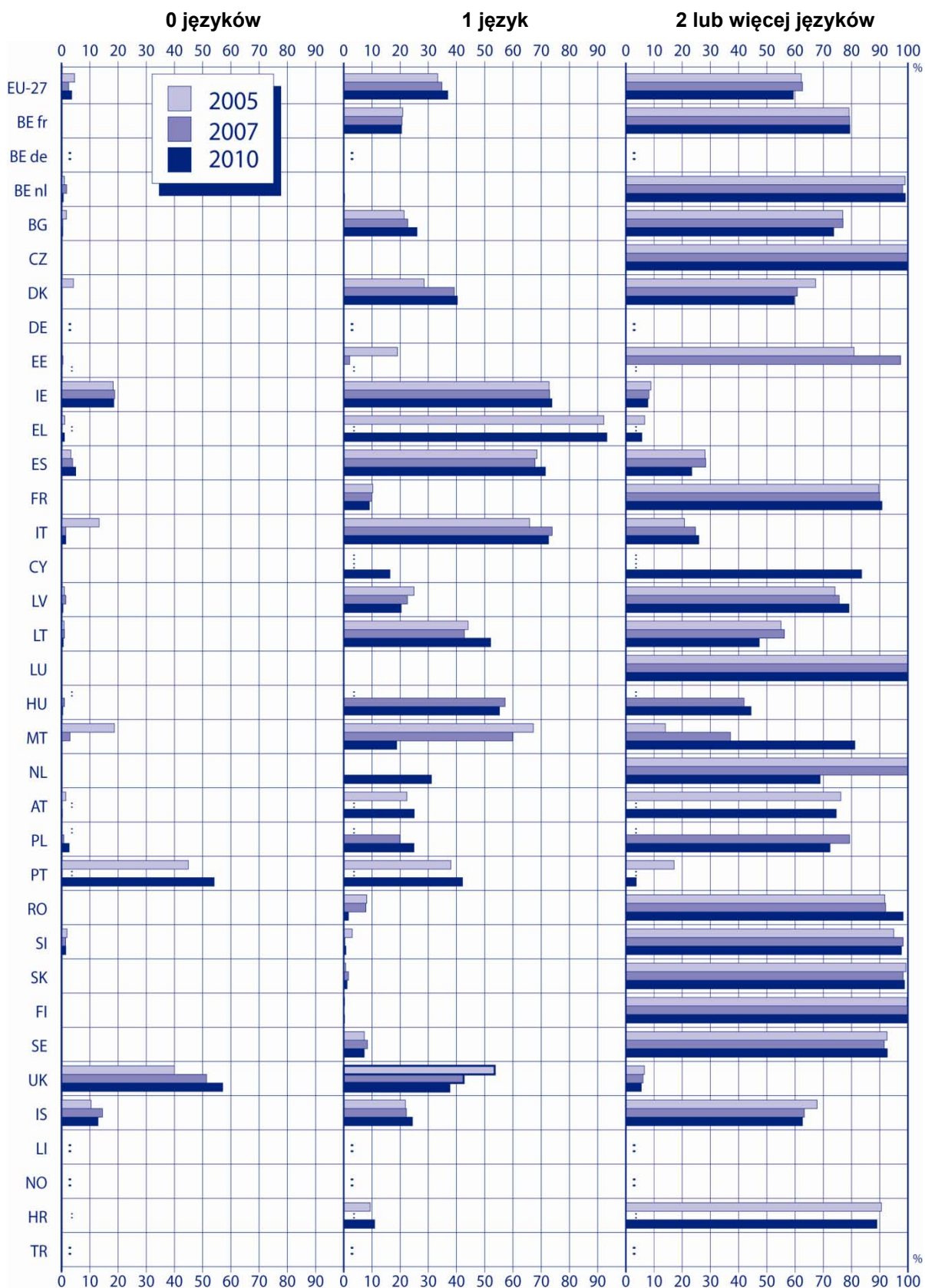

- **Rysunek C7a: Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków w szkołach średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010**

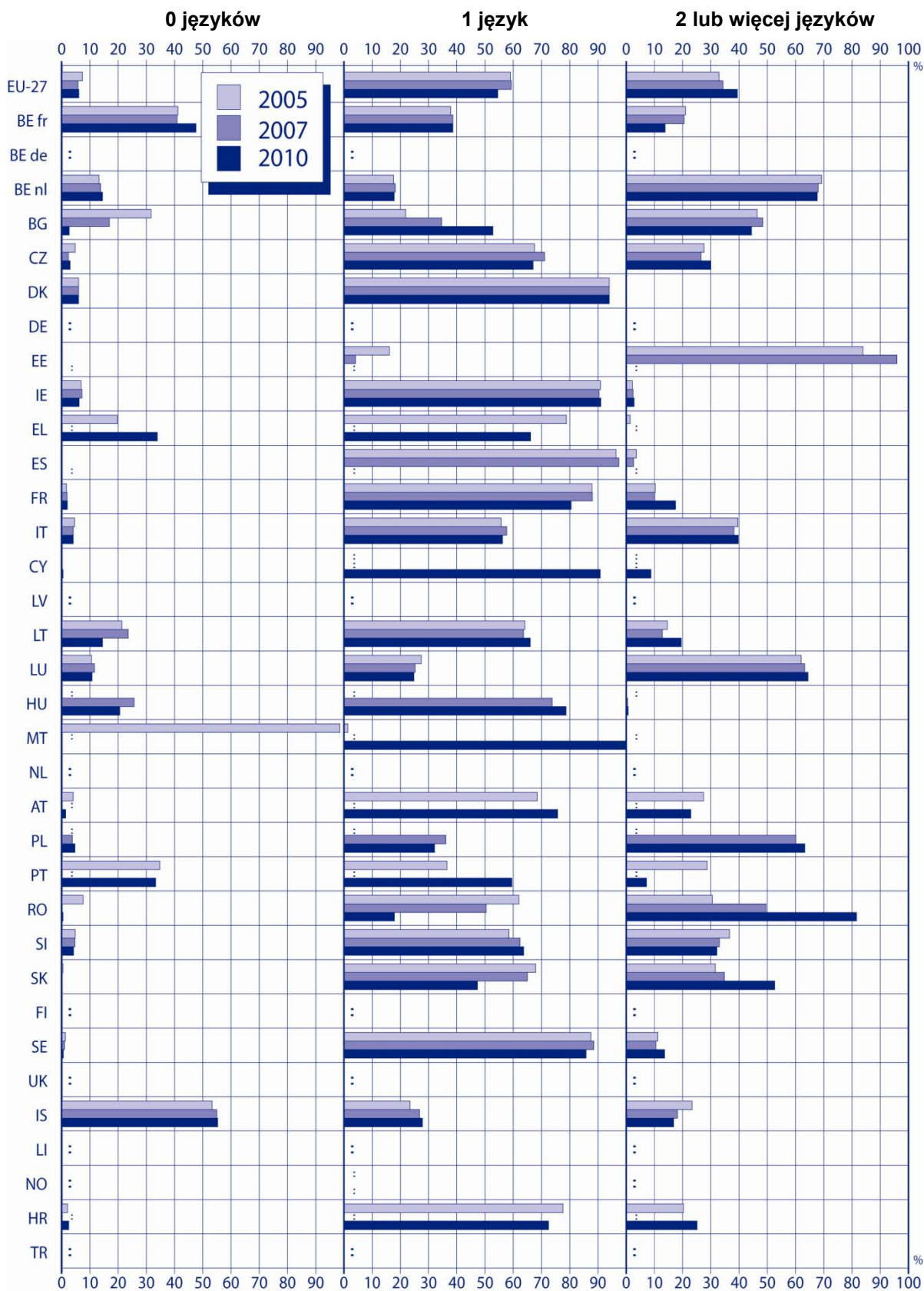
Źródło: Eurostat, UOE.

● **Rysunek C7b: Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków w ogólnokształcących szkołach średnich 2. stopnia (ISCED 3), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010**

Źródło: Eurostat, UOE.

● **Rysunek C7b: Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków w zawodowych szkołach średnich 2. stopnia (ISCED 3), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010**

Źródło: Eurostat, UOE.

Dane (rysunek C7b)

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
0 JO 2005	4,6	0,0	:	1,0	1,7	0,0	4,2	:	0,0	18,3	1,1	3,3	0,0	13,3	0,0	1,0	0,9	0,0
0 JO 2007	2,5	0,0	:	1,8	0,4	0,0	0,0	:	0,5	18,8	:	3,9	0,0	1,5	0,0	1,5	1,0	0,0
0 JO 2010	3,6	0,1	:	0,6	0,4	0,0	0,0	:	:	18,5	1,0	5,0	0,0	1,5	0,0	0,5	0,6	0,0
1 JO 2005	33,3	20,9	:	0,0	21,4	0,0	28,5	:	19,1	72,8	92,2	68,5	10,3	65,9	:	24,9	44,1	0,0
1 JO 2007	34,8	20,7	:	0,0	22,7	0,0	39,2	:	2,1	73,0	:	67,8	10,0	73,9	:	22,6	42,8	0,0
1 JO 2010	36,9	20,5	:	0,3	26,0	0,0	40,3	:	:	73,8	93,3	71,5	9,1	72,6	16,4	20,4	52,1	0,0
2 JO 2005	62,2	79,1	:	99,0	76,9	100,0	67,3	:	80,9	8,9	6,7	28,1	89,6	20,8	:	74,1	55,0	100,0
2 JO 2007	62,6	79,3	:	98,1	77,0	100,0	60,8	:	97,4	8,2	:	28,3	90,0	24,7	:	75,6	56,2	100,0
2 JO 2010	59,4	79,4	:	99,1	73,7	100,0	59,7	:	:	7,8	5,7	23,4	90,8	25,9	83,6	79,1	47,3	100,0
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
0 JO 2005	:	18,7	0,0	1,5	:	44,9	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	40,0		10,4	:	:	0,0	:
0 JO 2007	1,0	3,0	0,0	:	0,8	:	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	51,4		14,5	:	:	:	:
0 JO 2010	0,4	0,0	0,0	0,3	2,7	54,1	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	57,1		12,9	:	:	0,0	:
1 JO 2005	:	67,2	0,0	22,4	:	38,0	8,2	3,0	0,7	0,3	7,3	53,5		21,9	:	:	9,4	:
1 JO 2007	57,2	59,9	0,0	:	19,9	:	7,9	0,4	1,7	0,2	8,4	42,5		22,2	:	:	:	:
1 JO 2010	55,2	18,8	31,1	25,0	24,9	42,1	1,7	0,8	1,2	0,3	7,3	37,4		24,4	:	:	11,0	:
2 JO 2005	:	14,0	100,0	76,2	:	17,1	91,8	95,0	99,3	99,7	92,6	6,6		67,8	:	:	90,6	:
2 JO 2007	41,9	37,1	100,0	:	79,3	:	92,1	98,3	98,3	99,8	91,6	6,1		63,3	:	:	:	:
2 JO 2010	44,4	81,2	68,9	74,6	72,4	3,7	98,3	97,7	98,8	99,7	92,7	5,5		62,6	:	:	89,0	:

Dane (rysunek C7c)

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
0 JO 2005	7,4	41,2	:	13,2	31,7	4,8	6,0	:	0,0	6,9	19,7	0,0	1,7	4,6	0,0	:	21,3	10,6
0 JO 2007	5,8	40,9	:	13,8	16,9	2,4	6,0	:	0,0	7,2	:	0,0	1,9	4,1	0,0	:	23,6	11,6
0 JO 2010	6,1	47,6	:	14,5	2,7	3,0	6,0	:	:	6,2	33,9	:	2,0	4,1	0,5	:	14,5	10,8
1 JO 2005	59,0	37,8	:	17,6	21,9	67,5	94,0	:	16,1	90,9	78,8	96,4	87,9	55,7	:	:	64,1	27,4
1 JO 2007	59,3	38,6	:	18,2	34,6	71,1	94,0	:	4,1	90,4	:	97,4	88,0	57,7	:	:	63,6	25,2
1 JO 2010	54,5	38,6	:	17,8	52,8	67,0	94,0	:	:	91,0	66,1	:	80,5	56,2	90,8	:	66,0	24,8
2 JO 2005	32,9	21,0	:	69,2	46,4	27,6	0,0	:	83,9	2,2	1,4	3,6	10,3	39,6	:	:	14,6	62,0
2 JO 2007	34,3	20,5	:	68,0	48,4	26,5	0,0	:	95,9	2,4	:	2,6	10,1	38,2	:	:	12,8	63,2
2 JO 2010	39,4	13,8	:	67,7	44,4	30,0	0,0	:	:	2,8	0,0	:	17,5	39,7	8,8	:	19,5	64,4
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
0 JO 2005	:	98,6	:	4,1	:	34,8	7,6	4,8	0,5	:	1,3	:		53,3	:	:	2,1	:
0 JO 2007	25,7	:	:	:	3,8	:	0,1	4,7	0,2	:	1,0	:		55,0	:	:	:	:
0 JO 2010	20,6	0,0	:	1,4	4,7	33,3	0,5	4,2	0,1	:	0,6	:		55,3	:	:	2,5	:
1 JO 2005	:	1,4	:	68,5	:	36,5	62,0	58,5	67,9	:	87,5	:		23,4	:	:	77,6	:
1 JO 2007	73,8	:	:	:	36,1	:	50,4	62,4	65,0	:	88,5	:		26,8	:	0,0	:	:
1 JO 2010	78,7	100,0	:	75,7	32,1	59,5	17,9	63,7	47,3	:	85,8	:		27,8	:	:	72,5	:
2 JO 2005	:	0,0	:	27,4	:	28,7	30,5	36,6	31,6	:	11,2	:		23,3	:	:	20,3	:
2 JO 2007	0,5	:	:	:	60,1	:	49,5	33,0	34,8	:	10,5	:		18,2	:	:	:	:
2 JO 2010	0,7	0,0	:	22,9	63,3	7,2	81,6	32,1	52,6	:	13,6	:		16,8	:	:	25,1	:

Źródło: Eurostat, UOE.

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW DRUGIM JĘZYKIEM OBCYM, KTÓREGO NAJCZĘŚCIEJ UCZY SIĘ W SZKOŁACH ŚREDNICH, JEST NIEMIECKI LUB FRANCUSKI

Praktycznie we wszystkich krajach język angielski jest najczęściej nauczany językiem na poziomie ISCED 2 i 3, a liczba uczniów uczących się tego języka wzrasta od kilku lat (zob.: rys. C10). Na poziomie ISCED 2 wyjątek stanowią jedynie dwa kraje - Belgia (Wspólnota Francuska i Flamandzka) oraz Luksemburg.

W Belgii uczniowie we Wspólnocie Francuskiej i Flamandzkiej najchętniej uczą się języka urzędowego drugiej Wspólnoty, czyli holenderskiego (we Wspólnocie Francuskiej) i francuskiego (we Wspólnocie Flamandzkiej). We Wspólnocie Flamandzkiej nauka języka francuskiego jest nawet obowiązkowa. We Wspólnocie Francuskiej uczniowie uczęszczający do szkół w Brukseli muszą uczyć się języka holenderskiego (zob.: rys. B13). W Luksemburgu wszyscy uczniowie muszą najpierw uczyć się języka niemieckiego i francuskiego. Chociaż oba te języki są językami państwowymi o statusie urzędowym, w programie nauczania są traktowane jako języki obce. Na poziomie ISCED 3 sytuacja jest podobna, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Francuska), gdzie język angielski, na tym poziomie ISCED, stał się najczęściej nauczany językiem obcym. Ponadto w większości krajów odsetek uczniów uczących się języka angielskiego jest niższy na poziomie ISCED 3, niż na poziomie ISCED 2. Więcej informacji na temat uczniów uczących się określonych języków przedstawiono na rys. C9.

Drugim najczęściej nauczany językiem na poziomie ISCED 2 jest język francuski lub niemiecki, przy czym pozycja języka niemieckiego jest mocniejsza na poziomie ISCED 3. Niemiecki jest szczególnie popularny w kilku krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Francuski jest bardziej popularny na południu Europy, a zwłaszcza w krajach, których języki wywodzą się z łaciny (Hiszpania, Włochy, Portugalia i Rumunia), ale także w Grecji i na Cyprze oraz w krajach niemieckojęzycznych. W wielu krajach język niemiecki utrzymuje się na trzecim miejscu wśród najpowszechniej nauczanych języków, a język francuski zajmuje czwartą pozycję.

Język hiszpański zajmuje trzecią lub czwartą pozycję w znacznej liczbie krajów, zwłaszcza na poziomie ISCED 3. Francja, Szwecja i Norwegia to jedyne kraje, gdzie hiszpański jest drugim najczęściej nauczany językiem na poziomach ISCED 2 i 3.

Język rosyjski jest drugim najczęściej nauczany językiem na poziomach ISCED 2 i 3 na Łotwie i Litwie, gdzie mieszkają duże społeczności rosyjskojęzyczne. To samo miejsce zajmuje także w Bułgarii, ale jedynie na poziomie ISCED 2. Rosyjski jest trzecim najczęściej nauczany językiem w Polsce i na Słowacji na obu poziomach edukacji, a także w Czechach na poziomie ISCED 2 i w Bułgarii na poziomie ISCED 3.

Język włoski znajduje się na trzecim i czwartym miejscu wśród najczęściej nauczanych języków obcych w kilku krajach, zwłaszcza na poziomie ISCED 3. Włoski jest drugim najczęściej nauczany językiem obcym na Malcie, ze znacznym odsetkiem uczniów uczących się go na poziomie ISCED 2.

Język szwedzki (lub fiński) w Finlandii i język duński w Islandii to języki obowiązkowe dla uczniów (zob.: rys. B13). W efekcie znaczny odsetek uczniów uczy się tych języków, zwłaszcza na poziomie ISCED 2.

● **Rysunek C8a: Najczęściej nauczane języki obce i odsetek uczniów, którzy uczą się tych języków, szkoły średnie 1. stopnia (ISCED 2), 2009/2010**

BE fr	NL	58,8	EN	38,8	DE	1,7				HU	EN	58,1	DE	35,2	SK	0,8	FR	0,5
BE de	:	:	:	:	:	:	:	:	:	MT	EN	100,0	IT	50,7	FR	15,0	DE	5,8
BE nl	FR	92,9	EN	46,2						NL	:	:	:	:	:	:	:	:
BG	EN	84,1	RU	21,5	DE	9,4	FR	4,1		AT	EN	99,6	FR	4,7	IT	2,7	ES	0,7
CZ	EN	100,0	DE	22,6	RU	3,7	FR	3,0		PL	EN	84,9	DE	38,4	RU	3,6	FR	1,7
DK	EN	100,0	DE	75,4	FR	9,2				PT	EN	74,6	FR	52,8	ES	12,6	DE	0,5
DE	EN	94,7	FR	25,3	ES	3,1	RU	1,3		RO	EN	96,7	FR	85,8	DE	9,5	ES	0,5
EE	:	:	:	:	:	:	:	:		SI	EN	100,0	DE	35,7	FR	2,6	IT	2,2
IE	FR	65,5	DE	20,1	ES	12,0	IT	0,7		SK	EN	83,0	DE	37,6	RU	8,3	FR	2,2
EL	EN	99,2	FR	48,0	DE	43,2				FI	EN	99,2	SV	91,9	DE	11,2	FI	6,1
ES	EN	98,7	FR	36,9	DE	2,5	PT	0,1		SE	EN	100,0	ES	38,7	DE	20,7	FR	15,5
FR	EN	97,9	ES	35,0	DE	14,9	IT	3,2		UK	:	:	:	:	:	:	:	:
IT	EN	100,0	FR	72,3	ES	18,8	DE	8,7		IS	EN	99,2	DA	96,1	ES	3,3	DE	2,0
CY	EN	99,9	FR	92,6	DE	1,8	IT	0,9		LI	:	:	:	:	:	:	:	:
LV	EN	96,9	RU	62,4	DE	12,4	FR	0,9		NO	EN	100,0	ES	30,1	DE	24,1	FR	13,4
LT	EN	95,7	RU	63,9	DE	14,3	FR	3,5		HR	EN	96,2	DE	40,8	IT	10,0	FR	1,3
LU	FR	100,0	DE	100,0	EN	53,7				TR	:	:	:	:	:	:	:	:

● **Rysunek C8b: Najczęściej nauczane języki obce i odsetek uczniów, którzy uczą się tych języków, szkoły średnie 2. stopnia, ogólnokształcące i zawodowe (ISCED 3), 2009/2010**

BE fr	EN	64,4	NL	58,2	ES	4,4	DE	3,7		HU	EN	66,4	DE	43,1	FR	4,7	IT	3
BE de	:	:	:	:	:	:	:	:		MT	EN	100	IT	7,4	FR	3,5	ES	1,2
BE nl	FR	90,4	EN	81,8	DE	28,4	ES	1,3		NL	:	:	:	:	:	:	:	:
BG	EN	81,9	DE	29,5	RU	28,2	FR	11,4		AT	EN	98,8	FR	20,6	IT	9,6	ES	5,8
CZ	EN	84,6	DE	47,4	FR	7,5	RU	5,3		PL	EN	86,4	DE	57,5	RU	10,6	FR	6,3
DK	EN	81,5	DE	28,1	ES	12	FR	5,1		PT	EN	46,9	FR	6,4	ES	5,1	DE	0,5
DE	EN	61,9	FR	13,8	ES	9,5	IT	1,4		RO	EN	94,2	FR	84,2	DE	7,7	ES	1,1
EE	:	:	:	:	:	:	:	:		SI	EN	91,7	DE	45,9	IT	10,3	ES	4,5
IE	FR	60,6	DE	16,3	ES	11,4	IT	1,9		SK	EN	85,2	DE	60,4	RU	8,1	FR	7,5
EL	EN	83,7	FR	6	DE	2,1				FI	:	:	:	:	:	:	:	:
ES	:	:	:	:	:	:	:	:		SE	EN	99,6	ES	20,9	DE	13,2	FR	9,9
FR	EN	97,8	ES	47,6	DE	15,3	IT	5,4		UK	:	:	:	:	:	:	:	:
IT	EN	96	FR	26,7	DE	7,3	ES	5,8		IS	EN	60,9	DA	35,2	DE	17,6	ES	16,1
CY	EN	94,4	FR	35,7	IT	24,2	ES	13,8		LI	:	:	:	:	:	:	:	:
LV	EN	91,6	RU	44,6	DE	22,7	FR	2,9		NO	EN	47	ES	10,1	DE	8,7	FR	5,2
LT	EN	87,4	RU	31,4	DE	15,2	FR	2,9		HR	EN	87,7	DE	39,9	IT	14,4	FR	3,9
LU	FR	84,7	DE	79,4	EN	70,9	ES	2		TR	EN	84,9	DE	5,9	FR	0,6		

EN angielski FR francuski DE niemiecki ES hiszpański IT włoski RU rosyjski
DA duński NL holenderski SV szwedzki PT portugalski SK słowacki FI fiński

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia

Uwzględniono wyłącznie języki uznawane za języki obce w programie nauczania opracowanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne. Na rysunku przedstawiono cztery najczęściej nauczane języki. Zostały one pogrupowane w kolejności malejącej według odsetka uczniów, którzy się ich uczą.

Dodatkowe uwagi

UE, Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Irlandia, Francja, Włochy, Luksemburg, Węgry, Austria, Polska, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja i Islandia: Dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C5.

BARDZO DUŻY ODSETEK UCZNIÓW UCZY SIĘ JĘZYKA ANGIELSKIEGO, NIEZALEŻNIE OD TEGO, CZY JEST TO JĘZYK OBOWIĄZKOWY

W zdecydowanej większości krajów co najmniej 90% uczniów ogólnokształcących szkół średnich I lub II stopnia (ISCED 2 lub 3) uczy się języka angielskiego. Jednak w kilku krajach tj. w Belgii (Wspólnocie Francuskiej i Flamandzkiej), Luksemburgu i na Węgrzech odnotowano stosunkowo niski odsetek uczniów uczących się języka angielskiego na poziomie ISCED 2. W Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej oraz Brukseli we Wspólnocie Francuskiej) i Luksemburgu może to wynikać z faktu, iż uczniowie rozpoczynają naukę innego języka (języków), zanim zaczną uczyć się języka angielskiego (zob.: rys. B13). Na poziomie ISCED 3, w ogólnokształcących szkołach średnich, mniej niż 50% uczniów uczy się języka angielskiego w Portugalii i Norwegii. W tych dwóch krajach nauka języka obcego nie musi być kontynuowana na tym poziomie, co może wyjaśniać ten stosunkowo niski odsetek. W szkołach średnich drugiego stopnia o profilu zawodowym (poziom ISCED 3 - szkoły zawodowe) odsetek osób uczących się języka angielskiego jest zazwyczaj niższy, niż w szkołach ogólnokształcących (poziom ISCED 3 - szkoły ogólnokształcące) i w większości krajów nie osiąga 90%. Można to częściowo wyjaśnić faktem, że w programach szkół zawodowych uczniowie zazwyczaj uczą się mniejszej liczby języków obcych, niż w programach szkół ogólnokształcących (zob.: rys. C5).

Język niemiecki jest dość popularny w wielu krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Oprócz Luksemburga, gdzie jest to język obowiązkowy, odsetek uczniów uczących się języka niemieckiego na poziomach ISCED 2 i 3 (szkoły ogólnokształcące i zawodowe) jest dość wysoki (powyżej 30%) także na Węgrzech, w Polsce, Słowenii, Słowacji i Chorwacji. W Czechach odsetek ten jest stosunkowo wysoki na poziomie ISCED 3, zarówno w szkołach ogólnokształcących, jak i zawodowych, natomiast w Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej), Bułgarii, Danii, na Łotwie i w Holandii jedynie w szkołach ogólnokształcących. Na poziomie ISCED 2, odsetek uczniów uczących się języka niemieckiego jest bardzo wysoki w Danii, gdzie osiąga 75%, i wysoki w Grecji (43,2%). Średnia liczba uczniów uczących się języka niemieckiego dla całej Unii Europejskiej jest wyższa na poziomie ISCED 3, niż na poziomie ISCED 2.

W odróżnieniu od średniej liczby uczniów uczących się języka niemieckiego, średnia UE dotycząca uczniów uczących się języka francuskiego jest wyższa na poziomie ISCED 2, niż na poziomie ISCED 3. Wiele krajów, w których co najmniej 30% uczniów w szkołach średnich I stopnia i/lub szkołach średnich II stopnia uczy się języka francuskiego, można sklasyfikować w jednej z dwóch kategorii. Do pierwszej należą kraje, w których urzędowym językiem państwowym jest język romański (Hiszpania, Włochy, Portugalia i Rumunia). Druga kategoria obejmuje kraje, w których język francuski jest językiem obowiązkowym - jak w Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej), na Cyprze i w Luksemburgu (zob.: rys. B13). W tych krajach odsetki są faktycznie największe (powyżej 90%) na poziomie ISCED 2. Na Cyprze, gdzie nauka języka francuskiego nie jest już obowiązkowa w szkole średniej II stopnia (poziom ISCED 3), odsetek ten nie przekracza 40% w profilach ogólnokształcących oraz 6,8% w profilach zawodowych. Odsetek uczniów uczących się języka francuskiego w Irlandii waha się od 58,2% do 65,9%, w zależności od poziomu. W kraju tym język francuski jest najczęściej nauczany językiem obcym (zob.: rys. C8a i b).

Z tego wynika, że odsetek uczniów, którzy uczą się języka angielskiego w szkole średniej jest bardzo wysoki we wszystkich krajach, niezależnie od tego, czy jest to język obowiązkowy. Natomiast na odsetek uczniów uczących się języka niemieckiego lub francuskiego wyraźnie wpływa obowiązek nauki tych języków. W rzeczywistości jedynie w krajach, gdzie języki te są obowiązkowe, odsetek ten jest równy lub większy niż 90%. Jednak porównywalny odsetek występuje w Rumunii, gdzie język francuski nie jest językiem obowiązkowym.

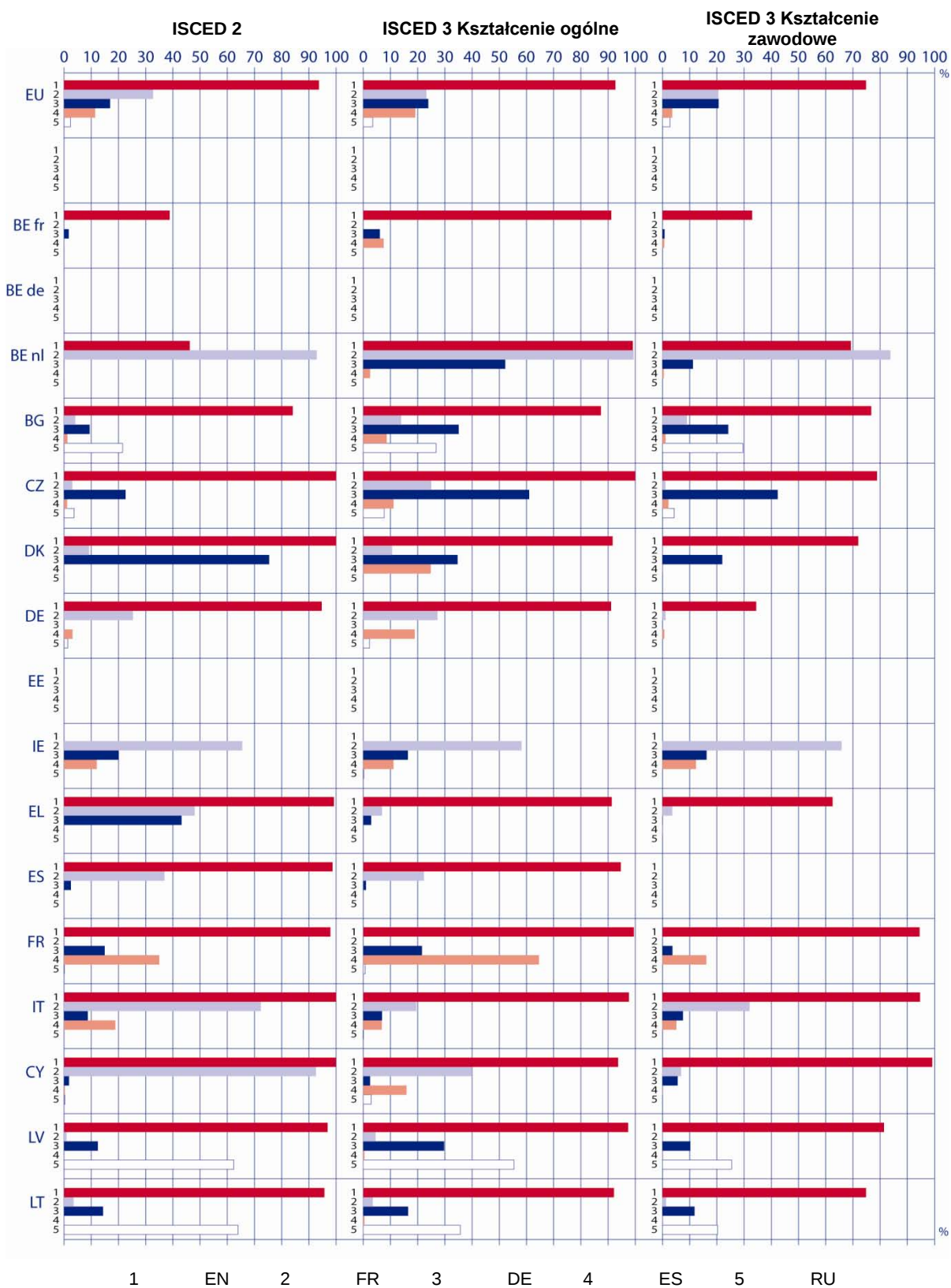

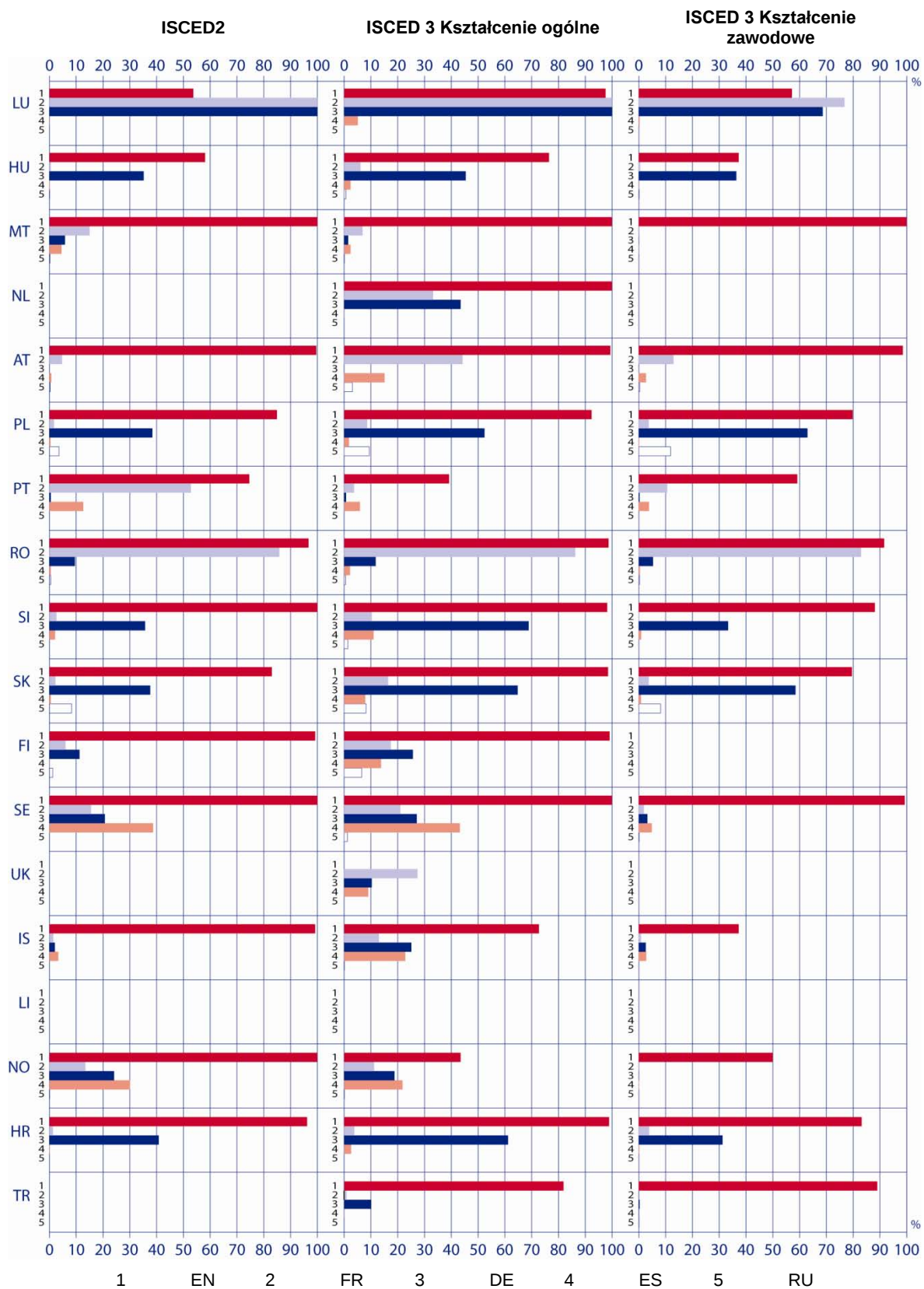
Języka hiszpańskiego uczy się głównie w szkołach ogólnokształcących na poziomie ISCED 2 i 3. Przeważnie uczniowie uczący się tego języka stanowią mniej niż 20% (a często nawet 10%). Wyjątek stanowią kraje skandynawskie i Francja: Francja (35%), Szwecja (38,7%) i Norwegia (30,1%) na poziomie ISCED 2, a także Dania (24,8%), Francja (64,6%), Szwecja (43,2%), Islandia (22,8%) oraz Norwegia (21,8%) na poziomie ISCED 3 w szkołach ogólnokształcących.

Języka rosyjskiego uczy się głównie w kilku krajach Europy Środkowej i Wschodniej, w Niemczech i Finlandii, w szkołach średnich I stopnia i ogólnokształcących szkołach średnich II stopnia (poziomy ISCED 2 i 3), a także na Cyprze i w Austrii na poziomie ISCED 3 w szkołach ogólnokształcących. Wartości procentowe dla języka rosyjskiego są niskie, z wyjątkiem krajów bałtyckich i Bułgarii. Język rosyjski jest drugim najczęściej nauczaniem językiem obcym na wszystkich poziomach kształcenia w krajach bałtyckich, a także na poziomie ISCED 2 w Bułgarii (zob.: rys. C8a i b). W pozostałych krajach języka tego uczy się, jeśli w ogóle ma to miejsce, w bardzo niewielkim zakresie.

Jak wcześniej wspomniano, w wielu krajach oferta nauczanych języków jest szersza, choć wielu z nich uczy się mniejszy odsetek uczniów (zob.: rys. C11).

Rysunek C9: Odsetek uczniów uczących się angielskiego, francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego i rosyjskiego, szkoły średnie (ISCED 2 i 3), 2009/2010

	ISCED 2						ISCED 3 Kształcenie ogólne						ISCED 3 Kształcenie zawodowe				
	EN	FR	DE	ES	RU		EN	FR	DE	ES	RU		EN	FR	DE	ES	RU
UE	93,7	32,7	16,9	11,4	2,4	UE	92,7	23,2	23,9	19,1	3,5	UE	74,9	20,6	20,7	3,6	2,8
BE fr	38,8	-	1,7	0,0	0,0	BE fr	91,2	-	6,1	7,5	0,0	BE fr	33,0	-	0,8	0,7	0,0
BE de	:	:	:	:	:	BE de	:	:	:	:	:	BE de	:	:	:	:	:
BE nl	46,2	92,9	0,0	0,0	0,0	BE nl	99,1	99,4	52,2	2,5	0,0	BE nl	69,3	83,8	11,2	0,5	0,0
BG	84,1	4,1	9,4	1,2	21,5	BG	87,4	13,9	35,1	8,6	26,8	BG	76,8	9,0	24,2	1,1	29,6
CZ	100,0	3,0	22,6	1,1	3,7	CZ	100,0	25,0	61,0	11,1	7,7	CZ	78,9	1,1	42,4	2,2	4,3
DK	100,0	9,2	75,4	0,0	0,0	DK	91,7	10,6	34,7	24,8	0,0	DK	72,0	0,0	22,0	0,0	0,0
DE	94,7	25,3	-	3,1	1,3	DE	91,1	27,3	-	18,9	2,3	DE	34,5	1,1	-	0,7	0,0
EE	:	:	:	:	:	EE	:	:	:	:	:	EE	:	:	:	:	:
IE	-	65,5	20,1	12,0	0,0	IE	-	58,2	16,4	11,1	0,2	IE	-	65,9	16,2	12,3	0,1
EL	99,2	48,0	43,2	:	0,0	EL	91,4	6,9	2,9	:	0,0	EL	62,6	3,6	0,0	0,0	0,0
ES	98,7	36,9	2,5	-	0,0	ES	94,7	22,3	1,0	-	0,0	ES	:	:	:	-	:
FR	97,9	-	14,9	35,0	0,1	FR	99,5	-	21,6	64,6	0,7	FR	94,6	-	3,7	16,2	0,0
IT	100,0	72,3	8,7	18,8	0,0	IT	97,7	19,5	6,9	6,8	0,1	IT	94,7	32,0	7,5	5,1	0,0
CY	99,9	92,6	1,8	0,3	0,3	CY	93,7	40,0	2,5	15,9	2,9	CY	99,2	6,8	5,6	0,0	0,0
LV	96,9	0,9	12,4	0,0	62,4	LV	97,4	4,5	29,7	0,4	55,4	LV	81,4	0,0	10,2	0,0	25,5
LT	95,7	3,5	14,3	0,0	63,9	LT	92,2	3,5	16,5	0,4	35,7	LT	74,9	1,3	11,8	0,0	20,2
LU	53,7	100,0	100,0	0,0	0,0	LU	97,6	100,0	100,0	5,1	0,0	LU	57,1	76,8	68,7	0,3	0,0
HU	58,1	0,5	35,2	0,1	0,1	HU	76,5	6,1	45,4	2,4	0,7	HU	37,3	0,5	36,4	0,0	0,1
MT	100,0	15,0	5,8	4,5	0,2	MT	100,0	6,9	1,5	2,4	0,1	MT	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
NL	:	:	:	:	:	NL	100,0	33,2	43,5	0,0	0,0	NL	:	:	:	:	:
AT	99,6	4,7	-	0,7	0,3	AT	99,4	44,2	-	15,1	3,1	AT	98,6	13,0	-	2,7	0,3
PL	84,9	1,7	38,4	0,4	3,6	PL	92,4	8,6	52,4	1,8	9,4	PL	79,8	3,7	63,0	0,1	11,9
PT	74,6	52,8	0,5	12,6	0,0	PT	39,2	3,7	0,7	5,9	0,0	PT	59,2	10,6	0,3	3,8	0,0
RO	96,7	85,8	9,5	0,5	0,5	RO	98,7	86,3	11,8	2,2	0,6	RO	91,6	82,9	5,3	0,4	0,3
SI	100,0	2,6	35,7	2,1	0,0	SI	98,2	10,3	68,9	11,0	1,4	SI	88,1	0,2	33,4	0,9	0,0
SK	83,0	2,2	37,6	0,5	8,3	SK	98,5	16,4	64,8	7,9	8,2	SK	79,6	3,7	58,5	0,8	8,1
FI	99,2	6,0	11,2	0,0	1,2	FI	99,1	17,4	25,7	13,8	6,6	FI	:	:	:	:	:
SE	100,0	15,5	20,7	38,7	0,0	SE	100,0	21,0	27,1	43,2	1,2	SE	99,3	1,9	3,2	4,8	0,1
UK	-	:	:	:	:	UK	-	27,4	10,3	9,0	0,0	UK	-	:	:	:	:
IS	99,2	1,4	2,0	3,3	0,0	IS	72,7	13,0	25,1	22,8	0,1	IS	37,3	0,8	2,6	2,8	0,0
LI	:	:	:	:	:	LI	:	:	:	:	:	LI	:	:	:	:	:
NO	100,0	13,4	24,1	30,1	0,1	NO	43,5	11,2	18,8	21,8	0,1	NO	50,0	0,0	0,0	0,1	0,0
HR	96,2	1,3	40,8	0,1	0,0	HR	98,9	3,8	61,2	2,6	0,0	HR	83,2	3,9	31,3	0,2	0,0
TR	-	-	-	-	-	TR	81,9	0,9	10,1	0,0	0,0	TR	89,0	0,1	0,3	0,0	0,1

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia

Liczbę uczniów uczących się języka angielskiego, francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego i rosyjskiego na poziomie szkoły średniej została podzielona przez liczbę wszystkich uczniów kształcących się na odpowiednim poziomie ISCED. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne.

Dodatkowe uwagi

UE, Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Irlandia, Francja, Włochy, Luksemburg, Węgry, Austria, Polska, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo i Islandia: Dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C5.

CORAZ WIĘCEJ UCZNIÓW SZKÓŁ ŚREDNICH UCZY SIĘ JĘZYKA ANGIELSKIEGO, ZWŁASZCZA W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ.

Od roku 2004/2005 odsetek uczniów uczących się języka angielskiego nie zmienił się znacząco w większości krajów, ani na poziomie ISCED 2, ani 3. W przypadku wystąpienia różnic, zazwyczaj wskazywały one na wzrost, który jest szczególnie widoczny (powyżej 10 punktów procentowych) we Włoszech, na poziomie ISCED 2, a także w kilku krajach Europy Środkowej i Wschodniej, takich jak Polska i Chorwacja na poziomie ISCED 2; na Łotwie, Litwie i w Rumunii na poziomie ISCED 3; a także w Bułgarii, Czechach i Słowacji na obu poziomach. Na Malcie odnotowano najwyższy wzrost na poziomie ISCED 3 (63,8 punkty procentowe).

Średni odsetek uczniów w UE uczących się języka francuskiego pozostał niemal niezmienny w większości krajów od roku 2004/2005. Jednak w trzech krajach na poziomie ISCED 2 tj. na Malcie, w Portugalii i we Włoszech odsetek uczniów uczących się języka francuskiego znacznie spadł (odpowiednio o 27,4, 35,3 i 26 punktów procentowych). Również w Grecji miał miejsce spadek, który wyniósł 11,4 punktów procentowych. Na poziomie ISCED 3 największe różnice stwierdzono w Portugalii i Zjednoczonym Królestwie, gdzie odsetek spadł o odpowiednio 15,9 i 12,6 punktów procentowych, a także w Rumunii, gdzie odsetek uczniów uczących się języka francuskiego wzrósł o 16,4 punktów procentowych.

Średni odsetek uczniów w UE uczących się języka niemieckiego również prawie się nie zmienił od roku 2004/2005 (na poziomach ISCED 2 i 3). W większości krajów, zwłaszcza na poziomie ISCED 3, odnotowano niewielki spadek liczby uczniów uczących się języka niemieckiego, przy czym największy stwierdzono w Danii na poziomie ISCED 2 (14,7 punktów procentowych). Największy wzrost - na poziomie od 7,5 do 8,7 punktów procentowych - odnotowano wśród uczniów szkół średnich I stopnia w Grecji, Słowenii i Chorwacji.

Objaśnienia (rysunek C10)

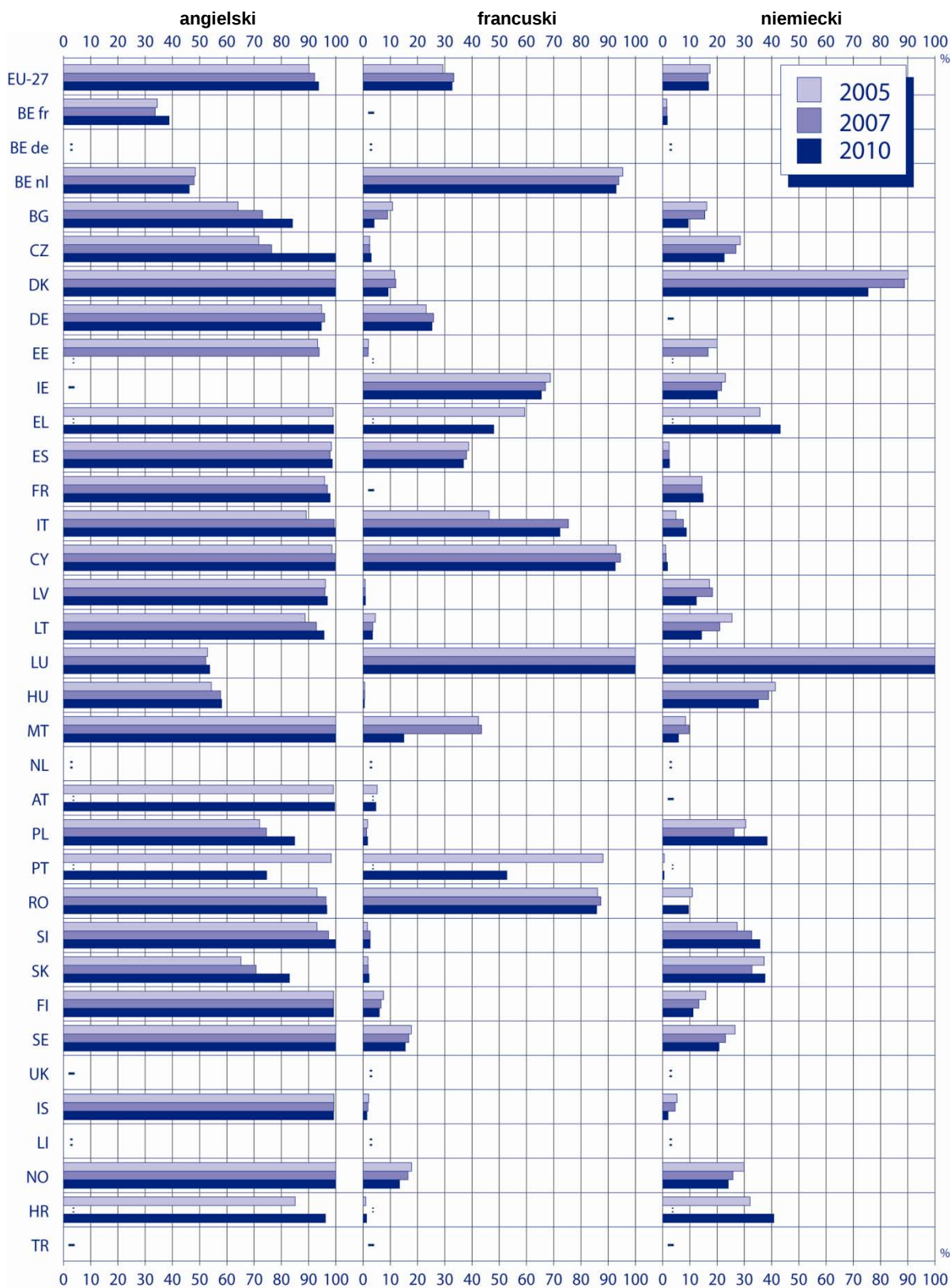
Liczbę uczniów szkół średnich uczących się języka angielskiego, francuskiego i niemieckiego podzielono przez liczbę wszystkich uczniów kształcących się na odpowiednim poziomie ISCED. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne.

Dane (rysunek C10a)

		UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
EN	2005	90,2	34,5	:	48,4	64,1	71,7	100,0	94,8	93,3	-	99,0	98,4	95,9	89,1	98,6	96,2	88,7	52,9
EN	2007	92,2	33,7	:	48,0	73,1	76,4	100,0	95,9	93,9	-	:	97,9	96,9	99,4	99,9	96,0	92,9	52,3
EN	2010	93,7	38,8	:	46,2	84,1	100,0	100,0	94,7	:	-	99,2	98,7	97,9	100,0	99,9	96,9	95,7	53,7
FR	2005	29,3	-	:	95,4	10,8	2,4	11,6	23,2	2,0	68,8	59,4	38,8	-	46,3	92,9	0,8	4,5	100,0
FR	2007	33,3	-	:	93,9	9,0	2,5	12,0	25,9	1,9	67,0	:	38,0	-	75,4	94,5	0,8	3,6	100,0
FR	2010	32,7	-	:	92,9	4,1	3,0	9,2	25,3	:	65,5	48,0	36,9	-	72,3	92,6	0,9	3,5	100,0
DE	2005	17,4	1,5	:	0,0	16,2	28,5	90,1	-	20,0	23,0	35,7	2,4	14,4	4,9	1,1	17,2	25,5	100,0
DE	2007	16,6	1,6	:	0,0	15,5	26,9	88,8	-	16,7	21,6	:	2,4	14,4	7,6	1,3	18,3	21,0	100,0
DE	2010	16,9	1,7	:	0,0	9,4	22,6	75,4	-	:	20,1	43,2	2,5	14,9	8,7	1,8	12,4	14,3	100,0
		HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
EN	2005	54,3	100,0	:	99,1	72,0	98,3	93,1	93,1	65,2	99,2	100,0	-		99,3	:	100,0	85,1	-
EN	2007	57,7	100,0	:	:	74,5	:	96,4	97,3	70,7	99,2	100,0	-		99,3	:	100,0	:	-
EN	2010	58,1	100,0	:	99,6	84,9	74,6	96,7	100,0	83,0	99,2	100,0	-		99,2	:	100,0	96,2	-
FR	2005	0,6	42,4	:	5,2	1,7	88,1	86,1	1,6	1,8	7,5	17,7	:		2,1	:	17,8	1,0	-
FR	2007	0,6	43,5	:	:	1,3	:	87,3	2,6	1,9	6,6	16,8	:		1,8	:	16,5	:	-
FR	2010	0,5	15,0	:	4,7	1,7	52,8	85,8	2,6	2,2	6,0	15,5	:		1,4	:	13,4	1,3	-
DE	2005	41,4	8,4	:	-	30,5	0,6	10,9	27,4	37,3	15,8	26,6	:		5,3	:	29,9	32,1	-
DE	2007	38,9	9,7	:	-	26,2	:	0,0	32,7	32,8	13,3	23,1	:		4,6	:	25,8	:	-
DE	2010	35,2	5,8	:	-	38,4	0,5	9,5	35,7	37,6	11,2	20,7	:		2,0	:	24,1	40,8	-

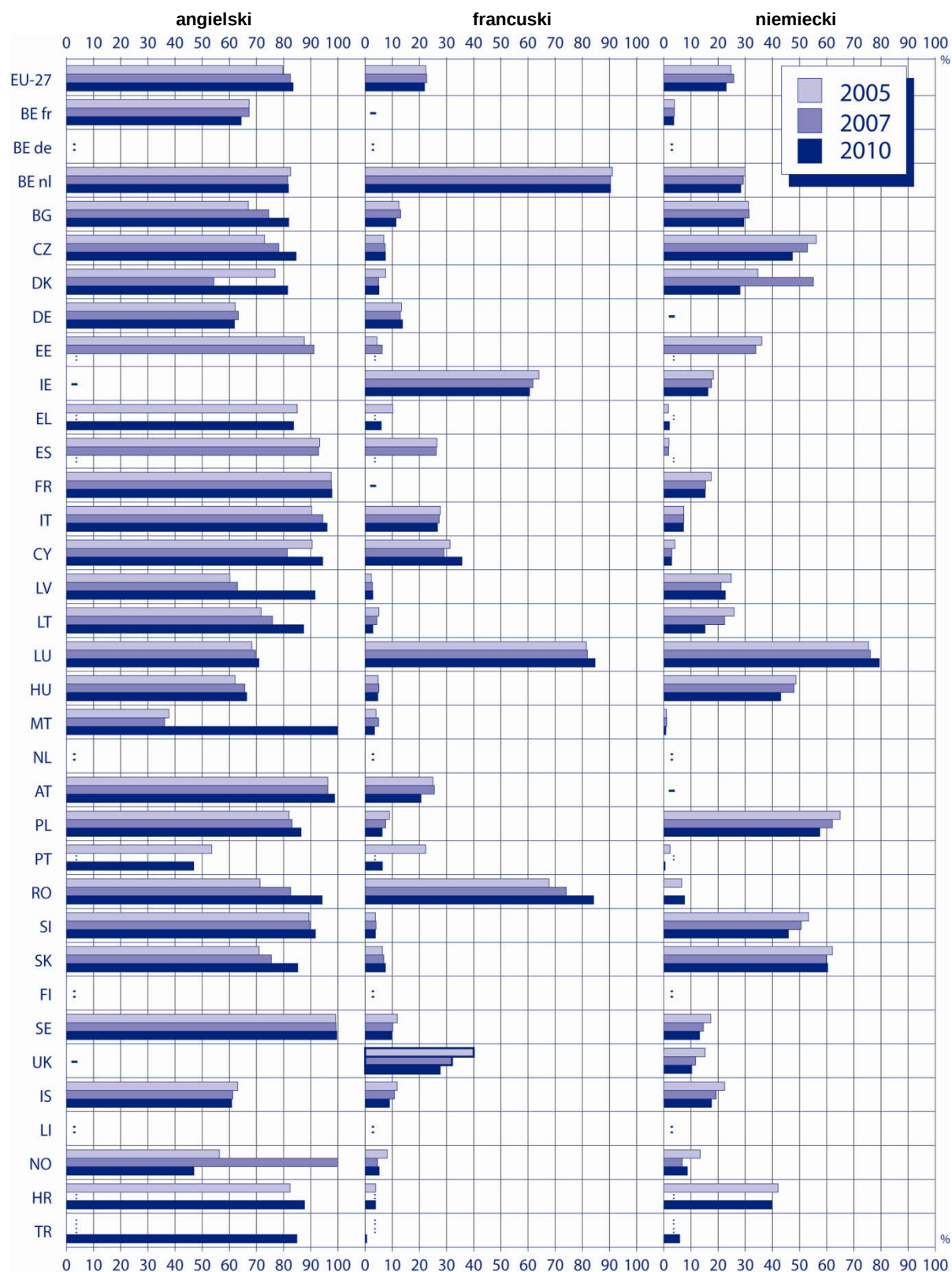
Źródło: Eurostat, UOE.

- **Rysunek C10a: Zmiany w odsetku uczniów uczących się języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego w szkołach średnich 1. stopnia (ISCED 2), w latach 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010**

Źródło: Eurostat, UOE.

- **Rysunek C10b: Zmiany w odsetku uczniów uczących się języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego w zawodowych i ogólnokształcących szkołach średnich 2. stopnia (ISCED 3), w latach 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010**

Źródło: Eurostat, UOE.

Dane (rysunek C10b)

		UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
EN	2005	79,7	67,3	:	82,6	67,0	73,0	76,9	62,2	87,6	-	85,0	93,3	97,5	90,3	90,5	60,2	71,7	68,3
EN	2007	82,5	67,3	:	81,5	74,5	78,2	54,3	63,3	91,2	-	:	92,9	97,6	94,4	81,3	63,0	75,9	69,6
EN	2010	83,5	64,4	:	81,8	81,9	84,6	81,5	61,9	:	-	83,7	:	97,8	96,0	94,4	91,6	87,4	70,9
FR	2005	22,4	-	:	91,1	12,5	6,9	7,6	13,4	4,4	64,0	10,2	26,5	-	27,7	31,3	2,3	5,1	81,5
FR	2007	22,7	-	:	90,4	13,1	7,4	5,0	13,0	6,3	61,8	:	26,2	-	27,3	29,1	2,7	4,3	81,9
FR	2010	21,9	-	:	90,4	11,4	7,5	5,1	13,8	:	60,6	6,0	:	-	26,7	35,7	2,9	2,9	84,7
DE	2005	24,8	3,9	:	30,0	31,2	56,2	34,7	-	36,1	18,3	1,7	1,9	17,5	7,4	4,1	24,9	25,9	75,4
DE	2007	25,8	3,9	:	29,3	31,4	52,9	55,1	-	33,9	17,6	:	1,8	15,4	7,4	3,0	21,1	22,4	76,1
DE	2010	23,0	3,7	:	28,4	29,5	47,4	28,1	-	:	16,3	2,1	:	15,3	7,3	2,9	22,7	15,2	79,4
		HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
EN	2005	62,1	37,8	:	96,3	82,0	53,5	71,3	89,3	71,0	:	99,2	-		63,1	:	56,4	82,4	:
EN	2007	65,7	36,2	:	96,3	83,1	:	82,6	89,7	75,5	:	99,3	-		61,3	:	100,0	:	:
EN	2010	66,4	100,0	:	98,8	86,4	46,9	94,2	91,7	85,2	:	99,6	-		60,9	:	47,0	87,7	84,9
FR	2005	4,8	4,0	:	25,0	9,0	22,3	67,8	3,8	6,4	:	11,9	40,0		11,8	:	8,2	3,9	:
FR	2007	5,1	5,0	:	25,5	7,6	:	74,1	4,0	6,9	:	10,2	32,0		10,8	:	4,6	:	:
FR	2010	4,7	3,5	:	20,6	6,3	6,4	84,2	3,8	7,5	:	9,9	27,4		9,0	:	5,2	3,9	0,6
DE	2005	48,7	1,0	:	-	65,0	2,3	6,6	53,3	62,1	:	17,3	15,2		22,4	:	13,4	42,1	:
DE	2007	48,0	1,1	:	-	62,1	:	0,0	50,6	59,8	:	14,6	11,7		19,3	:	6,8	:	:
DE	2010	43,1	0,8	:	-	57,5	0,5	7,7	45,9	60,4	:	13,2	10,3		17,6	:	8,7	39,9	5,9

Źródło: Eurostat, UOE.

Dodatkowe uwagi (rys. C10)

UE, Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Irlandia, Francja, Włochy, Luksemburg, Węgry, Polska, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo i Islandia: Dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C5.

Francja: Dane dotyczące nauki języków obejmują uczniów tylko w instytucjach nadzorowanych przez Ministerstwo Edukacji. Szacowany zakres to 80-90% wszystkich osób kształcących się na poziomie ISCED 3. Dane z okresu 2005-2007 obejmują jedynie obszar metropolitalny Francji. W odniesieniu do poziomu ISCED 3 (szkoły zawodowe) wykluczono 32% populacji uczniów (paramedyczne i społeczne programy kształcenia).

Malta: Przerwa w zbieraniu danych miała miejsce w 2010 r.

Holandia: Przerwa w zbieraniu danych miała miejsce w 2009 r. w związku ze zmianami w programie nauczania.

Austria: Datą odniesienia jest koniec roku szkolnego. Tym samym zestaw danych nie obejmuje osób, które opuściły szkołę w ciągu roku szkolnego. Przerwa w serii zbieraniu danych miała miejsce w 2009 r. Do roku 2009 - dane szacunkowe.

Portugalia: W roku 2008 zmieniono zasięg programów na poziomie ISCED 2.

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW UCZNIOWIE NIE UCZĄ SIĘ POWSZECHNIE INNYCH JĘZYKÓW NIŻ ANGIELSKI, FRANCUSKI, NIEMIECKI, HISPANŃSKI I ROSYJSKI

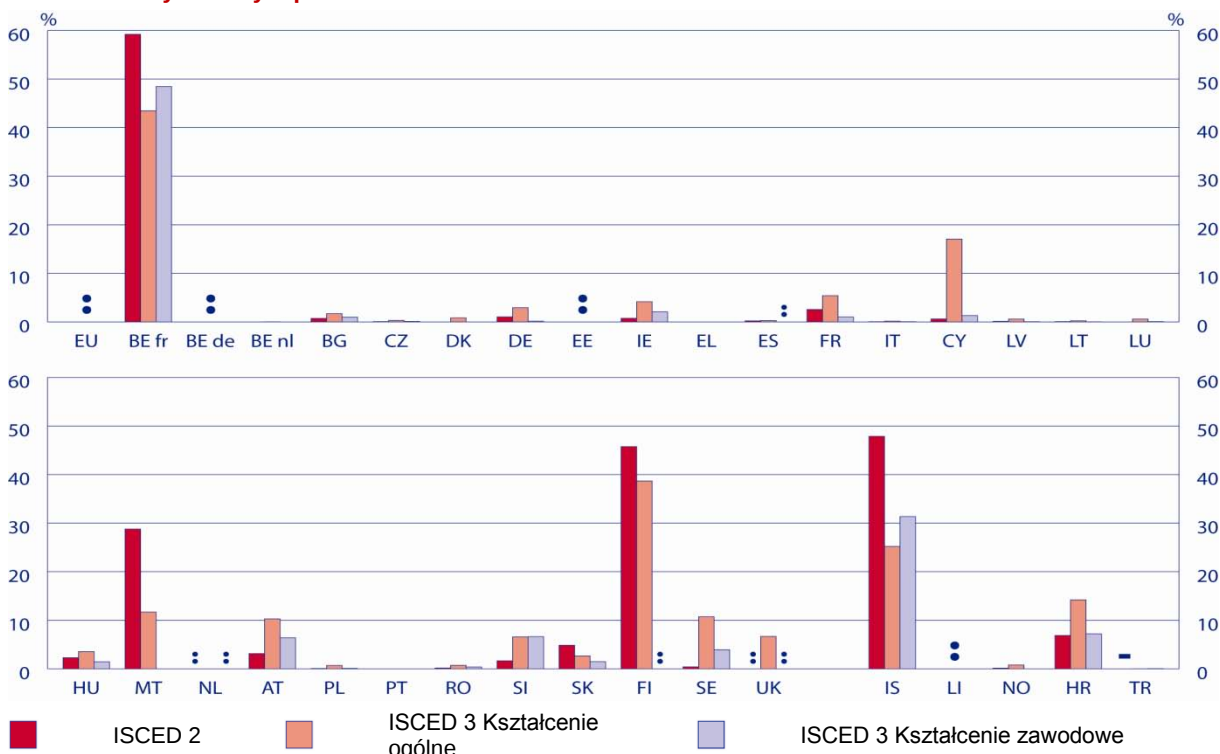
W większości krajów języki inne niż angielski, francuski, niemiecki, hiszpański i rosyjski stanowią bardzo niewielki procent wszystkich nauczanych języków. Innymi słowy, w zdecydowanej większości krajów europejskich uczniowie uczą się przede wszystkim – a w rzeczywistości niemal wyłącznie - najbardziej podstawowych, szeroko używanych języków.

W Belgii (Wspólnocie Francuskiej), Finlandii i Islandii, uczniowie uczący się innych języków stanowią powyżej 25% na poziomach ISCED 2 i 3 (szkoły ogólnokształcące i zawodowe), co wynika z faktu, że uczniowie uczą się odgórnie określonego obowiązkowego języka (zob.: rys. B13). Tym językiem jest szwedzki (fiński dla uczniów szwedzkojęzycznych) w Finlandii i duński w Islandii. W Belgii (Wspólnocie Francuskiej) znaczna liczba uczniów uczy się języka holenderskiego, jednego z trzech urzędowych języków państwowych Belgii (zob.: rys. A1) oraz odgórnie określonego języka obowiązkowego w niektórych częściach Wspólnoty (w Brukseli).

Na Malcie odsetek uczniów uczących się innych języków jest również stosunkowo wysoki, zwłaszcza na poziomie ISCED 2. W tym kraju, gdzie silne są kulturowe wpływy Włoch, wielu uczniów uczy się języka włoskiego (zob.: rys. C8).

Istnieją pewne różnice pomiędzy poziomami kształcenia oraz, na poziomie ISCED 3, pomiędzy kształceniem w szkołach ogólnokształcących i zawodowych. Odsetek uczniów uczących się języków innych niż pięć wyżej wymienionych jest wyższy na poziomie ISCED 3, zwłaszcza w szkołach ogólnokształcących. Stosunkowo wysoki odsetek uczniów uczących się innych języków na Cyprze, w Austrii, Szwecji i Chorwacji wynika z tego, że znaczna część uczniów w tych krajach uczy się języka włoskiego.

Rysunek C11: Języki obce inne niż niemiecki, angielski, hiszpański, francuski i rosyjski, których uczą się uczniowie szkół średnich (poziomy ISCED 2 i 3), jako procent wszystkich języków nauczanych na tym poziomie 2009/2010

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
ISCED 2	:	59,2	:	0,0	0,7	0,1	0,0	1,1	:	0,7	:i	0,2	2,6	0,0	0,6	0,1	0,1	0,0
ISCED 3 Kształcenie ogólne	:	43,5	:	0,0	1,7	0,3	0,8	2,9	:	4,2	:i	0,3	5,4	0,2	17,1	0,6	0,2	0,6
ISCED 3 Kształcenie zawodowe	:	48,5	:	0,0	1,0	0,1	0,0	0,2	:	2,1	0,0	:	1,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,1
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
ISCED 2	2,3	28,8	:	3,1	0,1	0,0	0,2	1,7	4,9	45,8	0,4	:		47,9	:	0,1	6,9	-
ISCED 3 Kształcenie ogólne	3,5	11,7	0,0	10,3	0,7	0,0	0,7	6,6	2,7	38,7	10,7	6,7		25,2	:	0,8	14,2	0,0
ISCED 3 Kształcenie zawodowe	1,5	0,0	:	6,4	0,1	0,0	0,4	6,6	1,5	:	3,9	:		31,3	:	0,0	7,2	0,0

Źródło: Eurostat, UOE.

Objaśnienia

Uwzględniono wyłącznie języki, które uznaje się za języki obce w programie nauczania opracowanym przez centralne władze edukacyjne. Języki regionalne zostały uwzględnione jedynie w przypadku, gdy w programie nauczania uznaje się je za alternatywę dla języków obcych. Nie uwzględniono języków nauczanych poza programem nauczania jako przedmioty fakultatywne. Nie uwzględniono starożytnej greki, łaciny, esperanto i języków migowych. Dane nie obejmują też uczniów z obcym obywatelstwem, którzy uczęszczają na lekcje swojego języka ojczystego i uczniów, którzy uczą się języka kraju goszczącego.

Każdy uczeń uczący się języka angielskiego, francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego i rosyjskiego został policzony raz dla każdego języka. Innymi słowy, uczniowie uczący się więcej niż jednego języka zostali policzeni tyle razy, ilu języków się uczą.

Dodatkowe uwagi

Belgia, Bułgaria, Czechy, Estonia, Irlandia, Francja, Włochy, Luksemburg, Węgry, Austria, Polska, Słowenia, Słowacja, Finlandia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo i Islandia: Dodatkowe informacje przedstawiono na rys. C5.

NAUCZYCIELE

W CAŁEJ EUROPIE ZARÓWNO NAUCZYCIELE PRZEDMIOTÓW ZINTEGROWANYCH, JAK I SPECJALIŚCI PRZEDMIOTOWI UCZĄ JĘZYKÓW OBCYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH

W szkołach podstawowych zwykle jeden nauczyciel, czyli nauczyciel przedmiotów zintegrowanych, jest odpowiedzialny za określoną klasę i uczy wszystkich lub większości przedmiotów (EACEA/Eurydice, 2009). Jednak w wielu krajach języków obcych na tym poziomie uczą inni nauczyciele, a nie nauczyciel prowadzący daną klasę. Profil nauczycieli odpowiedzialnych za prowadzenie zajęć z języka obcego często różni się w ramach danego kraju oraz w zależności od kraju.

W około połowie krajów europejskich zalecenia (ogólne bądź szczegółowe) dla szkół podstawowych obowiązujące w odniesieniu do nauczania języków obcych odnoszą się jedynie do jednego określonego rodzaju nauczyciela - nauczyciela przedmiotów zintegrowanych, nauczyciela przedmiotu lub nauczyciela kilku przedmiotów. Chociaż model, w którym zalecenia te dotyczą nauczyciela przedmiotów zintegrowanych jest najbardziej powszechny, sześć krajów (Bułgaria, Grecja, Hiszpania, Portugalia, Słowacja i Turcja) powierzyło nauczanie języków obcych specjalistom przedmiotowym (czyli nauczycielom posiadającym kwalifikacje do nauczania dwóch różnych języków, z których jednym jest język obcy). W Danii języków obcych uczą nauczyciele kilku przedmiotów (czyli nauczyciele posiadający kwalifikacje do nauczania co najmniej trzech różnych języków).

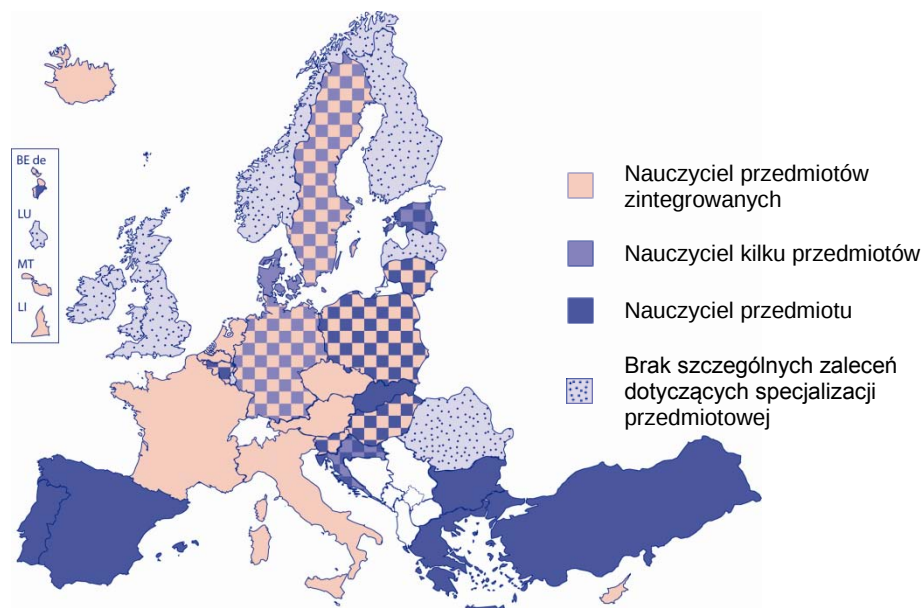
W dziesięciu krajach zalecenia odnoszą się do dwóch typów nauczycieli. W zależności od kraju możliwe są różne kombinacje tych typów (tj. nauczyciele przedmiotów zintegrowanych i nauczyciele przedmiotu, nauczyciele przedmiotów zintegrowanych i nauczyciele kilku przedmiotów, i/lub nauczyciele kilku przedmiotów i jednego przedmiotu). Aby jeszcze bardziej skomplikować tę sytuację, nie zawsze ten sam typ nauczyciela uczy na wszystkich etapach szkolnictwa podstawowego. Na przykład w Polsce nauczyciele przedmiotów zintegrowanych mogą uczyć jedynie w pierwszych trzech klasach szkoły podstawowej, a by móc nauczać języka obcego muszą zdobyć dodatkowe kwalifikacje. W wyższych klasach szkoły podstawowej języków obcych muszą uczyć nauczyciele przedmiotu (specjaliści przedmiotowi).

W wielu krajach regulacje czy zalecenia dotyczące kwalifikacji jakie powinni posiadać nauczyciele języków obcych w szkołach podstawowych nie muszą być ściśle przestrzegane, a szkoły mają pewną dozę autonomii w tym zakresie. Na przykład w Czechach, we Francji, we Włoszech, w Holandii i Liechtensteinie języków obcych w szkołach podstawowych powinni uczyć nauczyciele przedmiotów zintegrowanych, ale w praktyce języków uczą również specjaliści przedmiotowi lub nauczyciele kilku przedmiotów (tj. nauczyciele nauczania początkowego z dobrą znajomością języków obcych, którzy uczą języków obcych w kilku klasach). Dzieje się tak często dlatego, że nie wszyscy nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej nabyli kompetencje i/lub kwalifikacje w tej dziedzinie. W Turcji, w miarę możliwości, języków obcych powinni uczyć nauczyciele przedmiotu, jednak ze względu na niedobór specjalistów w zakresie języków, lekcje językowe są czasami prowadzone przez nauczycieli przedmiotów zintegrowanych.

W Irlandii, na Łotwie, w Luksemburgu, Rumunii, Finlandii, Zjednoczonym Królestwie i Norwegii nie ma żadnych zaleceń dotyczących stopnia specjalizacji przedmiotowej dla nauczycieli języków obcych, co w konsekwencji prowadzi do różnych praktyk. W części tych krajów przeważają nauczyciele przedmiotów zintegrowanych (np. w Luksemburgu, Zjednoczonym Królestwie i Norwegii), natomiast w innych częściej występują nauczyciele przedmiotu (np. w Rumunii i na Łotwie).

Zasadniczo wydaje się, że brak wykwalifikowanych nauczycieli języków obcych jest często problemem w szkołach podstawowych. Może to wynikać z tego, że dzieci uczą się obecnie języków obcych na wcześniejszym etapie (zob.: rys. B2), a systemy edukacyjne nie są jeszcze w pełni dostosowane do tych zmian. Podjęto szereg działań w całej Europie, aby przeciwdziałać niedoborom nauczycieli języków obcych w szkołach podstawowych. Działania te obejmują programy podnoszenia kwalifikacji nauczycieli przedmiotów zintegrowanych, a także zmiany w programach kształcenia nauczycieli szkół podstawowych.

◆ **Rysunek D1: Zalecenia dotyczące kwalifikacji nauczycieli języków obcych w szkołach podstawowych, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Rysunek obejmuje jedynie kształcenie ogólne głównego nurtu (nie uwzględniono klas specjalnych z rozszerzoną nauką języków obcych).

Definicje „nauczyciela przedmiotów zintegrowanych”; „nauczyciela kilku przedmiotów” (uczącego języków obcych) oraz „nauczyciela przedmiotu” (uczącego języków obcych) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Hiszpania: W listopadzie 2011 r. wydano dekret królewski, zgodnie z którym nauczyciele języków obcych mogą zostać poproszeni o nauczanie przedmiotów, które dotychczas były nauczane jedynie przez nauczycieli przedmiotów zintegrowanych. W związku z tym od roku 2011/2012 nauczycieli języków obcych w szkołach podstawowych zalicza się do nauczycieli kilku przedmiotów.

W SZKOŁACH ŚREDNICH NAUCZYCIELAMI JĘZYKÓW OBCYCH SĄ ZWYKLE SPECJALIŚCI PRZEDMIOTOWI

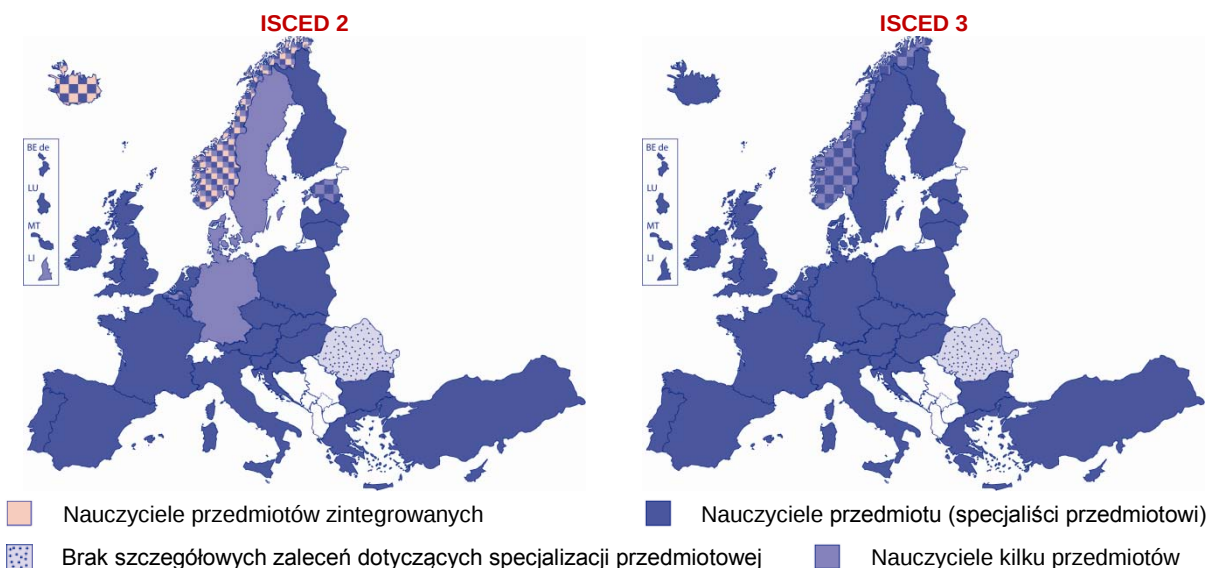
We wszystkich krajach europejskich, z wyjątkiem Rumunii, istnieją oficjalne regulacje dotyczące kwalifikacji wymaganych do nauczania języków obcych w ogólnokształcących szkołach średnich I i II stopnia. W większości krajów na tych poziomach kształcenia języków muszą uczyć nauczyciele przedmiotu.

Chociaż model, zgodnie z którym języka obcego uczą nauczyciele przedmiotu przeważa na obu rozpatrywanych poziomach ISCED, sytuacja w szkołach średnich I stopnia jest nieco bardziej zróżnicowana. W niektórych krajach na tym poziomie języków obcych uczą nauczyciele kilku przedmiotów (Dania, Niemcy Szwecja i Liechtenstein), nauczyciele przedmiotu, jak i kilku przedmiotów (Wspólnota Flamandzka Belgii i Estonia) lub nauczyciele przedmiotów zintegrowanych i nauczyciele przedmiotu (Islandia). W Norwegii języków obcych może uczyć każdy z trzech rodzajów nauczycieli (tj. nauczyciel przedmiotów zintegrowanych, nauczyciel przedmiotu i nauczyciel kilku przedmiotów).

W szkołach średnich drugiego stopnia niemal w całej Europie języków obcych uczą nauczyciele przedmiotu, z wyjątkiem Wspólnoty Flamandzkiej Belgii i Norwegii, gdzie oprócz nauczycieli przedmiotu także nauczyciele kilku przedmiotów mogą uczyć języków obcych.

Specjaliści przedmiotowi uczący języków obcych mogą mieć kwalifikacje do nauczania dwóch różnych przedmiotów, z których jeden to język obcy; mogą też być nauczycielami, którzy specjalizują się wyłącznie w językach obcych i nie nauczają żadnych innych przedmiotów (więcej informacji przedstawiono na rys. D3).

◆ **Rysunek D2: Zalecenia dotyczące kwalifikacji nauczycieli języków obcych w szkołach średnich 1. i 2. stopnia, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Definicje „nauczyciela przedmiotów zintegrowanych”; „nauczyciela kilku przedmiotów” (uczącego języków obcych) oraz „nauczyciela przedmiotu” (uczącego języków obcych) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Zjednoczone Królestwo (ENG/WLS/NIR): Zgodnie z regulacjami nauczyciele muszą posiadać status wykwalifikowanego nauczyciela (Qualified Teacher Status) - uprawniający do nauczania w Irlandii Północnej. Ścieżki zdobywania kwalifikacji dla nauczycieli zamierzających uczyć w szkołach średnich są uzależnione od przedmiotu.

WIĘKSZOŚĆ KRAJÓW OFERUJE NAUCZYCIELOM JĘZYKA OBCEGO MOŻLIWOŚĆ SPECJALIZACJI W INNYM PRZEDMIOCIE

Z rysunków D1 i D2 przedstawiających wymagane kwalifikacje nauczycieli języków obcych wynika, że nauczyciele przedmiotu uczący języków obcych uczą głównie w szkołach średnich I i II stopnia, chociaż są także kraje, gdzie ten typ nauczyciela prowadzi lekcje języka obcego również w szkołach podstawowych. Rysunek omawiany w tym rozdziale koncentruje się na zakresie specjalizacji przedmiotowej wśród nauczycieli przedmiotu uczących języków obcych, niezależnie od poziomu kształcenia, na jakim pracują.

W około dwóch trzecich krajów europejskich nauczyciele języków obcych uczą tylko języków obcych lub dwóch przedmiotów, z których jednym jest język obcy. Wynika to częściowo z faktu, że w wielu krajach nie ma szczegółowych regulacji dotyczących specjalizacji w zakresie danego przedmiotu, a przyszli nauczyciele mogą wybrać dowolną specjalizację przedmiotową lub połączenie przedmiotów spośród tych oferowanych przez instytucje szkolnictwa wyższego.

W 11 systemach edukacji nauczyciele przedmiotu uczący języków obcych w szkołach posiadają kwalifikacje do nauczania jedynie języków obcych (tj. jednego lub większej liczby języków obcych). Grupa ta obejmuje siedem państw (Cypr, Hiszpanię, Francję, Włochy, Luksemburg, Holandię i Turcję), w których nauczyciele uczący języków obcych posiadają kwalifikacje do nauczania tylko jednego języka obcego i żadnego innego przedmiotu.

Ogólnie rzecz biorąc nauczyciele przedmiotu uczący języków obcych w większości krajów mają możliwość zdobycia kwalifikacji nie tylko w zakresie nauczania języka obcego (lub języków obcych), ale także innego przedmiotu. Fakt ten może stanowić sprzyjający warunek wstępny dla wdrażania zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (CLIL), w ramach którego przedmioty pozajęzykowe są nauczane w języku obcym (więcej informacji na temat CLIL przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”).

● **Rysunek D3: Zakres specjalizacji przedmiotowej wśród nauczycieli języków obcych w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Tam, gdzie zaznaczono oba profile kwalifikacji istniejące regulacje mogą odnosić się do obu typów specjalizacji lub regulacje dotyczące zakresu specjalizacji przedmiotowej mogą w ogóle nie istnieć i z tego względu na rysunku przedstawiono rzeczywistą praktykę szkolną opisaną przez władze centralne.

Definicję „nauczyciela przedmiotu” (uczącego języków obcych) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

W NIEKTÓRYCH KRAJACH PONAD 50% NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH POSIADA RÓWNIEŻ KWALIFIKACJE DO NAUCZANIA INNEGO PRZEDMIOTU

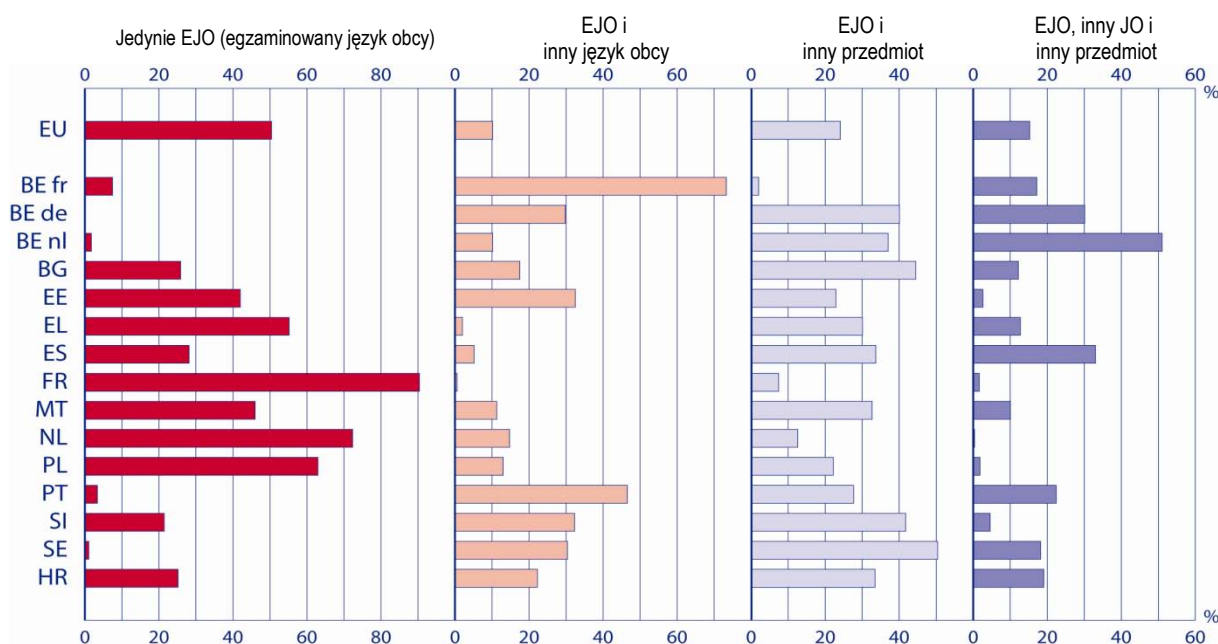
W ramach Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ang. ESLC), poproszono nauczycieli uczących języków obcych, by wskazali przedmioty do nauczania których posiadają kwalifikacje. Wyniki pokazują, że w większości krajów uczestniczących w badaniu nauczyciele języków obcych mają różne profile kwalifikacji: niektórzy z nich mają kwalifikacje jedynie do nauczania języków obcych, natomiast inni, obok kwalifikacji do nauczania języków obcych, mają także kwalifikacje do nauczania innych przedmiotów. Odsetek nauczycieli reprezentujących każdy z tych profili różni się w zależności od kraju, przy czym w niektórych krajach wyraźnie dominuje jeden profil kwalifikacji.

We Wspólnocie Francuskiej Belgii, w Estonii, Francji, Holandii i Polsce ponad 70% nauczycieli języków obcych posiada kwalifikacje do nauczania jedynie języków obcych. Wśród tych państw Francja charakteryzuje się szczególnie wysokim odsetkiem nauczycieli (90,4%), którzy posiadają kwalifikacje do nauczania tylko jednego języka obcego. Ten profil kwalifikacji dominuje także wyraźnie w Holandii i Polsce (odpowiednio 72,3% i 63,0%). Natomiast we Wspólnocie Francuskiej Belgii większość nauczycieli języków obcych (73,3%) posiada kwalifikacje do nauczania dwóch języków obcych.

W siedmiu krajach (Niemieckojęzycznej i Flamandzkiej Wspólnocie Belgii, Bułgarii, Hiszpanii, Portugalii, Szwecji i Chorwacji) ponad 50% nauczycieli języków obcych posiada kwalifikacje do nauczania również innego przedmiotu. W kontekście tych krajów w Szwecji odnotowano najwyższy odsetek nauczycieli języków obcych, którzy posiadają kwalifikacje do nauczania jednego języka obcego oraz innego przedmiotu (50,4% nauczycieli zadeklarowało taki profil kwalifikacji), natomiast we Flamandzkiej Wspólnocie Belgii większość nauczycieli języków obcych (51,0%) posiada kwalifikacje do nauczania dwóch języków obcych oraz jednego innego przedmiotu.

Z porównania odpowiedzi nauczycieli z informacjami odzwierciedlającymi regulacje prawne, które przedstawiono na rysunku D3 wynika, że w większości rozpatrywanych systemów edukacyjnych nauczyciele języków obcych mają różne profile kwalifikacji w zakresie ich specjalizacji przedmiotowej. Niemniej jednak, jak już wspomniano, w niektórych krajach jeden z profili może być bardziej powszechny niż pozostałe. W odniesieniu do krajów, w których, zgodnie z rys. D3, nauczyciele języków obcych posiadają kwalifikacje do nauczania jedynie języków obcych i żadnych innych przedmiotów, dane przedstawione na obu rysunkach (D3 i D4) są mniej spójne. Dane przedstawione na rys. D3 i D4 są zgodne jedynie w odniesieniu do Francji i Holandii, gdzie większość nauczycieli języków obcych posiada kwalifikacje jedynie do nauczania jednego języka obcego i żadnych dodatkowych przedmiotów. Jednak w Niemieckojęzycznej Wspólnocie Belgii, w Bułgarii i Hiszpanii profile kwalifikacji deklarowane przez samych nauczycieli języków obcych sprawiają wrażenie bardziej zróżnicowanych niż te przedstawione na poprzednim rysunku. Ta rozbieżność może być częściowo spowodowana tym, że rysunek D3 obejmuje głównie aktualne zalecenia, natomiast rys. D4 uwzględnia odpowiedzi nauczycieli w każdym wieku, niezależnie od konkretnych regulacji prawnych, które obowiązywały w chwili, gdy rozpoczynali oni swoje przygotowanie do zawodu.

◆ **Rysunek D4: Rozkład procentowy nauczycieli języków obcych według profilu/ modelu specjalizacji przedmiotowej, 2010/2011**

EJO = egzaminowany język obcy	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	EE	EL	ES	FR	MT	NL	PL	PT	SI	SE	HR
TFL	50,4	7,5	0,0	1,8	25,9	42,0	55,2	28,1	90,4	46,0	72,3	63,0	3,4	21,4	1,1	25,2
EJO i inny język obcy	10,2	73,3	29,8	10,2	17,5	32,5	2,0	5,1	0,6	11,3	14,7	13,0	46,6	32,3	30,4	22,3
EJO i przedmiot	24,1	2,0	40,1	37,0	44,4	22,9	30,1	33,7	7,4	32,7	12,6	22,2	27,7	41,7	50,4	33,5
EJO, inny język obcy i inny przedmiot	15,3	17,2	30,1	51,0	12,2	2,6	12,7	33,1	1,6	10,1	0,3	1,8	22,4	4,6	18,2	19,1

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Wskaźnik oparty jest na odpowiedziach nauczycieli na pytanie 22 z kwestionariusza w ramach badania ESLC. Obejmuje on jedynie odpowiedzi nauczycieli posiadających pełne kwalifikacje. Na rysunku odpowiedzi nauczycieli pogrupowano następująco: kategoria „jedynie egzaminowany język” obejmuje kategorię z kwestionariusza zatytułowaną „język docelowy”, kategoria „inny język obcy” obejmuje kategorię z kwestionariusza „jeden lub większa liczba języków obcych (w tym także języki starożytne)”, kategoria „inny przedmiot” obejmuje następujące kategorie z kwestionariusza „matematyka”, „jeden lub większa liczba przedmiotów ścisłych, np. fizyka”, „jeden lub większa liczba przedmiotów humanistycznych i społecznych, np. historia”, „jeden lub większa liczba przedmiotów związanych z kulturą i sztuką, np.

muzyka, historia sztuki”, „język kwestionariusza”, „jeden lub większa liczba przedmiotów związanych z umiejętnościami zawodowymi”, „sport”. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli nauczyciele, którzy uczyli pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu tym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski.

Więcej informacji na temat Europejskiego badania kompetencji językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI PRZEDMIOTU I NAUCZYCIELI KILKU PRZEDMIOTÓW, KTÓRZY UCZĄ JĘZYKÓW OBCYCH TRWA ZAZWYCZAJ OD CZTERECH DO PIĘCIU LAT

We wszystkich krajach europejskich kształcenie nauczycieli przedmiotu i nauczycieli kilku przedmiotów uczących języków obcych w szkołach średnich I i II stopnia prowadzi się w szkołach wyższych, zazwyczaj w ramach programów trwających łącznie cztery lub pięć lat; jest tylko kilka krajów, w których czas trwania kształcenia nauczycieli języków obcych wynosi jedynie trzy lata. Najdłużej kształcą się nauczyciele we Włoszech - czas trwania kształcenia wynosi tam sześć lat.

W około połowie krajów europejskich wymaga się od nauczycieli języków obcych posiadania minimum stopnia licencjata, natomiast w pozostałych krajach wymagany jest stopień magistra. W niektórych krajach przyszli nauczyciele języków obcych muszą posiadać kwalifikacje zgodne ze strukturą bolońską. Na przykład w Zjednoczonym Królestwie kandydaci na nauczycieli języków obcych muszą najpierw uzyskać tytuł licencjata, co trwa cztery lata, a następnie kwalifikacje nauczycielskie, co trwa kolejny rok (dlatego łączny czas studiów wynosi pięć lat). Podobnie we Wspólnocie Flamandzkiej Belgii przyszli nauczyciele języków obcych dla szkół średnich drugiego stopnia muszą uzyskać stopień magistra, co trwa co najmniej cztery lata, a następnie odbyć przygotowanie pedagogiczne trwające jeden rok.

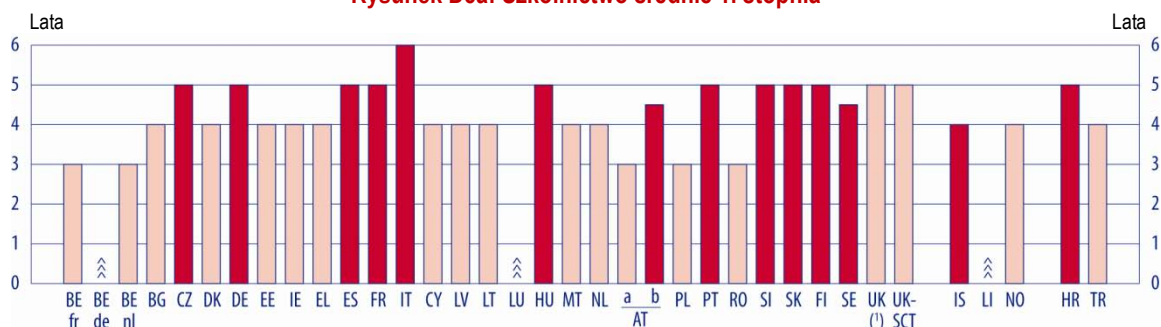
W sześciu krajach (w Belgii, Danii, Estonii, Holandii, Rumunii i Szwecji) czas trwania kształcenia nauczycieli i/lub rodzaj wymaganych kwalifikacji zależy od poziomu, na jakim przyszli nauczyciele języków obcych zamierzają uczyć. W Belgii i Rumunii kształcenie przyszłych nauczycieli języków obcych dla szkół średnich pierwszego stopnia trwa trzy lata i prowadzi do zdobycia kwalifikacji na poziomie licencjata, natomiast przyszli nauczyciele języków obcych szkół średnich drugiego stopnia muszą ukończyć program kształcenia, który trwa pięć lat i prowadzi do zdobycia kwalifikacji na poziomie magistra. Podobną sytuację można zaobserwować w Danii, Estonii i Holandii, z tą tylko różnicą, że kształcenie nauczycieli języków obcych dla szkół średnich pierwszego stopnia trwa cztery lata. W Szwecji nauczyciele języków obcych w szkołach średnich zarówno pierwszego, jak i drugiego stopnia muszą posiadać tytuł magistra, ale czas trwania takiego kształcenia jest różny: cztery i pół roku w przypadku przyszłych nauczycieli szkół średnich pierwszego stopnia, a pięć lat w przypadku nauczycieli szkół średnich drugiego stopnia.

Wyjątkowa sytuacja ma miejsce w Austrii na poziomie szkół średnich pierwszego stopnia - czas trwania kształcenia oraz rodzaj kwalifikacji, jakich wymaga się do nauczania języków obcych zależy od rodzaju szkoły, w której nauczyciele zamierzają pracować. Ci, którzy planują uczyć w *allgemein bildende höhere Schule* (tj. szkołach ogólnokształcących obejmujących szkolnictwo średnie pierwszego i drugiego stopnia) muszą kształcić się dłużej niż nauczyciele, którzy zamierzają pracować w *Hauptschule* (tj. szkołach średnich pierwszego stopnia).

Na rysunku nie przedstawiono szczegółowych informacji o szkołach podstawowych, oprócz przypadków, gdzie zastosowanie ma kategoria nauczycieli przedmiotu lub kilku przedmiotów (więcej szczegółów przedstawiono na rys. D1); Proces kształcenia tych nauczycieli jest zazwyczaj podobny do procesu kształcenia nauczycieli szkół średnich pierwszego stopnia. Jednak w Hiszpanii programy kształcenia nauczycieli języków obcych dla szkół podstawowych są krótsze o jeden rok od programów dla nauczycieli języków obcych dla szkół średnich pierwszego i drugiego stopnia.

● **Rysunek D5: Minimalny czas trwania kształcenia nauczycieli języków obcych dla ogólnokształcących szkół średnich oraz poziom uzyskiwanych kwalifikacji, 2010/2011**

Rysunek D5a: Szkolnictwo średnie 1. stopnia

Rysunek D5b: Ogólnokształcące szkoły średnie 2. stopnia

Poziom licencjata
 Poziom magistra
 Kształcenie nauczycieli za granicą

Źródło: Eurydice.

UK ⁽¹⁾ = UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia

Rysunek obejmuje tylko główny model (główne modele) kształcenia nauczycieli języków obcych. Przedstawia informacje dotyczące minimalnych kwalifikacji wymaganych do nauczania języków obcych oraz minimalnego łącznego czasu trwania kształcenia nauczycieli (w latach).

Definicje „nauczyciela kilku przedmiotów” (uczących języków obcych) oraz „nauczyciela przedmiotu” (uczącego języków obcych) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE de):Większość nauczycieli pracujących w szkołach średnich pierwszego i drugiego stopnia (ISCED 2 i 3) jest szkolona we Francuskiej Wspólnocie Belgii.

Włochy: Po uzyskaniu tytułu specjalisty w zakresie języka obcego (lub języków obcych) przyszli nauczyciele przechodzą obowiązkowo 6. rok stażu zanim uzyskają formalne kwalifikacje.

Luksemburg: Nauczyciele specjaliści w zakresie języków obcych, pracujący w szkołach średnich pierwszego i drugiego stopnia, realizują swoje kształcenie za granicą i muszą uzyskać stopień magistra w kraju, gdzie używany jest język docelowy.

Austria: a) *Hauptschule* b) *allgemein bildende höhere Schule*. W *Neue Mittelschule* (nowej szkole średniej; uczniowie w wieku od 10 do 14 lat) zajęcia są prowadzone wspólnie przez zespoły nauczycieli, którzy upoważnieni są do nauczania w zakresie akademickiego szkolnictwa średniego oraz nauczycieli, którzy upoważnieni są do nauczania w zakresie ogólnokształcącego szkolnictwa średniego.

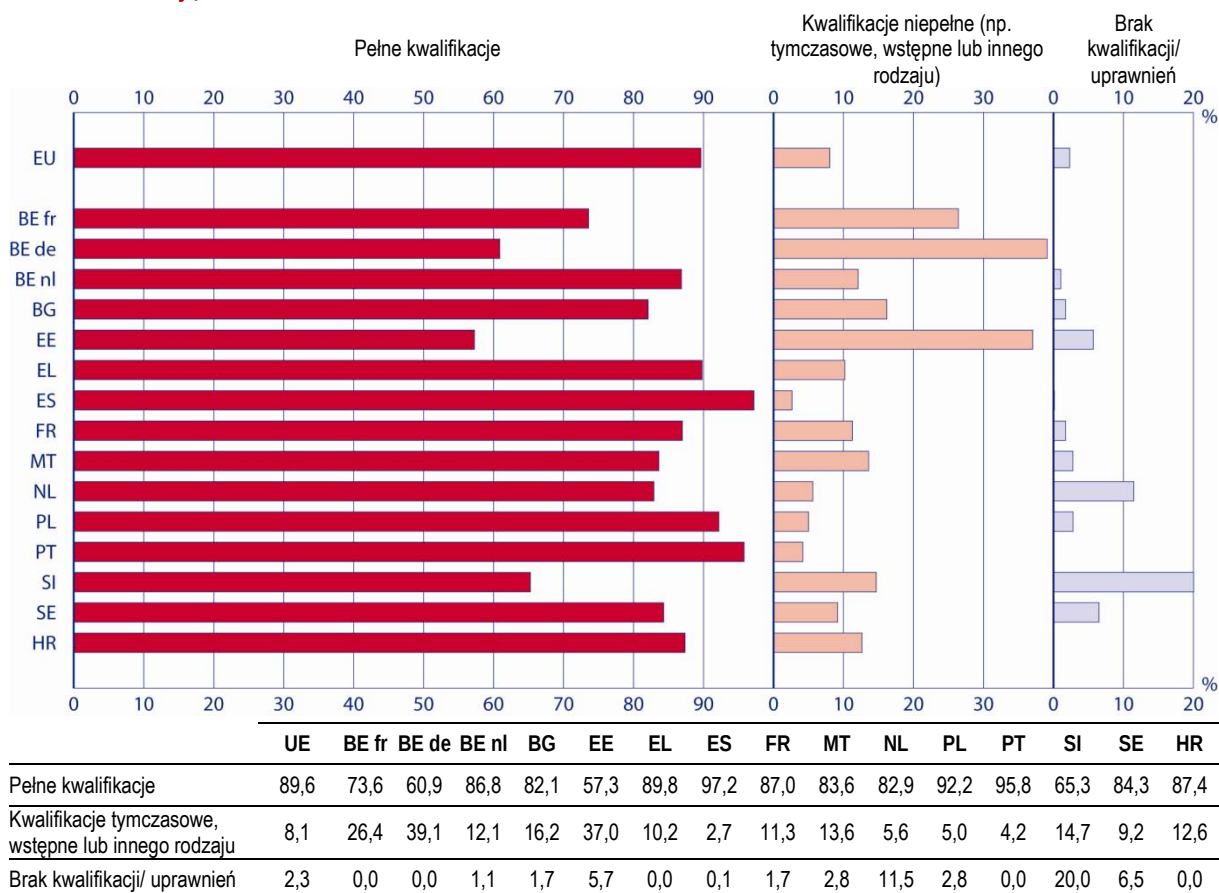
Zjednoczone Królestwo (ENG/WLS/NIR): Kwalifikacje akademickie PGCE odpowiadają co najmniej poziomowi licencjata, ale mogą obejmować pewne przedmioty z zakresu studiów magisterskich, które mogą być uznane do uzyskania stopnia magistra.

Liechtenstein: Przyszli nauczyciele kształcą się za granicą, głównie w Austrii lub Szwajcarii.

ZDECYDOWANA WIĘKSZOŚĆ NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH POSIADA PEŁNE KWALIFIKACJE

W ramach Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ang. ESLC) poproszono nauczycieli języków obcych, by wskazali, jaki jest ich poziom kwalifikacji do nauczania języków obcych. Dane, obejmujące 15 krajów wskazują, że odsetek nauczycieli, którzy zgłaszają się jako w pełni wykwalifikowani, waha się pomiędzy 57,3% w Estonii, a 97,2% w Hiszpanii. W 11 krajach ponad 80% nauczycieli zgłosiło, że posiada pełne kwalifikacje do nauczania języka, w zakresie którego uczniowie byli testowani w ramach badania.

● **Rysunek D6: Rozkład procentowy nauczycieli języków obcych według rodzaju posiadanych kwalifikacji, 2010/2011**

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Rysunek oparty jest na odpowiedziach na pytanie 19 z kwestionariusza w ramach badania ESLC nauczycieli. Kategorie na rysunku odzwierciedlają kategorie z kwestionariusza ESLC, przy niewielkiej korekcie w odniesieniu do kategorii „kwalifikacje tymczasowe, wstępne lub innego rodzaju”, która obejmuje następujące kategorie z kwestionariusza: „uprawnienia tymczasowe”, „uprawnienia wstępne, np. nowo wykwalifikowany nauczyciel”, „inne uprawnienia”. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli nauczyciele, którzy uczyli pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu tym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski.

Więcej informacji na temat Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Estonia: Nauczyciele zakwalifikowani do kategorii „Kwalifikacje tymczasowe, wstępne lub innego rodzaju” zazwyczaj odpowiadają tym, którzy mają pełne kwalifikacje wstępne do nauczania języka obcego innego niż angielski, a którzy uzyskali dodatkowe świadectwo „przekwalifikowania” w zakresie nauczania języka angielskiego.

Słowenia: Wysoki odsetek niewykwalifikowanych nauczycieli języków obcych może wynikać z terminologii stosowanej w kwestionariuszu ESLC: Chociaż w kwestionariuszu odnoszono się do „świadectwa”, w kontekście Słowenii pojęcia „świadectwo” i „kwalifikacje” mają nieco odmienne znaczenia. Dlatego też nauczyciele uczestniczący w badaniu mogli błędnie zrozumieć pytanie.

Nauczyciele języków obcych, którzy nie posiadają pełnych kwalifikacji często posiadają uprawnienia tymczasowe, wstępne lub innego rodzaju. Może to na przykład dotyczyć nowo wykwalifikowanych nauczycieli, którzy rozpoczynają staż, po ukończeniu którego uzyskają pełne kwalifikacje lub w pełni wykwalifikowanych nauczycieli innych przedmiotów, którzy uzyskali świadectwo „przekwalifikowania” w zakresie docelowego języka obcego. Najwyższy odsetek nauczycieli z „kwalifikacjami tymczasowymi, wstępnymi lub innego rodzaju” można zaobserwować we Wspólnocie Francuskiej i Niemieckojęzycznej Belgii oraz w Estonii, gdzie odpowiednio 26,4%, 39,1% i 37,0% nauczycieli zgłosiło taki profil kwalifikacji. Z drugiej strony w Hiszpanii, Holandii, Polsce i Portugalii jedynie około 6% nauczycieli języków obcych wskazało ten profil kwalifikacji.

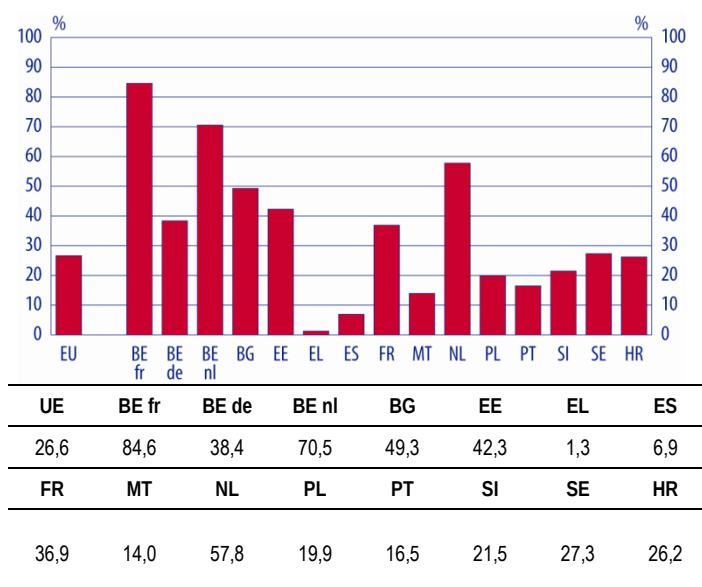
Badanie pokazuje także odsetek nauczycieli, którzy nie posiadają żadnych formalnych kwalifikacji do nauczania badanych języków. Dane wskazują, że w sześciu systemach edukacyjnych - we Wspólnocie Francuskiej i Niemieckojęzycznej Belgii, w Grecji, Hiszpanii, Portugalii i Chorwacji - odsetek niewykwalifikowanych nauczycieli języków obcych jest równy lub prawie równy zeru. Na drugim końcu spektrum znajduje się Holandia i Słowenia, gdzie odpowiednio 11,5% i 20% nauczycieli zgłosiło, że nie posiada żadnych formalnych kwalifikacji do nauczania badanych języków.

ŚREDNIO OKOŁO 25% UCZNIÓW UCZĘSZCZA DO SZKÓŁ, W KTÓRYCH DYREKTOR SZKOŁY MA TRUDNOŚCI Z OBSADZENIEM STANOWISK NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH

Odsetek uczniów uczęszczających do szkół, których dyrektor zgłasza problemy z obsadzaniem wolnych stanowisk nauczycielskich lub znajdowaniem zastępstwa za nieobecnych nauczycieli badanych języków różni się znacznie w poszczególnych krajach uczestniczących w badaniu ESLC 2011. W większości przypadków odsetek ten mieści się w zakresie od około 20% do 40%. Belgia (Wspólnota Francuska i Flamandzka), Bułgaria i Holandia odnotowały wynik wyższy od tego zakresu, natomiast Grecja, Hiszpania, Malta i Portugalia - niższy.

Różnica pomiędzy krajami, w których odnotowano najwyższy i najniższy odsetek jest uderzająca - w Belgii (Wspólnocie Francuskiej) aż 84,6% uczniów uczęszczało do szkół, których dyrektor zgłaszał takie trudności, natomiast w Grecji ten wskaźnik wynosił zaledwie 1,3%.

- **Rysunek D7: Odsetek uczniów uczęszczających do szkół, których dyrektor zgłasza problemy z obsadzaniem wolnych stanowisk nauczycielskich lub znajdowaniem zastępstwa za nieobecnych nauczycieli badanych języków obcych w ciągu ostatnich pięciu lat, 2010/2011**

Objaśnienia

Wskaźnik oparty jest na odpowiedziach na pytanie 11 z kwestionariusza w ramach badania ESLC dyrektorów.

W każdym kraju respondentami byli dyrektorzy szkół, które zostały poddane badaniu w zakresie pierwszego badanego języka obcego. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu tym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Więcej informacji na temat Europejskiego badania kompetencji językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Źródło: ESLC 2011.

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW NAUCZYCIELE NIE POTRZEBUJĄ DODATKOWYCH KWALIFIKACJI DO PROWADZENIA ZINTEGROWANEGO KSZTAŁCENIA PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWEGO

W większości krajów europejskich część szkół prowadzi zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe, w ramach którego niektóre lub wszystkie lekcje odbywają się w języku obcym (ten rodzaj zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego jest określany jako typ A (więcej informacji na ten temat przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”). Jednak pomimo tego, że ten model kształcenia występuje w niemal wszystkich krajach, w większości z nich jest on stosowany jedynie w niewielkiej liczbie szkół (zob.: załącznik 2).

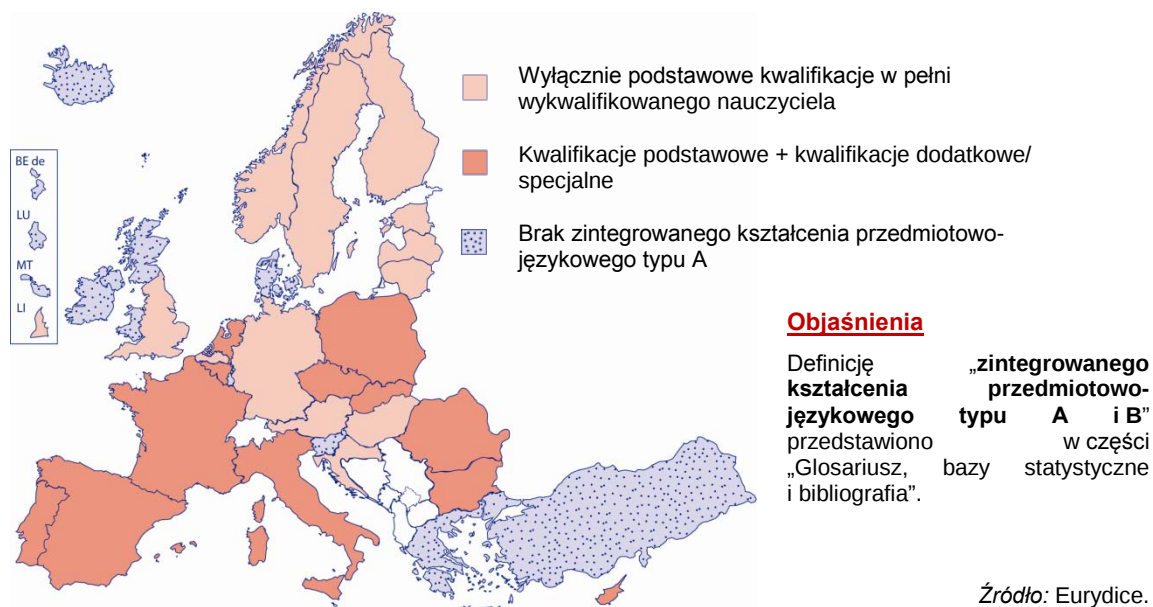
Rysunek D8 prezentuje kwalifikacje wymagane do prowadzenia zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego. Wynika z niego, że w około dwóch trzecich krajów kwalifikacje, jakich normalnie wymaga się od nauczycieli są wystarczające – tylko kilkanaście krajów zaleca lub wymaga, by nauczyciele posiadali specjalne lub dodatkowe kwalifikacje.

W większości krajów, w których istnieje wymóg posiadania specjalnych kwalifikacji do prowadzenia zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego, zazwyczaj dotyczy on znajomości języka docelowego. Nauczyciele muszą posiadać wyższe wykształcenie w zakresie języka docelowego (oraz mieć ukończone studia wyższe w zakresie przedmiotu, którego zamierzają uczyć) bądź muszą wykazać, że posiadają wystarczającą znajomość języka docelowego. Wymagany poziom kompetencji w zakresie języka obcego często określa się przy pomocy skali zaczerpniętej z Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy (ang. CEFR) (więcej szczegółów dotyczących CEFR – zob.: rys. E15), przy czym minimalny poziom odpowiada poziomowi B2 lub C1. Ponadto zalecenia mogą także dotyczyć posiadania określonych certyfikatów/ egzaminów językowych, które potwierdzają odpowiedni poziom znajomości języka docelowego (np. państwowy egzamin językowy na Słowacji).

W kilku krajach szczególne wymagania wykraczają poza znajomość języka obcego. Dotyczy to na przykład Francji, gdzie przyszli nauczyciele zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego muszą zdać egzamin ustny, podczas którego kandydaci muszą wykazać się umiejętnością posługiwania się językiem obcym w kontekście przedmiotu, którego mają nauczać. Podobnie na Cyprze, we Włoszech, Holandii i Rumunii przyszli nauczyciele muszą odbyć kurs obejmujący metody nauczania stosowane w zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym. Należy jednak zauważyć, że w przypadku Holandii wymóg ten nie został określony na poziomie centralnym, lecz wynika z porozumienia szkół w ramach sieci CLIL.

Spośród krajów, w których nie obowiązują żadne specjalne wymogi dotyczące kwalifikacji w odniesieniu do prowadzenia zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego jeden kraj – Litwa – obecnie rozważa wprowadzenie zalecenia, zgodnie z którym przyszli nauczyciele zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego będą musieli udowodnić posiadanie umiejętności w zakresie języków obcych co najmniej na poziomie B2 CEFR. Kilka innych krajów wskazało, że nawet w sytuacji, gdy nie istnieją żadne dodatkowe formalne wymagania dotyczące kształcenia zintegrowanego, powszechnie oczekuje się, że przyszli nauczyciele powinni wykazać swoją biegłość w zakresie docelowego języka obcego.

● **Rysunek D8: Kwalifikacje wymagane do prowadzenia zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (typ A) na poziomie szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły średniej, 2010/2011**

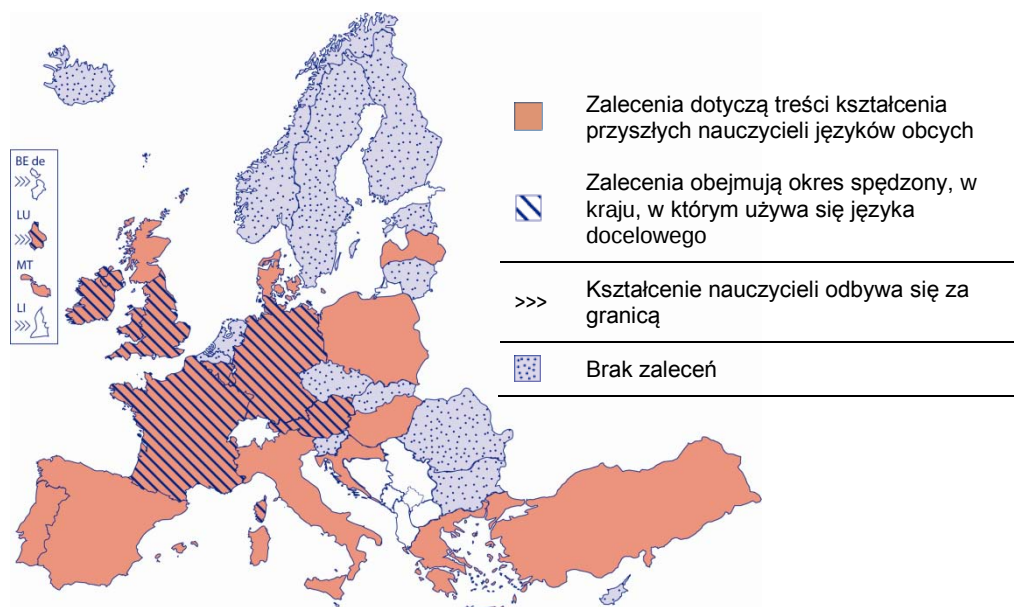
	Rodzaj wymaganych kwalifikacji dodatkowych/ specjalnych
BE fr	Kwalifikacje uzyskane w języku docelowym lub świadectwo (przyznane na podstawie egzaminu) potwierdzające gruntowną znajomość tego języka.
BG	Świadectwo potwierdzające gruntowną znajomość języka docelowego (dotyczy jedynie nauczycieli, którzy nie mają ukończonych studiów wyższych w zakresie języka docelowego).
CZ	Znajomość języka docelowego na poziomie C1 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (dotyczy jedynie nauczycieli, którzy nie mają ukończonych studiów wyższych w zakresie języka docelowego).
ES	Świadectwo i/lub egzamin potwierdzający gruntowną znajomość języka docelowego. Minimalny wymagany poziom to zazwyczaj B2 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, ale w ramach Wspólnot Autonomicznych istnieją pewne różnice.
FR	Specjalny egzamin ustny łączący język obcy i przedmiot, który ma być nauczany.
IT	Roczny kurs uniwersytecki w zakresie zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (60 punktów ECTS).
CY	Szkolenie w zakresie prowadzenia zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego organizowane przez Ministerstwo Edukacji.
NL	Ukończenie kursu w zakresie metod nauczania stosowanych w zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym oraz biegłość językowa odpowiadająca co najmniej poziomowi B2 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (Rady Europy).
PL	Świadectwo potwierdzające znajomość języka co najmniej na poziomie B2 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (dotyczy jedynie nauczycieli, którzy nie mają ukończonych studiów wyższych w zakresie języka docelowego). Przepisy określają wykaz certyfikatów językowych, które są uznawane za odpowiadające poziomowi B2.
PT	Program szkoleń oferowany przez Ministerstwo Edukacji we współpracy z instytucjami reprezentującymi języki docelowe.
RO	Szkolenie w zakresie nauczania przedmiotów pozajęzykowych za pomocą języka docelowego (dla nauczycieli posiadających kwalifikacje do nauczania przedmiotów pozajęzykowych oraz języka docelowego jako oddzielnych dyscyplin) lub szkolenie w zakresie nauczania przedmiotów innych niż język docelowy (dla nauczycieli posiadających kwalifikacje do nauczania jedynie języka docelowego).
SK	Państwowy egzamin językowy w zakresie języka docelowego (dotyczy jedynie nauczycieli, którzy nie mają ukończonych studiów wyższych w zakresie języka docelowego).

Źródło: Eurydice.

TYLKO W KILKU KRAJACH ZALECA SIĘ, ABY PRZYSZLI NAUCZYCIELE JĘZYKÓW OBCYCH ODBYWALI OKRES KSZTAŁCENIA W KRAJU, KTÓREGO JĘZYKA BĘDĄ UCZYĆ

W około połowie krajów władze edukacyjne zalecają placówkom kształcącym nauczycieli, aby prowadziły określone przedmioty lub zajęcia, które umożliwiają przyszłym nauczycielom zdobycie umiejętności niezbędnych do nauczania języków obcych. W pozostałych krajach nie istnieją oficjalne zalecenia w tym zakresie, a placówki edukacyjne samodzielnie decydują o treściach kształcenia.

- **Rysunek D9: Zalecenia dotyczące treści kształcenia nauczycieli języków obcych oraz okresu spędzonego w kraju, którego języka będą uczyć, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Kraje, w których istnieją zalecenia dotyczące treści kształcenia nauczycieli w odniesieniu do co najmniej jednego rodzaju nauczyciela języków obcych (tj. nauczycieli przedmiotów zintegrowanych, nauczycieli przedmiotu lub kilku przedmiotów) zostały przypisane do kategorii **zalecenia**.

Tam, gdzie nauczyciele języków obcych spędzają pewien okres w kraju lub regionie, gdzie używa się języka, którego mają uczyć (język docelowy), okres ten może obejmować czas spędzony w szkole (w charakterze asystenta), na uczelni (udział w zajęciach) lub w ramach staży zawodowych. Celem wyjazdu jest stworzenie studentom studiów nauczycielskich możliwości bezpośredniego kontaktu z językiem i kulturą, których będą uczyć.

Zalecenia dotyczące treści nauczania mogą obejmować różne aspekty, w tym m.in. teoretyczne zajęcia z zakresu nauczania języka obcego (języków obcych), praktyki pedagogiczne w szkołach lub okres spędzany w kraju, w którym używa się języka docelowego. Powyższy rysunek koncentruje się na tym ostatnim aspekcie i pokazuje, że w zaledwie kilku krajach (Wspólnota Francuska Belgii, Francja, Belgia, Niemcy, Irlandia, Luksemburg, Austria i Zjednoczone Królestwo) istnieją zalecenia, zgodnie z którymi przyszli nauczyciele języków obcych, w szczególności specjaliści przedmiotowi, do uzyskania pełnych kwalifikacji powinni spędzić pewien okres w kraju, w którym używa się języka docelowego.

Czas trwania tego okresu różni się w zależności od kraju. Najdłuższy okres jest zalecany w Zjednoczonym Królestwie, gdzie osoby, które chcą zostać nauczycielami języków obcych, muszą przejść roczne przygotowanie zawodowe, poprzedzone czteroletnimi studiami licencjackimi (językowymi), które obejmują rok nauki w kraju, gdzie używany jest język docelowy. W Irlandii, aby zdobyć uprawnienia do pracy w szkołach państwowych, przyszli nauczyciele języków obcych

w szkołach średnich pierwszego i drugiego stopnia muszą spędzić co najmniej trzy miesiące w kraju, gdzie używa się języka docelowego. Nieco krótszy okres - odpowiednio minimum dwa tygodnie lub jeden miesiąc - jest zalecany we Francuskiej Wspólnocie Belgii i w Niemczech. Należy jednak zauważyć, że we Wspólnocie Francuskiej Belgii zalecenie to dotyczy jedynie określonych kategorii nauczycieli języków obcych, a mianowicie - nauczycieli języków germańskich w szkołach średnich pierwszego stopnia. We Francji i w Austrii władze centralne zalecają wprawdzie, aby nauczyciele języków obcych spędzali jakiś czas w kraju, gdzie używany jest język docelowy, ale czas trwania takiego pobytu nie jest określony.

Wreszcie sytuacja w Luksemburgu jest wyjątkowa, ponieważ przyszli nauczyciele języków obcych kształcą się za granicą, a przepisy określają, że muszą oni kształcić się w kraju, gdzie używa się języka docelowego.

STOPIEŃ MOBILNOŚCI TRANSGRANICZNEJ NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH W EUROPIE JEST BARDZO ZRÓŻNICOWANY

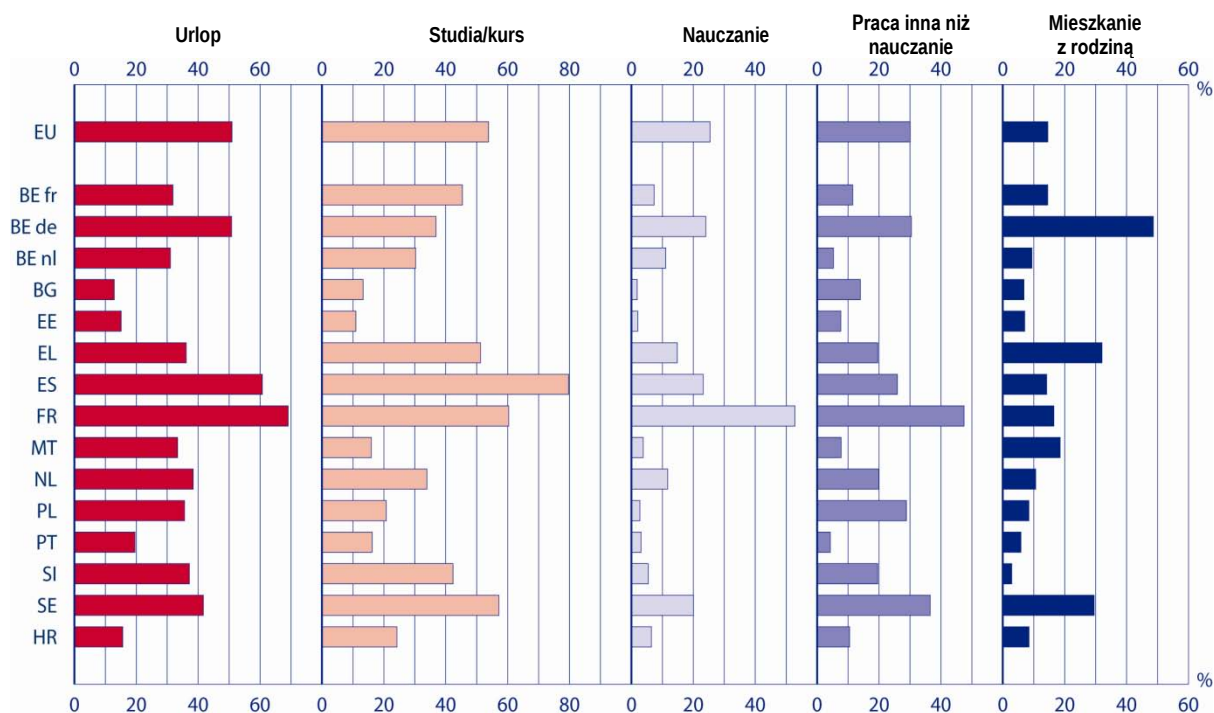
Mobilność transgraniczna nauczycieli języków obcych może być postrzegana jako istotny element ich rozwoju zawodowego. W kwestionariuszu kontekstowym nauczycieli w ramach Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ang. ESLC) zgromadzono informacje na temat tego, ilu nauczycieli języków obcych spędziło co najmniej miesiąc w kraju, w którym posługuje się językiem, którego oni uczą. Kwestionariusz ten zawiera także szczegółowe informacje na temat celów transgranicznej mobilności nauczycieli.

Dane wskazują, że w większości krajów uczestniczących w badaniu urlop i studia to dwa najczęstsze powody, dla których nauczyciele języków obcych przebywają przez co najmniej miesiąc w kraju, w którym używa się języka docelowego. We Francji i Hiszpanii odnotowano najwyższe poziomy mobilności transgranicznej w odniesieniu do obu tych powodów. W krajach tych odpowiednio 69,1% i 60,7% nauczycieli języków obcych spędziło długi urlop w kraju, gdzie używany jest język docelowy, a 60,4% i 79,7% uczestniczyło w kursie lub studiowało w takim kraju przez co najmniej miesiąc. Na drugim końcu spektrum znajdują się Bułgaria i Estonia, gdzie odpowiednio 12,9% i 15,1% nauczycieli spędziło urlop, a 13,3% i 11,0% uczestniczyło w kursach w krajach, gdzie używany jest język docelowy.

Rysunek pokazuje także, że przekraczanie granic w celu zdobycia doświadczenia w nauczaniu w krajach, gdzie używa się języka docelowego nie jest powszechną praktyką wśród nauczycieli języków obcych; w większości krajów uczestniczących w badaniu ESLC ten wskaźnik nie przekracza 10%. Francja to jedyny kraj, gdzie ponad połowa nauczycieli uczestniczących w badaniu uczyła przez ponad miesiąc w kraju, w którym używa się języka docelowego. Transgraniczna mobilność nauczycieli jest także stosunkowo wysoka w Niemieckojęzycznej Wspólnocie Belgii (24,0%), Hiszpanii (23,2%) i Szwecji (20,1%). Warto jednak zauważyć, że we wszystkich systemach edukacyjnych, z wyjątkiem Niemieckojęzycznej Wspólnoty Belgii i Francji, nieco wyższa liczba nauczycieli wskazała, że spędziła ponad miesiąc w kraju, w którym używany jest język docelowy wykonując pracę „inną niż nauczanie”. Najbardziej znaczącą rozbieżność pomiędzy nauczaniem, a pracą „inną niż nauczanie” można zaobserwować w Polsce (około 26 punktów procentowych), a także w Bułgarii, Słowenii i Szwecji (odpowiednio około 12, 14 i 17 punktów procentowych).

W większości krajów, w odniesieniu do których dostępne są dane, jedynie około 20% nauczycieli języków obcych deklarowało, że spędziło ponad miesiąc w kraju, gdzie używa się języka docelowego „mieszkając ze swoją rodziną”. Odsetek ten jest wyższy jedynie w Niemieckojęzycznej Wspólnocie Belgii, Grecji i Szwecji (odpowiednio 48,6%, 32,1% i 29,5%).

- **Rysunek D10: Odsetek nauczycieli języków obcych, którzy spędzili ponad miesiąc w kraju, gdzie używa się języka docelowego, w podziale ze względu na cel mobilności, 2010/2011**

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	EE	EL	ES	FR	MT	NL	PL	PT	SI	SE	HR
Urlop	50,9	31,8	50,8	31,0	12,9	15,1	36,1	60,7	69,1	33,4	38,4	35,6	19,6	37,1	41,7	15,6
Studia/kursy	53,8	45,4	36,8	30,3	13,3	11,0	51,2	79,7	60,4	16,0	33,9	20,8	16,2	42,3	57,2	24,2
Nauczanie	25,4	7,3	24,0	11,1	1,9	2,0	14,8	23,2	52,8	3,8	11,7	2,7	3,1	5,4	20,1	6,5
Praca inna niż nauczanie	30,1	11,5	30,5	5,3	13,9	7,7	19,6	25,9	47,5	7,7	19,9	28,8	4,3	19,6	36,6	10,5
Mieszkanie z rodziną	14,6	14,5	48,6	9,4	6,8	7,1	32,1	14,2	16,5	18,5	10,6	8,4	5,9	2,9	29,5	8,5

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Wskaźnik oparty jest na odpowiedziach na pytanie 12 z kwestionariusza w ramach badania ESLC nauczycieli. Rysunek przedstawia odsetek nauczycieli, którzy wskazali, że przebywali już co najmniej raz przez ponad miesiąc w kraju, gdzie używany jest język docelowy, w ramach „urlopu”, „studiów lub kursów”, „nauczania”, „wykonywania prac innych niż nauczanie” oraz „mieszkania z rodziną”. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli nauczyciele, którzy uczyli pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu tym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski.

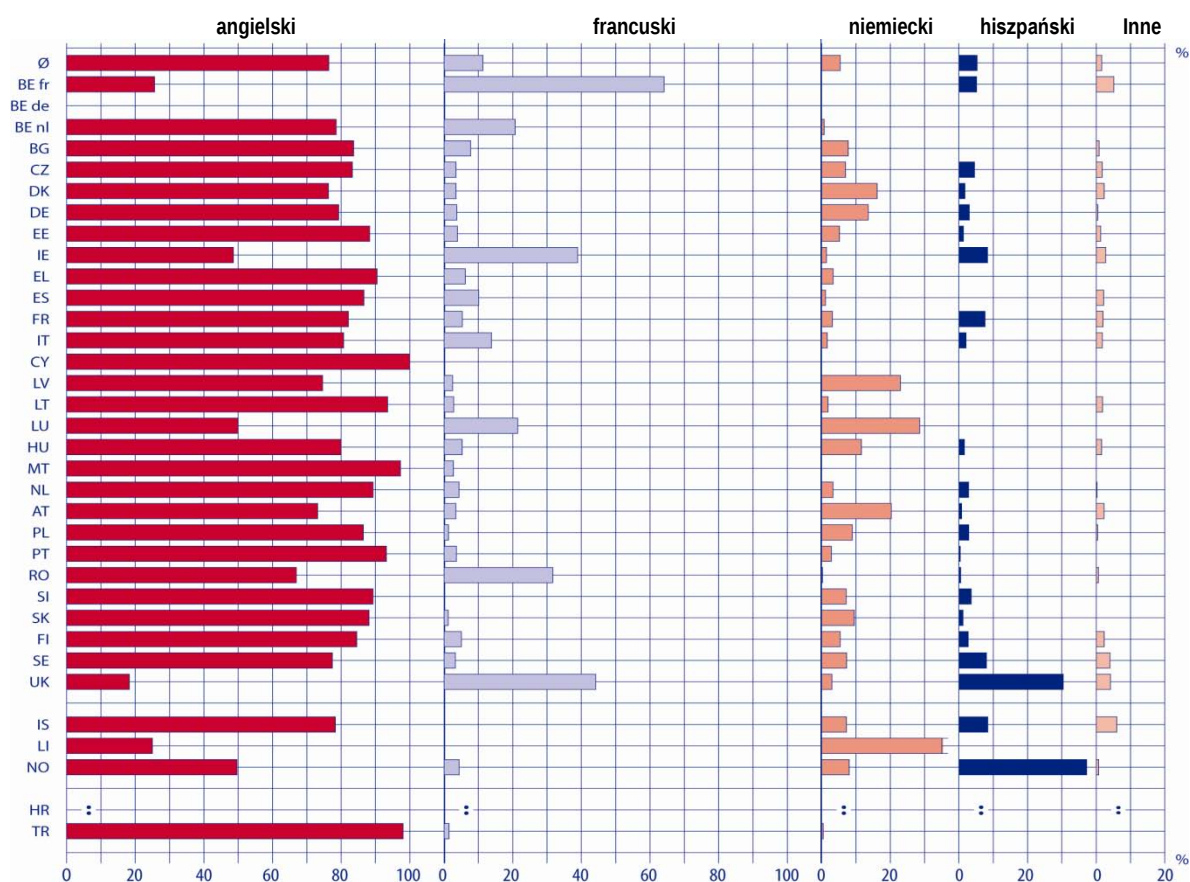
Więcej informacji na temat Europejskiego badania kompetencji językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

ANGIELSKI JEST NAJPOPULARNIEJSZYM JĘZYKIEM SZKOLEŃ ZAWODOWYCH PODEJMOWANYCH W RAMACH PROGRAMU COMENIUS

Doskonalenie zawodowe odgrywa istotną rolę w zdobywaniu przez nauczycieli wiedzy i umiejętności niezbędnych w ich zawodzie. Od roku 2007 Komisja Europejska wspiera szkolenia zawodowe dla nauczycieli za pomocą programu sektorowego Comenius w ramach programu Uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning Programme). Program sektorowy obejmuje określone działania poświęcone wspieraniu rozwoju kadry edukacyjnej. Celem szkoleń zawodowych w ramach programu Comenius jest poprawa wymiaru europejskiego kształcenia nauczycieli, jakości stosowanych metod dydaktycznych oraz zarządzania szkołami poprzez umożliwianie nauczycielom i innym pracownikom oświaty odbycia kursów szkoleniowych/ praktyk trwających do sześciu tygodni w innym kraju europejskim.

Rysunek pokazuje, że angielski jest zdecydowanie najbardziej popularnym językiem dla działań podejmowanych w ramach programu szkoleń zawodowych Comenius. W 2009 r. zdecydowana większość przyznanych dotacji (76,4%) była skierowana na kursy prowadzone w języku angielskim, w porównaniu do zaledwie około 11% dla tych w języku francuskim i około 5% w języku niemieckim i hiszpańskim. Jedynie nieznaczny odsetek działań był podejmowany w innych językach (1,6% dla wszystkich innych języków pogrupowanych łącznie).

- ◆ **Rysunek D11: Rozkład procentowy zatwierdzonych wniosków o szkolenie zawodowe nauczycieli w ramach programu Comenius, według języka, w jakim prowadzono szkolenie; wnioski złożone na podstawie zaproszenia do składania wniosków z 2009 r.**

Źródło: Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury (edukacja szkolna, Comenius).

Dane (rysunek D11)

	Ø	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
angielski	76,4	25,6	0,0	78,6	83,6	83,3	76,3	79,3	88,3	48,6	90,4	86,6	82,1	80,7	100,0	74,6	93,5	50,0
francuski	11,3	64,1	0,0	20,7	7,8	3,5	3,5	3,7	3,9	38,9	6,2	10,0	5,3	13,8	0,0	2,5	2,8	21,4
niemiecki	5,4	0,0	0,0	0,7	7,8	7,0	16,2	13,6	5,2	1,4	3,4	1,1	3,1	1,6	0,0	23,0	1,9	28,6
hiszpański	5,3	5,1	0,0	0,0	0,0	4,5	1,7	3,0	1,3	8,3	0,0	0,0	7,6	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Inne	1,6	5,1	0,0	0,0	0,9	1,7	2,3	0,5	1,3	2,8	0,0	2,2	2,0	1,8	0,0	0,0	1,9	0,0
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	HR	TR
angielski	80,0	97,3	89,3	73,2	86,5	93,2	66,9	89,3	88,1	84,6	77,5	18,3		78,3	25,0	49,6	:	98,1
francuski	5,3	2,7	4,3	3,4	1,3	3,6	31,6	0,0	1,2	5,0	3,3	44,2		0,0	0,0	4,4	:	1,4
niemiecki	11,6	0,0	3,3	20,3	9,0	2,8	0,3	7,1	9,5	5,4	7,3	3,0		7,2	75,0	8,0	:	0,5
hiszpański	1,6	0,0	2,8	0,8	2,8	0,4	0,5	3,6	1,2	2,7	8,0	30,4		8,4	0,0	37,2	:	0,0
Inne	1,6	0,0	0,3	2,3	0,4	0,0	0,7	0,0	0,0	2,3	4,0	4,2		6,0	0,0	0,7	:	0,0

Źródło: Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury (edukacja szkolna, Comenius).

Objaśnienia

Rysunek przedstawia odsetek kursów szkoleniowych według języka, w jakim prowadzono kursy.

Dane obejmują nauczycieli i innych pracowników oświaty, ale źródła wskazują na to, że 83% uczestników stanowili nauczyciele (źródło: Komisja Europejska, DG EAC). Dane nie możliwości pozwalają na rozróżnienie pomiędzy nauczycielami języków obcych a innymi nauczycielami.

Łączna liczba dotacji/ grantów przypadających na dany kraj oraz język jest bardzo zróżnicowana, a to ogranicza porównywalność danych pomiędzy poszczególnymi krajami. Poniższa tabela zawiera informacje na temat liczby zatwierdzonych wniosków dla każdego kraju:

BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
39	0	140	116	287	173	1091	77	72	178	1324	1139	731	49	122	108	14
HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	HR	TR
190	37	392	261	702	249	765	56	84	259	275	865	83	4	137	:	414

W okresie, jaki obejmuje rysunek Chorwacja nie uczestniczyła w programie Uczenie się przez całe życie.

Analiza na poziomie krajowym pokazuje, że na Cyprze w 2009 r. wszyscy beneficjenci zdecydowali się na szkolenie w języku angielskim. Odsetek ten był także bardzo wysoki – powyżej 90 % – w Grecji, na Litwie, Malcie, w Portugalii i Turcji. Na drugim końcu spektrum znajduje się Francuska Wspólnota Belgii, Zjednoczone Królestwo i Liechtenstein, gdzie tylko około 26% nauczycieli uczestniczyło w szkoleniu prowadzonym w języku angielskim.

W większości krajów w szkoleniach zawodowych prowadzonych w języku francuskim brało udział poniżej 10% uczestników. Wyjątkami są: Francuska Wspólnota Belgii (64,1% szkoleń prowadzono w języku francuskim), Zjednoczone Królestwo (44,2%), Irlandia (38,9%), Rumunia (31,6%), Flamandzka Wspólnota Belgii i Luksemburg (po około 21%), Włochy (13,8%) i Hiszpania (10%).

Język niemiecki był stosunkowo popularnym językiem szkoleń wśród kadry edukacyjnej z Liechtensteinu (75%), Luksemburga (28,6%), Łotwy (23,0%), Austrii (20,3%), Danii (16,2%) i Niemiec (13,6%). Jednak odsetek wybierających ten język był dość niski wśród nauczycieli z innych krajów.

Niemal wszędzie w Europie mniej niż 5% nauczycieli wybiera udział w kursach prowadzonych w języku hiszpańskim, z wyjątkiem kadry edukacyjnej z Norwegii (37,2%), Zjednoczonym Królestwie (30,4%), Irlandii, Francji, Szwecji, Islandii (po około 8%) oraz Wspólnoty Francuskiej Belgii (5,1%).

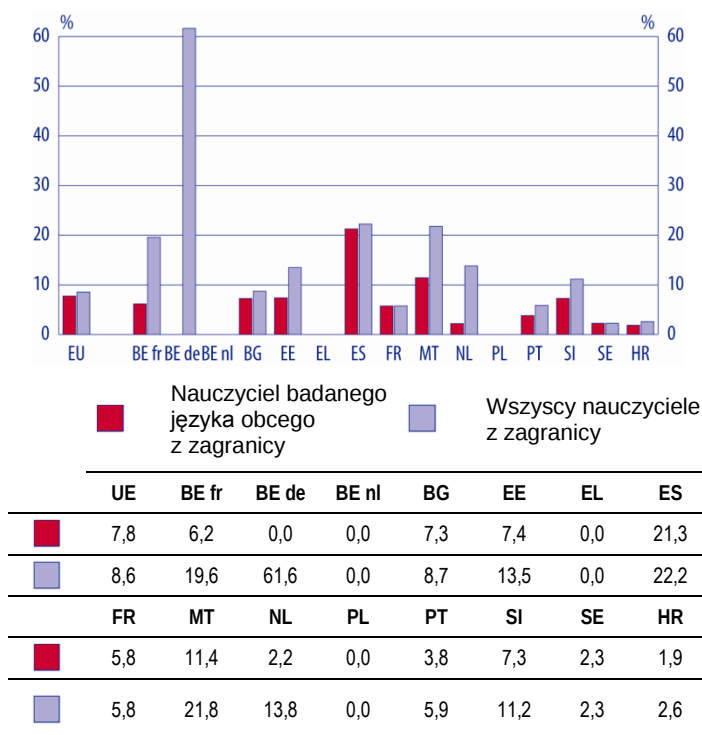
Na ogół języki wybierane przez nauczycieli w ramach programu Comenius były zgodne z wzorcem obserwowanym w odniesieniu do języków, jakich uczą się uczniowie (zob.: rys. C3 i C8), gdzie angielski jest najczęściej wybieranym przez uczniów językiem obcym, a na kolejnych pozycjach plasują się język francuski i niemiecki.

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW JEST NIEWIELU NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH, KTÓRZY PRZEBYWAJĄ TAM W RAMACH MOBILNOŚCI

Odsetek uczniów uczęszczających do szkół, których dyrektorzy zgłosili, że gościli w swoich szkołach przynajmniej jednego nauczyciela języka obcego z zagranicy przez co najmniej jeden miesiąc w ubiegłym roku szkolnym wynosi mniej niż 10% w niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu ESLC 2011. Wyjątkami są Hiszpania i Malta, gdzie odsetek ten osiągnął odpowiednio 21,2% i 11,4%. W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna i Flamandzka), Grecji i Polsce żaden uczeń nie uczęszczał do szkoły, której dyrektor deklarowałby, że gościł w swojej szkole nauczyciela z zagranicy.

Biorąc pod uwagę wszystkich nauczycieli z zagranicy przebywających w szkołach w ramach mobilności, różnice w tym odsetku pomiędzy poszczególnymi krajami są jeszcze bardziej widoczne: w Belgii (Wspólnocie Francuskiej), Hiszpanii i na Malcie około 20% uczniów uczęszcza do szkół, których dyrektorzy twierdzą, że gościli nauczycieli z zagranicy - we Wspólnocie Niemieckojęzycznej Belgii liczba ta znacznie przekracza 50%, natomiast we Wspólnocie Flamandzkiej Belgii, w Grecji i Polsce ten odsetek wynosi zero.

- ◆ **Rysunek D12: Odsetek uczniów uczęszczających do szkół, których dyrektorzy zgłosili, że gościli co najmniej jednego nauczyciela z zagranicy przez co najmniej 1 miesiąc w poprzednim roku szkolnym, 2010/2011**

Objaśnienia

Wskaźnik oparty jest na odpowiedziach na pytanie 18 z kwestionariusza w ramach badania ESLC dyrektorów. Odpowiedzi dyrektorów podzielono na dwie grupy: tych, którzy powiedzieli, że nie gościli żadnych nauczycieli z zagranicy i tych, którzy gościli co najmniej jednego nauczyciela z zagranicy. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

W każdym kraju respondentami byli dyrektorzy szkół, które zostały poddane badaniu w zakresie pierwszego badanego języka obcego. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu tym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski.

Więcej informacji na temat Europejskiego badania kompetencji językowych (ESLC) przedstawiono w części „Słowniczek, statystyczne bazy danych i bibliografia”.

Źródło: ESLC 2011.

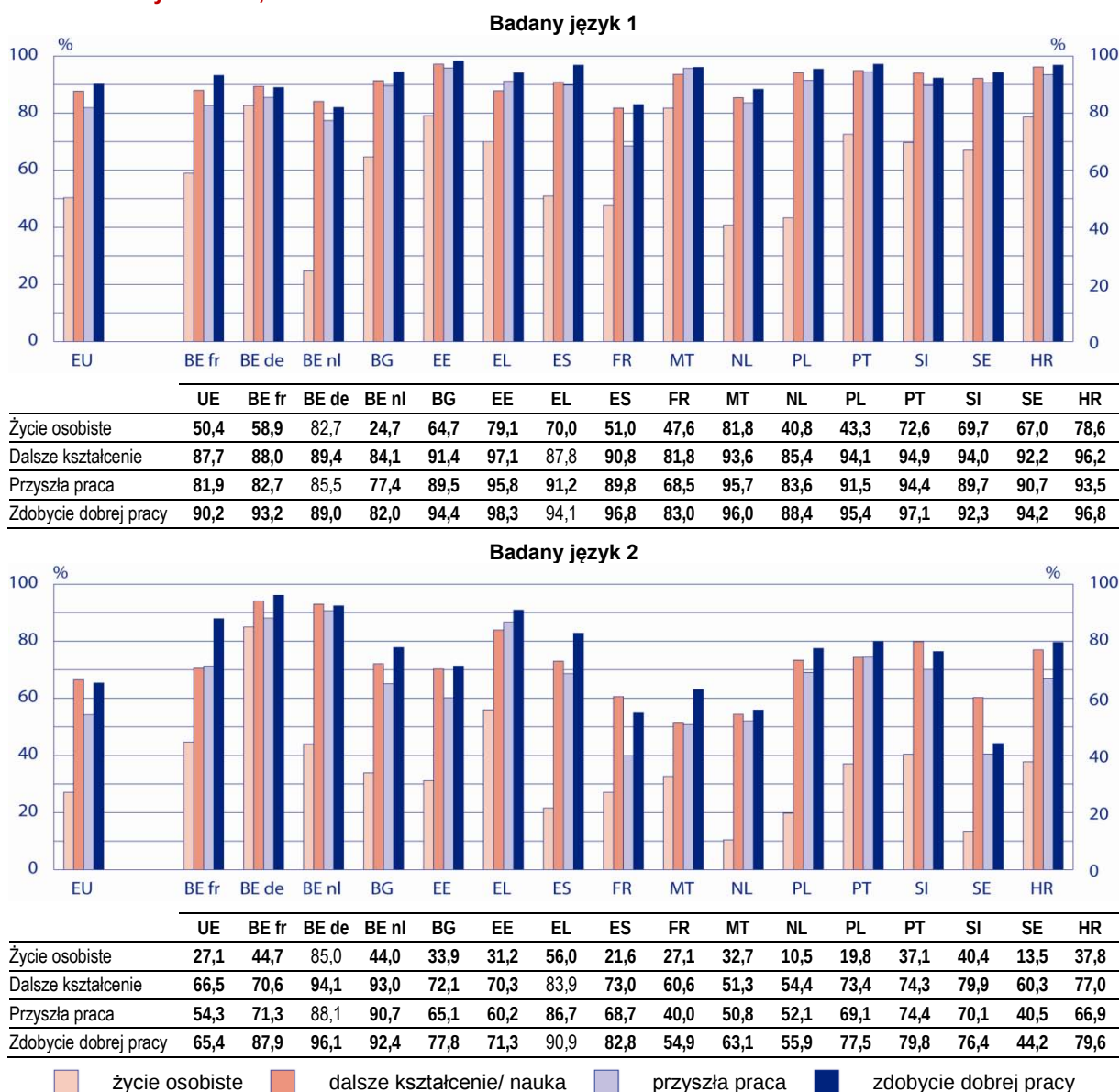
PROCES DYDAKTYCZNY

CZĘŚĆ I – MOTYWACJA UCZNIÓW I METODY DYDAKTYCZNE

WIELU UCZNIÓW UWAŻA JĘZYK ANGIELSKI ZA BARDZIEJ PRZYDATNY NIŻ INNE JĘZYKI OBCE DO ICH DALSZEGO KSZTAŁCENIA I PRACY

Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (ang. *European Survey on Language Competence*) wskazuje na pozytywny związek pomiędzy postrzeganiem przez uczniów przydatności nauki badanych języków, a ich biegłością w zakresie tych języków (Komisja Europejska/ SurveyLang, 2012). W badaniu poproszono uczniów, by wyrazili opinię na temat przydatności języków obcych dla następujących celów: życie osobiste, dalsze kształcenie, przyszła praca oraz zdobycie dobrej pracy. Analiza odpowiedzi uczniów pozwala na porównanie tego, jak uczniowie poszczególnych krajów postrzegają przydatność badanych języków w odniesieniu do tych czterech celów.

- ◆ **Rysunek E1: Odsetek uczniów, którzy uważają, że nauka badanych języków jest przydatna do określonych celów, 2010/2011**

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Rysunek oparty jest na odpowiedziach na pytanie 33 z kwestionariusza ESLC uczniów. „Przydatny” odnosi się do dwóch z czterech opcji przedstawionych w kwestionariuszu, tj. „dość przydatny” i „bardzo przydatny”. Pierwszym badanym językiem był język angielski we wszystkich krajach z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski. Drugim badanym językiem był język niemiecki w Belgii (Wspólnota Francuska), Bułgarii, Estonii, Holandii, Polsce, Słowenii i na Chorwacji; język angielski w Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna); język francuski w Grecji, Hiszpanii i Portugalii; język hiszpański we Francji i Szwecji oraz język włoski na Malcie. W zależności od kraju, uczniowie biorący udział w badaniu byli albo na ostatnim roku ISCED 2, albo na drugim roku ISCED 3. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dostępne są dane.

Przy analizie różnic pomiędzy dwoma badanymi językami wartości statystycznie istotnie ($p < 0,05$) różne zaznaczono pogrubioną czcionką.

Więcej informacji na temat Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Profil postrzegania przez uczniów przydatności języków obcych jest dość podobny w krajach europejskich. Zdecydowana większość uczniów uważa, że język angielski jest przydatny do ich dalszego kształcenia i przyszłej pracy, ponad 80 % do przyszłej pracy (z wyjątkiem Francji), a jeszcze więcej w odniesieniu do zdobycia dobrej pracy. Wyniki te wskazują na fakt, że uczniowie cenią język angielski ze względu na to, że jego znajomość daje możliwość zdobycia pracy i to pracy dobrej.

Natomiast w życiu osobistym uczniów język angielski odgrywa mniej istotną rolę; jedynie 50,4% z nich twierdzi, że jest on dla nich ważny z punktu widzenia tego celu. Malta wyróżnia się wysokim odsetkiem uczniów - około 82% - którzy uznają język angielski za przydatny w życiu osobistym. Ten wyższy odsetek wynika ze statusu angielskiego jako drugiego języka urzędowego w tym kraju.

Pozostałe badane języki są w większości krajów europejskich postrzegane jako znacznie mniej użyteczne niż angielski. Niemniej jednak również w przypadku tych języków można zaobserwować podobny ranking w odniesieniu do czterech analizowanych celów.

UCZNIOWIE MAJĄ WIĘKSZY KONTAKT ZA POŚREDNICTWEM RÓŻNYCH MEDIÓW Z JĘZYKIEM ANGIELSKIM NIŻ Z INNYMI JĘZYKAMI OBCYMI

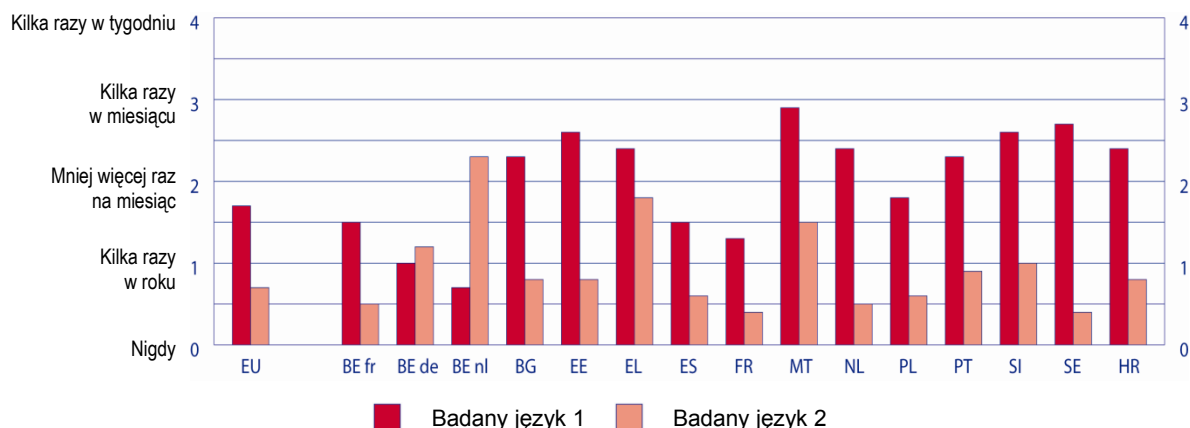
Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (ang. ESLC) wskazuje na pozytywny związek pomiędzy kontaktem, jaki uczniowie mają z językami obcymi za pośrednictwem tradycyjnych i nowych mediów, a ich biegłością w zakresie danego języka (Komisja Europejska/ SurveyLang, 2012). W badaniu tym zapytano uczniów o to, jak często mają styczność z językami obcymi poprzez książki, czasopisma, muzykę, filmy, telewizję, gry komputerowe czy strony internetowe. Analiza odpowiedzi uczniów pozwoliła na porównanie ich ekspozycji na dwa badane języki.

W dziewięciu krajach uczniowie twierdzą, że mają kontakt z językiem angielskim za pośrednictwem różnych mediów raz do kilku razy na miesiąc, czyli znacznie powyżej średniej europejskiej. Najwyższy wynik odnotowano na Malcie (nawet kilka razy na miesiąc) ze względu na specyficzną sytuację językową w tym kraju, w którym angielski jest drugim językiem urzędowym (zob.: rys. A1).

Kontakt uczniów z językiem angielskim jest częstszy niż z innymi językami. Różnica w częstotliwości ekspozycji uczniów na język angielski i inne języki jest szczególnie duża w Bułgarii, Estonii, Holandii i Szwecji. Podobnie jest w Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie kontakt uczniów z językiem angielskim jest nawet częstszy niż z językiem francuskim, który jest jednym z trzech państwowych języków tego kraju. Jedynie w Grecji i na Malcie uczniowie mają kontakt z drugim badanym językiem (odpowiednio francuskim i włoskim) za pośrednictwem różnych mediów częściej niż uczniowie w innych krajach.

Ponadto warto zauważyć, że uczniowie ze stosunkowo niewielkich krajów europejskich mają więcej kontaktu z językiem angielskim. Można przypuszczać, że media w tych krajach rzadziej zapewniają tłumaczenie przekazywanych treści na swoje języki narodowe niż dzieje się to w większych krajach, takich jak Hiszpania, Francja i Polska.

● **Rysunek E2: Częstotliwość kontaktu uczniów z językiem obcym za pośrednictwem różnych mediów, 2010/2011**

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Rysunek oparty jest na odpowiedziach na pytanie 31 z kwestionariusza w ramach badania ESLC dla uczniów. Wskaźnik ten odpowiada średniej z wszystkich wyników respondentów. Wyniki te zostały obliczone przez dodanie wartości z pięciopunktowej skali (0-4), podanych przez każdego respondenta w odniesieniu do każdego z dziewięciu elementów pytania 31 oraz przez podzielenie wyniku przez dziewięć. Te pięć poziomów to odpowiednio „Nigdy”, „Kilka razy w roku”, „Mniej więcej raz na miesiąc”, „Kilka razy w miesiącu” oraz „Kilka razy w tygodniu”. Tym samym poziom o wartości 2 oznacza, że uczniowie mówią, że mają kontakt z badanym językiem średnio mniej więcej raz na miesiąc. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Pierwszym badanym językiem był angielski we wszystkich krajach z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski. Drugim badanym językiem był niemiecki w Belgii (Wspólnota Francuska), Bułgarii, Estonii, Holandii, Polsce, Słowenii i Chorwacji; angielski w Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna); francuski w Grecji, Hiszpanii i Portugalii; hiszpański we Francji i Szwecji oraz włoski na Malcie. W zależności od kraju, uczniowie uczestniczący w badaniu byli na ostatnim roku ISCED 2 lub na drugim roku ISCED 3.

Podczas analizy różnic pomiędzy dwoma badanymi językami wykazano, że we wszystkich przypadkach wartości są statystycznie istotnie ($p < 0,05$) różne.

Więcej informacji na temat Europejskiego badania kompetencji językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

PODCZAS WYPOWIEDZI NA ZAJĘCIACH UCZNIOWIE POSŁUGUJĄ SIĘ JĘZYKIEM DOCELOWYM RZADZIEJ NIŻ ICH NAUCZYCIELE

Używanie języka docelowego w klasie było przedmiotem licznych prac badawczych w dziedzinie nauczania języków obcych. W Europejskim Badaniu Kompetencji Językowych (ang. ESLC) podkreślono, że częstsze używanie języka docelowego na zajęciach, zarówno przez nauczycieli, jak i uczniów, jest powiązane z lepszymi wynikami testów (Komisja Europejska/ SurveyLang, 2012).

Analiza odpowiedzi uczniów pokazuje, że pierwszy badany język jest używany na zajęciach w różnym stopniu przez nauczycieli i uczniów w poszczególnych krajach europejskich. Istnieje powszechna tendencja, że podczas zajęć uczniowie używają języka docelowego rzadziej niż ich nauczyciele. W niektórych krajach różnica pomiędzy używaniem danego języka przez nauczycieli i uczniów jest znacząca. Jest tak np. w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Hiszpanii i na Malcie. Różnica ta jest raczej niewielka w Estonii, Francji, Holandii, Słowenii i Szwecji.

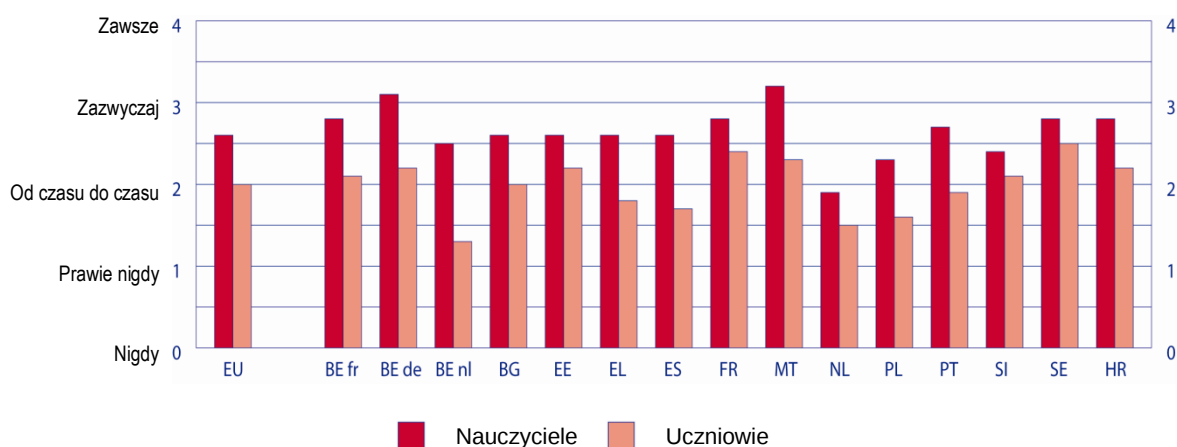
Ogólnie, zdaniem uczniów w krajach uczestniczących w badaniu, ich nauczyciele posługują się dość często językiem docelowym w klasie. Na tym tle wyróżniają się szczególnie dwa kraje, tj. Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna) i Malta, w których pierwszy badany język jest stosowany najczęściej.

W tych dwóch systemach edukacji badany język (odpowiednio francuski i angielski) jest używany jako język nauczania od najmłodszych lat.

Europejscy uczniowie twierdzą, że sami używają języka docelowego aby komunikować się z nauczycielem lub innymi uczniami od czasu do czasu. Na tym tle wyróżniają się jednak dwa kraje: Belgia (Wspólnota Flamandzka), gdzie język docelowy jest rzadziej używany przez uczniów w klasie, oraz Szwecja, gdzie jest on używany częściej niż w innych krajach.

Wreszcie w niektórych krajach, w których nauczyciele używają języka docelowego dość często (powyżej średniej europejskiej), to samo robią uczniowie. Jest to szczególnie widoczne w przypadku Francji i Szwecji.

● **Rysunek E3: Częstotliwość używania pierwszego badanego języka w klasie przez nauczycieli i uczniów, 2010/2011**

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Rysunek oparty jest na odpowiedziach na pytanie 49 i 50 z kwestionariusza w ramach badania ESLC uczniów. Wskaźnik ten odpowiada średnim ze wszystkich wyników respondentów. Wyniki te zostały obliczone przez dodanie wartości z pięciopunktowej skali (0-4), podanych przez każdego respondenta w odniesieniu do dwóch elementów pytania 49 (oraz trzech elementów pytania 50) oraz przez podzielenie wyniku przez dwa. Te pięć poziomów to odpowiednio „Nigdy”, „Prawie nigdy”, „Od czasu do czasu”, „Zazwyczaj” i „Zawsze”. Tym samym wskaźnik o wartości 2 oznacza, że uczniowie twierdzą, że oni i ich nauczyciele średnio od czasu do czasu posługują się badanym językiem podczas zajęć. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli uczniowie uczący się pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu pierwszym badanym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski. W zależności od kraju, uczniowie z próby badawczej byli albo na ostatnim roku ISCED 2 albo na drugim roku ISCED 3.

Więcej informacji na temat Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

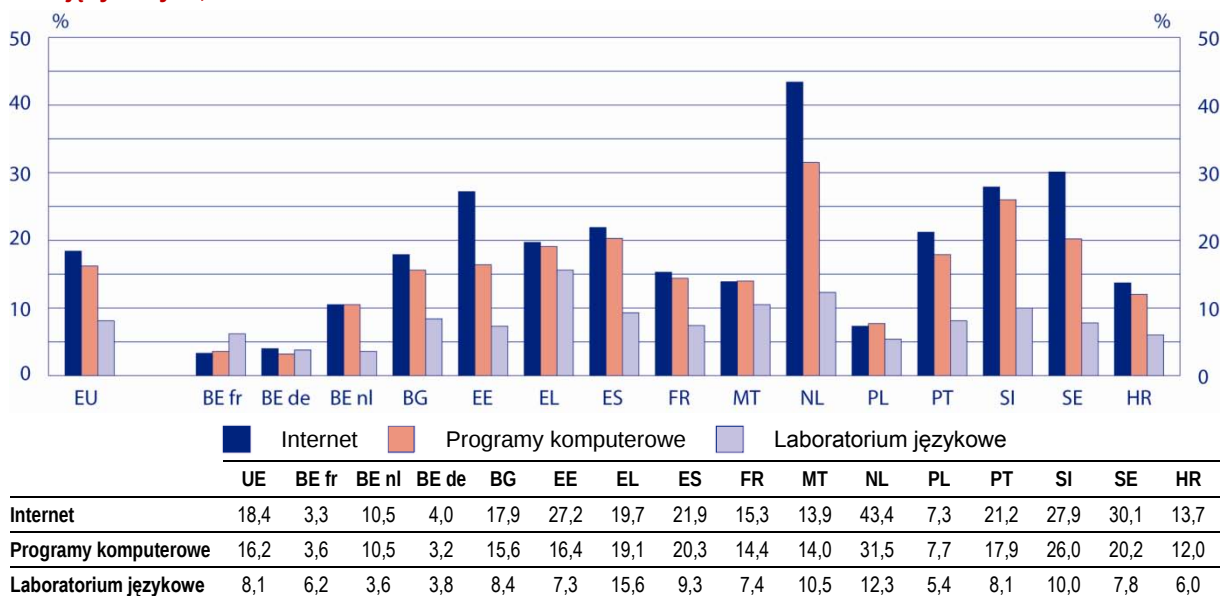
ZDANIEM ZDECYDOWANEJ WIĘKSZOŚCI UCZNIÓW PODCZAS LEKCJI JĘZYKOWYCH NIE KORZYSTA SIĘ REGULARNIE Z TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH

W większości krajów uczestniczących w badaniu ESLC 2011 oraz tych, w odniesieniu do których dysponujemy danymi, odsetek uczniów, którzy twierdzą, że regularnie korzystają z TIK (np. Internetu, programów komputerowych lub laboratorium językowego) podczas zajęć z języka jest niższy niż 20%. W Holandii i, w mniejszym stopniu, w Słowenii odnotowano wyższe odsetki co najmniej w odniesieniu do dwóch z trzech wymienionych nowych technologii.

Spośród nowych technologii, według uczniów, najbardziej regularnie wykorzystywany jest Internet (średnio 18,4% w krajach uczestniczących w badaniu). Jednak różnice w korzystaniu z Internetu w poszczególnych krajach są dość znaczne: najniższy odsetek odnotowano w Belgii (Wspólnota Francuska i Niemieckojęzyczna) - odpowiednio 3,3% i 4%, a najwyższy w Holandii - 43,4%.

W większości krajów, z wyjątkiem Estonii, Holandii i Szwecji, nie ma większych różnic pomiędzy odsetkiem uczniów, którzy twierdzą, że Internet jest wykorzystywany regularnie, a tymi, którzy twierdzą, że regularnie stosuje się programy komputerowe. W krajach uczestniczących w badaniu odsetek ten wynosi średnio 16,2%. Odsetek uczniów, którzy twierdzą, że dość regularnie korzystają z laboratorium językowego jest zazwyczaj niższy. Jest on równy lub mniejszy niż 10% we wszystkich krajach z wyjątkiem Grecji (15,6%) i Holandii (12,3%).

◆ Rysunek E4: Odsetek uczniów, którzy twierdzą, że regularnie korzystają z TIK podczas zajęć językowych, 2010/2011

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Rysunek oparty jest na odpowiedziach na pytanie 51 z kwestionariusza w ramach badania ESLC uczniów. „Regularnie” odnosi się do dwóch z pięciu opcji przedstawionych w kwestionariuszu, tj. „kilka razy w miesiącu” i „(prawie)” na każdej lekcji. „Zajęcia językowe” odnoszą się do lekcji języka angielskiego we wszystkich krajach z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie odnoszą się do lekcji francuskiego. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli uczniowie uczący się pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu pierwszym badanym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski.

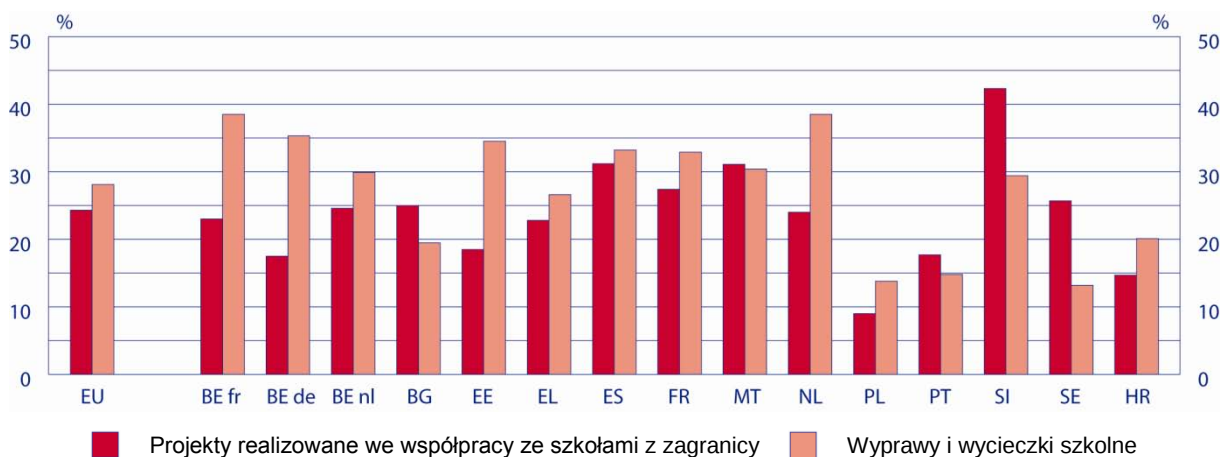
W zależności od kraju, uczniowie z próby badawczej byli albo na ostatnim roku ISCED 2 albo na drugim roku ISCED 3.

Więcej informacji na temat Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

MNIEJ NIŻ JEDNA TRZECIA UCZNIÓW BRAŁA NIEDAWNO UDZIAŁ W POZALEKCYJNYCH ZAJĘCIACH Z JĘZYKÓW OBCYCH

Mobilność uczniów oraz wymiany międzykulturowe należą do głównych elementów współczesnej polityki edukacyjnej, zwłaszcza w odniesieniu do nauki języków obcych. Włączenie takich działań do nauki języków poza tradycyjnym kontekstem zajęć szkolnych nadaje sens praktyce posługiwania się językiem obcym, oferuje nowe możliwości kształcenia, przyczynia się do międzykulturowych doświadczeń uczniów, a także zwiększa ich świadomość w zakresie innych języków i kultur.

Rysunek E5: Odsetek uczniów, którzy w ciągu ostatnich trzech lat uczestniczyli w zajęciach szkolnych związanych z nauką języków obcych, 2010/2011

	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	EE	EL	ES	FR	MT	NL	PL	PT	SI	SE	HR
Współpraca ze szkołami za granicą	24,3	23,0	17,5	24,6	25,0	18,5	22,8	31,2	27,4	31,1	24,0	9,0	17,7	42,3	25,7	14,7
Wyprawy i wycieczki szkolne	28,1	38,5	35,3	29,9	19,5	34,5	26,6	33,2	32,9	30,4	38,5	13,8	14,8	29,4	13,2	20,1

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Rysunek oparty jest na odpowiedziach na pytanie 46 z kwestionariusza w ramach badania ESLC uczniów. Na rysunku przedstawiono odsetek uczniów, którzy wskazali, że w ciągu ostatnich trzech lat uczestniczyli co najmniej raz we wspomnianych zajęciach. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli uczniowie uczący się pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu pierwszym badanym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski. W zależności od kraju, uczniowie z próby badawczej byli albo na ostatnim roku ISCED 2 albo na drugim roku ISCED 3.

Więcej informacji na temat Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Na poziomie szkoły mobilność i komunikacja międzykulturowa mogą być wprowadzane do działań pozalekcyjnych dotyczących nauki języków obcych na różne sposoby. Europejskie badanie kompetencji językowych (ESLC) 2011 uwzględnia udział uczniów w projektach realizowanych we współpracy ze szkołami z zagranicy, a także w wyprawach i wycieczkach szkolnych. W krajach uczestniczących w badaniu średnio około 25% uczniów brało niedawno udział w tego typu pozalekcyjnych zajęciach dotyczących nauki języków obcych. W Hiszpanii i na Malcie wskaźnik takiego uczestnictwa jest stosunkowo wysoki: ponad 30% uczniów twierdzi, że brało udział w tego typu zajęciach. Z kolei w Polsce i Portugalii mniej niż 18% uczniów skorzystało z takiej możliwości.

Według uczniów na ogół częściej biorą oni udział w wyprawach i wycieczkach szkolnych związanych z nauką języka obcego niż w projektach realizowanych we współpracy ze szkołami z zagranicy. Różnica ta jest szczególnie duża w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Estonii i Holandii. Na przykład w tym pierwszym kraju 35% uczniów twierdzi, że uczestniczyło w wyprawach i wycieczkach szkolnych, natomiast zaledwie 17% brało udział w projektach ze szkołami w innych krajach. Z kolei w Bułgarii, Słowenii i Szwecji uczniowie ostatnio uczestniczyli częściej w projektach realizowanych we współpracy ze szkołą z zagranicy. Na przykład w Słowenii liczba uczniów biorących udział w takich projektach w ciągu ostatnich trzech lat przekracza 40%.

DWA GŁÓWNE MODELE WSPIERANIA DZIECI IMIGRANTÓW UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA NAUCZANIA JAKO DRUGIEGO JĘZYKA

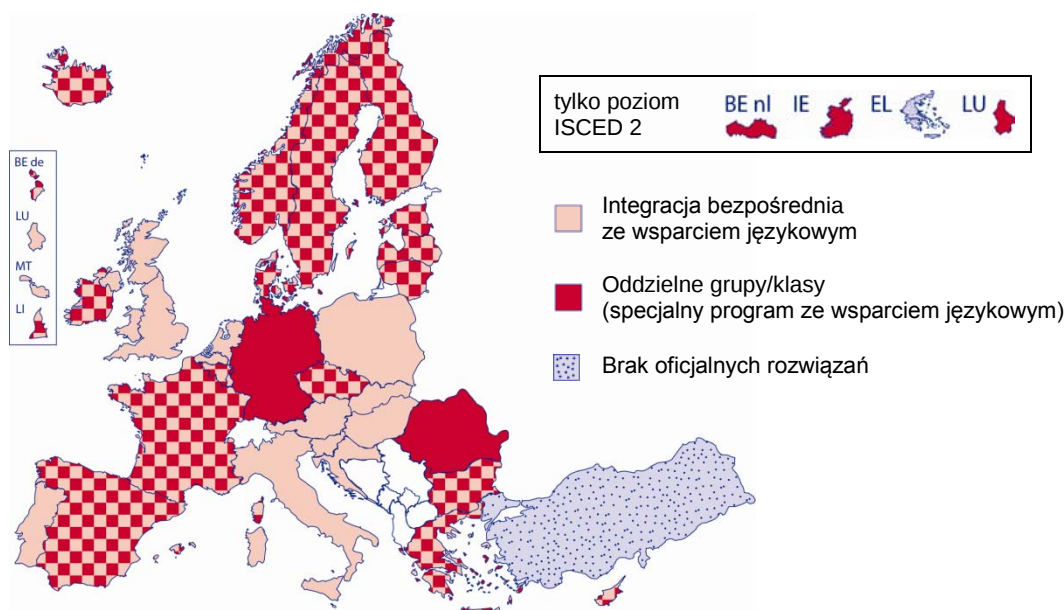
W celu wspierania włączania dzieci imigrantów do systemu edukacji, zwłaszcza tych, które uczą się języka nauczania jako drugiego języka, większość krajów europejskich przygotowuje specjalną ofertę, by sprostać ich szczególnym potrzebom. Jedynie Turcja nie zapewnia takiej pomocy w ramach kształcenia obowiązkowego, natomiast w Grecji oficjalne zalecenia dotyczące wsparcia językowego dla dzieci imigrantów dotyczą jedynie szkół podstawowych.

Dominującym modelem oferty kształcenia dla dzieci imigrantów uczących się języka nauczania jako drugiego języka, jest bezpośrednie włączenie ich do klas ogólnodostępnych, ale z dodatkowym wsparciem językowym. Jednak w około połowie badanych państw ten model postępowania występuje w połączeniu z drugim modelem, który zakłada tworzenie na określony czas oddzielnych grup lub klas dla dzieci imigrantów. Niemcy i Rumunia to jedyne kraje, gdzie ten ostatni model jest jedynym, jaki jest stosowany przez cały okres pełnowymiarowego kształcenia obowiązkowego.

Chociaż jest to dominujące rozwiązanie na obu poziomach kształcenia, bezpośrednia integracja z dodatkową pomocą w zakresie języka nauczania jest nieco bardziej rozpowszechniona w szkołach podstawowych. W Belgii (Wspólnota Flamandzka) i Luksemburgu ten model postępowania jest zastępowany w szkołach średnich pierwszego stopnia modelem z oddzielnymi klasami. W Irlandii, gdzie oba modele są stosowane na poziomie szkół podstawowych, w szkołach średnich pierwszego stopnia także częściej korzysta się z rozwiązania opartego na oddzielnych klasach.

W niektórych krajach władze regionalne, lokalne lub szkolne są uprawnione do korzystania ze swojej autonomii w zakresie decydowania o najlepszym sposobie zaspokajania potrzeb uczniów i dostosowywania się do określonych okoliczności, jak ma to miejsce na przykład w Hiszpanii, Holandii i Zjednoczonym Królestwie. Z tego powodu, pomimo że w Zjednoczonym Królestwie przeważa model integracji bezpośredniej, nie można go traktować jako jedynego modelu wsparcia dla dzieci imigrantów uczących się angielskiego jako drugiego języka.

- **Rysunek E6: Modele kształcenia dzieci imigrantów uczących się języka nauczania jako drugiego języka w szkołach podstawowych i szkołach średnich pierwszego stopnia, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Uwzględniono jedynie rodzaje wsparcia określone w oficjalnych dokumentach pochodzących od centralnych władz oświatowych.

Rysunek nie obejmuje działań wsparcia dla dzieci imigrantów w zakresie nauki języka ojczystego, dodatkowych zajęć poza oficjalnym harmonogramem oraz udogodnień zapewnianych przez ośrodki dla uchodźców.

Integracja bezpośrednia ze wsparciem językowym oznacza, że dzieci imigrantów dołączają do standardowych klas w ich przedziale wiekowym (lub do klas niższych, w zależności od okoliczności) w ramach kształcenia ogólnodostępnego. Realizują one standardowy program nauczania, natomiast wsparcie językowe jest zapewniane indywidualnie dla każdego ucznia-imigranta w ramach normalnych zajęć szkolnych.

Oddzielne grupy/klasy mogą być oferowane uczniom-imigrantom, którzy uczą się języka wykładowego jako drugiego języka. Uczniowie ci są dzieleni na grupy oddzielnie od swoich rówieśników przez określony czas (od kilku tygodni do jednego lub dwóch lat), tak aby mogli mieć specjalne zajęcia dostosowane do swoich potrzeb z myślą o późniejszym włączeniu ich do ogólnodostępnych klas. Uczniowie-imigranci mogą zacząć uczęszczać na niektóre zajęcia w odpowiednich ogólnodostępnych klasach, gdy tylko będą na to gotowi.

Dzieci imigrantów: Dzieci, które uczęszczają do szkoły w kraju innym niż ich kraj pochodzenia lub kraj pochodzenia ich rodziców lub dziadków. Niniejsze ramy odniesienia obejmują kilka różnych sytuacji pod względem prawnym, w tym także uchodźców, osoby ubiegające się o azyl, dzieci pracowników-migrantów, dzieci obywateli państw trzecich z długoterminowym prawem pobytu, dzieci pracowników z państw trzecich, którzy nie są długoterminowymi rezydentami, dzieci, które są nieformalnymi rezydentami oraz dzieci o pochodzeniu imigranckim, które niekoniecznie korzystają z przepisów prawnych dotyczących konkretnie edukacji. W definicji tej nie uwzględniono mniejszości językowych, które zamieszkują dany kraj od ponad dwóch pokoleń.

Dodatkowe uwagi

Czechy: Szkoły nie są zobowiązane do zapewniania pomocy w nauce języka czeskiego uczniom spoza krajów UE, którzy zostali włączeni do klas ogólnodostępnych, ale w praktyce oferowane jest im specjalne wsparcie. Dla uczniów z UE władze regionalne organizują bezpłatne przygotowawcze zajęcia z języka.

Austria: Jedynie w rzadkich przypadkach oraz za zgodą właściwych władz możliwe jest utworzenie specjalnych klas dla uczniów, którzy niedawno przyjechali do tego kraju.

PROCES DYDAKTYCZNY

CZĘŚĆ II – WYMIAR ZAJĘĆ I WIELKOŚĆ KLAS

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW ROCZNY WYMIAR GODZIN JĘZYKÓW OBCYCH ZNACZNIE WZRASTA OD POCZĄTKU SZKOŁY ŚREDNIEJ PIERWSZEGO STOPNIA

W około dwóch trzecich krajów europejskich centralne władze edukacyjne wydają zalecenia dotyczące wymiaru godzin zajęć dla klas, w których lekcje języków obcych są prowadzone w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze. W sześciu krajach szkoły mają pewną swobodę w ustalaniu podziału godzin przeznaczonych na języki obce między poszczególne etapy edukacji: w Estonii, Polsce, Finlandii, Islandii i Norwegii wymiar zajęć jest określany dla każdego cyklu kształcenia, natomiast w Szwecji zalecana jest łączna liczba godzin na cały okres kształcenia obowiązkowego. W Belgii (Wspólnota Flamandzka), Holandii i Zjednoczonym Królestwie oficjalne zalecenia dotyczące wymiaru zajęć mają zastosowanie do wszystkich przedmiotów objętych programem nauczania łącznie; w konsekwencji, szkoły mają swobodę w zakresie decydowania o tym, w jaki sposób przydzielą czas na nauczanie poszczególnych przedmiotów w zależności od określonych okoliczności.

Tam, gdzie nauka pierwszego języka obcego rozpoczyna się na wczesnym etapie (zob.: rys. B1), wymiar zajęć przeznaczonych na ten przedmiot podczas pierwszych lat jest często mniejszy niż w krajach, gdzie nauka rozpoczyna się na późniejszym etapie. W rzeczywistości w wielu krajach (np. w Bułgarii, Hiszpanii, Francji, we Włoszech, na Litwie, w Liechtensteinie i Chorwacji), gdzie zajęcia z pierwszego języka obcego są prowadzone od pierwszej lub drugiej klasy, wymiar zajęć w pierwszym roku nauki waha się od 29 do 54 godzin rocznie. Tam, gdzie pierwszy język obcy jest wprowadzany w klasie 4. lub 5. (np. w Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej), Danii, na Cyprze, Węgrzech, w Portugalii, Słowenii i Turcji), roczny wymiar godzin waha się między 47 a 83 godzinami w ciągu pierwszego roku nauczania.

W Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej), Luksemburgu i na Malcie nauka języka obcego rozpoczyna się bardzo wcześnie, przy czym ilość godzin dydaktycznych jest również bardzo duża. W tych krajach pierwszy język obcy, jakiego uczą się uczniowie, szybko staje się językiem nauczania. Dlatego też uczniowie muszą bardzo szybko osiągnąć wysoki poziom umiejętności językowych, aby mogli skutecznie uczyć się przedmiotów pozajęzykowych za pomocą ich pierwszego języka obcego. W Luksemburgu drugi język obcy, który jest wprowadzany w drugiej klasie, także staje się językiem nauczania.

Objaśnienia (rysunek E7)

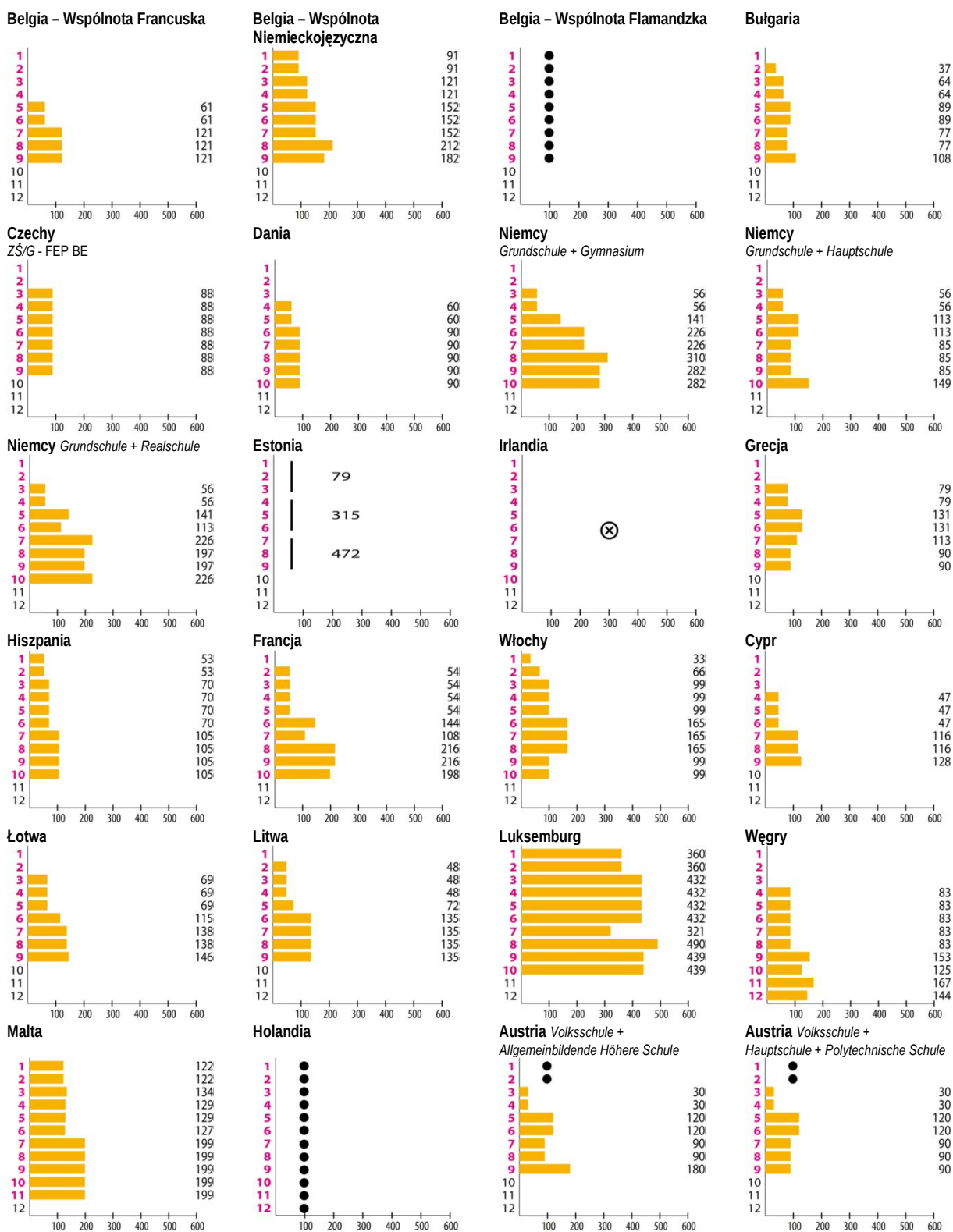
Na rysunku przedstawiono minimalną liczbę godzin zegarowych (60 minut) przeznaczonych na obowiązkową naukę języków obcych w ramach ogólnego kształcenia w pełnym wymiarze godzin, w oparciu o krajowe zalecenia minimalne dla wskazanego roku odniesienia. Więcej szczegółów dotyczących rocznego minimalnego wymiaru zajęć przeznaczonego oddzielnie na pierwszy i inne języki obce oraz metod obliczeniowych przedstawiono w publikacji *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe, 2010/2011* (EACEA/Eurydice, 2011).

Kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze zazwyczaj kończy się wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub po zakończeniu jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie poziom ISCED 3, częściowo lub w całości, może stanowić część kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Klasy w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze w zależności od kraju mogą obejmować różne grupy wiekowe uczniów. Informacje dotyczące związku pomiędzy nominalnym wiekiem uczniów a klasami, do których chodzą przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Definicję „elastycznego wymiaru godzin” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

- Rysunek E7: Minimalny wymiar godzin, jaki zaleca się przeznaczać na naukę języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze godzin, 2010/2011

Elastyczna liczba godzin

Liczba godzin rozkładana na kilka lat nauki

Kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze godzin

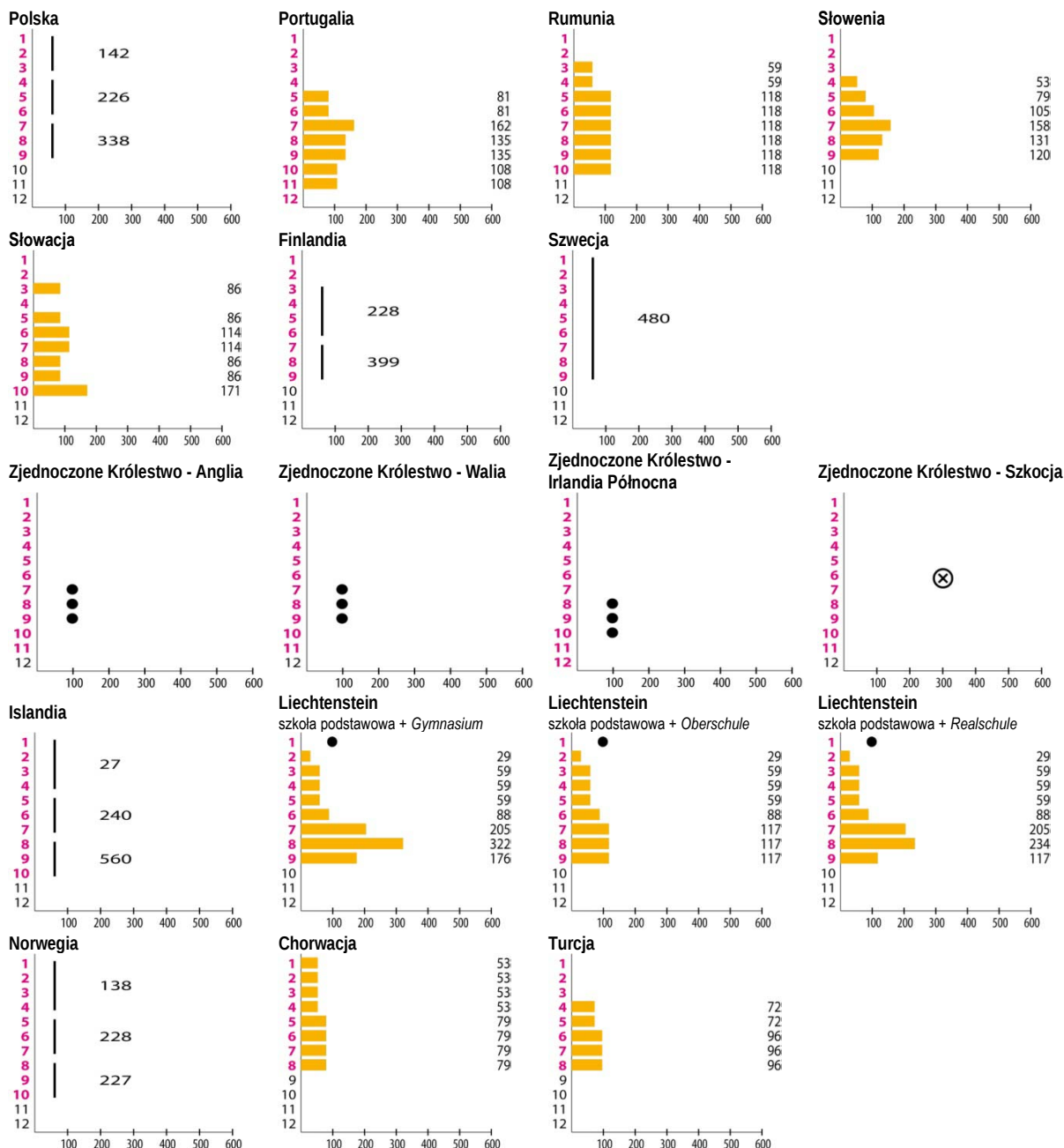

Brak obowiązkowych języków obcych

Oś pozioma: Liczba godzin w roku szkolnym

Oś pionowa: Klasa (rok nauki)

CZĘŚĆ II – WYMIAR ZAJĘĆ I WIELKOŚĆ KLAS

● Elastyczna liczba godzin

x Liczba godzin rozkładana na kilka lat nauki

n: Kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze godzin

⊗ Brak obowiązkowych języków obcych

Oś pozioma: Liczba godzin w roku szkolnym Oś pionowa: Klasy

Źródło: Eurydice.

Dodatkowe uwagi**Belgia (BE fr):** Przedstawione dane dotyczą jedynie francuskojęzycznej części Walonii (zob.: rys. B2).**Czechy:** FEP BE oznacza ramowy program nauczania w zakresie edukacji podstawowej.**Francja:** Drugi język obcy w 9. klasie nie jest obowiązkowy dla 5,5 % uczniów, którzy podejmują wprowadzający kurs zawodowy (*découverte professionnelle*).**Austria:** Przez pierwsze dwa lata szkoły podstawowej języki obce są obowiązkowe i są prowadzone w ramach zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego; na ten cel rocznie przeznaczane jest 30 godzin zajęć. Na tym rysunku dane dotyczące *Allgemeinbildende Höhere Schule* (AHS) obejmują *Realgymnasium* - rodzaj AHS. W *Gymnasium*, będącym rodzajem AHS, roczny wymiar zajęć w klasach 7, 8 i 9 wynosi odpowiednio 240, 180 i 270 godzin.**Słowacja:** Cały czas trwania wskazanego nauczania wynosi osiem lat, chociaż nie jest ono wdrożone w pełni w 4. klasie szkoły podstawowej, czy w klasach 8 i 9 szkoły średniej 1. stopnia.**Liechtenstein:** W pierwszym roku szkoły podstawowej języki obce są prowadzone w ramach zintegrowanego nauczania przedmiotowo-językowego; na tę formę kształcenia rocznie przeznaczane jest 29 godzin zajęć.

W krajach, gdzie uczniowie uczą się tylko jednego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego, roczna liczba godzin zajęć przeznaczonych na ten przedmiot zazwyczaj wzrasta wraz z kolejnymi klasami; ma to miejsce w Belgii (Wspólnota Francuska), Danii, Hiszpanii, Liechtensteinie (*Oberschule*), Chorwacji i w Turcji. Ten roczny wymiar godzin rzadko przekracza 120 w ostatnim roku kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze.

W krajach, gdzie uczniowie uczą się dwóch języków jako przedmiotów obowiązkowych, wymiar zajęć dla języków obcych wzrasta, czasami znacznie, wraz z wprowadzeniem drugiego języka (zob.: rys. B1). Dzieje się tak w Grecji, Francji, na Cyprze, we Włoszech, na Łotwie, Węgrzech, Malcie, w Rumunii i Portugalii. Zalecany roczny wymiar zajęć określony dla języków obcych wraz z rozpoczęciem nauczania drugiego języka ulega podwojeniu we Francji, na Cyprze i w Rumunii. Liczba godzin przeznaczonych na języki obce różni się znacznie w poszczególnych krajach, wahając się od 90 w Grecji do 234 w Liechtensteinie (*Realschule*).

Warto zauważyć, że w niektórych krajach, w których tylko jeden język obcy jest obowiązkowy, łączna liczba godzin w roku przeznaczonych na ten przedmiot może przekraczać roczny wymiar dla dwóch języków w innych krajach. Na przykład w Liechtensteinie (*Oberschule*) w ostatnim roku kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze (klasa 9.) na jeden język obcy przeznaczanych jest rocznie 117 godzin, natomiast w Grecji na dwa języki przeznaczane jest jedynie 90 godzin.

Jak można się spodziewać w kilku krajach, w których na pewnym etapie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze godzin uczniowie muszą się uczyć trzech języków obcych, liczba godzin przeznaczonych na nauczanie języków w roku jest najwyższa. Ma to miejsce w Luksemburgu, gdzie wszyscy uczniowie w klasie 9. muszą uczyć się języka niemieckiego, francuskiego i angielskiego. W Niemczech i Liechtensteinie jedynie uczniowie uczęszczający do *Gymnasium* muszą się uczyć trzech języków: w klasie 8. na te języki przeznaczone jest odpowiednio 310 i 322 godziny rocznie.

W CIĄGU OSTATNICH PIĘCIU LAT WPROWADZONO NIEWIELKIE ZMIANY DO ZALECANEGO WYMIARU GODZIN PRZEZNACZANYCH NA NAUKĘ JĘZYKÓW OBCYCH

W ciągu ostatniej dekady, zarówno w ramach kształcenia podstawowego, jak i kształcenia w pełnym wymiarze na poziomie szkoły średniej, w krajach dla których istnieją zalecenia dotyczące wymiaru obowiązkowych godzin języków obcych, różnice w tym wymiarze pozostały znaczne.

W roku szkolnym 2010/11, w szkołach podstawowych, średni wymiar czasu nauczania języków obcych w oparciu o zalecane minimum przypadające na dany rok nominalny waha się pomiędzy 20-27 godzinami w Belgii (Wspólnota Francuska), na Cyprze, Węgrzech, w Portugalii i na Słowacji, a 70-79 godzinami w Grecji i we Włoszech. Na poziomie szkoły średniej te wartości liczbowe wynoszą między 53 w Szwecji a 244 w Niemczech (*Gymnasium*).

Luksemburg i Malta mają najwyższą zalecaną liczbę godzin dydaktycznych przeznaczonych na języki obce ze względu na ich specyficzne sytuacje językowe; w Luksemburgu zalecanych jest 408 godzin w szkołach podstawowych, a 423 w szkołach średnich, natomiast na Malcie odpowiednio 127 i 199 godzin.

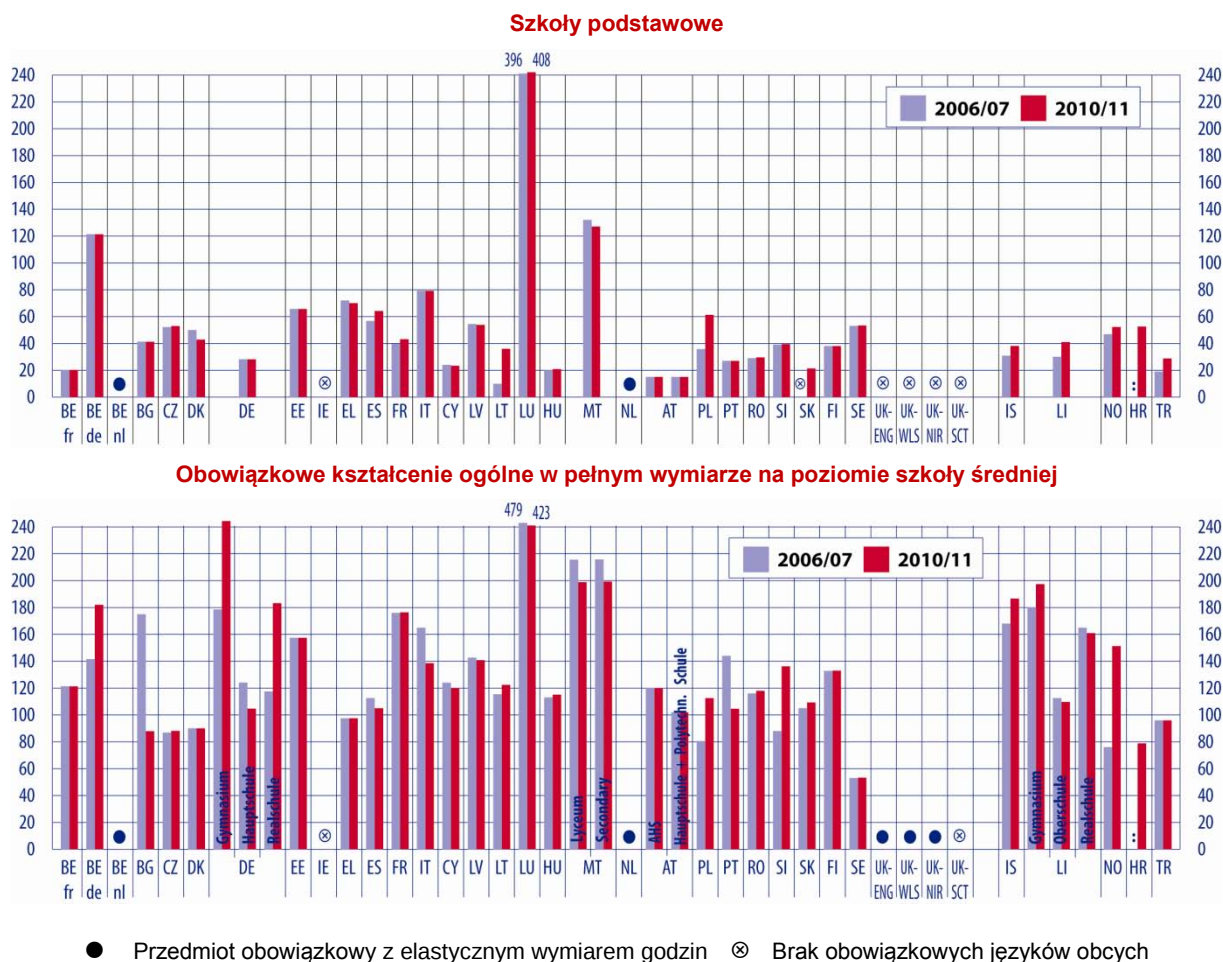
Pomiędzy rokiem 2006/2007, a 2010/2011 większość krajów europejskich jedynie nieznacznie zmieniła roczną liczbę godzin przeznaczonych na naukę języków obcych w szkołach podstawowych i/lub średnich. Zazwyczaj zmiany te nie są bezpośrednio związane z organizacją nauczania języków obcych lecz wynikają z różnej liczby dni szkolnych w poszczególnych latach (np. w Czechach, na Łotwie, Węgrzech i Malcie) lub z istotnych zmian strukturalnych w systemach edukacyjnych (tj. w Danii, we Włoszech i w Portugalii). W kilku krajach (np. w Belgii (Wspólnocie Francuskiej), Estonii, Austrii, Finlandii i Szwecji) zalecany wymiar godzin pozostał niezmienny na obu poziomach.

Niemniej jednak niektóre kraje wprowadziły istotne zmiany w zakresie wymiaru godzin przeznaczonych na języki obce, które wynikają ze zmiany w organizacji nauczania tych przedmiotów

(zob.: rys. B1 i B2). Polska, Liechtenstein i Islandia zwiększyły wymiar godzin przeznaczonych na naukę języków obcych zarówno w szkołach podstawowych, jak i średnich. Wzrost ten jest bezpośrednio związany z reformami, które rozszerzyły zakres obowiązkowej nauki języków obcych w tych krajach (zob.: rys. B2). W kilku innych krajach wzrost można zaobserwować tylko na jednym poziomie kształcenia. Na przykład na Litwie i w Turcji więcej czasu na naukę języków obcych przeznaczono w szkołach podstawowych, natomiast w Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej), Niemczech (*Gymnasium* i *Realschule*) oraz Słowenii zalecono zwiększenie liczby godzin języka obcego jedynie na poziomie szkoły średniej (w szkołach ogólnokształcących).

Roczny wymiar zajęć z języka obcego został znacznie zmniejszony jedynie w Bułgarii w szkołach średnich. Ten spadek wynika z zakończenia projektu pilotażowego (1997-2007), który wprowadzał nauczanie drugiego języka obcego przez pięć lat począwszy od klasy 5. (11-latkowie). Obecnie drugi język jest obowiązkowy tylko w klasie 9. (15-latkowie).

- ◆ **Rysunek E8: Zmiany w liczbie godzin obowiązkowej nauki języków obcych w nominalnym roku szkolnym w ramach kształcenia obowiązkowego, 2006/2007 i 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Na rysunku przedstawiono zalecaną minimalną liczbę godzin zegarowych (60 minut) przeznaczonych na obowiązkową naukę języków obcych w ramach kształcenia podstawowego i ogólnego w pełnym wymiarze w szkole średniej, w oparciu o krajowe zalecenia dotyczące minimalnego wymiaru godzin w programie nauczania dla każdego roku odniesienia. Metody obliczeniowe przedstawiono szczegółowo w publikacji *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2010/11*, (EACEA/Eurydice, 2011).

W celu obliczenia długości roku nominalnego, łączną liczbę godzin dydaktycznych w ramach kształcenia podstawowego i ogólnego na poziomie szkoły średniej w pełnym wymiarze podzielono przez liczbę lat obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze.

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Definicję „elastycznego wymiaru godzin” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

	Szkoła podstawowa		Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie szkoły średniej			Szkoła podstawowa		Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie szkoły średniej	
	2006/2007	2010/2011	2006/2007	2010/2011		2006/2007	2010/2011	2006/2007	2010/2011
BE fr	20	20	121	121	NL	●	●	●	●
BE de	121	121	142	182	AT - <i>Volkschule</i>	15	15		
BE nl	●	●	●	●	AT - <i>AHS</i>			120	120
BG	41	41	175	88	AT - <i>Hauptschule & PTS</i>			102	102
CZ	52	53	87	88	PL	36	61	81	113
DK	50	43	90	90	PT	27	27	144	105
DE - <i>Grundschule</i>	28	28			RO	29	30	116	118
DE - <i>Gymnasium</i>			179	244	SI	39	39	88	136
DE - <i>Hauptschule</i>			124	105	SK	⊗	21	105	109
DE - <i>Realschule</i>			118	183	FI	38	38	133	133
EE	66	66	158	158	SE	53	53	53	53
IE	⊗	⊗	⊗	⊗	UK-ENG/WLS/NIR	⊗	⊗	●	●
EL	72	70	98	98	UK-SCT	⊗	⊗	⊗	⊗
ES	57	64	113	105					
FR	40	43	176	176	IS	31	38	168	187
IT	79	79	165	139	LI - <i>Primarschule</i>	30	41		
CY	24	23	124	120	LI - <i>Gymnasium</i>			180	197
LV	54	54	143	141	LI - <i>Oberschule</i>			113	110
LT	10	36	115	122	LI - <i>Realschule</i>			165	161
LU	396	408	479	423	NO	47	52	76	151
HU	20	21	113	115					
MT - szkoła podstawowa	132	127							
MT - <i>liceum</i>			216	199	HR	:	53	:	79
MT - szkoła średnia			216	199	TR	19	29	96	96

- Przedmiot obowiązkowy z elastycznym wymiarem godzin ⊗ Brak obowiązkowych języków obcych : Brak danych

Źródło: Eurydice.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr), Francja, Austria i Liechtenstein: zob.: rys. E7.

Belgia (BE de): W poprzednim wydaniu raportu (EACEA/Eurydice, 2008) wprowadzono rozróżnienie pomiędzy szkołami publicznymi i dotowanymi przez państwo szkołami prywatnymi na poziomie kształcenia średniego. Bieżący rysunek pokazuje ilość czasu przeznaczoną na języki obce przypadającą na rok nominalny w szkołach z sektora publicznego za rok 2006/2007. W dotowanych szkołach prywatnych były to 162 godziny na rok nominalny zarówno w ramach kształcenia podstawowego, jak i ogólnego na poziomie szkoły średniej w pełnym wymiarze.

Dania: W okresie od roku 2006/2007 do 2010/2011 zmieniono zalecany wymiar zajęć. Zmniejszenie wymiaru zajęć w szkołach podstawowych wynika z faktu, że wprowadzono obowiązkowy rok na poziomie przedszkola w tzw. *Folkeskole*.

Włochy: W okresie od roku 2006/2007 do 2010/2011 zmieniono zalecany wymiar zajęć. Zmniejszenie wymiaru zajęć wynika z wydłużenia obowiązkowego kształcenia ogólnego na poziomie szkoły średniej w pełnym wymiarze z trzech do pięciu lat.

Portugalia: W okresie od roku 2006/2007 do 2010/2011 zmieniono zalecany wymiar zajęć. Zmniejszenie wymiaru zajęć wynika z tego, że obowiązkowe kształcenie ogólne na poziomie szkoły średniej zostało wydłużone z trzech do sześciu lat, ale nauka języka obcego nie jest obowiązkowa w czasie tych dodatkowych lat nauki.

Rumunia: W poprzednim wydaniu niniejszej publikacji (EACEA/Eurydice, 2008) na poziomie szkoły średniej wprowadzono rozróżnienie pomiędzy *Gimnaziu + Liceu* a *Gimnaziu + Școala de arte și meserii*. Dane przedstawione na aktualnym rysunku pokazują wymiar zajęć przypadający na rok nominalny w *Gimnaziu + Liceu* w roku 2006/2007, natomiast w szkołach określanych jako *Gimnaziu + Școala de arte și meserii* wartość ta wynosiła 97 godzin na rok nominalny w szkołach średnich.

Szwecja: Wymiar zajęć w odniesieniu do języków obcych został przydzielony na cały okres ogólnego kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze (zob.: rys. E7).

Turcja: Chociaż formalnie w tureckim systemie edukacji nie ma poziomu ISCED 2, dla celów porównawczych z innymi krajami klasy 1-5 można traktować jako poziom ISCED 1, a klasy 6-8 można uznać za poziom ISCED 2.

KRAJE, W KTÓRYCH NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH TRWA NAJDŁUŻEJ NIEKONIECZNIE MAJĄ NAJWIĘKSZY WYMIAR GODZIN ZALECANY DLA TYCH PRZEDMIOTÓW

Dwiema zmiennymi, które mają wpływ na naukę języka obcego są wymiar godzin, jaki zaleca się przeznaczać na obowiązkową naukę języka oraz mierzony w latach czas trwania tej nauki (zob.: rys. B2). W odniesieniu do pierwszego obowiązkowego języka obcego te zmienne różnią się znacznie w poszczególnych krajach. Analizując ich wzajemne relacje, można zauważyć różnice w wymiarze godzin przeznaczonych na naukę pierwszego obowiązkowego języka obcego.

Kraje, w których kształcenie językowe (w zakresie pierwszego języka obcego) prowadzi się przez jednakową liczbę lat, różnią się od siebie bardzo wyraźnie pod względem łącznego wymiaru godzin przeznaczonych na ten przedmiot np. w Rumunii i Niemczech w trakcie ośmiu lat nauki całkowity wymiar zajęć przeznaczonych na pierwszy język obcy wynosi 472 godziny w Rumunii, a 790 w Niemczech (*Realschule*). Podobnie we Włoszech, gdzie zgodnie z oficjalnym programem nauczania przez 10 lat nauki języków obcych, łączny wymiar godzin przeznaczonych na pierwszy język wynosi 891, natomiast w Norwegii 593.

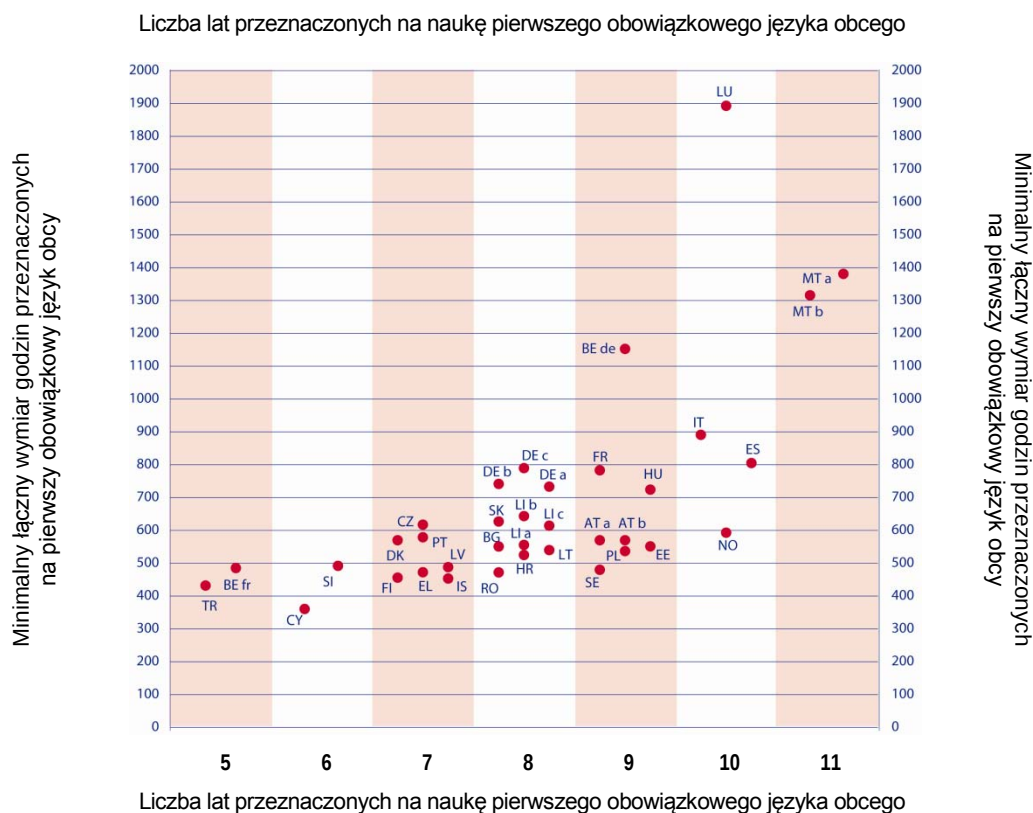
W niektórych krajach, gdzie łączny wymiar czasu jest zbliżony wyraźnie widać różnice w liczbie lat. W sześciu systemach edukacyjnych - w Belgii (Wspólnocie Francuskiej), Grecji, na Łotwie, w Rumunii, Słowenii i Szwecji, na naukę języka obcego przeznacza się od 472 do 492, a nauka trwa od pięciu do dziewięciu lat.

Niektóre różnice mogą także wynikać z faktu, że nie we wszystkich krajach uczy się takiej samej liczby języków, a na niniejszym rysunku uwzględniono jedynie naukę pierwszego języka obcego. W rzeczywistości, w krajach, w których tylko jeden język obcy jest obowiązkowy, w programie nauczania przeznacza się więcej czasu na naukę tego języka. Na przykład w Hiszpanii, gdzie jest tylko jeden obowiązkowy język obcy, wymiar zajęć dla tego języka wynosi 805 godzin rozłożonych na 10 lat. Dla odmiany w Rumunii na pierwszy język przeznacza się 472 godziny przez okres ośmiu lat, a na drugi język 354 godziny rozłożone na okres sześciu lat.

W Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej), Luksemburgu i na Malcie, mając na uwadze wielojęzyczny charakter społeczności i systemów edukacyjnych w tych krajach, wymiar godzin języków obcych jest największy w Europie (zob.: rys. E7). Oficjalny program nauczania w tych trzech systemach zaleca ponad 1100 godzin przez okres, odpowiednio, 9, 10 i 11 lat we Wspólnocie Niemieckojęzycznej Belgii, Luksemburgu i na Malcie.

W Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej) i Zjednoczonym Królestwie (Anglii, Walii i Irlandii Północnej) oficjalne dokumenty nie określają liczby godzin, które należy przeznaczyć na naukę języka obcego, a jedynie liczbę lat, podczas których mają być prowadzone zajęcia z języków obcych. Dlatego też szkoły w tych krajach mogą w dowolny sposób rozdzielać godziny zajęć pomiędzy wszystkie przedmioty, łącznie z językami obcymi. W Holandii szkoły mają jeszcze większą autonomię w zakresie ustalania wymiaru zajęć języka obcego, ponieważ nie jest określana ani liczba godzin dydaktycznych, ani czas trwania nauki.

- **Rysunek E9: Relacja pomiędzy łącznym minimalnym wymiarem godzin, jaki zaleca się przeznaczać na naukę pierwszego obowiązkowego języka obcego, a liczbą lat przeznaczonych na naukę tego języka w trakcie obowiązkowego kształcenia ogólnego, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

	Liczba lat	Minimalny łączny wymiar godzin		Liczba lat	Minimalny łączny wymiar godzin
BE_fr	5	485	NL	●	●
BE_de	9	1153	AT Volksschule + AHS (a)	9	570
BE_nl	10	●	AT Volksschule + Hauptschule & PTS (b)	9	570
BG	8	551	PL	9	537
CZ	7	617	PT	7	579
DK	7	570	RO	8	472
DE Grundschule + Gymnasium (a)	8	733	SI	6	492
DE Grundschule + Hauptschule (b)	8	741	SK	8	627
DE Grundschule + Realschule (c)	8	790	FI	7	456
EE	9	551	SE	9	480
IE	⊗	⊗	UK-ENG/WLS/NIR	3	●
EL	7	473	UK-SCT	⊗	⊗
ES	10	805			
FR	9	783			
IT	10	891	IS	7	453
CY	6	361	LI Primarschule + Gymnasium (a)	8	556
LV	7	488	LI Primarschule + Oberschule (b)	8	644
LT	8	540	LI Primarschule + Realschule (c)	8	614
LU	10	1893	NO	10	593
HU	9	724			
MT szkoła podstawowa + Lyceum (a)	11	1381	HR	8	525
MT szkoła podstawowa + szkoła średnia (b)	11	1316	TR	5	432

● Przedmiot obowiązkowy z elastycznym wymiarem godzin ⊗ Brak obowiązkowych języków obcych

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia (rysunek E9)

Metody obliczeniowe przedstawiono szczegółowo w publikacji „Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2010/11”, (Eurydice/EACEA, 2011).

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Definicję „elastycznego wymiaru godzin” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr), Austria, Słowacja i Liechtenstein: zob.: rys. E7.

Estonia, Finlandia i Szwecja: W związku z tym, że uczniowie rozpoczynają naukę pierwszego obowiązkowego języka obcego w różnym wieku, najmłodszy podano najwcześniejszy możliwy wiek.

Francja: Drugi język obcy w 9. klasie nie jest obowiązkowy dla 5,5% uczniów, którzy podejmują wprowadzający kurs zawodowy (*découverte professionnelle*). W 10. klasie 198 godzin lekcyjnych przeznaczono na naukę pierwszego i drugiego języka obcego, a szkoły mogą rozdzielić te godziny w zależności od swoich potrzeb. Aby umożliwić porównanie, wymiar czasu został podzielony równo pomiędzy pierwszy a drugi język obcy.

PIERWSZY JĘZYK OBCY MA ZWYKLE WIĘKSZY UDZIAŁ W WYMIARZE GODZIN PRZEZNACZONYCH NA NAUKĘ JĘZYKÓW OBCYCH

W zdecydowanej większości krajów europejskich w programie nauczania w ramach kształcenia obowiązkowego uwzględnione są dwa języki obce. We wszystkich tych krajach, z wyjątkiem Estonii, Grecji, Łotwy, Luksemburga i Islandii, drugi język obcy jest wprowadzany na poziomie szkoły średniej. Trzeci język obcy jest obowiązkowy dla uczniów w ramach kształcenia obowiązkowego jedynie w Luksemburgu; natomiast w Niemczech i Liechtensteinie trzeci język jest obowiązkowy jedynie dla uczniów szkół typu *Gymnasium* (zob.: rys. B1 i B4).

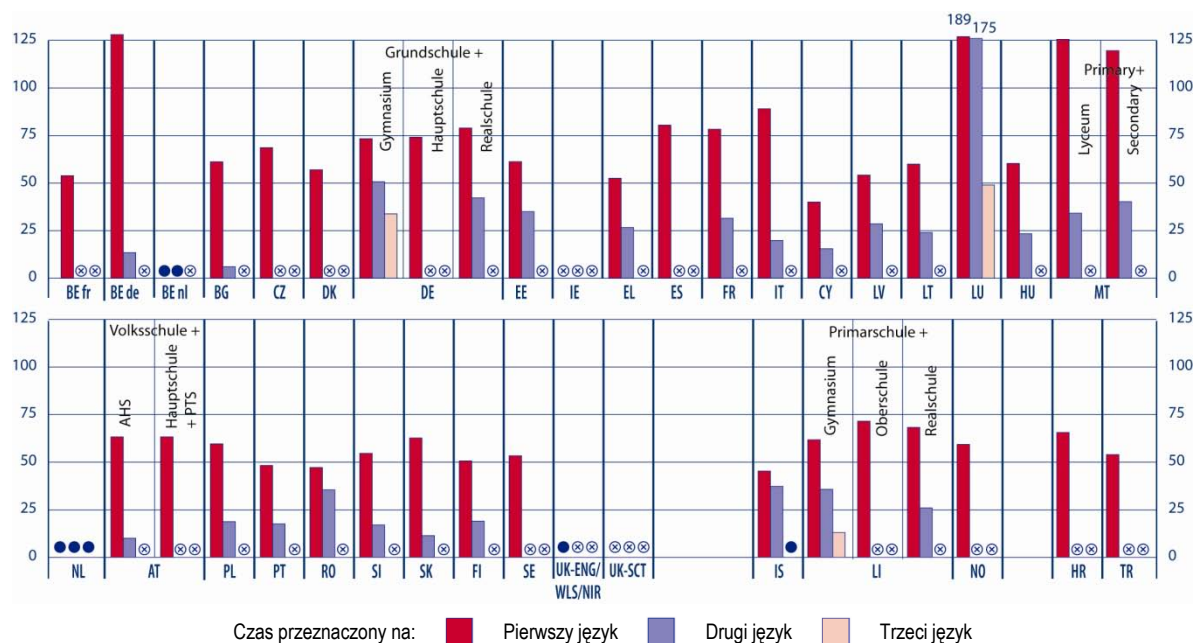
Tam, gdzie uczy się dwóch języków jako przedmiotów obowiązkowych, na drugi język często przeznaczają się łącznie mniej czasu w ciągu nominalnego roku. Wynika to z faktu, że we wszystkich analizowanych krajach nauka drugiego języka obcego rozpoczyna się później i trwa krócej niż nauka pierwszego języka.

W niektórych krajach różnica w wymiarze godzin pomiędzy tymi dwoma językami jest bardzo znaczna, np. w Bułgarii, we Włoszech, w Austrii (*AHS: Realgymnasium*) czy Polsce. W krajach tych nauka pierwszego języka rozpoczyna się, gdy uczniowie mają od sześciu do ośmiu lat, natomiast drugi język jest wprowadzany co najmniej cztery lata później. We wszystkich tych krajach nauka drugiego języka w ramach kształcenia obowiązkowego trwa tylko kilka lat: trzy lata we Włoszech i w Polsce, a rok w Bułgarii i Austrii.

Natomiast w krajach, w których nauka dwóch języków obcych jest obowiązkowa w młodszym wieku (10-11 lat) i dlatego też trwa pięć lub sześć lat, różnica w wymiarze godzin pomiędzy pierwszym a drugim językiem jest zazwyczaj znacznie mniejsza. Tak jest na przykład w przypadku Niemiec (w *Gymnasium*), Estonii, Grecji, Rumunii i Islandii, gdzie zalecany wymiar godzin w odniesieniu do drugiego języka stanowi ponad połowę czasu zalecanego dla pierwszego języka.

W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) i na Malcie, gdzie pierwszy język obcy jest wykorzystywany jako język nauczania, różnica w godzinach lekcyjnych przeznaczonych na pierwszy i drugi język obcy jest znaczna. Dla odmiany w przypadku Luksemburga, gdzie niemiecki i francuski są językami wykładowymi, różnica pomiędzy tymi dwoma językami jest niewielka. Jednak różnica między drugim a trzecim językiem jest większa, ponieważ trzeci język nie jest stosowany jako język wykładowy.

- **Rysunek E10: Minimalny zalecany wymiar godzin nauki pierwszego, drugiego i trzeciego języka obcego jako przedmiotów obowiązkowych przypadający na rok nominalny w kształceniu obowiązkowym w pełnym wymiarze, 2010/2011**

- Przedmioty obowiązkowe z elastycznym wymiarem godzin ⊗ Brak obowiązkowych języków obcych

	Pierwszy	Drugi	Trzeci		Pierwszy	Drugi	Trzeci
BE_fr	54	⊗	⊗	NL	●	●	●
BE_de	128	14	⊗	AT Volksschule + AHS	63	10	⊗
BE_nl	●	●	⊗	AT Volksschule + Hauptschule i PTS	63	⊗	⊗
BG	61	6	⊗	PL	60	19	⊗
CZ	69	⊗	⊗	PT	48	18	⊗
DK	57	⊗	⊗	RO	47	35	⊗
DE Grundschule + Gymnasium	73	51	34	SI	55	17	⊗
DE Grundschule + Hauptschule	74	⊗	⊗	SK	63	11	⊗
DE Grundschule + Realschule	79	42	⊗	FI	51	19	⊗
EE	61	35	⊗	SE	53	⊗	⊗
IE	⊗	⊗	⊗	UK-ENG/WLS/NIR	●	⊗	⊗
EL	53	27	⊗	UK-SCT	⊗	⊗	⊗
ES	81	⊗	⊗				
FR	78	32	⊗				
IT	89	20	⊗	IS	45	37	●
CY	40	15	⊗	LI Primarschule+ Gymnasium	62	36	13
LV	54	29	⊗	LI Primarschule + Oberschule	72	⊗	⊗
LT	60	24	⊗	LI Primarschule + Realschule	68	26	⊗
LU	189	175	49	NO	59	⊗	⊗
HU	60	23	⊗				
MT szkoła podstawowa + Lyceum	126	34	⊗	HR	66	⊗	⊗
MT szkoła podstawowa + szkoła średnia	120	40	⊗	TR	54	⊗	⊗

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Zob. rys. E8.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr), Austria i Liechtenstein: zob.: rys. E7.

Francja: zob.: rys. E9.

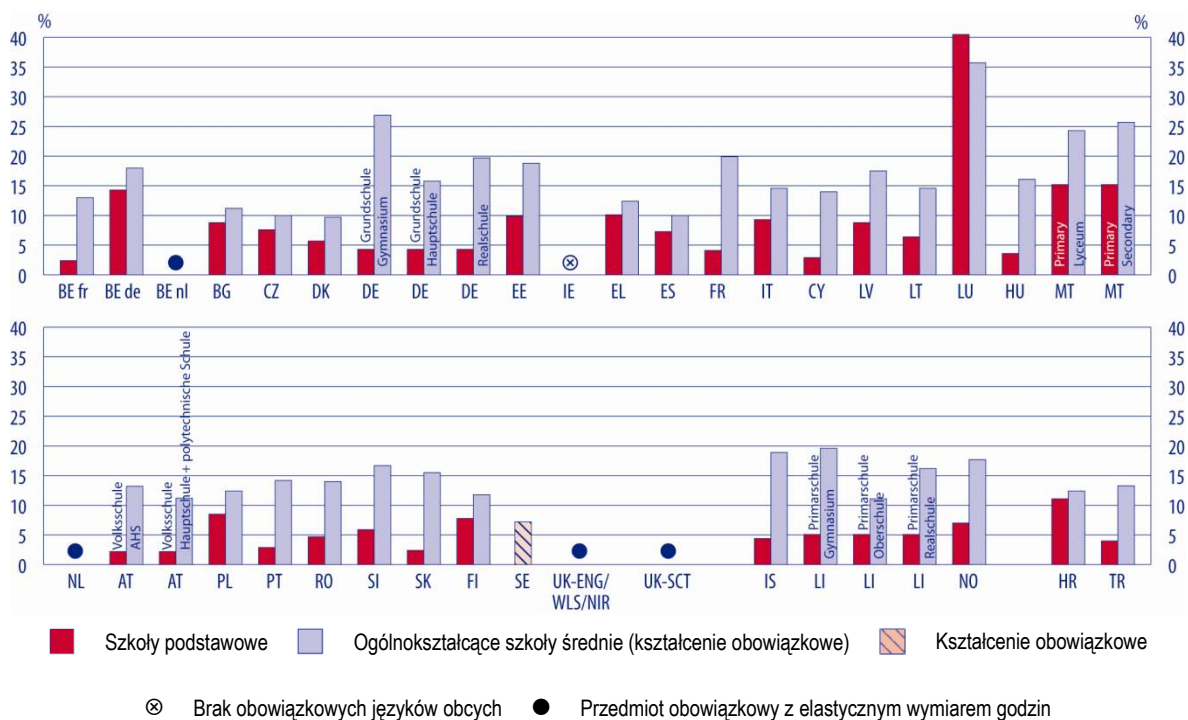
UDZIAŁ CZASU PRZEZNACZONEGO NA NAUKĘ JĘZYKÓW OBCYCH W RAMACH OBOWIĄZKOWEGO KSZTAŁCENIA JEST ZNACZNIE WIĘKSZY NA POZIOMIE SZKOŁY ŚREDNIEJ

We wszystkich krajach z wyjątkiem Luksemburga względny udział czasu przeznaczanego na języki obce w odniesieniu do całkowitego wymiaru zajęć jest dużo wyższy w szkołach średnich niż podstawowych. Poza tą ogólną tendencją różnice pomiędzy krajami są znaczne na obu poziomach. Różnice te można przypisać czynnikom strukturalnym, takim jak liczba lat obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze, liczba obowiązkowych języków w ramach kształcenia obowiązkowego, a także wiek rozpoczynania nauki języków obcych (zob.: rys. B2 i B3).

Na poziomie szkoły podstawowej obowiązkowa nauka języków obcych stanowi około 10% całkowitego wymiaru zajęć, poza Estonią, Grecją i Chorwacją. W Belgii (Wspólnocie Niemieckojęzycznej), Luksemburgu i na Malcie stanowi ona odpowiednio 14,3%, 40,5% i 15,2% ze względu na szczególne okoliczności w odniesieniu do języków w tych krajach (zob.: rys. B2). W niektórych krajach tj. w Belgii (Wspólnocie Francuskiej), na Cyprze, w Portugalii i Słowacji odsetek łącznego wymiaru zajęć poświęconych nauce języków obcych jest nawet mniejszy niż 3%.

Na poziomie szkół średnich odsetek czasu przewidzianego na języki obce oscyluje pomiędzy 10% a 36%, w zależności od badanego kraju. Na tym tle wyróżniają się jednak dwie grupy krajów. Uczniowie w Czechach, Danii i Hiszpanii uczą się języków obcych w wymiarze do 10% łącznego wymiaru zajęć, natomiast w Niemczech (*Realschule*), Estonii, Francji, Islandii i Liechtensteinie (*Gymnasium*) języki obce stanowią około 20% łącznego wymiaru zajęć. W Niemczech (*Gymnasium*) i na Malcie odsetek ten wynosi około 27%, a w Luksemburgu przekracza 40%.

◆ Rysunek E11: Minimalny czas przeznaczony na obowiązkową naukę języków obcych jako odsetek całkowitego wymiaru zajęć w obowiązkowym kształceniu, 2010/2011

Źródło: Eurydice.

Dane (rysunek E11)

	Szkoła podstawowa	Ogólnokształcące szkoły średnie (kształcenie obowiązkowe)		Szkoła podstawowa	Ogólnokształcące szkoły średnie (kształcenie obowiązkowe)
BE fr	2,4	13,0	NL	●	●
BE de	14,3	18,0	AT Volksschule + AHS	2,2	13,2
BE nl	●	●	AT Volksschule + Hauptschule i PTS	2,2	11,2
BG	8,8	11,2	PL	8,5	12,4
CZ	7,6	10,0	PT	2,9	14,2
DK	5,7	9,7	RO	4,7	14,0
DE Grundschule + Gymnasium	4,3	26,9	SI	5,9	16,7
DE Grundschule + Hauptschule	4,3	15,8	SK	2,4	15,5
DE Grundschule + Realschule	4,3	19,7	FI	7,8	11,8
EE	9,9	18,8	SE	7,2	
IE	⊗	⊗	UK-ENG/WLS/NIR	⊗	●
EL	10,1	12,4	UK-SCT	⊗	⊗
ES	7,3	10,0			
FR	4,1	19,9			
IT	9,3	14,6	IS	4,4	18,9
CY	2,9	14,0	LI Primarschule + Gymnasium	5,1	19,6
LV	8,8	17,5	LI Primarschule + Oberschule	5,1	11,1
LT	6,4	14,6	LI Primarschule + Realschule	5,1	16,2
LU	40,5	35,7	NO	7,0	17,7
HU	3,6	16,1			
MT szkoła podstawowa + Lyceum	15,2	24,3	HR	11,1	12,4
MT szkoła podstawowa + szkoła średnia	15,2	25,7	TR	4,0	13,3

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Rysunek E11 pokazuje stosunek czasu przeznaczanego na naukę języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych do całkowitego wymiaru godzin dla wszystkich przedmiotów w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze. Obliczenia oparto na minimalnej liczbie godzin zegarowych (60 minut) zalecanych na szczeblu krajowym.

Metody obliczeniowe przedstawiono szczegółowo w publikacji *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2010/2011*, (Eurydice/EACEA, 2011).

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Definicję „elastycznego wymiaru godzin” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE fr), Austria i Liechtenstein: zob.: rys. E7.

Szwecja i Turcja: zob.: rys. E8.

W NIELICZNYCH KRAJACH OKREŚLA SIĘ LIMITY DOTYCZĄCE LICZEBNOŚCI KLAS NA LEKCJACH JĘZYKÓW OBCYCH

W około dwóch trzecich krajów europejskich istnieją regulacje lub oficjalne zalecenia dotyczące maksymalnej liczby uczniów w klasie, niezależnie od nauczanego przedmiotu; mają one zazwyczaj zastosowanie zarówno do szkół podstawowych, jak i średnich (w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze). Te oficjalne normy nie zawsze odpowiadają rzeczywistej średniej wielkości klas, które mogą być większe lub mniejsze niż zalecana maksymalna liczebność (zob.: rys. E13).

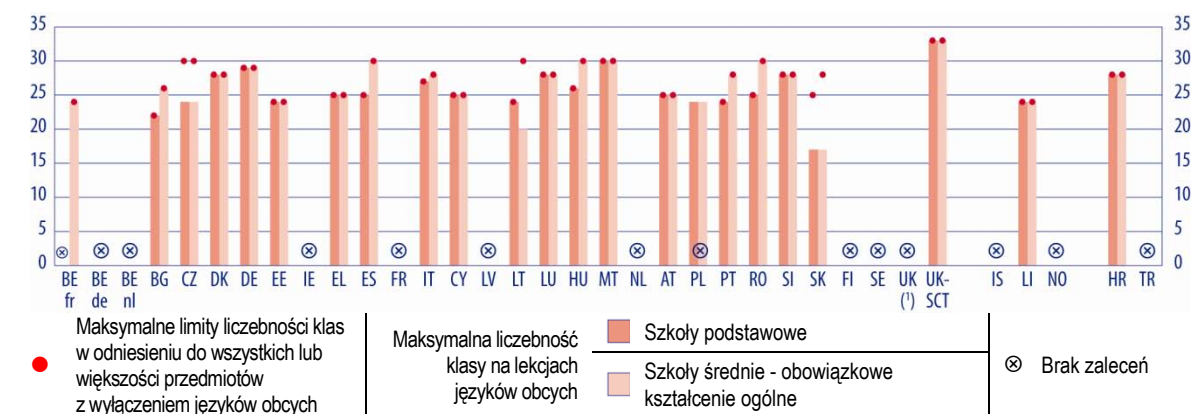
Zasadniczo w wymogach dotyczących wielkości klas nie wyodrębnia się różnych przedmiotów programu nauczania. Jednak w niewielkiej grupie krajów zaleca się, aby lekcje języków obcych były prowadzone w mniejszych klasach. Do grupy tej należą: Czechy, Litwa, Polska i Słowacja. W kilku innych krajach szkoły mają autonomię w tym zakresie, co oznacza, że mogą zmniejszyć lub zwiększyć liczbę uczniów w klasie podczas zajęć języków obcych.

Maksymalne limity wielkości grup czy klas (które w większości krajów mają także zastosowanie do lekcji języków obcych) są bardzo zróżnicowane zależnie od kraju, jednak nie przekraczają 33 uczniów - maksymalnego limitu w Zjednoczonym Królestwie (Szkocji). W około jednej trzeciej krajów normy dotyczące liczebności klas są takie same w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich. W sześciu krajach, w których te normy się różnią (Bułgaria, Hiszpania, Włochy, Węgry, Portugalia i Rumunia), maksymalne limity są większe w szkołach średnich niż w szkołach podstawowych. Różnica między normami dla tych poziomów edukacji wynosi od jednego do pięciu uczniów na klasę.

W czterech krajach, w których istnieją zalecenia dotyczące liczebności klas na lekcjach języków obcych, normy te zostały określone zarówno dla szkół podstawowych, jak i ogólnokształcących szkół średnich, z wyjątkiem Litwy, gdzie takie normy istnieją tylko w odniesieniu do szkół średnich (20 uczniów). Słowacja ma najniższe limity wielkości klas na lekcjach języka obcego (17 uczniów), natomiast w Czechach i Polsce są one najwyższe (24 uczniów).

Od 2008 r. reformy w wielu krajach doprowadziły do zmniejszenia limitów dotyczących ogólnej liczebności klas. W Austrii maksymalna liczba uczniów w klasie została obniżona z 30 do 25 w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich. Słowacja zmniejszyła tę liczbę z 34 do 25 uczniów w szkołach podstawowych i do 28 uczniów w ogólnokształcących szkołach średnich. W Estonii i Grecji limit dotyczący liczebności klas w szkołach średnich został zmniejszony do tego samego poziomu co w szkołach podstawowych, czyli zmniejszył się odpowiednio z 36 do 24 uczniów i z 30 do 25 uczniów. W 2009 r. Chorwacja ustanowiła nową normę, która zmniejszyła liczbę uczniów w klasach z 34 do 28 w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich. Natomiast dwa kraje zwiększyły limity dotyczące liczebności klas. We Włoszech maksymalna liczba uczniów w klasie w szkole podstawowej zwiększyła się z 25 do 27, a w szkole średniej z 25 do 28. W Rumunii na poziomie szkoły średniej maksymalna liczba uczniów w klasie wzrosła z 25 do 30.

● **Rysunek E12: Regulacje lub zalecenia dotyczące maksymalnej liczebności klas w szkołach podstawowych i w trakcie obowiązkowego kształcenia ogólnego w szkołach średnich, 2010/2011**

Szkoły podstawowe

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR
●	⊗	⊗	⊗	22	30	28	29	24	⊗	25	25	⊗	27	25	⊗	24	28	26	30	⊗	25	⊗	24	25	28	25	⊗	⊗	⊗	33	⊗	24	⊗	28	⊗
■	⊗	⊗	⊗	22	24	28	29	24	⊗	25	25	⊗	27	25	⊗	24	28	26	30	⊗	25	24	24	25	28	17	⊗	⊗	⊗	33	⊗	24	⊗	28	⊗

Szkoły średnie - obowiązkowe kształcenie ogólne

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR
●	24	⊗	⊗	26	30	28	29	24	⊗	25	30	⊗	28	25	⊗	30	28	30	30	⊗	25	⊗	28	30	28	28	⊗	⊗	⊗	33	⊗	24	⊗	28	⊗
■	24	⊗	⊗	26	24	28	29	24	⊗	25	30	⊗	28	25	⊗	20	28	30	30	⊗	25	24	28	30	28	17	⊗	⊗	⊗	33	⊗	24	⊗	28	⊗

Źródło: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Objaśnienia (rysunek E12)

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Na rysunku nie uwzględniono intensywnych programów nauczania w zakresie języków obcych.

W przypadku, gdy maksymalna liczebność klasy różni się w ramach tego samego poziomu kształcenia na rysunku uwzględniono dane, które dotyczą większości uczniów, a w uwagach dodatkowych przedstawiono odpowiednie informacje.

Dodatkowe uwagi

Niemcy: Średnia limitów liczebności klas z różnych krajów związkowych (landów).

Węgry: Zgodnie z ustawą dotyczącą szkolnictwa publicznego klasy można dzielić na grupy. Maksymalna wielkość grupy odpowiada 50% maksymalnej liczebności klasy. Lekcje języków obcych są zazwyczaj prowadzone w grupach.

Malta: Norma dotycząca wielkości klasy to 25 uczniów w ostatnich trzech klasach szkoły średniej pierwszego stopnia.

Polska: Zalecana maksymalna liczba uczniów w pierwszych trzech klasach szkoły podstawowej to 26 dla wszystkich przedmiotów, w tym także języków obcych. W pozostałych klasach szkoły podstawowej i w szkołach średnich prowadzących obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze istniejące zalecenia dotyczą jedynie zajęć językowych.

Portugalia: W pierwszym cyklu szkoły podstawowej (6-10 lat), określona maksymalna liczba uczniów w klasie podczas lekcji języka angielskiego wynosi 25.

Słowacja: Na poziomie ISCED 1 zalecana liczba uczniów w klasie w pierwszym roku wynosi 22 podczas wszystkich przedmiotów z wyjątkiem języków obcych.

Zjednoczone Królestwo (ENG/WLS/NIR): Maksymalny limit 30 uczniów dotyczy szkół podstawowych, ale wyłącznie najmłodszych uczniów, a języków obcych uczą się głównie uczniowie starszych klas szkoły podstawowej.

Zjednoczone Królestwo (SCT): Począwszy od roku szkolnego 2011/2012, maksymalny limit liczebności klasy w pierwszej klasie szkoły podstawowej wynosi 25, a w drugiej i trzeciej 30 uczniów.

WIĘKSZOŚĆ UCZNIÓW UCZY SIĘ JĘZYKÓW OBCYCH W KLASACH SPEŁNIAJĄCYCH NORMY DOTYCZĄCE LICZEBNOŚCI KLAS

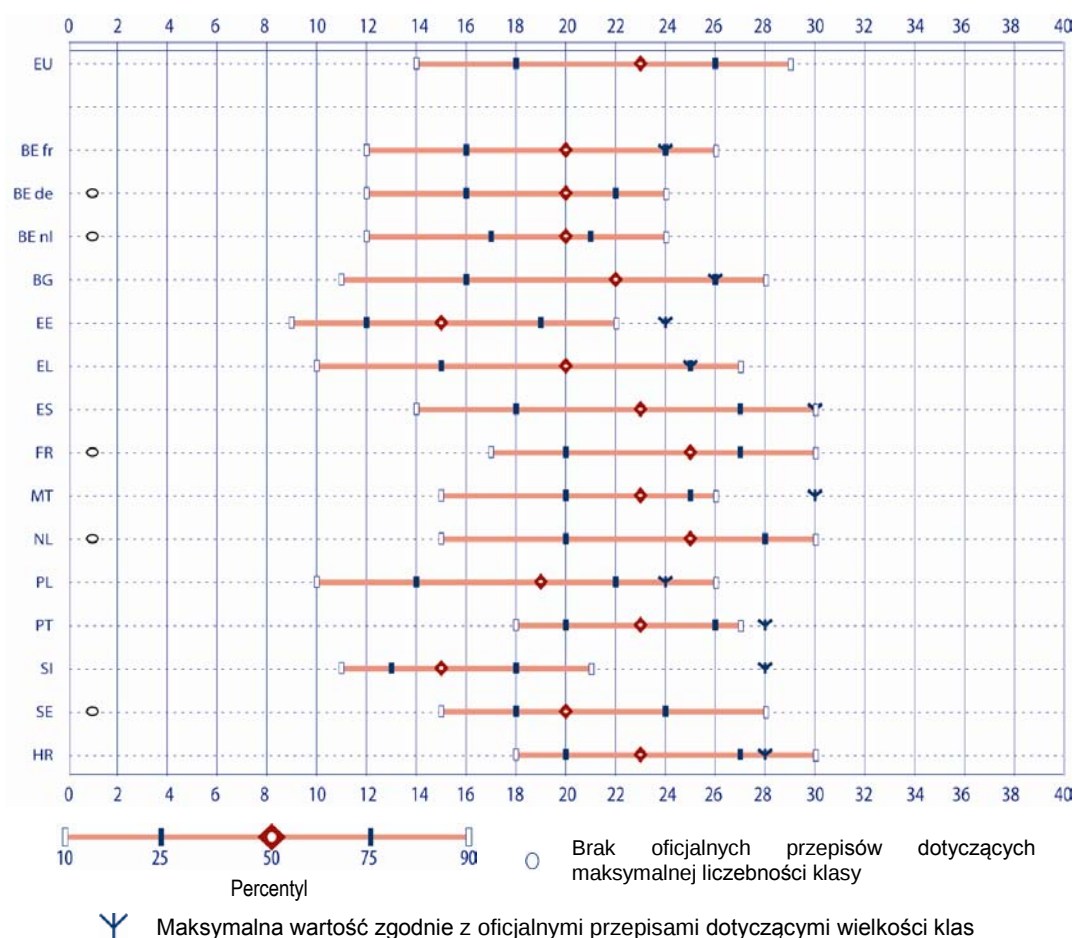
Rysunek E12 pokazuje, że określone zalecenia dotyczące liczebności klas podczas lekcji języków obcych istnieją jedynie w kilku krajach. Jednak w około dwóch trzecich krajów istnieją ogólne zalecenia dotyczące maksymalnej liczby uczniów w klasie, niezależnie od nauczanego przedmiotu. Dlatego też warto przeanalizować w jakim stopniu zalecenia te odpowiadają rzeczywistej liczebności klas. Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (*ang. ESLC*) 2011, w ramach którego uczniowie zostali poproszeni o określenie wielkości swoich klas podczas zajęć z języka obcego, pozwala na takie porównanie.

Dane wskazują, że we wszystkich krajach, w których istnieją zalecenia dotyczące maksymalnej liczby uczniów w klasie, co najmniej 75% uczniów uczy się obcego języka docelowego (tj. języka, z którego byli egzaminowani) w klasach, które nie przekraczają maksymalnej zalecanej liczebności. Dane pokazują jednak także, że w pięciu systemach edukacyjnych - Francuskiej Wspólnocie Belgii, Bułgarii, Grecji, Polsce i Chorwacji - co najmniej 10% uczniów uczy się języków w klasach, które są większe niż maksymalny limit zalecany przez władze edukacyjne. Jednak wartość P90 nigdy nie przekracza zaleceń o więcej niż dwóch uczniów.

Rysunek pokazuje także, że uczniowie często uczą się języków obcych w klasach znacznie mniej licznych niż te, o których mowa w zaleceniach. Najniższą wartość mediany - 15 - można zaobserwować w Estonii i Słowenii, co oznacza, że w tych krajach 50% uczniów uczy się języków obcych w klasach, które liczą zaledwie do 15 uczniów. W innych badanych krajach wartość mediany jest nieco wyższa, ale zawsze jest ona znacznie poniżej maksymalnych limitów. Potwierdza to rys. E12, zgodnie z którym normy dotyczące wielkości klas są powszechnie wykorzystywane jedynie jako wytyczne w zakresie ustalania górnej granicy liczebności klas, ale nie odpowiadają rzeczywistym liczbom uczniów w klasach.

Liczebność klas podczas lekcji języków obcych jest zróżnicowana w poszczególnych krajach. Bułgaria, Grecja, Hiszpania i Polska charakteryzują się największym zróżnicowaniem w zakresie liczby uczniów na zajęciach języków obcych (największe różnice pomiędzy najmniejszymi i największymi klasami). Z kolei Portugalia i Słowenia prezentują najbardziej jednolite profile pod tym względem.

- **Rysunek E13: Liczebność klas podczas zajęć z języków obcych, w porównaniu do oficjalnie zalecanych lub wymaganych maksymalnych limitów wielkości klasy, 2010/2011**

Percentyl	UE	BE fr	BE de	BE nl	BG	EE	EL	ES	FR	MT	NL	PL	PT	SI	SE	HR
p10	14	12	12	12	11	9	10	14	17	15	15	10	18	11	15	18
p25	18	16	16	17	16	12	15	18	20	20	20	14	20	13	18	20
p50	23	20	20	20	22	15	20	23	25	23	25	19	23	15	20	23
p75	26	24	22	21	26	19	25	27	27	25	28	22	26	18	24	27
p90	29	26	24	24	28	22	27	30	30	26	30	26	27	21	28	30

Źródło: ESLC 2011.

Objaśnienia

Wskaźnik oparty jest na odpowiedziach na pytanie 42 z kwestionariusza w ramach badania ESLC uczniów. Przepisy lub zalecenia dotyczące maksymalnej liczebności klas zaczerpnięto z rysunku E12. Średnia UE odpowiada średniej ważonej krajów uczestniczących w badaniu ESLC, dla których dysponujemy dostępnymi danymi.

Respondentami w każdym kraju byli uczniowie uczący się pierwszego badanego języka. W niemal wszystkich krajach uczestniczących w badaniu pierwszym badanym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), gdzie był to język francuski. W zależności od kraju, uczniowie z próby badawczej byli albo na ostatnim roku ISCED 2 lub na drugim roku ISCED 3.

Więcej informacji na temat Europejskiego Badania Kompetencji Językowych (ESLC) przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

PROCES DYDAKTYCZNY

CZĘŚĆ III – OCZEKIWANE EFEKTY KSZTAŁCENIA I CERTYFIKACJA

WSZYSTKIE CZTERY UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE SĄ UWAŻANE ZA RÓWNIIE ISTOTNE NA ZAKOŃCZENIE KSZTAŁCENIA OBOWIĄZKOWEGO

Jednym z głównych celów nauczania języków obcych jest nabycie kompetencji językowych, które obejmują cztery podstawowe umiejętności: słuchanie (rozumienie ze słuchu), mówienie, czytanie i pisanie. Analiza oficjalnych programów nauczania pokazuje, że 15 krajów europejskich wydaje zalecenia, w których przywiązuje się jednakową wagę do wszystkich czterech umiejętności, od początku do końca obowiązkowego kształcenia w zakresie języków obcych.

Inaczej jest jednak w przypadku 11 krajów, w których na początku obowiązkowej nauki języków obcych większy nacisk kładzie się na wybrane umiejętności - słuchania i mówienia - tj. komunikację ustną. Wśród tej grupy wyjątek stanowi Dania, gdzie priorytetem jest tylko mówienie i Grecja oraz Holandia, w których do umiejętności w zakresie komunikacji ustnej dodano umiejętność czytania. Niemniej jednak, na zakończenie kształcenia obowiązkowego, zasadniczo wszystkie cztery umiejętności językowe są uważane za jednakowo ważne i żadna nie ma priorytetu nad innymi. Jedynie w Danii na tym ostatnim etapie w dalszym ciągu główny nacisk jest kładziony na komunikację ustną, natomiast w Holandii w szkołach typu VWO i HAVO wyraźnym priorytetem jest czytanie.

Siedem krajów nie ma w swoich programach nauczania żadnych konkretnych odniesień do priorytetów. Jednak w części tych krajów inne dokumenty strategiczne, np. wytyczne dotyczące oceniania w Portugalii, określają priorytety dotyczące niektórych lub wszystkich umiejętności językowych.

Tendencje obserwowane w ciągu kilku ostatnich lat pokazują, że więcej krajów przywiązuje obecnie taką samą wagę do czterech umiejętności językowych od początku obowiązkowej nauki języków obcych. Tak jest w Polsce, na Malcie i w Rumunii, gdzie niedawno wprowadzono reformy. Podobna reforma została wprowadzona na Cyprze począwszy od roku 2011/2012. Wbrew temu trendowi w Liechtensteinie, z powodu wcześniejszego rozpoczynania obowiązkowej nauki języków obcych, główny nacisk został przeniesiony z rozwijania czterech umiejętności językowych na rozwój świadomości językowej poprzez komunikację ustną.

Objaśnienia (rysunek E14)

Wyraźny priorytet przyznany jednej lub większej liczbie umiejętności językowych: Oficjalne programy nauczania języków obcych **stwierdzają jasno** i wyraźnie, że należy położyć większy nacisk na cele związane z jedną lub większą liczbą umiejętności językowych w trakcie całego procesu nauki.

Główne umiejętności językowe są równie ważne: Oficjalne programy nauczania języków obcych **jasno** stwierdzają, że nie należy nadawać pierwszeństwa żadnej z czterech umiejętności językowych.

Brak odniesienia do priorytetów: Oficjalne programy nauczania języków obcych **nie określają** czy należy nadać priorytet jednej z umiejętności językowych.

Definicję „czterech umiejętności językowych” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Holandia: Na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze w szkołach typu VMBO umiejętności językowe nie są traktowane priorytetowo.

Zjednoczone Królestwo (ENG): Obowiązkowa nauka języków obcych kończy się przed zakończeniem kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze.

- Rysunek E14: Priorytety przyznane poszczególnym umiejętnościom językowym w programach nauczania obowiązkowych języków obcych, kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze w szkołach ogólnokształcących, 2010/2011**

Rysunek E14a: W momencie rozpoczęcia obowiązkowej nauki pierwszego języka obcego

Wyraźny priorytet					Brak wzmianek o priorytetach
Słuchanie	Mówienie	Czytanie	Pisanie	Wszystkie umiejętności są równie ważne	
■	■				
■	■				
■	■				
				■	
					■
	■				
■	■				
				■	
⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
■	■	■			
					■
■	■				
				■	
■	■				
					■
				■	
				■	
				■	
■	■	■			
■	■				
				■	
					■
				■	
				■	
				■	
				■	■
				■	
				■	
				■	
				■	■
⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
				■	
■	■				
					■
				■	
				■	

Rysunek E14b: Na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze

Wyraźny priorytet					Brak wzmianek o priorytetach
Słuchanie	Mówienie	Czytanie	Pisanie	Wszystkie umiejętności są równie ważne	
				■	
				■	
				■	
				■	
■	■				■
				■	
				■	
⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
				■	
					■
				■	
				■	
				■	
					■
				■	
				■	
				■	
		■			
				■	
				■	
					■
				■	
				■	
				■	
					■
				■	
					■
⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
				■	
				■	
					■
				■	
					■
				■	
					■
⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
				■	
				■	
					■
				■	
					■
				■	
					■
				■	
					■

⊗ Brak obowiązkowych języków obcych

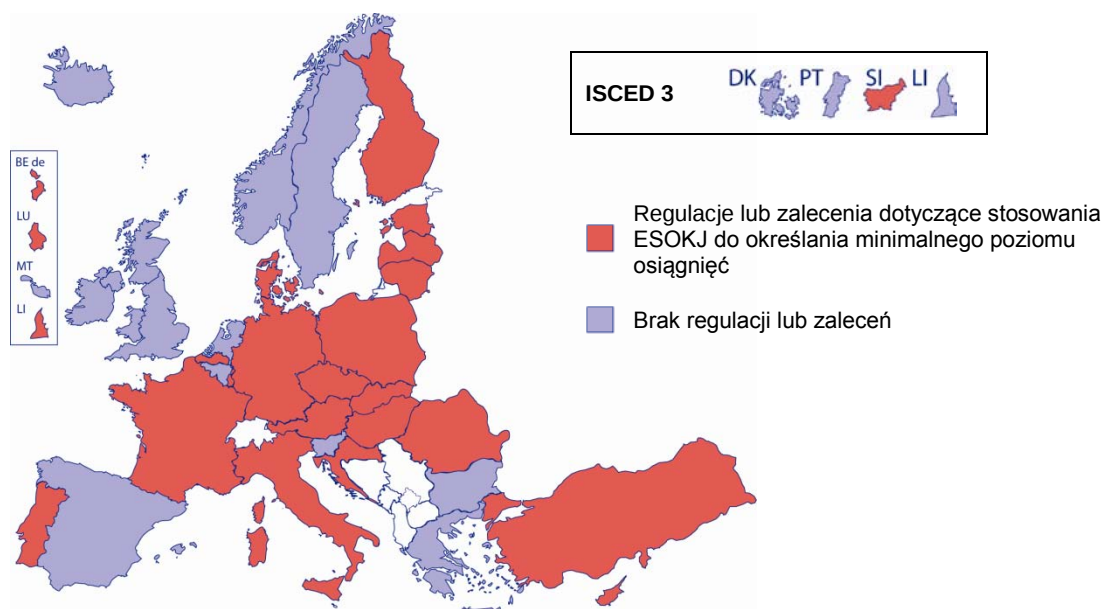
Źródło: Eurydice.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

PONAD POŁOWA KRAJÓW EUROPEJSKICH STOSUJE EUROPEJSKI SYSTEM OPISU KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO DO OKREŚLANIA MINIMALNYCH POZIOMÓW OSIĄGNIĘĆ W ZAKRESIE BIEGŁOŚCI W JĘZYKACH OBCYCH

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ; ang. *Common European Framework of Reference for Languages CEFR*), który został wprowadzony przez Radę Europy w 2001 r., stanowi narzędzie do oceny efektów nauki języków obcych w sposób porównywalny w skali międzynarodowej. W lutym 2002 r. w uchwale Rady Unii Europejskiej zalecono wykorzystywanie ESOKJ przy tworzeniu systemów walidacji kompetencji językowych ⁽³⁾.

- Rysunek E15: Stosowanie Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) do określania minimalnych poziomów osiągnięć na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze lub kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia (ISCED 2) oraz na zakończenie kształcenia na poziomie ogólnokształcącej szkoły średniej drugiego stopnia, 2010/2011**

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) stanowi ramy uczenia się, nauczania i oceniania w dziedzinie języków obcych, które zostały opracowane przez Radę Europy. Ma on przede wszystkim umożliwić przejrzystość i porównywalność kształcenia językowego i kwalifikacji. ESOKJ przedstawia w sposób kompleksowy kompetencje niezbędne do porozumiewania się w języku obcym, związaną z tym wiedzę i umiejętności oraz sytuacje i obszary związane z komunikacją. W ESOKJ zdefiniowano sześć poziomów biegłości: A1, A2, B1, B2, C1, C2 (gdzie A to poziom podstawowy, B - poziom samodzielności, a C - poziom biegłości) umożliwiających mierzenie postępów osób uczących się języka obcego i jego użytkowników.

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VWO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

W krajach, w których zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze nie odpowiada zakończeniu kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia, informacje podane na rysunku odzwierciedlają tę ostatnią sytuację.

Dodatkowe uwagi

Portugalia: Nie istnieją jeszcze zalecenia dotyczące zakończenia kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze, ponieważ od roku 2009/2010 okres ten jest stopniowo rozszerzany z 9 do 12 lat. Istnieją jednak zalecenia dotyczące zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia, które wcześniej odpowiadało zakończeniu kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze.

⁽³⁾ Uchwała Rady UE z dnia 14 lutego 2002 r. w sprawie promowania różnorodności językowej i nauki języków obcych w ramach realizacji celów Europejskiego Roku Języków 2001, Dz. U. 2002/C 50/01.

Zdecydowana większość krajów europejskich stosuje ESOKJ jako narzędzie oceny, a władze edukacyjne odnoszą się do tego systemu w programach nauczania, programach strategicznych i innych dokumentach, które nie mają mocy wiążącej. Ponad połowa krajów europejskich wydała przepisy lub zalecenia określające minimalne poziomy biegłości, jakie należy osiągnąć na zakończenie poszczególnych poziomów ISCED odpowiadające sześciu poziomom biegłości w językach obcych opisanym w ESOKJ.

Zalecenia te lub przepisy najczęściej odnoszą się do minimalnych poziomów biegłości ESOKJ, które należy osiągnąć na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze, a także kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia. Jednak w Danii i Liechtensteinie mają one zastosowanie jedynie na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze, a w Słowenii na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia. Portugalia i Słowacja nie mają zaleceń ani przepisów dotyczących zakończenia obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze, ale określono tam minimalne poziomy osiągnięć uczniów na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia.

W WIĘKSZOŚCI KRAJÓW OCZEKIWANY MINIMALNY POZIOM BIEGŁOŚCI W ODNIESIENIU DO PIERWSZEGO JĘZYKA OBCEGO JEST WYŻSZY NIŻ W ODNIESIENIU DO DRUGIEGO JĘZYKA

W większości krajów europejskich określono minimalne poziomy biegłości dla uczniów uczących się języków obcych. Odpowiednie poziomy, jakie uczniowie mają osiągnąć zostały zasadniczo określone zarówno w odniesieniu do zakończenia obowiązkowego kształcenia, jak i zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia (zob.: rys. E15). Poziomy te obejmują zazwyczaj pierwszy i drugi język obcy. Wyjątki stanowią Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Polska i Liechtenstein, gdzie zalecenia dotyczą jedynie pierwszego języka obcego na obu etapach kształcenia, a także Turcja, gdzie wymagany poziom biegłości został określony dla pierwszego i drugiego języka obcego, ale jedynie w odniesieniu do zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia.

Poziomy biegłości, jakie uczący się języków obcych mają osiągnąć na poszczególnych etapach nauki języka różnią się znacznie w zależności od kraju. Jednak ze względu na fakt, że powszechnie oczekuje się, od uczniów postępów w nauce na coraz dalszych jej etapach, oczekiwane poziomy biegłości są wyższe w odniesieniu do zakończenia szkoły średniej drugiego stopnia niż szkoły średniej pierwszego stopnia. Dotyczy to zarówno pierwszego, jak i drugiego języka.

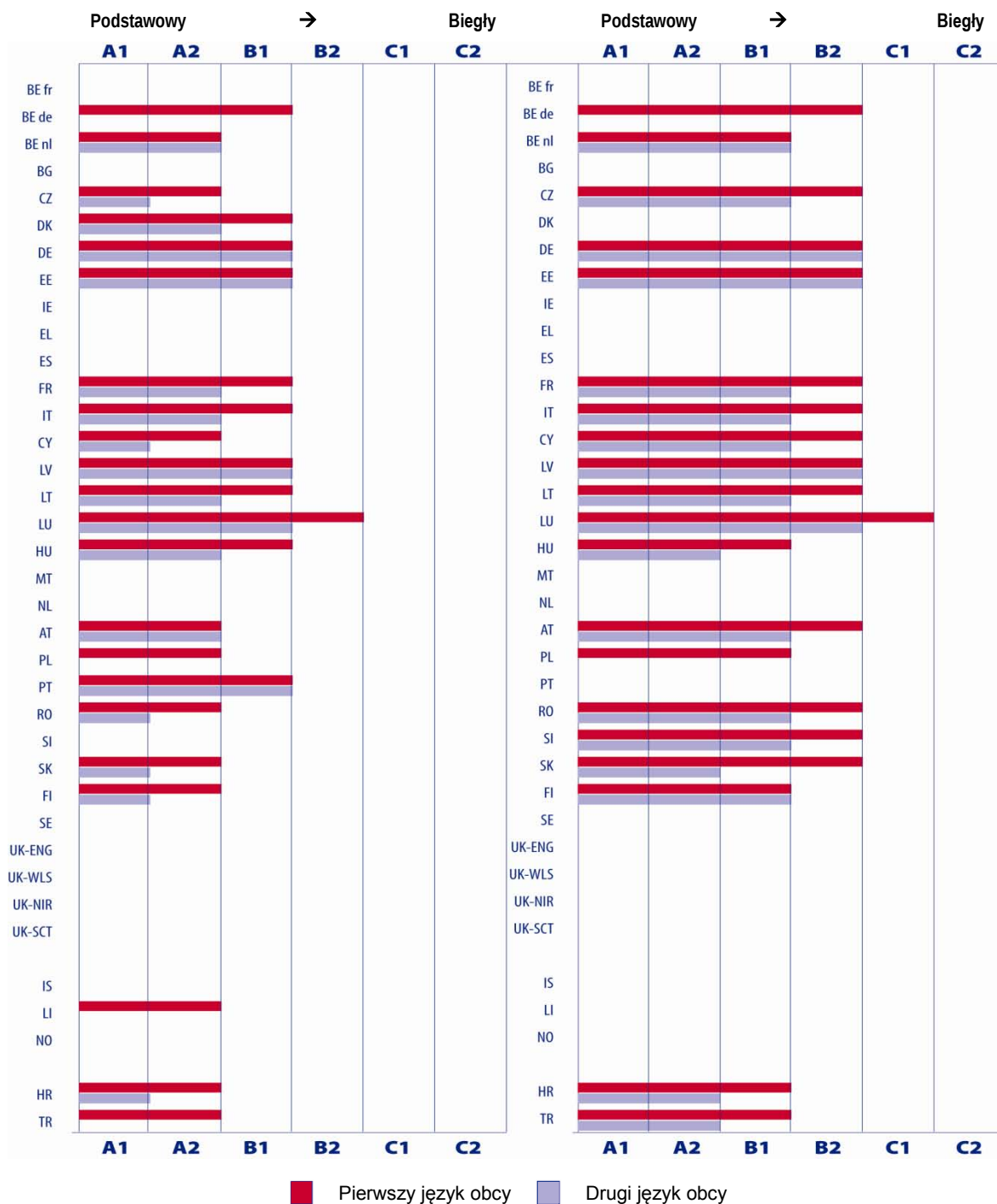
Porównując poziomy biegłości w zakresie pierwszego i drugiego języka obcego w tym samym punkcie odniesienia, okazuje się, że w większości krajów oczekuje się, że uczeń będzie miał wyższy poziom biegłości w zakresie pierwszego niż drugiego języka obcego. Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) obejmuje poziomy od A1 - poziom podstawowy do C2 - poziom biegłości (Rada Europy, 2001). W większości krajów minimalny ustalony poziom biegłości jaki uczniowie powinni osiągnąć po ukończeniu kształcenia obowiązkowego, zwykle waha się pomiędzy A2 a B1 dla pierwszego języka i pomiędzy A1 a B1 dla drugiego. W odniesieniu do zakończenia szkoły średniej 2. stopnia, minimalny poziom biegłości waha się pomiędzy B1 i B2 dla pierwszego języka obcego i pomiędzy A2 i B2 dla drugiego. Jednak w niektórych systemach edukacyjnych oczekiwane wyniki w odniesieniu do pierwszego i drugiego języka obcego w tym samym punkcie odniesienia (poziomie edukacji) są takie same. Dotyczy to Portugalii w odniesieniu do końca kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia, Finlandii w odniesieniu do zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia oraz Flamandzkiej Wspólnoty Belgii, Niemiec, Estonii i Łotwy w odniesieniu do obu poziomów.

Najczęściej podawanym oczekiwanym poziomem biegłości w odniesieniu zarówno do pierwszego, jak i drugiego języka obcego dla uczniów kończących kształcenie obowiązkowe jest poziom A2, natomiast dla uczniów kończących kształcenie na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia jest to poziom B2 dla pierwszego i B1 dla drugiego języka obcego. Luksemburg to jedyny kraj, gdzie minimalnym poziomem biegłości określonym dla pierwszego języka na zakończenie kształcenia obowiązkowego jest B2, a na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia - C1. Tak wysoki poziom jest oczekiwany ze względu na szczególną sytuację językową w Luksemburgu, gdzie zarówno niemiecki, jak i francuski są językami nauczania (zob.: rozdział B).

- **Rysunek E16: Oczekiwane minimalne poziomy biegłości na podstawie ESOKJ, jakie należy osiągnąć na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze lub kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia (ISCED 2) oraz kształcenia na poziomie ogólnokształcącej szkoły średniej drugiego stopnia (ISCED 3), 2010/2011**

Zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze (ISCED 2)

Zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia (ISCED 3)

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Intensywne programy nauczania w zakresie języków obcych nie zostały uwzględnione na rysunku.

Na rysunku nie pokazano podpoziomów ESOKJ.

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziom ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

W krajach, w których zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze nie odpowiada zakończeniu kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia, informacje podane na rysunku odzwierciedlają sytuację na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia.

Dodatkowe uwagi

Belgia (BE nl): W odniesieniu do zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia określono różne poziomy biegłości dla określonych umiejętności językowych w zakresie pierwszego i drugiego języka: A2 w odniesieniu do słuchania i czytania, a B1 dla mówienia i pisania.

Estonia: Zgodnie z nowym programem nauczania wdrożonym w roku 2011/2012, oczekiwany poziom biegłości w odniesieniu do angielskiego jako drugiego języka obcego na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia to B1 (A2 w odniesieniu do pisania), natomiast dla innych języków jest to poziom A2.

Hiszpania: Chociaż w programie nauczania nie wymieniono żadnego określonego poziomu, uczniowie kończący kształcenie na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia, którzy chcą uczęszczać do Oficjalnej Szkoły Językowej, są umieszczani na poziomie B1. Ponadto jednym z celów programu *Programa Integral de Aprendizaje de lenguas extranjeras* (2010-2020) jest osiągnięcie przez wszystkich uczniów poziomu B1 w zakresie pierwszego języka obcego na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej.

Węgry: Oczekiwane poziomy biegłości w zakresie języków obcych są identyczne na obu wskazanych poziomach kształcenia, ponieważ kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze zazwyczaj kończy się wraz z zakończeniem kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia.

Austria: Chociaż w odniesieniu do zakończenia obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze zarówno dla pierwszego, jak i drugiego języka obcego, wskazano poziom A2, osiągnięcia w zakresie pierwszego języka obcego powinny częściowo obejmować kompetencje z poziomu B1, natomiast umiejętności komunikacji werbalnej w zakresie drugiego języka powinny odpowiadać poziomowi A1. Na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia oczekiwany poziom biegłości dla drugiego języka obcego w zakresie czytania to B2, natomiast w zakresie innych umiejętności - B1.

Finlandia: Na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze oczekiwany poziom biegłości w zakresie słuchania i czytania w odniesieniu do języka angielskiego (jako pierwszego języka) to B1, natomiast w odniesieniu do innych języków - A2.

Centralne władze edukacyjne w dwóch krajach ustaliły określone poziomy biegłości dla poszczególnych języków. W Rumunii, na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze, minimalny oczekiwany poziom biegłości ustalony dla języka włoskiego i hiszpańskiego, nauczanych jako pierwszy język obcy, jest nieco wyższy niż dla języka angielskiego, francuskiego i niemieckiego. Jeśli chodzi o drugi język obcy, poziom dla języka francuskiego to A1, natomiast dla języka angielskiego, niemieckiego, włoskiego, hiszpańskiego i portugalskiego to A2. W Finlandii minimalny poziom biegłości w odniesieniu do języka angielskiego jest nieco wyższy niż w przypadku innych języków. Ponadto wprowadzono podobne rozróżnienie pomiędzy językiem fińskim dla uczniów szwedzkojęzycznych a językiem szwedzkim dla uczniów fińskojęzycznych, przy czym oba te języki są obowiązkowe. Na zakończenie kształcenia obowiązkowego umiejętności w zakresie pisania po fińsku uczniów szwedzkojęzycznych powinny być nieco wyższe niż umiejętności uczniów fińskojęzycznych w zakresie języka szwedzkiego.

Większość krajów uznaje wszystkie cztery główne umiejętności językowe (słuchanie, mówienie, czytanie i pisanie) za jednakowo ważne w momencie kończenia przez uczniów kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze (zob.: rys. E14). Jednak w Belgii (Wspólnocie Flamandzkiej) i Austrii do określonych umiejętności przypisane są różne minimalne poziomy biegłości. Podobnie w Finlandii, chociaż w programie nauczania nie określa się wyraźnie mniej lub bardziej priorytetowych umiejętności. W Finlandii oczekiwany poziom umiejętności receptywnych (słuchanie i czytanie) jest wyższy niż umiejętności produktywnych (mówienie i pisanie), natomiast w Belgii (Wspólnota Flamandzka) jest odwrotnie. W Austrii w zakresie drugiego języka obcego na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia umiejętności dotyczące czytania powinny być wyższe niż pozostałe umiejętności.

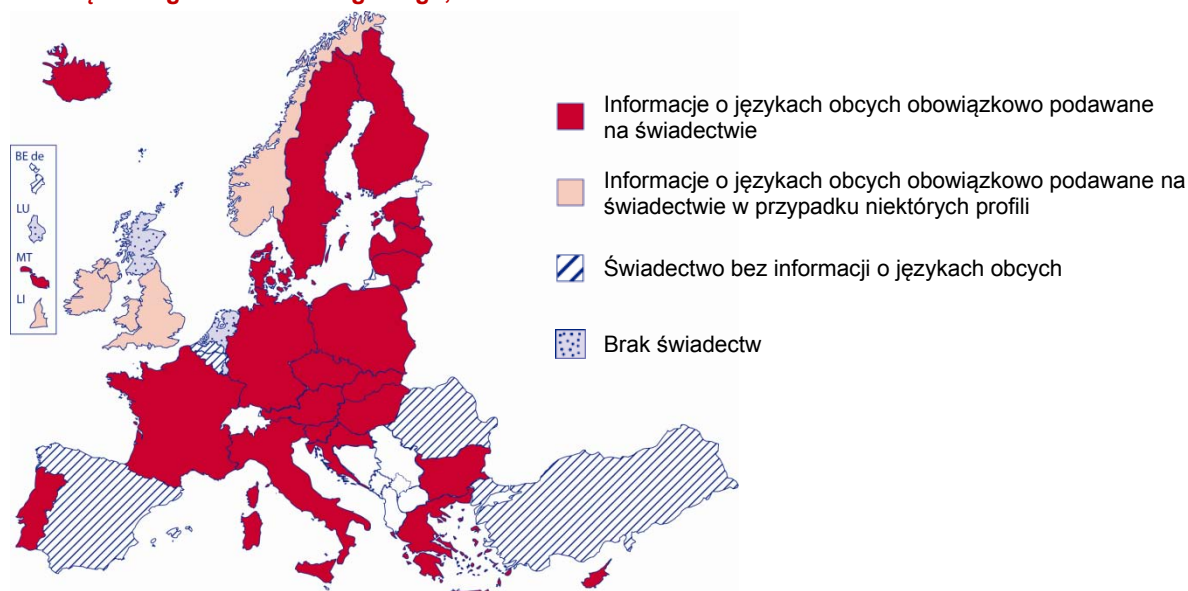
Niektóre kraje zmieniają oczekiwane minimalne poziomy biegłości w zakresie języków obcych od roku szkolnego 2011/2012. W Estonii w szkołach średnich drugiego stopnia wszystkie zajęcia językowe są obecnie prowadzone na poziomie B1 lub B2. Uczniowie są przypisani do jednego z tych poziomów w zależności od poziomu swoich osiągnięć w zakresie języków obcych na zakończenie kształcenia obowiązkowego. Ponadto oczekiwany minimalny poziom w odniesieniu do języka angielskiego jest nieco wyższy niż w przypadku innych języków obcych. Na Cyprze oczekiwany poziom biegłości w odniesieniu do pierwszego języka obcego na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze wzrósł z A2 do B1. W Słowenii nowy program nauczania wprowadził minimalne poziomy biegłości dla języków obcych na zakończenie obowiązkowego kształcenia – są to poziom A2 dla pierwszego i A1 dla drugiego języka obcego.

ŚWIADECTWA WYDAWANE NA ZAKOŃCZENIE KSZTAŁCENIA OBOWIĄZKOWEGO ZWYKLE ZAWIERAJĄ INFORMACJE O JĘZYKACH OBCYCH

W zdecydowanej większości krajów europejskich (poza Luksemburgiem, Holandią i Zjednoczonym Królestwem (Szkocją)) uczniowie otrzymują świadectwo na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego. W niemal wszystkich krajach, z wyjątkiem Belgii, Hiszpanii, Rumunii i Turcji, na świadectwie umieszcza się informacje o języku obcym/ językach obcych.

W krajach, gdzie przyznawane świadectwa uwzględniają naukę języków obcych, oceny z jednego lub kilku języków należy obowiązkowo podawać na świadectwie. Wyjątek stanowią Irlandia, Zjednoczone Królestwo (Anglia, Walia i Irlandia Północna), Liechtenstein i Norwegia. W Irlandii i Zjednoczonym Królestwie uwzględnianie języków obcych na świadectwie zależy od przedmiotów egzaminacyjnych lub kwalifikacji wybranych przez ucznia. Natomiast w Liechtensteinie uwzględnienie informacji o języku obcym/ językach obcych na świadectwie zależy od ścieżki dydaktycznej/ profilu realizowanego przez uczniów w ramach obowiązkowego kształcenia ogólnego.

● Rysunek E17: Informacje o językach obcych na świadectwach wydawanych po ukończeniu obowiązkowego kształcenia ogólnego, 2010/2011

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Na rysunku nie uwzględniono intensywnych programów nauczania w zakresie języków obcych.

Informacje o języku obcym: Wskazują, że uczniowie uczyli się języka obcego i w niektórych przypadkach określają, którego języka się uczyli i/lub zawierają wyniki, oceny lub osiągnięty poziom umiejętności. Każda z tych możliwości wystarczy, by uznać, że na świadectwie znajdują się informacje na temat języków obcych.

Definicję „świadectwa” przedstawiono w części „Glosariusz, bazy statystyczne i bibliografia”.

Dodatkowe uwagi

Holandia: Na zakończenie kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia jedynie uczniowie w szkole VMBO, którzy przystąpili do egzaminu, otrzymują dyplom z informacjami o językach obcych. Uczniowie w szkołach HAVO i VVO nie otrzymują świadectw na zakończenie szkoły średniej pierwszego stopnia, ponieważ przystępują do egzaminów później, na zakończenie szkoły średniej drugiego stopnia.

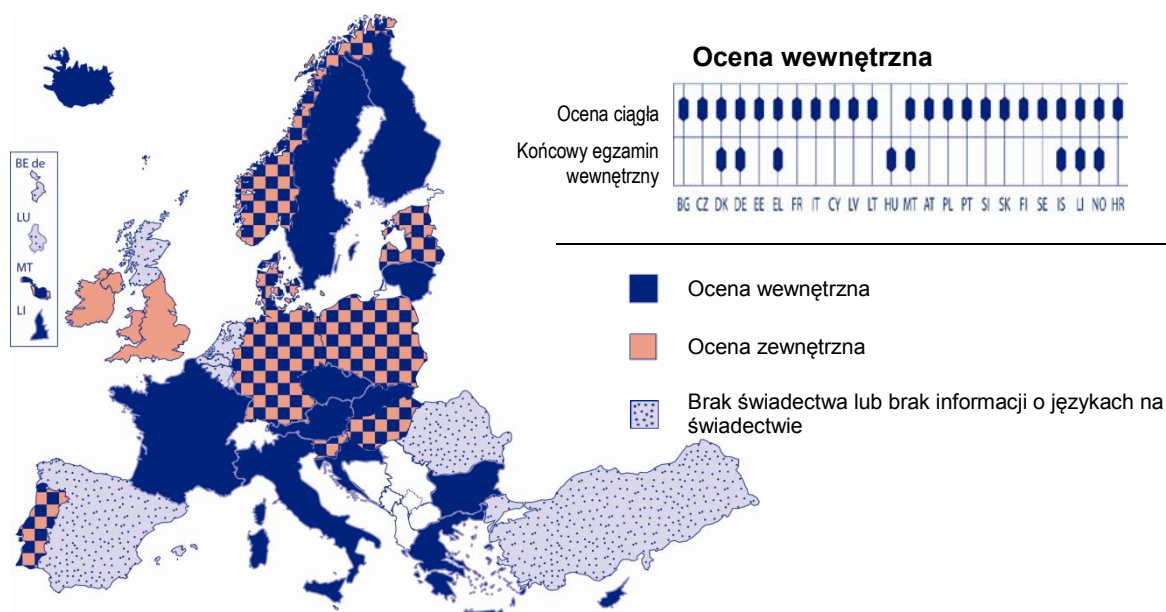
Zjednoczone Królestwo (ENG/WLS/NIR): Każdy przedmiot jest certyfikowany oddzielnie.

INFORMACJE DOTYCZĄCE JĘZYKA OBCEGO NA ŚWIADECTWACH PRYZNAWANYCH NA ZAKOŃCZENIE KSZTAŁCENIA OBOWIĄZKOWEGO OPIERAJĄ SIĘ ZAZWYCZAJ NA STOPNIACH WYSTAWIANYCH W CIĄGU CAŁEGO ROKU

Informacje o języku obcym/ językach obcych na świadectwach przyznawanych po ukończeniu obowiązkowego kształcenia ogólnego (zob.: rys. E17) mogą być oparte na ocenie wewnętrznej (przeprowadzanej przez pracowników szkoły) lub ocenie zewnętrznej (kontrolowanej przez organy spoza szkoły). Ocena wewnętrzna jest stosowana na tym poziomie we wszystkich krajach z wyjątkiem Irlandii i Zjednoczonego Królestwa (Anglia, Walia i Irlandia Północna); kraje te stosują jedynie metody oceny zewnętrznej do oceny języków obcych na zakończenie kształcenia obowiązkowego. W kilkunastu krajach ocena zewnętrzna stanowi uzupełnienie oceny wewnętrznej.

Ocena wewnętrzna może opierać się na stopniach wystawianych w ciągu całego roku lub całorocznej pracy uczniów (tzw. ocena ciągła) lub może przybierać formę egzaminu wewnętrznego (organizowanego, przeprowadzanego i ocenianego na poziomie szkoły) na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego. Ocena ciągła jest najbardziej rozpowszechnioną metodą wewnętrznej oceny umiejętności uczniów w zakresie języków obcych i stanowi podstawę wydawania świadectwa (wyjątkiem są Węgry). W około połowie krajów ocena ciągła jest jedyną stosowaną formą oceny wewnętrznej, natomiast w siedmiu systemach edukacyjnych jest ona stosowana w połączeniu z końcowym egzaminem wewnętrznym.

◆ Rysunek E18: Formy oceny umiejętności językowych podawanych na świadectwie na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego, 2010/2011

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze kończy się na ogół wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze na poziomie średnim kończy się później, obejmując częściowo lub w całości poziom ISCED 3. Więcej informacji na ten temat przedstawiono w publikacji *The structure of the European education systems* (EACEA/Eurydice, 2010).

Dodatkowe uwagi

Islandia: Duński i angielski to dwa języki obowiązkowe. Na zakończenie kształcenia obowiązkowego uczniowie otrzymują świadectwo z obowiązkową informacją dotyczącą języków obcych. Język duński jest oceniany jedynie za pomocą egzaminu wewnętrznego, natomiast angielski jest przedmiotem, który podlega egzaminom wewnętrznym i zewnętrznym.

Najczęstszą formą oceny zewnętrznej są egzaminy końcowe opracowywane, moderowane i oceniane przez odpowiednie organy poza szkołą. W pięciu krajach (Dania, Niemcy, Łotwa, Malta i Polska) egzaminy zewnętrzne z języków obcych są obowiązkowe dla wszystkich uczniów na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze. W Estonii i na Węgrzech są one opcjonalne i zależą od przedmiotów egzaminacyjnych wybranych przez uczniów. W Portugalii ocena zewnętrzna w zakresie języków obcych jest obowiązkowa jedynie dla uczniów, którzy realizują profile językowe i humanistyczne. W Słowenii i Norwegii egzaminy zewnętrzne mogą być i bywają obowiązkowe, jeśli taką decyzję podejmą odpowiednie władze edukacyjne.

W Zjednoczonym Królestwie (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), gdzie nauka języka obcego w ostatnich latach kształcenia obowiązkowego jest opcjonalna, uczniowie, którzy wybiorą ten przedmiot są oceniani za pomocą egzaminów zewnętrznych, najczęściej egzaminu GCSE. Ocena obejmuje zarówno zewnętrznie oceniany egzamin końcowy (40%), jak i inne formy oceny umiejętności uczniów, które ocenia się wewnętrznie i poddaje weryfikacji zewnętrznej (60%). Ta druga forma oceny jest wykorzystywana głównie do oceniania umiejętności mówienia i pisania. Zadania egzaminacyjne są przygotowywane przez nauczycieli zgodnie z wytycznymi wydawanymi przez niezależne organy przyznające kwalifikacje i świadectwa. Zadania pisemne są oceniane przez organy przyznające świadectwa, a zadania ustne są oceniane przez nauczycieli i moderowane przez organy przyznające świadectwa.

GLOSARIUSZ,

BAZY STATYSTYCZNE I BIBLIOGRAFIA

I. Klasyfikacje

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia (ISCED 1997)

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia (ISCED) jest instrumentem służącym do opracowywania międzynarodowych statystyk w dziedzinie edukacji. Obejmuje ona dwie przekrojowe zmienne: poziomy i dziedziny kształcenia wraz z uzupełniającym podziałem na nurt ogólny/zawodowy/przed-zawodowy oraz informacjami o możliwościach dalszego kształcenia/przejścia na rynek pracy. W aktualnej wersji, określanej jako ISCED 97⁽⁴⁾, wyróżnia się siedem poziomów edukacji. Zgodnie z podejściem empirycznym, w ISCED przyjęto, że istnieje szereg kryteriów, które ułatwiają przypisywanie programów/cykli kształcenia do odpowiednich poziomów edukacji. Zależnie od poziomu i rodzaju kształcenia należy określić hierarchię ważności kryteriów podstawowych i uzupełniających (kwalifikacje zwykle wymagane w celu przyjęcia na dany poziom, minimalne warunki przyjęć, minimalny wiek, kwalifikacje kadry itp.).

➤ ISCED 0: Edukacja przedszkolna

Edukacja przedszkolna jest definiowana jako wstępny etap zorganizowanego kształcenia. Prowadzona jest w takich placówkach jak szkoły/ przedszkola lub inne ośrodki i jest przewidziana dla dzieci w wieku od trzech lat.

➤ ISCED 1: Szkolnictwo podstawowe

Kształcenie na tym poziomie rozpoczyna się w wieku od czterech do siedmiu lat, jest obowiązkowe we wszystkich krajach i na ogół trwa od pięciu do sześciu lat.

➤ ISCED 2: Szkolnictwo średnie 1. stopnia

Kształcenie na tym poziomie stanowi kontynuację najważniejszych programów rozpoczętych w szkole podstawowej, ale na ogół jest wyraźniej skoncentrowane na poszczególnych przedmiotach. Ukończenie nauki na tym poziomie zwykle zbiega się w czasie z ukończeniem kształcenia obowiązkowego.

➤ ISCED 3: Szkolnictwo średnie 2. stopnia

Kształcenie na tym poziomie rozpoczyna się na ogół po ukończeniu kształcenia obowiązkowego, tj. w wieku 15 lub 16 lat. Warunkiem przyjęcia jest zwykle pomyślne ukończenie kształcenia obowiązkowego i spełnienie innych minimalnych wymogów. Kształcenie jest często wyraźniej ukierunkowane na poszczególne przedmioty niż na poziomie ISCED 2. Kształcenie na poziomie ISCED 3 trwa na ogół od dwóch do pięciu lat.

➤ ISCED 4: Szkolnictwo policealne niezaliczane do szkolnictwa wyższego

Programy te znajdują się na granicy pomiędzy szkolnictwem średnim 2. stopnia a szkolnictwem wyższym. Ich celem jest rozszerzenie wiedzy absolwentów szkół na poziomie ISCED 3. Typowym przykładem są programy przygotowujące uczniów do podjęcia studiów na poziomie 5 czy programy przygotowujące uczniów do bezpośredniego wejścia na rynek pracy.

➤ ISCED 5: Szkolnictwo wyższe (pierwszy etap)

Warunkiem przyjęcia na ten poziom jest na ogół pomyślne ukończenie kształcenia na poziomie ISCED 3 lub 4. Poziom ten obejmuje studia o profilu akademickim (typ A), które mają głównie charakter teoretyczny, i studia o profilu zawodowym (typ B), które są zwykle krótsze niż programy typu A i ukierunkowane na wejście na rynek pracy.

⁽⁴⁾ http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=3813_201&ID2=DO_TOPIC

➤ **ISCED 6: Szkolnictwo wyższe (drugi etap)**

Poziom ten jest zarezerwowany dla studiów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji naukowych na zaawansowanym poziomie (stopnia doktorskiego).

II. Definicje

Bezpośrednia integracja

System, w którym dzieci imigrantów, spełniające odpowiednie warunki i uczące się języka nauczania jako drugiego lub dodatkowego języka, uczęszczają bezpośrednio do klas ogólnodostępnych, gdzie otrzymują specjalną pomoc w nauce języka w trakcie normalnych godzin lekcyjnych.

Cztery umiejętności językowe

Podstawowe umiejętności komunikacji w języku obcym w czterech następujących obszarach: słuchanie (rozumienie ze słuchu), mówienie (wypowiedź ustna), czytanie (rozumienie tekstu czytanego) i pisanie (wypowiedź pisemna).

Elastyczny program nauczania

Zestaw przedmiotów, które szkoły i/lub gminy muszą wybrać i prowadzić, aby kształcenie było zgodne z ► *minimalną ofertą kształcenia* określoną przez władze edukacyjne na poziomie centralnym. Wśród tych przedmiotów mogą, ale nie muszą znajdować się języki obce. Istnieją dwa możliwe rozwiązania:

1. przedmioty uwzględnione w elastycznym programie nauczania wprowadza się jako dodatkowe – oprócz przedmiotów nauczanych w ramach ► *centralnie określonego programu nauczania*.
2. nie istnieje centralnie określony program nauczania. Elastyczny program nauczania obejmuje wszystkie nauczane przedmioty, niezależnie od tego, czy są to przedmioty, które dana szkoła wprowadza jako obowiązkowe, czy też przedmioty należące do zestawu, z którego uczniowie muszą wybierać przedmioty dla siebie.

Elastyczny wymiar godzin

W programach nauczania na poziomie centralnym podaje się wyłącznie przedmioty, których należy uczyć, nie określając czasu, jaki należy na nie przeznaczyć. W takich przypadkach szkoły samodzielnie decydują o tym, ile czasu należy przeznaczyć na przedmioty obowiązkowe.

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ang. *Common European Framework of Reference for Languages, CEFR*)

Ramy dotyczące uczenia się, nauczania i oceny opracowane przez Radę Europy. Ich głównym celem jest przejrzystość i porównywalność kształcenia i kwalifikacji językowych. CEFR oferuje pełny opis kompetencji niezbędnych do porozumiewania się w języku obcym, związanej z tym wiedzy i umiejętności oraz różnych kontekstów w zakresie komunikacji. W systemie CEFR zdefiniowano sześć poziomów zaawansowania (od A1 - podstawowy do C2 - biegły), co umożliwia mierzenie postępów osób uczących się i posługujących się językami obcymi. Więcej informacji na stronie: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf

Język nieautochtoniczny

Każdy język, który w określonym państwie nie jest ani oficjalnym ► *językiem państwowym*, ani ► *językiem regionalnym lub mniejszościowym*, ani ► *językiem nieterytoryalnym*. Przykładowo w Irlandii językiem nieautochtonicznym jest język niemiecki.

Język nieterytorialny

Język „używany przez obywateli danego państwa, inny niż język lub języki używane przez pozostałą ludność tego państwa, którego – choć jest on tradycyjnie używany na jego terytorium – nie można przypisać do określonego obszaru w tym państwie”. (Definicja zaczerpnięta z *Europejskiej karty języków regionalnych i mniejszościowych*, Rada Europy, 1992 r.). Językiem nieterytorialnym jest na przykład język romski.

Język obcy jako przedmiot fakultatywny z podstawy programowej/ możliwość nauki języka

W niektórych krajach, zgodnie z centralnie określonym programem nauczania, szkoły są zobowiązane oferować co najmniej jeden język obcy w ramach zestawu przedmiotów fakultatywnych. Uczeń musi wybrać z tego zestawu co najmniej jeden przedmiot (niekoniecznie język obcy).

Język obcy jako przedmiot obowiązkowy

Język, którego uczy się jako jednego z przedmiotów obowiązkowych w programie nauczania określonym przez władze edukacyjne na poziomie centralnym. Przedmiotu tego muszą uczyć się wszyscy uczniowie. W przypadku, gdy nie mogą samodzielnie wybrać języka/języków, dany język jest ► *określonym odgórnie językiem obowiązkowym*. Tego pojęcia można używać w przypadku ► *minimalnej oferty kształcenia* (wspólnej dla wszystkich uczniów) lub specjalnych programów nauczania dla różnych ► *profilu/ dziedzin kształcenia/ ścieżek dydaktycznych*.

Język obcy

Język, który uznaje się za „obcy” w programie nauczania określonym przez władze edukacyjne na poziomie centralnym. Definicja ta odnosi się do kształcenia i nie jest związana z politycznym statusem języków. W związku z tym pewne języki, które uznaje się za ► *języki regionalne lub mniejszościowe* z politycznego punktu widzenia, mogą być uwzględnione w programie nauczania jako języki obce. Na tej samej zasadzie pewne ► *języki starożytne* uznaje się w niektórych programach nauczania za języki obce. W niektórych programach nauczania języki obce mogą być określane mianem języków nowożytnych (w odróżnieniu od języków starożytnych).

Język państwowy

Każdy język mający status urzędowy na terytorium całego kraju. Każdy język państwowy jest ► *językiem urzędowym*.

Język regionalny lub mniejszościowy

Język „tradycyjnie używany na określonym terytorium państwa przez obywateli tego państwa, którzy stanowią liczebnie mniejszą grupę niż pozostała ludność tego państwa; język ten nie jest jednym z ► *języków państwowych* tego państwa.” (Definicja oparta na *Europejskiej karcie języków regionalnych i mniejszościowych*, Rada Europy, 1992 r.). Na ogół są to języki społeczności, które mają swe etniczne korzenie na określonych obszarach lub zamieszkują określone regiony od pokoleń. Języki mniejszościowe/regionalne mogą mieć status ► *języka urzędowego*, ale z natury rzeczy status ten ogranicza się do obszaru, na którym są używane.

Język starożytny

Język starożytny, taki jak łacina lub starożytna greka jest językiem, którego nauka służy innym celom niż „komunikacja”, ponieważ nie używa się go już w żadnym kraju. Celem nauki może być zdobycie głębszej wiedzy o korzeniach języków nowożytnych, które wyłoniły się z danego języka starożytnego, czytanie i rozumienie oryginalnych tekstów z literatury starożytnej oraz poznanie cywilizacji, które używały tego języka i które mają kulturowe związki z grupą docelową. Język starożytny nie ma statusu ► *języka państwowego*, ► *języka urzędowego*, ► *języka regionalnego lub mniejszościowego* ani ► *języka nieterytorialnego*. W niektórych programach nauczania jest uznawany za ► *język obcy*.

Język urzędowy

Język używany do celów prawnych i administracyjnych w obrębie określonego obszaru danego państwa. Jego status urzędowy może być ograniczony do określonej części danego państwa lub obejmować jego całe terytorium. Językami urzędowymi są wszystkie ► *języki państwowe*, ale nie wszystkie języki mające status języka urzędowego muszą być językami państwowymi (na przykład język duński, który ma status języka urzędowego w Niemczech, jest ► *językiem regionalnym lub mniejszościowym*, a nie jest językiem państwowym).

Kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze

Okres obowiązkowego kształcenia, który zazwyczaj kończy się wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub po zakończeniu jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier i Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Zjednoczonego Królestwa (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie obowiązkowe kształcenie w pełnym wymiarze może także obejmować część lub cały poziom ISCED 3 (zob.: *Struktura europejskich systemów edukacyjnych 2010/2011: diagramy*).

Minimalna oferta kształcenia

Obowiązkowe minimum programowe i/lub minimalny wymiar zajęć dydaktycznych dla wszystkich uczniów, określone dla danego roku lub danej liczby lat przez władze edukacyjne na poziomie centralnym, niezależnie od ► *ścieżki dydaktycznej/ dziedziny/ profilu kształcenia* lub rodzaju szkoły. Ten zakres kształcenia obejmuje centralnie określony program nauczania, a także ► *elastyczny program nauczania* w niektórych krajach.

Nauczyciel kilku przedmiotów (ang. *semi-specialist teacher*)

Nauczyciel posiadający kwalifikacje do nauczania grupy co najmniej trzech różnych przedmiotów, wśród których znajduje się jeden lub więcej języków obcych.

Nauczyciel przedmiotów zintegrowanych (ang. *general teacher*)

Nauczyciel, który posiada kwalifikacje do nauczania wszystkich (lub prawie wszystkich) przedmiotów z programu nauczania, włącznie z językami obcymi. Nauczycielom tym powierza się prowadzenie lekcji języków obcych niezależnie od tego, czy kształcili się w tej dziedzinie.

Nauczyciel przedmiotu (ang. *specialist teacher*)

Nauczyciel posiadający kwalifikacje do nauczania jednego lub dwóch różnych przedmiotów. W przypadku nauczyciela języka dotyczy to nauczania albo jedynie języka obcego, albo języka obcego i jednego innego przedmiotu.

Nominalny wiek uczniów

W systemie szkolnym - standardowy wiek uczniów w określonej klasie lub na określonym poziomie kształcenia, bez uwzględniania wcześniejszego lub późniejszego rozpoczęcia edukacji, powtarzania klas lub innych zakłóceń w szkolnym procesie edukacji.

Odgórnie określony język obowiązkowy

Określony język obcy, który jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów (niezależnie od ► *ścieżki dydaktycznej/ profilu/ dziedziny kształcenia* lub rodzaju szkoły), a uczniowie nie mają możliwości wyboru innego języka. W tym przypadku o tym, którego języka mają uczyć się uczniowie, decydują władze edukacyjne na poziomie centralnym.

Okres spędzony przez nauczycieli w kraju języka docelowego

Okres spędzony w kraju lub w regionie, gdzie używany jest język, którego nauczyciel ma uczyć. Okres ten może obejmować czas spędzony w szkole (w charakterze asystenta), na uczelni (jako uczestnik kursów) lub nawet w sektorze przedsiębiorstw. Celem takiego wyjazdu jest zapewnienie nauczycielom bezpośredniego kontaktu z językiem docelowym i jego kulturą.

Projekt pilotażowy

Ograniczone czasowo przedsięwzięcie o charakterze eksperymentalnym podejmowane w celu sprawdzenia możliwości zastosowania określonej innowacji. Projekty pilotażowe są uruchamiane i przynajmniej częściowo finansowane przez odpowiednie władze edukacyjne. Są one zwykle przedmiotem systematycznej oceny.

Rodzaj kształcenia i/lub profil/ dziedzina kształcenia

W niektórych krajach, na poziomie szkoły średniej, uczniowie muszą wybrać określony obszar/ dziedzinę kształcenia spośród różnych możliwości. W niektórych krajach muszą oni wybrać specjalistyczny profil, np. humanistyczny czy ścisły. W innych krajach uczniowie muszą wybrać spośród różnych rodzajów szkół, np. *Gymnasium*, *Realschule* itp. w Niemczech.

Stopniowe wprowadzanie

Proces, zgodnie z którym nowe przepisy są wdrażane stopniowo, tak aby osoby, których one dotyczą miały czas na dostosowanie i przygotowanie się do spełnienia wymogów prawnych.

Świadectwo

Oficjalne potwierdzenie kwalifikacji przyznawane uczniowi lub studentowi po zakończeniu określonego etapu lub pełnego kursu kształcenia lub szkolenia. Przyznanie świadectwa może opierać się na różnych formach oceny; egzamin końcowy nie musi być warunkiem koniecznym do przyznania świadectwa.

Wymiar zajęć

Ilość czasu przeznaczana na nauczanie jednego lub większej liczby przedmiotów z programu nauczania, zazwyczaj wyrażona w godzinach. Nie obejmuje to czasu, jaki uczniowie spędzają odrabiając pracę domową, realizując projekty lub ucząc się. Wymiar zajęć może być przedmiotem rekomendacji lub rozporządzeń wydawanych przez władze centralne lub lokalne lub może być określany przez szkoły. Pojęcie to różni się od terminu „godzin dydaktycznych”, który odnosi się do liczby godzin, jakie nauczyciele spędzają ze swoimi klasami.

Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe – (ang. *Content and Language Integrated Learning, CLIL*)

Jest to ogólny termin oznaczający wszystkie rodzaje kształcenia dwujęzycznego i kształcenia zakładającego „zanurzenie się” w języku. Należy rozróżnić dwa typy CLIL na podstawie języków używanych do nauczania przedmiotów pozajęzykowych (innych niż języki oraz ich literatura/kultura):

Typ A: Nauczanie przedmiotów pozajęzykowych za pomocą ► *języka obcego* (status przyznany w centralnym programie nauczania). Liczba przedmiotów pozajęzykowych nauczanych za pomocą języka obcego może się różnić w zależności od szkoły i kraju. W niektórych szkołach (przypadek 1) wszystkie przedmioty pozajęzykowe są prowadzone w języku obcym. W pozostałych (przypadek 2) niektóre przedmioty pozajęzykowe odbywają się w języku obcym oraz w języku organu zarządzającego daną szkołą. W tym drugim przypadku do nauczania przedmiotów pozajęzykowych wykorzystywane są zatem dwa języki.

Typ B: Nauczanie przedmiotów pozajęzykowych za pomocą ► *języka regionalnego i/lub mniejszościowego* lub ► *języka nieterytorialnego* lub ► *języka państwowego* w krajach, w których istnieje więcej niż jeden język państwowy, a także drugiego języka, który może być dowolnym innym językiem. Krótko mówiąc, w szkołach tych przedmioty pozajęzykowe odbywają się zawsze w dwóch językach. W niewielkiej liczbie szkół, oprócz tych dwóch języków, do nauki przedmiotów pozajęzykowych używa się trzeciego języka. Te trzy języki obejmują język mniejszościowy lub regionalny, język państwowy oraz język obcy.

III. Bazy danych

Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (ang. *European Survey on Language Competences, ESLC*) 2011

Europejskie Badanie Kompetencji Językowych (ESLC) zostało opracowane w celu zebrania informacji o biegłości uczniów w zakresie języków obcych na ostatnim roku kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia (ISCED 2) lub drugiego roku kształcenia na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia (ISCED 3). W badaniu uczestniczyło szesnaście krajów lub wspólnot (Francja, Niemieckojęzyczna i Flamandzka Wspólnota Belgii, Bułgaria, Estonia, Grecja, Hiszpania, Francja, Malta, Holandia, Polska, Portugalia, Słowenia, Szwecja, Zjednoczone Królestwo - Anglia i Chorwacja). Niniejszy raport obejmuje dane dotyczące jedynie 15 systemów edukacyjnych, ponieważ dane dotyczące Anglii nie były dostępne podczas fazy przygotowywania raportu.

W ramach badania testowano grupę docelową w zakresie dwóch języków, a w przypadku każdego uczestniczącego podmiotu analizowane były dwie oddzielne próby badawcze: jedna w odniesieniu do pierwszego badanego języka i jedna w odniesieniu do drugiego (każdy uczeń uczestniczący w badaniu podchodził tylko do jednego testu). W niemal wszystkich krajach i wspólnotach dwa badane języki były tymi, których uczniowie uczą się najczęściej. Wyjątki stanowiły jedynie Wspólnota Francuska Belgii (gdzie testowano uczniów w zakresie drugiego i trzeciego najczęściej nauczanego języka obcego) oraz Bułgaria i Estonia (które testowały uczniów w zakresie pierwszego i trzeciego najczęściej nauczanego języka obcego).

Badano następujące języki: praktycznie we wszystkich krajach pierwszym badanym językiem był angielski, z wyjątkiem Belgii (Wspólnoty Flamandzkiej i Niemieckojęzycznej) i Anglii, gdzie był to język francuski. Drugim badanym językiem był: język angielski w Niemieckojęzycznej i Flamandzkiej Wspólnocie Belgii; język niemiecki we Francuskiej Wspólnocie Belgii, w Bułgarii, Estonii, Holandii, Polsce, Słowenii, Anglii i Chorwacji; język francuski w Grecji, Hiszpanii i Portugalii; język hiszpański we Francji i Szwecji; język włoski na Malcie. Przed przystąpieniem do badania osoby badane uczyły się języka docelowego przez co najmniej jeden rok szkolny.

Oprócz mierzenia umiejętności uczniów badanie obejmowało cztery kwestionariusze kontekstowe: po jednym odpowiednio dla uczniów, nauczycieli i dyrektorów szkół oraz kwestionariusz ogólnokrajowy wypełniany przez Krajowego Koordynatora Badań. W niniejszym raporcie wykorzystano wybrane dane z pierwszych trzech kwestionariuszy. Jeśli chodzi o kwestionariusze kontekstowe skierowane do personelu szkoły (tj. dyrektorów szkół i nauczycieli), każdy dyrektor uczestniczący w badaniu oraz wszyscy nauczyciele uczący języka docelowego na badanym poziomie zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytania w ramach odpowiedniego kwestionariusza kontekstowego.

Tabele z danymi dotyczącymi wartości liczbowych opartych na badaniu ESLC (zob.: rozdział D i E) nie zawierają informacji na temat błędu standardowego. Informacje te można znaleźć na stronie internetowej Eurydice.

Baza danych PISA 2009

PISA (*Programme for International Student Assessment* - Program międzynarodowej oceny uczniów) to międzynarodowe badania przeprowadzane pod auspicjami OECD w celu zmierzenia poziomu osiągnięć uczniów w wieku 15 lat w zakresie umiejętności czytania, umiejętności matematycznych i umiejętności w zakresie przedmiotów ścisłych. Badania oparte są na reprezentatywnej próbie uczniów szkół średnich w wieku 15 lat, którzy kształcą się, zależnie od struktury systemu, w szkole średniej pierwszego lub drugiego stopnia. Oprócz pomiaru wyników badania obejmują ankiety dla uczniów i dyrektorów szkół, które pozwalają wskazać zmienne związane ze środowiskiem rodzinnym

i warunkami funkcjonowania szkoły, co może ułatwić interpretację wyników. Trzy wskaźniki wykorzystane w niniejszej publikacji zostały przygotowane na podstawie tych właśnie ankiet. Wszystkie wskaźniki obejmują zarówno szkoły publiczne, jak i prywatne, niezależnie od tego czy są one dotowane, czy nie.

Badania PISA są przeprowadzane co trzy lata. Pierwsze badanie odbyło się w 2000 r., a kolejne przeprowadzono w 2003, 2006 i 2009 r. Przygotowywane są kolejne badania przewidziane na lata 2012 i 2015.

Spośród krajów, które należą do sieci Eurydice, w zbieraniu danych w ramach PISA nie uczestniczyły Cypr i Malta.

- Procedura doboru prób badawczych obejmowała wybór szkół, a następnie uczniów. W badaniu próbowano starano się zapewnić każdemu uczniowi to samo prawdopodobieństwo wyboru bycia wybranym niezależnie od wielkości lub lokalizacji szkoły, do której uczęszcza. W tym celu przed doбором prób badawczych szkołom nadawano wagę w taki sposób, że prawdopodobieństwo ich wyboru było odwrotnie proporcjonalne do ich wielkości ⁽⁵⁾.
- Tam, gdzie dane odnoszą się do całej populacji krajów, ważne jest przestrzeganie pewnych ścisłych wymogów, takich jak standardowa analiza błędów (pomiar błędów związanych z próbami badawczymi), w wyniku czego dostrzegalna różnica pomiędzy dwoma elementami danych może zostać uznana za nieistotną z punktu widzenia statystyki.

Tabele z danymi dotyczącymi wartości liczbowych opartych na badaniu PISA (zob.: rozdział A) nie zawierają informacji na temat błędu standardowego. Informacje te można znaleźć na stronie internetowej Eurydice.

IV. Pojęcia statystyczne

Mediana: Środkowa wartość w rozmieszczeniu, przy której liczba wartości większych i mniejszych od niej jest taka sama.

Percentyl (centyl): Wartość na skali stu, która wskazuje procent rozmieszczenia równy lub niższy od tej wartości. Percentyl 50 to mediana. Na przykład najniższy wynik testu, który jest wyższy od 90% wyników osób biorących udział w teście, znajduje się na percentylu 90. W skrócie percentyle to 99 wartości, które dzielą zestaw danych statystycznych lub częstotliwość rozmieszczenia na 100 podsekcji, z których każda zawiera tę samą (lub mniej więcej tę samą) liczebność.

Błąd standardowy: Odchylenie standardowe z próby, jest oszacowaniem odchylenia standardowego w populacji na podstawie znajomości wyłącznie części jej obiektów, czyli właśnie z próby losowej. Stosowane do tego celu wzory nazywane są estymatorami odchylenia standardowego. Załóżmy, że na podstawie danej próby szacowana średnia cechy wynosiła 10, a odchylenie standardowe z próby to 2. Można z tego wywnioskować, że 95% całej populacji posiada cechę zawartą w przedziale od $(10 - 4)$ do $(10 + 4)$ gdzie 4 to dwa odchylenia standardowe, tzn. między 6 a 14.

Istotność statystyczna: Odnosi się do 95-procentowego przedziału ufności. Na przykład istotna różnica oznacza, że różnica jest statystycznie znacząca przy poziomie ufności równym 95%.

⁽⁵⁾ W badaniu PISA małe szkoły (z liczbą uczniów w wieku 15 lat poniżej 35, którzy mieli taką samą szansę co pozostali uczniowie, że zostaną wybrani) były oddzielnie dobierane do prób badawczych w krajach, w których były wystarczająco reprezentatywne (powyżej 5% szkół w tej kategorii).

V. Bibliografia

Rada Europy, 1992. *Europejska karta języków regionalnych i mniejszościowych (ECRML)*. [Online] Dostępna na stronie: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/148.htm> [Dostęp 4 lipca 2012 r.].

Rada Europy, 2001. *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ)*. Cambridge: Cambridge University Press.

EACEA/Eurydice, 2008. *Key Data on Teaching Languages at School in Europe* (Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie). Bruksela: EACEA P9 Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2009. *Key Data on Education in Europe 2009* (Kluczowe dane o edukacji w Europie 2009). Bruksela: EACEA P9 Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2010. *The structure of the European education systems 2010/11: schematic diagrams* (Struktury europejskich systemów edukacyjnych 2010/2011: diagramy). Bruksela: EACEA P9 Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2011. *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe* (Czas przeznaczony na nauczanie poszczególnych przedmiotów w szkolnictwie obowiązkowym w Europie), 2010/11. Bruksela: EACEA P9 Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012. *Key Data on Education in Europe 2012* (Kluczowe dane o edukacji w Europie 2012). Bruksela: EACEA P9 Eurydice.

Rezolucja Rady UE z dnia 14 lutego 2002 r. w sprawie wspierania różnorodności językowej i nauki języków obcych w ramach realizacji celów Europejskiego Roku Języków 2001, Dz. U. 2002/C 50/01.

Komisja Europejska/SurveyLang 2012. *First European Survey on Language Competences* (Pierwsze europejskie badanie kompetencji językowych: raport ostateczny).

Parlament Europejski, 1988. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie języków migowych*. [Online] Dostępna pod adresem: <http://www.policy.hu/flora/ressign2.htm> [Dostęp 4 czerwca 2012].

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1: OPISY DOTYCZĄCE NAUKI JĘZYKÓW OBCYCH W PRZEDSZKOLACH, SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH SZKOŁACH ŚREDNICH W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH W EUROPIE (2010/2011)

Wstęp

- Przedstawione opisy dotyczą **minimalnej oferty kształcenia**, czyli obowiązkowego minimalnego programu nauczania i/lub minimalnego wymiaru zajęć ustanowionego przez centralne władze edukacyjne dla wszystkich uczniów na okres jednego roku lub na określoną liczbę lat. W wielu krajach minimalna oferta kształcenia dopuszcza pewną elastyczność, co umożliwia każdej szkole określenie pewnych elementów z zakresu realizacji podstawy programowej. Przedstawione poniżej opisy są podsumowaniem informacji zawartych w części I rozdziału B (z wyjątkiem rys. B8) i na rys. B13 (w części II).
- Poniższe opisy dotyczą jedynie **kształcenia ogólnego**. Z tego względu wszelkie odniesienia w tekście do wszystkich uczniów oznaczają uczniów uczących się w szkołach ogólnokształcących. Informacja ta jest szczególnie istotna w odniesieniu do szkół średnich, a zwłaszcza szkół średnich drugiego stopnia, ponieważ niemal wszystkich krajach istnieją szkoły i profile zawodowe, które nie zostały uwzględnione w niniejszym opisie.
- Jeżeli liczba języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych różni się w zależności od **profilu lub rodzaju szkoły**, w tekście uwzględniono tylko największą liczbę języków obcych, których muszą się uczyć uczniowie. Dotyczy to kształcenia na poziomie szkół średnich w wielu krajach, gdzie istnieją różne ścieżki dydaktyczne/ profile lub różne rodzaje szkół.
- Wiek uczniów rozumiany jest jako **nominalny wiek uczniów**, czyli wiek uczniów będących w systemie edukacji. Nie uwzględniono wcześniejszego lub późniejszego rozpoczynania nauki w szkole, powtarzania klas lub innych przerw w procesie edukacji. Informacje na temat zależności pomiędzy nominalnym wiekiem uczniów a strukturą systemów edukacji przedstawiono w publikacji Eurydice na temat struktur krajowych systemów edukacyjnych. Publikację można przeglądać pod adresem: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/tools/108_structure_education_systems_EN.pdf
- Każdy opis kraju **rozpoczyna się** od przedstawienia wieku rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego (wiek ten znacznie się różni pomiędzy poszczególnymi krajami) i **kończy** się podaniem wieku zakończenia edukacji ogólnej na poziomie szkoły średniej (w zależności od kraju wiek ten wypada między 18. a 20. rokiem życia).

Belgia (BE fr)

Nauka języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego rozpoczyna się w wieku 10 lat, z wyjątkiem Brukseli, gdzie rozpoczyna się ona w wieku lat 8. W Brukseli obowiązkowym językiem obcym jest holenderski. Obowiązek nauki tego języka trwa do 18. roku życia. Szkoły mogą wykorzystać część wymiaru zajęć, standardowo przeznaczonych na inne przedmioty z programu nauczania, i wprowadzić naukę języka obcego dla uczniów pomiędzy 6. a 10. rokiem życia (lub w wieku 8 lat) zanim nauka języka obcego stanie się obowiązkowa. Zgodnie z podstawą programową szkoły powinny zapewnić wszystkim uczniom w wieku 14 lat możliwość nauki drugiego języka obcego (fakultatywnie) w ramach kształcenia ogólnego.

Belgia (BE de)

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka francuskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 3 lat. Język niemiecki jest językiem obowiązkowym dla uczniów z mniejszości francuskojęzycznej, mieszkających w regionie niemieckojęzycznym i uczęszczających do szkół, w których francuski jest językiem nauczania. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany, gdy

uczniowie mają 13 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 18. roku życia. Od 14 roku życia uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, umożliwiające im naukę trzech języków obcych aż do zakończenia edukacji na poziomie szkoły średniej.

Belgia (BE nl)

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka francuskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 10 lat. Szkoły mogą wykorzystać część wymiaru godzin, przeznaczonych na inne przedmioty z programu nauczania na wprowadzenie języka obcego dla uczniów pomiędzy 3. a 10. rokiem życia, jeszcze przed rozpoczęciem obowiązkowej nauki języka obcego. Język angielski, jako przedmiot obowiązkowy, jest wprowadzany w wieku 12 lat. Obowiązek nauki tych dwóch języków trwa do 18. roku życia. Od 16. roku życia uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, umożliwiające im naukę trzech języków obcych aż do zakończenia edukacji na poziomie szkoły średniej.

Bułgaria

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat, natomiast drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 15 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 3 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Czechy

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat. Szkoły mają obowiązek umożliwić uczniom w wieku 13 lub 14 lat (w zależności od szkoły) naukę drugiego języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego. W wieku 15 lat uczniowie rozpoczynają obowiązkową naukę drugiego języka obcego w ramach kształcenia ogólnego. Obowiązek nauki dwóch języków obcych trwa do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 3 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Dania

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego w wieku 9 lat. Obowiązek ten trwa do 19 roku życia. W wieku 13 lat wszyscy uczniowie mogą uczyć się drugiego języka obcego, ponieważ szkoły muszą umożliwić wszystkim uczniom w tym wieku naukę drugiego języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego. Od 16. roku życia uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, w których uczą się nawet trzech języków obcych do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia dla szkół średnich drugiego stopnia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 16 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Niemcy

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 10 lat. Obowiązek ten trwa do 19. roku życia. Zgodnie z ustawodawstwem obowiązkowa nauka języka angielskiego powinna rozpocząć się w wieku 8 lat, jednak ten wymóg nie jest w pełni respektowany we wszystkich szkołach. W Badenii-Wirtembergii język obcy jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów w wieku 6 lat. W kraju związkowym Saara obowiązkowym językiem nie jest angielski, ale francuski.

W wieku 12-16 lat uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, gdzie uczą się dwóch języków obcych. W niektórych krajach związkowych (*Landach*) uczniowie mogą podjąć taką decyzję już w wieku 11 lat. Między 16. a 17. rokiem życia wszyscy uczniowie mogą uczyć się nawet trzech języków obcych oprócz języka angielskiego, który jest przedmiotem obowiązkowym. Wszystkie szkoły muszą umożliwić uczniom naukę co najmniej dwóch innych języków obcych jako przedmiotów fakultatywnych.

Estonia

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego pomiędzy 7. a 9. rokiem życia; dokładny wiek określają szkoły. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany pomiędzy 10. a 12. rokiem życia, w zależności od szkoły. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 7 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Irlandia

Nauka języka obcego nie jest obowiązkowa. Wszyscy uczniowie uczą się języków państwowych: angielskiego i irlandzkiego. Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia dla szkół średnich. W odniesieniu do uczniów w wieku od 12 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Grecja

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 10 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 15. roku życia. W wieku 15-18 lat uczniowie mają obowiązek nauki jednego języka obcego. Szkoły muszą jednak umożliwić naukę drugiego języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego do czasu zakończenia nauki na poziomie szkoły średniej.

Hiszpania

Wszyscy uczniowie muszą rozpocząć naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat, chociaż zazwyczaj uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego już w drugim cyklu edukacji przedszkolnej. W większości wspólnot autonomicznych nauka rozpoczyna się w wieku 3 lat. Obowiązek ten trwa do 18. roku życia. We wspólnotach autonomicznych, w których występują dwa języki urzędowe, wszyscy uczniowie uczą się dwóch języków. Od 12. roku życia wszyscy uczniowie mogą uczyć się drugiego języka obcego, ponieważ zgodnie z podstawą programową wszystkie szkoły muszą umożliwić wszystkim uczniom do ukończenia przez nich 18. roku życia naukę co najmniej jednego języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego. W Aragonii, na Wyspach Kanaryjskich, w Galicji, Madrycie i Murcji drugi język obcy jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów w wieku 12 lat.

Francja

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 7 lat. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 13 lat. W wieku 14 lat drugi język obcy pozostaje przedmiotem obowiązkowym jedynie dla tych uczniów, którzy wybiorą określone profile/rodzaje szkół. Pozostali uczniowie kontynuują naukę jednego obowiązkowego języka obcego. W ramach kształcenia ogólnego wszyscy uczniowie od 15. roku życia uczą się dwóch języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych. Obowiązek ten trwa do 18. roku życia. Został on wprowadzony po raz pierwszy w roku szkolnym 2010/2011,

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia dla szkół średnich. W odniesieniu do uczniów w wieku od 11 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Włochy

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat. W wieku od 11 do 14 lat wszyscy uczą się dwóch języków jako przedmiotów obowiązkowych. W wieku 14-19 lat wszyscy uczniowie mają tylko jeden obowiązkowy język obcy, jednak mogą wybierać profile/rodzaje szkół, w których uczą się nawet trzech języków obcych do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia dla szkół. W odniesieniu do uczniów w wieku od 6 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych. Pomimo tego, że autonomię posiadają zarówno szkoły podstawowe, jak i średnie, z tej swobody korzystają najczęściej szkoły średnie drugiego stopnia (uczniowie w wieku od 14 do 19 lat).

Cypr

Od września 2011 r. wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat. W niektórych szkołach obowiązkowa nauka języka angielskiego rozpoczyna się w wieku 5 lat, a wymóg ten powinien zostać wprowadzony we wszystkich szkołach do września 2015 r. Język francuski, jako przedmiot obowiązkowy, jest wprowadzany dla wszystkich uczniów w wieku 12 lat. Obowiązek nauki języka francuskiego i angielskiego trwa do 16. roku życia. W wieku 16-18 lat wszyscy uczniowie muszą uczyć się dwóch języków obcych, ale mogą wybrać inne języki niż angielski i francuski, ponieważ zgodnie z podstawą programową wszystkie szkoły muszą posiadać w swojej ofercie pięć języków obcych do wyboru jako przedmioty fakultatywne.

Łotwa

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 9 lat (ten wiek zostanie obniżony do 7 lat od roku 2013/2014). Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 12 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia dla szkół. W odniesieniu do uczniów w wieku od 7 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Litwa

Od 2008 r. wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 12 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 16. roku życia. W wieku 16-18 lat uczniowie mają obowiązek nauki jednego języka obcego. Szkoły muszą jednak umożliwić uczniom naukę drugiego języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia dla szkół. W odniesieniu do uczniów w wieku od 3 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Luksemburg

W wieku 6 lat wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka niemieckiego jako przedmiotu obowiązkowego, a rok później, języka francuskiego, również jako przedmiotu obowiązkowego.

W wieku 12 lat uczniowie, którzy wybiorą pewne profile/rodzaje szkół, muszą uczyć się angielskiego jako trzeciego języka. Język ten staje się przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich uczniów w wieku 14 lat. Obowiązek nauki wszystkich trzech języków trwa do 19. roku życia. W wieku 15 lat uczniowie, którzy wybiorą pewne profile/rodzaje szkół, uczą się czwartego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego, nauka czterech języków trwa również do 19. roku życia.

Węgry

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 9 lat. Szkoły mogą wykorzystać część wymiaru zajęć, standardowo przeznaczonych na inne przedmioty z programu nauczania, na wcześniejsze wprowadzenie języka obcego dla uczniów pomiędzy 6. a 9. rokiem życia. W wieku 10 lat uczniowie, którzy wybiorą określone profile/rodzaje szkół, uczą się drugiego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego. W ramach kształcenia ogólnego ten drugi język obcy staje się obowiązkowy dla wszystkich uczniów w wieku 14 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 18 roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 6 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Malta

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 11 lat. Obowiązek nauki dwóch języków obcych (z których jednym musi być angielski) trwa do 16. roku życia. Od 13. roku życia wszyscy uczniowie mogą uczyć się trzeciego języka, ponieważ zgodnie z podstawą programową wszystkie szkoły muszą posiadać w swojej ofercie pięć języków obcych do wyboru jako przedmioty fakultatywne. Biorąc pod uwagę wielkość Malty, może się okazać, że uczniowie, którzy chcą się uczyć określonego języka, mogą być zapisani do grupy w innej szkole, która prowadzi naukę danego języka. W wieku 16 lat nauka języka obcego przestaje być obowiązkowa. Jednak wszystkie szkoły muszą zapewnić uczniom możliwość nauki języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego oraz umożliwić wybór z oferty co najmniej 9 języków. W wieku 16 lat uczniowie, wybierający pewne profile muszą uczyć się nawet dwóch języków obcych.

Holandia

Uczniowie muszą rozpocząć naukę języka angielskiego pomiędzy 6. a 12. rokiem życia. Większość szkół wprowadza go jako język obowiązkowy dla wszystkich uczniów w wieku 10 lat. Obowiązek nauki języków obcych trwa do 18. roku życia. Pomiędzy 12. a 15. rokiem życia uczniowie, którzy wybiorą pewne profile/rodzaje szkół, muszą uczyć się nawet trzech języków obcych. W wieku 15 lat uczniowie, którzy wybiorą określone profile/rodzaje szkół, uczą się maksymalnie dwóch języków do 18. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 6 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. Na przykład, szkoły podstawowe mogą decydować o trzydziestu procentach szkolnego programu nauczania. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Austria

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat. W wieku 12 lat uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, gdzie uczą się dwóch języków obcych, a od 14. do 18. roku życia uczą się trzech języków obcych. Od 15. do 18. roku życia wszyscy uczniowie muszą uczyć się dwóch języków obcych w ramach kształcenia ogólnego. Na tym etapie edukacyjnym szkoły muszą umożliwić uczniom naukę języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 6 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Polska

Od roku szkolnego 2008/2009 wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 7 lat. Od roku szkolnego 2009/2010 drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 13 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 7 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Portugalia

Szkoły mają obowiązek umożliwić uczniom w wieku od 6 do 10 lat naukę języka angielskiego jako przedmiotu fakultatywnego. Nie jest to przedmiot obowiązkowy, jednak w praktyce niemal wszyscy uczniowie uczęszczają na zajęcia języka obcego. W wieku 10 lat wszyscy uczniowie muszą rozpocząć naukę języka obcego (nie jest wymagana nauka języka angielskiego). W wieku 12-15 lat wszyscy uczniowie muszą uczyć się dwóch języków obcych. Od 15. do 17. roku życia przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich uczniów w ramach kształcenia ogólnego pozostaje tylko jeden język obcy. Jednak w tym wieku uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, gdzie uczą się dwóch języków obcych. Wszystkie szkoły mają także obowiązek umożliwić uczniom w wieku od 17. do 18. roku życia naukę języka obcego.

Rumunia

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 10 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 18. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 6 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Słowenia

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 9 lat. Od 12. do 19. roku życia wszyscy uczniowie uczą się drugiego języka obcego. W roku szkolnym 2010/2011 wymóg ten był w trakcie wdrażania we wszystkich szkołach dla uczniów w wieku od 12 do 15 lat. Jednak po decyzji podjętej w listopadzie 2011 r. reforma została wstrzymana. Wszyscy uczniowie w wieku od 12 do 15 lat mają możliwość nauki trzeciego języka, ponieważ wszystkie szkoły zgodnie z podstawą programową muszą zapewnić naukę trzeciego języka jako przedmiotu fakultatywnego. Oprócz nauki dwóch obowiązkowych języków obcych, uczniowie, którzy w wieku od 15 do 19 lat wybiorą określone profile/rodzaje szkół, uczą się trzeciego języka obcego.

Słowacja

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 8 lat. Od roku szkolnego 2011/2012 wszyscy uczniowie muszą uczyć się języka angielskiego. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 11 lat. Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 19. roku życia. Jednak wymóg ten nie jest jeszcze wdrożony we wszystkich szkołach: w roku 2010/2011 nie wszyscy uczniowie w wieku 9 lat uczyli się jednego języka obcego i nie wszyscy uczniowie w wieku od 13 do 15 lat uczyli się dwóch języków obcych.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 3 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Finlandia

W zależności od decyzji poszczególnych szkół uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 7, 8 lub 9 lat. Drugi obowiązkowy język obcy jest wprowadzany w wieku 13 lat. Jednym z języków musi być drugi język państwowy (szwedzki lub fiński, w zależności od wyboru uczniów). Obowiązek nauki dwóch języków trwa do 19. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 7 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Szwecja

Wszyscy uczniowie muszą rozpocząć naukę języka angielskiego pomiędzy 7. a 16. rokiem życia. Szkoły mogą zdecydować, kiedy rozpocznie się nauczanie tego przedmiotu, jednak zazwyczaj uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego przed 10. rokiem życia. Wszyscy uczniowie mają możliwość nauki drugiego języka obcego, ponieważ zgodnie z podstawą programową wszystkie szkoły muszą zapewnić naukę drugiego języka jako przedmiotu fakultatywnego. W tym wypadku także szkoły decydują, kiedy wprowadzony zostanie drugi język - zazwyczaj ma to miejsce, gdy uczniowie są w wieku 12 lat. Dla wszystkich uczniów w wieku od 16 do 19 lat jeden język obcy jest obowiązkowy, ale szkoły muszą zapewnić możliwość opcjonalnej nauki trzech języków obcych poza angielskim. W tym wieku uczniowie mogą także wybrać profile/rodzaje szkół, gdzie będą się uczyć dwóch języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 7 do 19 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Zjednoczone Królestwo - Anglia, Walia i Irlandia Północna

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego od 11. roku życia. Od 14. roku życia nauka języka nie jest już obowiązkowa dla uczniów. Jednak w Anglii i Irlandii Północnej wszystkie szkoły muszą oferować uczniom w wieku od 14 do 16 lat naukę co najmniej jednego języka obcego jako przedmiotu fakultatywnego.

W Walii, pomimo tego, że zdecydowana większość szkół oferuje jeden język obcy, nie jest to sprecyzowany wymóg. Natomiast wszyscy uczniowie w wieku od 5 do 16 lat muszą uczyć się języka walijskiego. Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 3 do 16 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych. Nauka języka obcego na poziomie szkoły podstawowej nie jest obowiązkowa, natomiast w większości szkół w Anglii i Irlandii Północnej taka edukacja jest prowadzona. W Walii liczba szkół prowadzących kształcenie językowe jest niewielka, lecz stale rosnąca.

Nie istnieje żadna wspólna podstawa programowa, zobowiązująca uczniów w wieku 16-18 lat do nauki języków obcych.

Zjednoczone Królestwo - Szkocja

Program nauczania języków nie jest określony ustawowo. Szkoły i władze lokalne mogą dowolnie interpretować i dostosowywać do potrzeb placówek wytyczne centralnych władz edukacyjnych. „Wyniki i doświadczenia” w zakresie nauczania języków nowożytnych pokazują, że szkoły będą umożliwiały naukę języka nowożytnego uczniom przed ukończeniem 10. roku życia aż do zakończenia szkoły średniej.

Islandia

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 9 lat. W wieku 10 lat wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka duńskiego jako drugiego języka obowiązkowego. Zamiast duńskiego uczniowie mogą wybrać język szwedzki lub norweski, z zastrzeżeniem określonych warunków. Trzeci obowiązkowy język obcy w ramach kształcenia ogólnego jest wprowadzany w wieku 17 lat. Obowiązek nauki trzech języków dla wszystkich uczniów trwa tylko jeden rok, ponieważ pomiędzy 18. a 19. rokiem życia uczniowie mają obowiązek nauki tylko dwóch języków obcych. Jednak od 17. roku życia uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, w których uczą się nawet czterech języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych do 20. roku życia.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 5 do 20 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Liechtenstein

Od roku szkolnego 2010/2011 wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat. Od 15. do 18. roku życia wszyscy uczniowie w ramach kształcenia ogólnego muszą uczyć się co najmniej angielskiego i francuskiego. W zależności od profilu/rodzaju szkoły uczniowie mogą uczyć się większej liczby języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych. Tak jest w przypadku uczniów w wieku 11 lat, którzy mogą wybrać profile/rodzaje szkół, w których uczą się zarówno angielskiego, jak i francuskiego. Od 13. roku życia uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, gdzie będą się uczyć nawet trzech języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych. Od 14. do 18. roku życia uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, w których uczą się nawet czterech języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych.

Władze edukacyjne na szczeblu centralnym nie określają w pełni minimalnej oferty kształcenia. W odniesieniu do uczniów w wieku od 10 do 18 lat szkoły mają pewną autonomię w zakresie opracowywania szkolnego programu nauczania zgodnego z podstawą programową. W rezultacie szkoły mogą zdecydować się na położenie większego nacisku na nauczanie języków obcych.

Norwegia

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat. Od 13. roku życia wszyscy uczniowie mają możliwość nauki drugiego języka obcego, ponieważ zgodnie z podstawą programową wszystkie szkoły muszą zapewnić naukę drugiego języka jako przedmiotu fakultatywnego. Od 16. roku życia uczniowie w ramach kształcenia ogólnego muszą uczyć się angielskiego przez kolejny rok. Nauka drugiego języka obcego jest obowiązkowa do 18. roku życia, jeśli uczniowie rozpoczęli jego naukę przed 16. rokiem życia, a w przeciwnym wypadku do 19. roku życia. Wszyscy uczniowie w wieku od 16 do 19 lat mogą zdecydować się na naukę trzeciego języka obcego, ponieważ wszystkie szkoły muszą posiadać w swojej ofercie programowej język obcy jako przedmiot fakultatywny.

Chorwacja

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 6 lat. Obowiązek ten trwa do 18. roku życia. Wszyscy uczniowie w wieku od 9 do 18 lat mają możliwość nauki dodatkowego języka obcego, ponieważ wszystkie szkoły muszą posiadać w swojej ofercie programowej język obcy jako przedmiot fakultatywny.

W wieku 14 lat uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, w których mogą się uczyć dwóch języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych aż do zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej.

Turcja

Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku 9 lat. Ten obowiązek trwa do 18. roku życia. W wieku 14 lat uczniowie mogą wybierać profile/rodzaje szkół, w których uczą się dwóch języków obcych jako przedmiotów obowiązkowych aż do zakończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej.

ZAŁĄCZNIK 2: ZINTEGROWANE KSZTAŁCENIE PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWE W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH SZKOŁACH ŚREDNICH

Zgodnie z definicją zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe obejmuje nauczanie przedmiotów pozajęzykowych w co najmniej **dwóch różnych językach**. Jedyny wyjątek od tej zasady stanowi kształcenie, w ramach którego wszystkie przedmioty pozajęzykowe są nauczane w języku traktowanym w programie nauczania jako język obcy. Jest to zazwyczaj jeden z głównych języków europejskich (tj. angielski, niemiecki lub francuski itp.). Ten rodzaj kształcenia jest także uważany za zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe, chociaż przedmioty pozajęzykowe są prowadzone tylko w jednym języku. Pełną definicję zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego przedstawiono w glosariuszu.

W tabeli poniżej przedstawiono rodzaje zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego występujące w poszczególnych krajach, określając oba języki nauczania, wraz ze wskazaniem ich statusu oraz poziomu ISCED, na którym nauka ma miejsce. W sytuacji, gdy wszystkie przedmioty pozajęzykowe są prowadzone tylko w jednym języku obcym, drugim wymienionym językiem jest język państwowy (lub jeden z języków państwowych) danego kraju.

Dla każdej pary języków nauczania przedstawiono także liczbę szkół, które oferują taki typ zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego, według danego poziomu ISCED. W przypadkach, w których jedna szkoła oferuje programy zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego, z których w każdym stosowana jest inna para języków nauczania, szkoła jest liczona tyle razy, ile par języków oferuje. Przedstawione poniżej informacje pochodzą z krajowych danych sieci Eurydice. W większości krajów zostały one zebrane przez ministerstwa edukacji dla wewnętrznych potrzeb resortów. Dlatego, w zależności od struktury danego systemu edukacji, dane przedstawiono w następujących konfiguracjach: oddzielnie dla poziomów ISCED 1, 2 i 3 lub łącznie dla poziomów ISCED 1 i 2, a oddzielnie dla poziomu ISCED 3, lub oddzielnie dla poziomu ISCED 1, a łącznie dla poziomów ISCED 2 i 3. W krajach, w których występuje kilka systemów edukacyjnych dane zostały przedstawione jednocześnie dla poziomów ISCED oddzielnie i dla niektórych z nich pogrupowanych razem. Rok odniesienia wskazany w tabeli jest różny w zależności od kraju.

Gwiazdka przy danych liczbowych oznacza, że szkoły oferują zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe jedynie jako projekt pilotażowy. Symbol „:” oznacza brak danych. Symbol „(-)” oznacza „nie dotyczy” ze względu na brak zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego.

Rozdział B (rys. B9 do B11) i rozdział D (rys. D) zawierają dodatkowe informacje na temat zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego.

Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich

	Języki i poziomy ISCED			Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
	Status języka	Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
BE fr	1 język państwowy + 1 język obcy	francuski-angielski	1-3	27				24		2010/11
	1 język państwowy + 1 język państwowy	francuski-holenderski	1-3	104				69		2010/11
		francuski-niemiecki	1-3	3				5		2010/11
BE de	1 język państwowy + 1 język państwowy	niemiecki-francuski	1-3	Wszystkie szkoły	Wszystkie szkoły		Wszystkie szkoły			2010/11
BE nl	1 język państwowy + 1 język państwowy	holenderski-francuski	1-3	5*	4*		1*			2010/11
	1 język państwowy + 1 język obcy	holenderski-angielski	3				4*			2010/11
		holenderski-turecki	1	2*						2010/11
		holenderski-hiszpański	1	2*						2010/11
		holenderski-włoski	1	2*						2010/11
BG	1 język państwowy + 1 język obcy	bułgarski-angielski / bułgarski-francuski / bułgarski-niemiecki / bułgarski-hiszpański / bułgarski-rosyjski / bułgarski-włoski	3				240			2010/11
CZ	1 język państwowy + 1 język obcy	czeski-angielski	1- 3			3		6		2009/10
		czeski-niemiecki	1-3			1		5		2009/10
		czeski-francuski	2-3					6		2009/10
		czeski-włoski	2-3					2		2009/10
		czeski-hiszpański	2-3					4		2009/10
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	czeski-polski	1-3			21		3		2009/10
DK	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
DE	1 język państwowy + 1 język obcy	niemiecki-angielski / niemiecki-francuski / niemiecki-hiszpański / niemiecki-włoski / niemiecki-rosyjski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
EE	1 język państwowy + 1 język obcy	estoński-angielski	2- 3		1		2			2010
		estoński-niemiecki	2-3		1		1			2010
		estoński-szwedzki	3				1			2010
	1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego + 1 język obcy	rosyjski-angielski	1	1						2010
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	estoński-rosyjski	1-3	28	18		66			2010
IE	1 język państwowy + 1 język państwowy	angielski-irlandzki	1	719						2009/10
EL	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)

	Języki i poziomy ISCED			Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
	Status języka	Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
ES	1 język państwowy + 1 język obcy	hiszpański-angielski / hiszpański-francuski / hiszpański-włoski / hiszpański-niemiecki / hiszpański-portugalski	1-3	1706				948		2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	hiszpański-baskijski	1-3	73				19		2010/11
		hiszpański-kataloński	1-3	2430				1036		2010/11
		hiszpański-galicyski	1-3	662			187	398		2010/11
		hiszpański-walencki	1-3						2062	2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego + 1 język obcy	hiszpański-baskijski- angielski lub francuski	1-3	3				4		2010/11
		hiszpański-kataloński- angielski lub francuski lub niemiecki	1-3	273				148	160	2010/11
		hiszpański-galicyski- angielski lub francuski lub portugalski	1-3						351	2010/11
		hiszpański-walencki- angielski lub francuski	1-3	283				57		2010/11
	FR	1 język państwowy + 1 język obcy	francuski-arabski	2-3					2	
francuski-chiński			2-3				11	5		2010
francuski-duński			2-3					1		2010
francuski-holenderski			2-3					2		2010
francuski-angielski			2-3				975	36		2010
francuski-niemiecki			2-3				512	6		2010
francuski-włoski			2-3				164	8		2010
francuski-japoński			2-3				1	3		2010
francuski-polski			2-3					4		2010
francuski-portugalski			2-3				9	5		2010
francuski-rosyjski			2-3				4	2		2010
francuski-hiszpański			2-3				419	13		2010
francuski-szwedzki		2-3					1		2010	
1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego		francuski-alzacki	1-2	138	47					2010
		francuski-baskijski	1-2	66	8					2010
		francuski-bretoński	1-3	68	26		10			2010
		francuski-kataloński	1-3	35	7		3			2010
		francuski-korsykański	1-2	65	20					2010
		francuski-kreolski	1-2	(:)	(:)					2010
		francuski-oksytański- <i>Langue d'Oc</i>	1-2	90	15					2010
	francuski-języki polinezyjskie	1-2	(:)	(:)					2010	
IT (⁶)	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	włoski-francuski / włoski-niemiecki/ włoski-ladyński / włoski-friulski / włoski-słoweński	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język obcy	włoski-hiszpański / włoski-francuski / włoski-niemiecki / włoski-angielski	3				(:)			(:)

⁽⁶⁾ Język francuski i niemiecki są uznawane w programie nauczania określonym przez centralne władze edukacyjne za języki obce. W niektórych regionach językami tymi są oficjalnie uznawane języki regionalne lub mniejszościowe.

Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie - 2012

	Języki i poziomy ISCED			Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
	Status języka	Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
CY	1 język państwowy + 1 język obcy	grecki-angielski	1	11*						2010
	1 język państwowy + 1 język państwowy	grecki-turecki	1	1*						2010
LV	1 język państwowy + 1 język obcy	łotewski-angielski / łotewski-francuski / łotewski-niemiecki/	3				(:)			(:)
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego + 1 język obcy	łotewski-rosyjski-niemiecki / łotewski-rosyjski-angielski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	łotewski-rosyjski	1-3	2		53			121	2010
		łotewski-ukraiński	1-3						1	2010
		łotewski-polski	1-3						5	2010
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	łotewski-rosyjski-białoruski	1-2			1				2010
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	łotewski-estoński	1	1						2010
	1 język państwowy + 1 język nieterytorialny	łotewski-romski	1	1						2010
LT (7)	1 język państwowy + 1 język obcy	litewski-angielski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	
		litewski-francuski	1-3	2	6	2	11			2010/11
		litewski-niemiecki	1-3	1	2	1	(:)		1	2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	litewski-rosyjski	1-3	6		8	1	2	40	2010/11
		litewski-polski	1-3	12		26	1	1	35	2010/11
		litewski-białoruski	1-3						1	2010/11
		litewski-niemiecki	1-3						1	2010/11
LU	1 język państwowy + 1 język państwowy	luksemburski-niemiecki	1-2	Wszystkie szkoły	Wszystkie szkoły					2010/11
		luksemburski-francuski	2-3		Wszystkie szkoły		Wszystkie szkoły			2010/11
HU	1 język państwowy + 1 język obcy	węgierski-angielski	1-3	71	41	72	35	35		2010/11
		węgierski-niemiecki	1-3	38	34	40	17	17		2010/11
		węgierski-chiński	1-3	1	1	1		4		2010/11
		węgierski-francuski	2-3				7	7		2010/11
		węgierski-hiszpański	2-3				7	7		2010/11
		węgierski-rosyjski	2-3				1	1		2010/11
		węgierski-włoski	2-3				4	4		2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	węgierski-niemiecki	1-3	28	25	30	10	10		2010/11
		węgierski-chorwacki	1-3	6	4	6	2	2		2010/11
		węgierski-słowacki	1-3	4	4	4	1	1		2010/11
		węgierski-rumuński	1-3	5	5	5	1	1		2010/11
węgierski-serbski		1-2	1	1	1				2010/11	

(7) Język niemiecki jest uznawany w programie nauczania określanym przez centralne władze edukacyjne za język obcy. W niektórych regionach językiem tym jest język regionalny lub mniejszościowy.

Języki i poziomy ISCED			Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
Status języka	Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
	węgierski-słoweński	1-2	2	1	2				2010/11
MT	1 język państwowy + 1 język państwowy	maltański-angielski	1-3	Wszystkie szkoły	Wszystkie szkoły		Wszystkie szkoły		2010/11
NL	1 język państwowy + 1 język obcy	holenderski-angielski	1-3	12*	120		80		2010/11
		holenderski-niemiecki	1-3	1*	1		1		2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego + 1 język nieautochtoniczny	holenderski-fryzyjski-angielski	1	40					2010/11
AT	1 język państwowy + 1 język obcy	niemiecki-włoski	1	(:)					(:)
		niemiecki-angielski / niemiecki-francuski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
		niemiecki-hiszpański	3				(:)		(:)
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	niemiecki-chorwacki / niemiecki-węgierski / niemiecki-słoweński / niemiecki-czeski / niemiecki-słowacki /	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język nieterytorialny ze statusem języka urzędowego	niemiecki/romski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	niemiecki-(bośniacki chorwacki serbski)	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego + 1 język obcy	niemiecki-chorwacki-angielski / niemiecki-węgierski-angielski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
		niemiecki-słoweński-angielski	2-3		(:)		(:)	(:)	(:)
		niemiecki-słoweński-włoski	2-3		(:)		(:)	(:)	(:)
PL	1 język państwowy + 1 język obcy	polski-angielski	2-3		72		38		2010/11
		polski-niemiecki	2-3		26		18		2010/11
		polski-francuski	2-3		21		13		2010/11
		polski-hiszpański	2-3		7		14		2010/11
		polski-włoski	2-3		2		1		2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	polski-ukraiński	1-3	1	1		2		2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	polski-niemiecki	1-2	2	1				2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny o statusie języka urzędowego	polski-rosyjski	3				1		2010/11
PT	1 język państwowy + 1 język obcy	portugalski-francuski	1-3					23*	2010/11

Języki i poziomy ISCED			Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
Status języka	Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
RO (⁸)	1 język państwowy + 1 język obcy	rumuński-angielski	2 ⁹ -3					145	2009/10
		rumuński-francuski	2-3					46	2009/10
		rumuński-niemiecki	2-3					19	2009/10
		rumuński-włoski	2-3					7	2009/10
		rumuński-hiszpański	2-3					12	2009/10
		rumuński-portugalski	2-3					2	2009/10
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	rumuński-węgierski	2-3					169	2009/10
		rumuński-niemiecki	2-3					23	2009/10
		rumuński-ukraiński	2-3					3	2009/10
		rumuński-serbski	2-3					1	2009/10
		rumuński-słowacki	2-3					2	2009/10
		rumuński-czeski	2-3					4	2009/10
		rumuński-chorwacki	2-3					1	2009/10
		rumuński-polski	2-3					1	2009/10
		rumuński-bułgarski	2-3					1	2009/10
		rumuński-grecki	2-3					1	2009/10
SI	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	słoweński-węgierski	1-3			5	1		2010/11

(⁸) Język niemiecki jest uznawany w programie nauczania określonym przez centralne władze edukacyjne za język obcy. W niektórych regionach językami tymi są oficjalnie uznawane języki regionalne lub mniejszościowe.

(⁹) W odniesieniu do wszystkich danych dotyczących Rumunii uwzględniono jedynie dwa ostatnie lata poziomu ISCED 2.

Języki i poziomy ISCED				Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
Status języka		Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
SK ⁽¹⁰⁾	1 język państwowy + 1 język obcy	słowacki-angielski	1-3			1	3	7		2010/11
		słowacki-niemiecki	2-3				2	2		2010/11
		słowacki-francuski	2-3					5		2010/11
		słowacki-hiszpański	2-3					7		2010/11
		słowacki-włoski	2-3					1		2010/11
		słowacki-rosyjski	2-3					1		2010/11
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	słowacki-węgierski	1-3	15		14	36			2010/11
		słowacki-ukraiński	1-3	1		6	1			2010/11
		słowacki-niemiecki	1-2	1		1				2010/11
		słowacki-rusiński	1	1						2010/11
FI	1 język państwowy + 1 język państwowy	fiński-szwedzki	1-2	(:)	(:)	(:)				(:)
	1 język państwowy + 1 język nieteritorialny ze statusem języka urzędowego	fiński-lapoński	1-2	(:)	(:)	(:)				(:)
	1 język państwowy + 1 język obcy	fiński-francuski / fiński-angielski / fiński-niemiecki / fiński-rosyjski	1-3	83	64		33			2009
SE	1 język państwowy + 1 język obcy	szwedzki-angielski	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	szwedzki-fiński	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język nieteritorialny ze statusem języka urzędowego	szwedzki-lapoński	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
UK-ENG	1 język państwowy + 1 język obcy	angielski-francuski / angielski-niemiecki / angielski-hiszpański	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
UK-WLS	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	angielski-walijski	1-3	1462				223		2009/10
UK-NIR	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny bez statusu języka urzędowego	angielski-irlandzki	1-3						33	2010/11
UK-SCT	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	angielski-gaelicki szkocki	1-3	15	4		2	8	1	2010
IS	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
LI	1 język państwowy + 1 język obcy	niemiecki-angielski	3				1*			2010/11

⁽¹⁰⁾ Język niemiecki jest uznawany w programie nauczania określanym przez centralne władze edukacyjne za język obcy. W niektórych regionach językami tymi są oficjalnie uznawane języki regionalne lub mniejszościowe.

Języki i poziomy ISCED			Liczba szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe według pary języków i poziomu ISCED (+ rok odniesienia)						
Status języka	Nazwy języków	Poziom ISCED	1	2	1 + 2	3	2 + 3	1 + 2 + 3	Rok odniesienia
NO	1 język państwowy + 1 język nieterytoryalny ze statusem języka urzędowego	norweski-lapoński	1-3	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)	(:)
	1 język państwowy + 1 język obcy	norweski-angielski	1-3	3	3	1	9		2010/11
		norweski-niemiecki	3			1			2010/11
		norweski-francuski	3			1			2010/11
HR ¹¹	1 język państwowy + język obcy	chorwacki-angielski	1-3	1	1		2		2009/10
		chorwacki-czeski	1-2	3	3				2009/10
		chorwacki-węgierski	1-3	4	4		1		2009/10
		chorwacki-serbski	1-3	18	18		9		2009/10
		chorwacki-włoski	1-3	17	17		4		2009/10
	1 język państwowy + 1 język mniejszościowy/regionalny ze statusem języka urzędowego	chorwacki-węgierski	1-2	1	1				2009/10
		chorwacki-czeski	3				1		2009/10
TR	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Bulgaria: Dane szacunkowe.

Hiszpania: Brak danych liczbowych z Balearów, Galicji i Krajów Basków w odniesieniu do szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe z wykładowym językiem hiszpańskim i jednym językiem obcym. Dane dotyczące szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe, gdzie do nauki przedmiotów pozajęzykowych wykorzystywany jest język baskijski, nie obejmują szkół w Kraju Basków, a jedynie placówki we wspólnocie Nawarra.

Włochy: Od 2010 r. wszyscy uczniowie w ostatniej klasie szkoły średniej drugiego stopnia uczą się jednego przedmiotu pozajęzykowego w języku obcym.

Austria: Oprócz określonych szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe, powszechną praktyką wielu szkół średnich jest nauczanie pewnych modułów przedmiotów szkolnych w języku obcym. Ponadto uczniowie w wieku od 6 do 8 lat uczą się pierwszego języka obcego w ramach zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego.

Litwa: Dane liczbowe dla poziomu ISCED 3 w odniesieniu do szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe z litewskim i niemieckim jako językami wykładowymi zostały zaniżone.

Holandia: 15 szkół oferujących zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe z wykładowymi językami holenderskim, fryzyjskim i angielskim podlega obecnie certyfikacji. 25 kolejnych stara się o jej uzyskanie.

Szwecja: Niektóre szkoły prowadzą programy pilotażowe w zakresie zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego i same decydują o wyborze drugiego języka.

Zjednoczone Królestwo (UK-WLS/NIR): Niektóre ze szkół, w zależności od regionu, mogą decydować o tym, w jakim stopniu przedmioty pozajęzykowe będą nauczane w obu językach (angielski i walijski lub irlandzki). W związku z tym dane liczbowe mogą być nieco przeszacowane, ponieważ niektóre szkoły mogą zdecydować, że będą prowadzić wszystkie przedmioty pozajęzykowe w języku walijskim (lub irlandzkim).

Liechtenstein: Oprócz jednej szkoły średniej drugiego stopnia, w której zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe oferowane jest jako projekt pilotażowy, wszyscy uczniowie w wieku od 6 do 8 lat uczą się języka angielskiego w ramach zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego.

⁽¹¹⁾ Język czeski i węgierski są uznawane w programie nauczania określanym przez centralne władze edukacyjne za języki obce. W niektórych regionach językami tymi są oficjalnie uznawane języki regionalne lub mniejszościowe.

SPIS ILUSTRACJI

Rysunek A1:	Języki państwowe i języki regionalne lub mniejszościowe, mające status języków urzędowych w Europie, 2011	17
Rysunek A2:	Odsetek 15-letnich uczniów, którzy podają, że w domu używają głównie innego języka niż język nauczania, 2009	20
Rysunek A3:	Odsetek uczniów w wieku 15 lat uczęszczających do szkół o różnym udziale procentowym uczniów, nieposługujących się w domu językiem nauczania, 2009	22
Rysunek A4:	Odsetek 15-letnich uczniów-imigrantów (których rodzice urodzili się za granicą) i języki używane w domu, 2009	24
Rysunek B1:	Wiek rozpoczynania przez uczniów obowiązkowej nauki pierwszego i drugiego języka obcego w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/2011	26
Rysunek B2:	Zmiany w wieku rozpoczynania przez uczniów nauki pierwszego obowiązkowego języka obcego i czas trwania tego kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, lata 1993/94, 2002/03, 2006/07, 2010/11	28
Rysunek B3:	Zmiany w wieku rozpoczynania przez uczniów obowiązkowej nauki drugiego języka obcego i czas trwania tego kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, lata 2002/03, 2006/07, 2010/11	30
Rysunek B4:	Dodatkowe obowiązkowe języki obce, których uczą się uczniowie realizujący określone ścieżki dydaktyczne/ profile w szkole podstawowej i/lub ogólnokształcącej szkole średniej, 2010/11	31
Rysunek B5:	Dodatkowe języki obce do wyboru jako przedmioty fakultatywne w ramach podstawy programowej w szkołach podstawowych i/lub ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11	32
Rysunek B6:	Zakres swobody szkół dotyczący wprowadzania kształcenia językowego z własnej inicjatywy, w ramach minimalnej oferty kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i szkołach średnich ogólnokształcących, 2010/11	34
Rysunek B7:	Nauka dwóch języków obcych w ramach programu nauczania w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11	35
Rysunek B8:	Wiek, w którym rozpoczyna się naukę języków obcych w ramach projektu pilotażowego, i czas trwania tego kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11	36
Rysunek B9:	Status zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11	39
Rysunek B10:	Status języków docelowych używanych w zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11	41
Rysunek B11:	Kryteria oceny wiedzy i umiejętności warunkujące dostęp do zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/2011	42

Rysunek B12: Rodzaj/ typ zaleceń dla szkół dotyczących uwzględniania określonych języków obcych w programie nauczania na poziomie szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły średniej, 2010/11	45
Rysunek B13: Obowiązkowe języki obce określone przez centralne władze edukacyjne (kształcenie obowiązkowe), 1992/93, 2002/03, 2006/07, 2010/11	47
Rysunek B14: Języki obce w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich wymienione w dokumentach wydanych przez centralne władze edukacyjne, 2010/11	48
Rysunek B15: Języki regionalne lub mniejszościowe w dokumentach wydanych przez centrale władze edukacyjne, szkoły podstawowe i ogólnokształcące szkoły średnie 2010/2011	50
Rysunek B16: Status języków starożytnych w programach nauczania ogólnokształcących szkół średnich (szkoły średnie pierwszego i drugiego stopnia), 2010/2011	52
Rysunek C1: Procentowy rozkład uczniów według liczby języków obcych, których uczą się w szkołach podstawowych (ISCED 1), 2009/10	56
Rysunek C2: Zmiany w rozkładzie procentowym uczniów według liczby języków obcych, których uczą się w szkołach podstawowych (ISCED 1), 2004/05, 2006/07, 2009/10	59
Rysunek C3: Odsetek uczniów szkół podstawowych (ISCED 1), którzy uczą się języka angielskiego, francuskiego i/lub niemieckiego. Kraje, w których jednego z tych języków uczy się największy odsetek uczniów, 2009/10	60
Rysunek C4: Zmiany w odsetku uczniów, którzy uczą się języka angielskiego w szkołach podstawowych (ISCED 1), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010	62
Rysunek C5: Procentowy rozkład uczniów według liczby języków obcych, których uczą się w szkołach średnich pierwszego stopnia (ISCED 2) oraz ogólnokształcących i zawodowych szkołach średnich drugiego stopnia (ISCED 3), 2009/2010	63
Rysunek C6: Średnia liczba języków obcych, których uczą się uczniowie szkół średnich (ISCED 2 i 3), w przeliczeniu na jednego ucznia, 2009/10	65
Rysunek C7a: Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków w szkołach średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010	68
Rysunek C7b: Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków w ogólnokształcących szkołach średnich 2. stopnia (ISCED 3), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010	69
Rysunek C7b: Odsetek uczniów uczących się 0, 1, 2 lub większej liczby języków w zawodowych szkołach średnich 2. stopnia (ISCED 3), 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010	70
Rysunek C8a: Najczęściej nauczane języki obce i odsetek uczniów, którzy uczą się tych języków, szkoły średnie 1. stopnia (ISCED 2), 2009/2010	73
Rysunek C8b: Najczęściej nauczane języki obce i odsetek uczniów, którzy uczą się tych języków, szkoły średnie 2. stopnia, ogólnokształcące i zawodowe (ISCED 3), 2009/2010	73
Rysunek C9: Odsetek uczniów uczących się angielskiego, francuskiego, niemieckiego, hiszpańskiego i rosyjskiego, szkoły średnie (ISCED 2 i 3), 2009/2010	76
Rysunek C10a: Zmiany w odsetku uczniów uczących się języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego w szkołach średnich 1. stopnia (ISCED 2), w latach 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010	80

Rysunek C10b: Zmiany w odsetku uczniów uczących się języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego w zawodowych i ogólnokształcących szkołach średnich 2. stopnia (ISCED 3), w latach 2004/2005, 2006/2007, 2009/2010	81
Rysunek C11: Języki obce inne niż niemiecki, angielski, hiszpański, francuski i rosyjski, których uczą się uczniowie szkół średnich (poziomy ISCED 2 i 3), jako procent wszystkich języków nauczanych na tym poziomie 2009/2010	83
Rysunek D1: Zalecenia dotyczące kwalifikacji nauczycieli języków obcych w szkołach podstawowych, 2010/2011	86
Rysunek D2: Zalecenia dotyczące kwalifikacji nauczycieli języków obcych w szkołach średnich 1. i 2. stopnia, 2010/2011	87
Rysunek D3: Zakres specjalizacji przedmiotowej wśród nauczycieli języków obcych w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach średnich, 2010/11	88
Rysunek D4: Rozkład procentowy nauczycieli języków obcych według profilu/ modelu specjalizacji przedmiotowej, 2010/2011	89
Rysunek D5: Minimalny czas trwania kształcenia nauczycieli języków obcych dla ogólnokształcących szkół średnich oraz poziom uzyskiwanych kwalifikacji, 2010/2011	91
Rysunek D6: Rozkład procentowy nauczycieli języków obcych według rodzaju posiadanych kwalifikacji, 2010/2011	92
Rysunek D7: Odsetek uczniów uczęszczających do szkół, których dyrektor zgłasza problemy z obsadzaniem wolnych stanowisk nauczycielskich lub znajdowaniem zastępstwa za nieobecnych nauczycieli badanych języków obcych w ciągu ostatnich pięciu lat, 2010/2011	93
Rysunek D8: Kwalifikacje wymagane do prowadzenia zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (typ A) na poziomie szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły średniej, 2010/2011	95
Rysunek D9: Zalecenia dotyczące treści kształcenia nauczycieli języków obcych oraz okresu spędzonego w kraju, którego języka będą uczyć, 2010/2011	96
Rysunek D10: Odsetek nauczycieli języków obcych, którzy spędzili ponad miesiąc w kraju, gdzie używa się języka docelowego, w podziale ze względu na cel mobilności, 2010/2011	98
Rysunek D11: Rozkład procentowy zatwierdzonych wniosków o szkolenie zawodowe nauczycieli w ramach programu Comenius, według języka, w jakim prowadzono szkolenie; wnioski złożone na podstawie zaproszenia do składania wniosków z 2009 r.	99
Rysunek D12: Odsetek uczniów uczęszczających do szkół, których dyrektorzy zgłosili, że gościli co najmniej jednego nauczyciela z zagranicy przez co najmniej 1 miesiąc w poprzednim roku szkolnym, 2010/2011	101
Rysunek E1: Odsetek uczniów, którzy uważają, że nauka badanych języków jest przydatna do określonych celów, 2010/2011	103
Rysunek E2: Częstotliwość kontaktu uczniów z językiem obcym za pośrednictwem różnych mediów, 2010/2011	105
Rysunek E3: Częstotliwość używania pierwszego badanego języka w klasie przez nauczycieli i uczniów, 2010/2011	106

Rysunek E4:	Odsetek uczniów, którzy twierdzą, że regularnie korzystają z TIK podczas zajęć językowych, 2010/2011	107
Rysunek E5:	Odsetek uczniów, którzy w ciągu ostatnich trzech lat uczestniczyli w zajęciach szkolnych związanych z nauką języków obcych, 2010/2011	108
Rysunek E6:	Modele kształcenia dzieci imigrantów uczących się języka nauczania jako drugiego języka w szkołach podstawowych i szkołach średnich pierwszego stopnia, 2010/2011	110
Rysunek E7:	Minimalny wymiar godzin, jaki zaleca się przeznaczać na naukę języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze godzin, 2010/2011	112
Rysunek E8:	Zmiany w liczbie godzin obowiązkowej nauki języków obcych w nominalnym roku szkolnym w ramach kształcenia obowiązkowego, 2006/2007 i 2010/2011	115
Rysunek E9:	Relacja pomiędzy łącznym minimalnym wymiarem godzin, jaki zaleca się przeznaczać na naukę pierwszego obowiązkowego języka obcego, a liczbą lat przeznaczonych na naukę tego języka w trakcie obowiązkowego kształcenia ogólnego, 2010/2011	118
Rysunek E10:	Minimalny zalecany wymiar godzin nauki pierwszego, drugiego i trzeciego języka obcego jako przedmiotów obowiązkowych przypadający na rok nominalny w kształceniu obowiązkowym w pełnym wymiarze, 2010/2011	120
Rysunek E11:	Minimalny czas przeznaczony na obowiązkową naukę języków obcych jako odsetek całkowitego wymiaru zajęć w obowiązkowym kształceniu, 2010/2011	121
Rysunek E12:	Regulacje lub zalecenia dotyczące maksymalnej liczebności klas w szkołach podstawowych i w trakcie obowiązkowego kształcenia ogólnego w szkołach średnich, 2010/2011	123
Rysunek E13:	Liczebność klas podczas zajęć z języków obcych, w porównaniu do oficjalnie zalecanych lub wymaganych maksymalnych limitów wielkości klasy, 2010/2011	125
Rysunek E14:	Priorytety przyznane poszczególnym umiejętnościom językowym w programach nauczania obowiązkowych języków obcych, kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze w szkołach ogólnokształcących, 2010/2011	128
Rysunek E15:	Stosowanie Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) do określania minimalnych poziomów osiągnięć na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze lub kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia (ISCED 2) oraz na zakończenie kształcenia na poziomie ogólnokształcącej szkoły średniej drugiego stopnia, 2010/2011	129
Rysunek E16:	Oczekiwane minimalne poziomy biegłości na podstawie ESOKJ, jakie należy osiągnąć na zakończenie kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze lub kształcenia na poziomie szkoły średniej pierwszego stopnia (ISCED 2) oraz kształcenia na poziomie ogólnokształcącej szkoły średniej drugiego stopnia (ISCED 3), 2010/2011	131
Rysunek E17:	Informacje o językach obcych na świadectwach wydawanych po ukończeniu obowiązkowego kształcenia ogólnego, 2010/2011	133
Rysunek E18:	Formy oceny umiejętności językowych podawanych na świadectwie na zakończenie obowiązkowego kształcenia ogólnego, 2010/2011	134

PODZIĘKOWANIA

AGENCJA WYKONAWCZA DS. EDUKACJI, KULTURY I SEKTORA AUDIOWIZUALNEGO

P9 EURYDICE AND POLICY SUPPORT

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Bruksela
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)

Redaktor

Arlette Delhaxhe

Autorzy

Nathalie Baïdak (koordynacja), Olga Borodankova, Daniela Kocanova,
Akvile Motiejunaite (wkład w zakresie wskaźników PISA)

Ekspert zewnętrzny

Christian Monseur, University of Liège – Belgia (wtórna analiza danych z Europejskiego Badania
Kompetencji Językowych– ESLC)

Układ graficzny i rysunki

Patrice Brel

Koordynacja prac związanych z drukiem

Gisèle De Lel

KRAJOWE BIURA EURYDICE

BELGIA / BELGIË

Unité Eurydice la Fédération Wallonie-Bruxelles
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des Relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/002
1080 Bruxelles
Opracowanie materiału krajowego : zbiorowe; Christiane Blondin (Uniwersytet Liège, *Unité d'analyse des systèmes et des pratiques d'enseignement*), Franck Livin (eksperci)
Eurydice Vlaanderen / Afdeling Internationale Relaties
Ministerie Onderwijs
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe
Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Autonome Hochschule in der DG
Hillstrasse 7
4700 Eupen
Opracowanie materiału krajowego: Stéphanie Nix

BULGARIA

Biuro Eurydice
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich
Biuro ds. Planowania i Badań w zakresie Edukacji
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Opracowanie materiału krajowego: Irina Vasseva (ekspert)

REPUBLIKA CZEKA

Biuro Eurydice
Centrum Usług Międzynarodowych MoEYS
Na poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Opracowanie materiału krajowego: Helena Pavlíková, Jana Halamová; Irena Mašková, Katarína Nemčíková, Tereza Šmídová (eksperci)

DANIA

Biuro Eurydice
Duńska Agencja ds. Uniwersytetów i Internacjonalizacji
Bredgade 43
1260 København K
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe

NIEMCY

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Agencja Zarządzania Projektami
Część Niemieckiej Agencji Kosmicznej
Biuro UE niemieckiego Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych
Heinrich-Konen-Str. 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Agencja Zarządzania Projektami
Część Niemieckiej Agencji Kosmicznej
Biuro UE niemieckiego Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych
Rosa-Luxemburg-Straße 2
10178 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Opracowanie materiału krajowego: Brigitte Lohmar

EESTI

Biuro Eurydice
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Opracowanie materiału krajowego: Kristi Mere (główny specjalista, Międzynarodowe Centrum Badań i Analiz, Fundacja INNOVE)

ÉIRE / IRLANDIA

Biuro Eurydice
Department of Education and Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Opracowanie materiału krajowego: Pádraig Mac Fhlannchadha (zastępca głównego inspektora), Joan Sutton (starszy inspektor)

ELLÁDA

Biuro Eurydice
Ministerstwo ds. Edukacji, Kształcenia Ustawicznego i Spraw Religijnych
Dyrekcja ds. Unii Europejskiej
Sekcja C „Eurydice”
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2168)
15180 Maroussi (Attiki)
Opracowanie materiału krajowego: Evagelia Kaga (Helleński Instytut Pedagogiczny)

ESPAÑA

Eurydice España-Redie
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa (CNIIE)
Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
Gobierno de España
c/General Oraa 55
28006 Madrid
Opracowanie materiału krajowego: Flora Gil Traver, Montserrat Grañeras Pastrana (koordynacja); Carmen Morales Gálvez (ekspert)

FRANCJA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Opracowanie materiału krajowego: Nadine Van Der Tol;
François Monnanteuil (ekspert)

HRVATSKA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Donje Svetice 38
10000 Zagreb
Opracowanie materiału krajowego: Duje Bonacci

ÍSLAND

Biuro Eurydice
Ministerstwo ds. Edukacji, Nauki i Kultury
Biuro ds. Ocen i Analiz
Sölvhólsgötu 4
150 Reykjavík
Opracowanie materiału krajowego: Margrét Harðardóttir;
Erna Árnadóttir (ekspert)

ITALIA

Unità italiana di Eurydice
Agenzia Nazionale per lo Sviluppo dell'Autonomia
Scolastica (ex INDIRE)
Via Buonarroti 10
50122 Firenze
Opracowanie materiału krajowego: Alessandra Mochi;
Gisella Langé (ekspert, *Ispettore tecnico di lingue
straniere presso il Ministero dell'Istruzione Università e
Ricerca*)

KYPROS

Biuro Eurydice
Ministerstwo ds. Edukacji i Kultury
Kimonos i Thoukydidou
1434 Nicosia
Opracowanie materiału krajowego: Christiana Haperi;
Koula Papadopoulou, Froso Tofaridou, Maria Iacovidou,
Sophie Ioannou-Georgiou (eksperti, Ministerstwo Edukacji
i Kultury)

LATVIJA

Biuro Eurydice
Valsts izglītības attīstības aģentūra
State Education Development Agency
Vaiņņu street 3
1050 Riga
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe we współpracy
z ekspertem Ritā Kursīte (Krajowe Centrum ds. Edukacji)

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
Postfach 684
9490 Vaduz
Opracowanie materiału krajowego: Informationsstelle
Eurydice

LIETUVA

Biuro Eurydice
Krajowa Agencja ds. Oceny Szkolnej
Didlaukio 82
08303 Vilnius
Opracowanie materiału krajowego: Irena Raudienė

LUKSEMBURG

Unité d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
professionnelle (MENFP)
29, Rue Aldringen
2926 Luxembourg
Opracowanie materiału krajowego: Edmée Besch, Mike
Engel

MAGYARORSZÁG

Krajowe biuro Eurydice
Węgierski Instytut Badań i Rozwoju Kształcenia
Szalay u. 10-14
1055 Budapest
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe;
Marta Fischer (ekspert)

MALTA

Biuro Eurydice
Dział Badań i Rozwoju
Dyrekcja ds. Jakości i Standardów w Edukacji
Ministerstwo ds. Edukacji, Zatrudnienia i Rodziny
Great Siege Rd.
Floriana VLT 2000
Opracowanie materiału krajowego: Eurydice - koordynacja
prac; ekspert: Maryanne Spiteri (Zastępca Dyrektora ds.
Języków, Wydział ds. Zarządzania Programem Nauczania
i eLearningu)

NEDERLAND

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid / zespół UE
Kamer 08.022
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag
Opracowanie materiału krajowego: Hans Ruesink
(ekspert)

NORGE

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych
AIK-avd., Kunnskapsdepartementet
Kirkegata 18
0032 Oslo
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe

ÖSTERREICH

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
Abt. IA/1b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Opracowanie materiału krajowego: Maria Felberbauer,
Michaela Haller, Karin Markut-Rüf (eksperti)

POLSKA

Biuro Eurydice
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Mokotowska 43
00-551 Warszawa

Opracowanie materiału krajowego: Magdalena Górowska-Fells; ekspert krajowy: Magdalena Szpotowicz (Uniwersytet Warszawski)

PORTUGALIA

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direcção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência (DGEEC)
Av. 24 de Julho, 134 – 4.º
1399-54 Lisboa
Opracowanie materiału krajowego: Carina Pinto; Anália Gomes (ekspert/DGE)

ROMÂNIA

Biuro Eurydice
Krajowa Agencja ds. Programów Wspólnotowych w Dziedzinie Kształcenia i Szkolenia Zawodowego
Calea Serban Voda, no. 133, 3. piętro
Sector 4
040205 Bucharest
Opracowanie materiału krajowego: Veronica – Gabriela Chirea we współpracy z ekspertami z Ministerstwa ds. Edukacji, Badań, Młodzieży i Sportu:

- Liliana Preoteasa (Dyrektor Generalny)
- Tania Mihaela Sandu (Dyrektor)
- Manuela – Delia Anghel (inspektor ds. języków francuskiego i hiszpańskiego)
- Adrian Marius Bărbulescu (inspektor ds. zasobów ludzkich)
- Sorin Giurumescu (inspektor ds. języka niemieckiego)
- Anca-Mariana Pegulescu (inspektor ds. języka angielskiego)
- Mina Maria Rusu (inspektor ds. łaciny i starożytnych języków greckich)
- Vieroslava Elisabeta Timar (inspektor ds. języków mniejszościowych)

SZWAJCARIA/SUISSE/SVIZZERA

Fundacja na rzecz współpracy konfederacyjnej
Dornacherstrasse 28A
Postfach 246
4501 Solothurn

SLOVENIJA

Biuro Eurydice
Ministerstwo ds. Edukacji, Nauki, Kultury i Sportu
Wydział ds. Rozwoju Edukacji (ODE)
Masarykova 16/V
1000 Ljubljana
Opracowanie materiału krajowego: Saša Deleja Ambrožič, Barbara Kresal Sterniša; eksperci: Karmen Pižorn (Wydział Edukacji na Uniwersytecie w Lublanie), Zdravka Godunc (Ministerstwo ds. Edukacji, Nauki, Kultury i Sportu)

SLOVENSKO

Biuro Eurydice
Slovak Academic Association for International Cooperation
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe

SUOMI / FINLANDIA

Eurydice Finlandia
Fińska Krajowa Rada ds. Edukacji
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Opracowanie materiału krajowego: Kristiina Volmari, Anna-Kaisa Mustaparta

SVERIGE

Biuro Eurydice
Wydział ds. promocji internalizacji
Biuro Programu Międzynarodowego ds. Edukacji i Szkoleń
Kungsbrogatan 3A
Box 22007
104 22 Sztokholm
Opracowanie materiału krajowego: zbiorowe

TÜRKIYE

Biuro Eurydice Türkiye
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Opracowanie materiału krajowego: Dilek Gulecyuz, Osman Yıldırım Ugur, Bilal Aday

ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO

Biuro Eurydice dla Anglii, Walii i Irlandii Północnej
National Foundation for Educational Research (NFER)
(Krajowa Fundacja ds. Badań w zakresie Edukacji)
The Mere, Upton Park
Slough SL1 2DQ
Opracowanie materiału krajowego: Sigrid Boyd, Catherine Paterson
Biuro Eurydice Szkocja
Learning Directorate
Area 2C South
Victoria Quay
Edinburgh
EH6 6QQ
Opracowanie materiału krajowego: Krajowe Biuro Eurydice w Szkocji

Agencja ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego; Eurydice; Eurostat

Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie

Wydanie 2012

Bruksela: Eurydice

2012 – 170 str.

(Kluczowe dane)

ISBN 978-92-9201-424-7

DOI: 10.2797/13478

Deskryptory: nauczanie języków obcych, kształcenie językowe, liczba nauczanych języków, różnorodność językowa, przedmiot programu nauczania, wymiar zajęć dydaktycznych, język regionalny, język mniejszościowy, zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe, uczniów, którego język ojczysty jest językiem obcym, umiejętności językowe, świadectwa, liczebność klas, autonomia szkół, kształcenie nauczycieli, analiza porównawcza, szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo średnie, kształcenie ogólne, projekt pilotażowy, wskaźnik skolaryzacji, dane statystyczne, EFTA, Turcja, Unia Europejska

